

ISSN 2217-7051

БИЛТЕН

ВИШЕГ СУДА У БЕОГРАДУ

БИЛТЕН ВИШЕГ СУДА У БЕОГРАДУ

INTERMEX, Izdavaštvo, softver i komunikacije
11000 BEOGRAD, Alekse Bačvanskog 6
Telefon/fax: (011) 369-22-90, 369-22-91,
367-59-99, 361-89-25, 361-27-33
www.intermex.rs

95

95

Београд, 2024

ISSN 0351-0247

Република Србија

БИЛТЕН

ВИШЕГ СУДА У БЕОГРАДУ

95

intermex
Software & Communications

Београд, 2024

БИЛТЕН ВИШЕГ СУДА У БЕОГРАДУ

ИЗДАВАЧ: Intermex, Београд, Алексе Бачванског 6
За издавача: Љиљана Миланковић-Васовић, директор

**ГЛАВНИ И
ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:** Драган Милошевић, Председник суда
судија Апелационог суда у Београду

ЗАМЕНИК: Светлана Алексић, заменик Председника суда
судија Вишег суда у Београду
Бојана Чогурић, заменик председника суда
судија Вишег суда у Београду

РЕДАКЦИЈСКИ ОДБОР: судија Драган Милошевић
главни и одговорни уредник Билтена судске праксе
судија Светлана Алексић
заменик главног и одговорног уредника Билтена судске праксе
судија Бојана Чогурић
заменик главног и одговорног уредника Билтена судске праксе
Ива Богдановић
секретар суда, секретар редакције
судија Александар Трешњев
члан редакције
судија Зоран Бурсаћ
члан редакције
судија Драгана Станојковић
члан редакције
судија Константин Митић Врањкић
члан редакције
судија Маја Дабих
члан редакције
Милица Величковић
координатор за медије, члан редакције
Проф. др Милан Шкулић
Судија Уставног суда и професор Правног факултета
Универзитета у Београду, члан редакције
Проф. др Никола Бодирога
Професор Правног факултета Универзитета у Београду и
потпредседник Високог савета судства, члан редакције
Драгана Марковић
виши судијски сарадник члан редакције

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ: Ива Богдановић, секретар суда

ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА

И ДИЗАЈН: Intermex, Београд

ШТАМПАРИЈА: "CICERO", Београд

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело.

Коришћење делова текста из ове публикације дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

САДРЖАЈ

I КРИВИЧНО ПРАВО	13
1. КРИВИЧНИ ЗАКОНИК	13
Општа правила о одмеравању казне	13
Угрожавање сигурности	13
Угрожавање сигурности	15
Угрожавање сигурности	15
Увреда.....	17
Увреда.....	18
Недавање издржавања.....	19
Производња и стављање у промет штодљивих производа.....	20
Угрожавање јавног саобраћаја	22
Давање лажног исказа	22
Кршење забране утврђене мером безбедности	23
Недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја	24
Постојање организоване криминалне групе, групе или саизвршилаштво	25
Јединствена казна	26
Подстрекавање	27
Послуга.....	29
2. ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ	31
Оцена доказа и утврђивање чињеница	31
Ослобођење од дужности сведочења.....	32
Претпоставке за претресање.....	32
Претресање стана и других просторија	34
Накнада трошкова из буџетских средстава и на терет других лица	36
Саопштавање одлука.....	37
Одлагање кривичног гоњења.....	38

Испитивање сведока, вештака или стручног саветника.....	39
Однос пресуде и оптужбе	40
Однос пресуде и оптужбе	41
Погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање	42
Обим испитивања	43
О дозвољености изјављивања жалбе	44
Рок за изјављивање и суспензивно дејство жалбе	45
Решење о одузимању предмета	45
Одлуке којима се окончава рочиште	46
Права браниоца по службеној дужности на подношење ванредног правног лека	47
Трошкови кривичног поступка	48
Заштићени сведок	48
Одузимање јемства	49
Притвор	51
Наредба о тајном праћењу и снимању	53
3. СПОРЕДНО КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО	55
Закон о раду	55
Судски пословник	57
Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције	58
Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима	61
Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела	52
II ГРАЂАНСКО ПРАВО	65
1.1. ГРАЂАНСКО МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО	65
Стицање права својине на непокретности у друштвеној (државној) својини	65
Савесност државине потребне за одржај.....	68

Право прече куповине не може се остварити у случају уговора о размени непокретности	69
Откуп стана као оригинарни начин стицања права својине	70
Посредни држалац као корисник непокретности код стицања својине одржајем.....	71
Заштита титулара права својине од недозвољених имисија.....	72
Стицање права личних службености	74
Одговорност Републике Србије за штету коју запослени на раду или у вези са радом проузрокује трећем лицу (чл. 170. ЗОО)	76
Изјава дата пред полицијским органом приликом саслушања у својству грађанина није подобна да наруши част и углед лица на које се односи	76
Одговорност пуномоћника привредног друштва за накнаду штете проузроковане кривичним делом	78
Право залоге и обавеза јемца – платца	79
Активна легитимација у поступку утврђења ништавости уговора.....	80
Рехабилитационо обештећење	82
Капара и одустаница – уговарање капаре са својством одустанице.....	83
Наслеђивање потраживања накнаде нематеријалне штете утврђене међупресудом.....	84
Судска заштита повериоца по истакнутом приговору солидарног јемца на висину камате уговорене између два правна лица (чл. 399. ЗОО-а).....	86
Трајнија заједница живота као услов за досуђивање правичне новчане накнаде за смрт блиског лица – брата или сестре	87
Дејство предуговора и враћање датог.....	88
Пуноважност уговора и исплата купопродајне цене кроз замену испуњења.....	90
Немогућност прихватања изјаве дужника – тужене као довољне основе за закључак о постојању обавезе из уговора.....	91

Немогућност конвалидације уговора који није потписан од стране продавца	93
Непостојање законске суброгације код осигурања потраживања	94
Поступање противно изреченој привременој мери забране располагања непокретношћу не доводи до апсолутне ништавости уговора.....	95
Правни значај коришћења кредита супротно његовој намени	97
Ништавост уговора о размени непокретности и ништавост заложне изјаве.....	98
Једнострани раскид уговора и раскид уговора због промењених околности	99
Примена валутне клаузуле код уговора о кредиту	101
Утврђење ништавости уговора о поклону.....	102
Радно-правни статус као основ дискриминације.....	103
Право послодавца на накнаду штете због повреде клаузуле забране конкуренције из уговора о раду.....	105
Право својине брачних другова на непокретности стеченој откупом из друштвене својине	107
Деоба заједничке имовине супружника	108
Имовински односи супружника - располагање уделом у привредном друштву	109
Посебан случај ништавости уговора о доживотном издржавању из члана 196. Закона о наслеђивању.....	110
Споразум о деоби наслеђа није уговор о поклону.....	112
Тумачење тестаментa и утврђење састава заоставштине према правој намери завештаоца.....	113
Пуноважност менице	115
Презентација менице и застарелост обавезе по основу менице и обавезе из основног посла	116
Медијско право – претпоставка невиности.....	117
Право на приватност малолетника.....	118
Посебни случајеви обраде података о личности – слобода изражавања и информисања	119

Објављивање одговора на информацију о осуђиваности лица у медијима	121
Накнада нематеријалне штете због повреде достојанства личности и повреде претпоставке невиности.....	122
Ауторскоправна заштита и употреба дела која представљају небитан састојак главног дела које се искоришћава (чл. 54в ЗАСП)	124
Нужно супарничарство на страни тужених у случају јавне својине на непокретности.....	125
2.2. ГРАЂАНСКО ПРОЦЕСНО ПРАВО	126
Правни интерес евентуалног умешача за учешће у парници	126
Исплата новчаног обештећења и накнаде имовинске штете по члану 32 Закона о заштити права на суђење у разумном року у извршном поступку	127
Признање стране извршне исправе.....	128
Комплетно животно ауторско дело као предмет ауторскоправне заштите.....	129
Правни интерес поверилаца једног од супружника за подношење тужбе за деобу заједничке имовине	131
Умешач - ступање у парницу након правноснажности одлуке о тужбеном захтеву - понављање поступка.....	134
Каматни лист и тужба са предлогом за издавање платног налога.....	136
Пребијање међусобних потраживања из тужбе и компензационе противтужбе са различитим роковима доспелости.....	137
Начело диспозиције и овлашћења суда након што парница почне да тече	138
Забрана будуће повреде ауторског права	139
Новчано кажњавање адвоката	140
Обезбеђење доказа	142
Преиначење тужбе.....	143
Привремена мера у поступку за заштиту од узнемиравања права својине	144

Недозвољеност тужбе за утврђење пуноважности завештања	145
Привремена мера као мера обезбеђења ради заштите ауторског и сродног права	147
Закључак јавног извршитеља о преносу потраживања	148
Прекид поступка принудног извршења у случају отварања стечајног поступка	149
Надлежност и начин поступања када се у току спровођења извршења утврди да је извршни дужник преминуо пре подношења предлога за извршење	150
Одлучивање о привременој мери пре доношења решења о прекиду поступка	151
Новчано кажњавање послодавца због непоступања	152
Повреда права на нужни део - редукција завештајног располагања у парничном поступку	154
Трошкови поступка у породичним споровима – начело правичности.....	156
Уговор о доживотном издржавању, прекид поступка и упућивање на парницу.....	158
Привремена мера као средство обезбеђања потраживања	160
Редослед одлучивања у случају постављања више тужбених захтева	162
Правни интерес за подношење тужбе ради утврђења ништавости уговора којим се располаже предметом поступка реституције.....	163
Међупресуда	164
Тужбени предлог је факултативни елемент тужбе.....	165
Трошкови настали пред јавним бележником	166
Тужба за оспоравање жига	167
Стварна надлежност у споровима ради заштите права личности проистеклих из коришћења личног имена физичког лица у пословном имену привредног друштва ..	169
Стварна ненадлежност код накнаде материјалне штете на основу повреде права на суђење у разумном року	171
Оцена благовремености тужбе за поништај тестаментa	173

Трошкови поступка и давање повода за тужбу	174
Тужба за утврђење да је уговор раскинут	174
Тужба због злостављања на раду	177

II ДИСКУСИЈЕ

Проф. др Никола Бодирога

Апсолутна застарелост извршења новчане казне као прекршајне санкције и обустава извршног поступка	183
--	-----

судија Живко Јевђенијевић

Дигитални докази	199
------------------------	-----

судија Милена Васић Пејчић

Јавни интерес у информисању и стратешке тужбе против учешћа јавности (СЛАПП)	222
---	-----

Андреа Стевановић

Предлог смерница за поступање у ванпарничном поступку одређивања накнаде за експроприсану непокретност.....	239
--	-----

Влајко Стојиљковић

Капара.....	257
-------------	-----

СУДСКА ПРАКСА

I КРИВИЧНО ПРАВО

1. КРИВИЧНИ ЗАКОНИК

ОПШТА ПРАВИЛА О ОДМЕРАВАЊУ КАЗНЕ (Члан 54. КЗ)

Чињеница да се против окривљеног води други кривични поступак не може се ценити као отежавајућа околност.

Јавни тужилац у поднетој жалби указује да суд није ценио држање окривљеног после учињеног кривичног дела, те чињеницу да се против окривљеног води кривични поступак у другом предмету, због истоврсног кривичног дела. По налажењу Апелационог суда у Београду, ова чињеница не може бити цењена као отежавајућа околност, с обзиром на то да је окривљени према извештају из казнене евиденције неосуђивано лице, коју чињеницу је суд ценио и правилно истој дао адекватан значај – значај олакшавајуће околности.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 189/24 од 12. марта 2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 392/23 од 6. децембра 2023. године)

УГРОЖАВАЊЕ СИГУРНОСТИ (Члан 138. КЗ)

Претња се може упутити и кроз затворена блиндирана врата.

Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим због тога што је у ходнику зграде испред улазних врата стана, након што је оштећена истог дана телефоном позвала деду окривљеног који станује у стану изнад њеног и од истог захтевала да јој надокнади штету коју је претрпела услед квара на водоводним инсталацијама у његовом стану, где је тај телефонски разговор чуо окривљени и изнервиран тиме што је чуо, дошао је до улазних врата стана у коме станују оштећени и у том тренутку су се налазили у стану, држећи у

једној руци нож, а у другој руци дрвену мотку, позвонио је и почео да лупа на врата оштећених, изговарајући претње: “Убићу вас, заклаћу вас, јебем вам матер”, када је оштећени пришао улазним вратима и обратно се окривљеном речима: “Иди горе, немој то да радиш, позваћу полицију”, окривљени је више пута тихо покуцао на врата изговарајући: “Куц, куц, отвори врата, заклаћу те, убићу те”, што је код оштећених изазвало страх за сопствену безбедност.

Бранилац окривљеног жалбом указује да побијана пресуда не кореспондира са одлучујућим чињеницама и околностима, као и са изведеним доказима током поступка, услед чега је иста захваћена повредама битне природе у виду мањкавости и нејасноћа због којих се не може ваљано испитати, а посебно јер нема елемената кривичног дела будући да су се оштећени налазили иза блиндираних врата када им се окривљени обраћао, а који је услед претњи полицијом напустио улаз оштећених.

Првостепени суд је анализирао и ценио све изведене доказе, како појединачно тако и у међусобној повезаности, као и у вези са одбраном окривљеног, а према слободном судијском уверењу на основу одредби чланова 16 и 419 ЗКП, па је правилно закључио да је окривљени у време, на месту и начин како је то описано у изреци пресуде извршио кривично дело које му се ставља на терет. Чињенично стање описано у изреци побијане пресуде првостепени суд је правилно утврдио најпре на основу исказа оштећених који су међусобно сагласни и који су на идентичан начин описали критични догађај, односно да им је окривљени упутио претеће речи које су несумњиво таквог интензитета да су објективно могле изазвати страх код оштећених, посебно ако се има у виду да је окривљени приликом изговарања речи “Убићу вас, заклаћу вас, јебем вам матер”, и речи “Куц, куц отвори врата, заклаћу те, убићу те”, које је изговорио након што му је оштећени, пришавши улазним вратима, рекао “Иди горе, немој то да радиш, позваћу полицију”, у једној руци држао нож сечива 8 цм, а у другој дрвену мотку дужине 1 м, а који предмети су од стране МУП РС – ПС Вождовац од 16.01.2021. године одузети од окривљеног. Овако дате исказе, правилно је првостепени суд довео у везу и са осталим изведеним доказима нашавши да као такви чине јасну и логичну целину, с обзиром на то да и из исказа полицијских службеника - сведока, који су по позиву

оштећених интервенисали критичног дана, произлази да су приликом уласка у стан окривљеног истог затекли држећи нож у руци.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 60/24 од 1. фебруара 2024. године и пресуда Другог основног суда у Београду К бр. 1216/22 од 6. септембра 2023. године)

УГРОЖАВАЊЕ СИГУРНОСТИ (Члан 138. КЗ)

За утврђивање постојања кривичног дела није обавезно одредити вештачење на околност да ли је код оштећеног наступио осећај страха и угрожености.

Стога, неосновани су жалбени наводи браниоца окривљеног у којима истиче да је вештак морао вештачити осећај страха и угрожености код оштећених, јер је то субјективни осећај који није ни правно ни чињенично доказив и да пресуда у том делу не садржи ниједан доказ, будући да је за постојање кривичног дела Угрожавање сигурности довољно да се претњом проузрокује осећај личне несигурности, односно угрожености и неспокојства, односно довољно је да лице које прети представи лицу коме прети да остваривање зла зависи од његовог утицаја и последица овог кривичног дела одређује се субјективно.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 60/24 од 1. фебруара 2024. године и пресуда Другог основног суда у Београду К бр. 1216/22 од 6. септембра 2023. године)

УГРОЖАВАЊЕ СИГУРНОСТИ (Члан 138. став 3. КЗ)

Свака претња која је упућена лицима која обављају послове из става 3, не представља квалификовани облик овог кривичног дела, већ се мора утврдити да су такве претње упућене оштећеном у вези са вршењем послова која обавља.

Првостепеном пресудом окривљени је на основу члана 423 тачка 2 ЗКП ослобођен од оптужбе да је извршио кривично дело из члана 138 став 3 у вези става 1 Кривичног Законика. Поводом правне

квалификације кривичног дела која се окривљеном ставља на терет, првостепени суд закључује да ће квалификаторне околности из члана 138 става 3 КЗ према законском тексту постојати уколико је угрожавање сигурности извршено према народном посланику у вези са пословима које обавља, а како је то наведено и у оптуженом акту. Међутим, суд налази да нема доказа да су претње, односно поруке које су изречене оштећеном, изречене у вези са пословима које оштећени обавља као народни посланик. Ово произилази из чињенице да и сам оштећени наводи да је поруке пуштао са свог личног Твитер налога, да оштећени потенцира на томе да је то његов налог, а из саме поруке се не може закључити да она има везе са пословима народног посланика које оштећени обавља. Ово тим пре што је и сам оштећени у свом исказу навео да не зна да ли се ове поруке односе на посао којим се он бави, већ се пре свега односе на његову децу. Са свега наведеног, по ставу суда, нема доказа да су поруке послате у вези са пословима које оштећени обавља као народни посланик.

Тврдња тужилаштва да свака претња која је упућена судијама, тужиоцима, адвокатима, те народним посланицима, представља претњу која је у вези са вршењем њихове дужности, за суд није прихватљива. Наиме, тужилац нити је доказао, нити је осим констатације да су претње упућене народном посланику у вези са вршењем послова које обавља, у чињеничном диспозитиву навео у вези којих то послова народног посланика су претње упућене, нити је пружио иједан доказ који би указао на то да су наведене поруке послате оштећеном у вези са вршењем послова народног посланика.

По ставу другостепеног суда, по правилном закључку првостепеног суда свака претња која је упућена судијама, тужиоцима, адвокатима, те народним посланицима, не представља претњу у вези са вршењем њихове дужности, те стога овом приликом није доказано да су претње упућене народном посланику у вези са вршењем послова које обавља, нити је тужилац пружио било какав доказ за то.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 ПОЗ бр. 1/24 од 29. јануара 2024. године и пресуда Вишег суда у Београду Кпоз бр. 36/23 од 29. септембра 2023. године)

УВРЕДА (Члан 170. КЗ)

Чињеница да је окривљени кривично дело увреда, које му се ставља на терет, извршио у судници, у присуству судије који је имао овлашћења да према окривљеном примени одредбе којима се обезбеђује ред у судници, не искључује постојање кривичног дела.

Решењем Првог основног суда у Београду, на основу одредбе члана 503. ЗКП у вези са чланом 338. став 1. тачка 1. ЗКП, одбијена је приватна тужба, због кривичног дела Увреда из члана 170. став 1. КЗ.

Имајући у виду напред наведено, основано се жалбом пуномоћника приватне тужиле побија првостепено решење, жалбеним наводима да је првостепени суд, у конкретном случају, погрешно применио одредбу члана 338. став 1. тачка 1. ЗКП и одбио приватну тужбу приватног тужиоца, налазећи да кривично дело које се окривљеном ставља на терет – није кривично дело. Наиме и по мишљењу Вишег суда у Београду, чињеница да је окривљени кривично дело извршио у судници, у присуству судије који је имао овлашћења да према окривљеном примени одредбе којима се обезбеђује ред у судници, не искључује кривичну одговорност окривљеног, нити постојање кривичног дела. Ово посебно имајући у виду да из списка предмета произилази да поступајући судија није ни применио ниједно од законских овлашћења за одржавање реда у судници и за заштиту приватног тужиоца.

Потпуно су нејасни разлози првостепеног суда о директној примени теорије “супсидијарног карактера” кривичног права у конкретном случају, која теорија, према мишљењу Вишег суда у Београду има своју примену, искључиво приликом прописивања закона и одређивања да ли ће одређена спорна и проблематична ситуација у друштву бити санкционисана кривичним прописима (као крајњим) или неким другим одредбама блажег карактера у смислу ограничавања људских права и слобода, као што су прекршајне или дисциплинске одредбе и прописи.

Због битних повреда одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 2. и 3. ЗКП, првостепено решење је морало бити

укинуто и предмет враћен првостепеном суду на даље поступање, како би биле отклоњене учињене битне повреде одредаба кривичног поступка на које се овим решењем указује и како би првостепени суд након спроведеног поступка био у могућности да донесе закониту и правилну одлуку образложену јасним и непротивречним разлозима.

(Решење Вишег суда у Београду Кж2 бр. 220/24 од 8. фебруара 2024. Године и решење Првог основног суда у Београду К бр. 2414/21 од 1687/23 од 30. новембра 2023. године)

УВРЕДА (Члан 170. КЗ)

Суд је дужан да утврди да ли из целокупног текста прозилази намера омаловажавања, без обзира на то што би се изоловани делови ауторског текста (који су једино обухваћени чињеничним диспозитивом оптужног акта) могли сматрати увредљивим.

Првостепени суд је правилно прихватио исказ приватног тужиоца да су га поједини наводи текстова окривљеног увредили, јер по правилном налажењу првостепеног суда - ако се поједини наводи предметних текстова за које се окривљени терети, а који су ближе опредељени у изреци ожалбене пресуде, изоловано посматрају, али не само са субјективног становишта приватног тужиоца, већ и објективно - са аспекта постојећих моралних норми у друштву и општег схватања, они имају карактер увредљивих и то конкретно - да декан више никога не гледа у очи, свој поглед спушта или му се губи у даљини, да је централна фигура свих кршења закона на том факултету, да је изгубио душу и др., а како је то детаљно наведено на страни 18. ожалбене пресуде. Међутим, при оцени тога - да ли се у инкриминисаним изјавама окривљеног стичу обележја кривичног дела које се приватном тужбом окривљеном ставља на терет, правилан је закључак и став првостепеног суда - да се наводи прецизирану у изреци ожалбене пресуде никако не могу посматрати изоловано од ауторских текстова чији су део, нити се три ауторска текста

окривљеног чији су делови предмет оптужења-приватне тужбе, а који се мисаоно надовезују један на други, при давању значаја и смисла употребљених речи и њихових усмерености, могу посматрати одвојено, имајући при том у виду да је окривљени сваким од тих текстова одговарао на текстове такође објављене у дневном листу, па је правилно првостепени суд поступио када је приликом доношења своје одлуке имао у виду шири контекст утврђен изведеним доказима, који је условио писање и објављивање ауторских текстова окривљеног, као и њихову садржину.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 72/24 од 22. фебруара 2024. године и пресуда Првог основног суда у Београду К бр. 1087/21 од 25. јула 2023. године)

НЕДАВАЊЕ ИЗДРЖАВАЊА (Члан 195. КЗ)

Када окривљена није тражила измену одлуке којом је утврђена обавеза издржавања, за постојање кривичног дела није од значаја то што је у иникриминисаном периоду била незапослена и није могла наћи посао.

Првостепеном пресудом окривљена је оглашена кривом због извршења кривичног дела недавање издржавања из члана 195 став 1 Кривичног законика.

Надаље, правилно је првостепени суд, ценећи одбрану окривљене, имао у виду и њене наводе да је остала без посла, да се преселила у Београд код ћерке, да није могла наћи посао, али је правилно нашао да исто не утиче на законитост одлуке, нити на правилно утврђено чињенично стање, имајући у виду законску обавезу исте да издржава дете, а од које обавезе није ослобођена, јер није било законских разлога за наведено уз то имајући у виду и чињеницу да окривљена није тражила измену одлуке парничног суда.

Правилно је првостепени суд из одбране окривљене, ценећи разлоге које је окривљена навела као разлоге због којих не испуњава своју законом установљену обавезу, а које је навео и бранилац окривљене у завршној речи, те доводећи све околности и изведене доказе

у међусобну везу, нашао да исти немају битнијег утицаја на другачији закључак суда, да се у конкретном случају не ради ни о оправданим разлозима у смислу члана 195 став 2 КЗ, на које се указује жалбом браниоца окривљене, а коју оцену првостепеног суда и у том делу прихвата другостепени суд. И по мишљењу Вишег суда, у конкретном случају нема оправдавајућих разлога за непоштовање судске одлуке и непоступање по истој у смислу постојања реалних и објективних разлога за спреченост окривљене да поступа по обавези која је утврђена извршном судском одлуком, одакле чињеница да окривљена у инкриминисаном периоду није била запослена, није довољна за примену наведеног члана. Правилно је првостепени суд у образложењу побијане пресуде навео да је окривљена у току инкриминисаног периода била радно способна, да то што послове није добијала иако је конкурисала, нема утицаја на другачији закључак суда, јер је била у обавези да активира све могућности и уложи и додатни напор да на све дозвољене начине обезбеди средства како за своје тако и за издржавање оштећеног, што представља њену законску обавезу. Ни чињеница коју наводи бранилац окривљене да окривљена у току инкриминисаног периода није поседовала било коју имовину на свом имену, не представља оправдани разлог у смислу одредбе члана 195 став 2 КЗ, јер исто не може представљати основ да оштећеном не исплати досуђени износ на начин како је то предвиђено правноснажном и извршном судском одлуком.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 987/23 од 8. фебруара 2024. године и пресуда Првог основног суда у Београду К бр. 2414/21 од 5. октобра 2023. године)

ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ ШКОДЉИВИХ ПРОИЗВОДА (Члан 256. КЗ)

Под стављањем у промет сматра се и продаја преко сајта на интернету.

Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим да је ставио у промет пиће и то 360 флаша од по 1 л и 840 флаша од по

0,2 л сока од ароније без извршеног прегледа од стране овлашћеног лица, с обзиром на то да је тај преглед предвиђен прописима и то чланом 31 Закона о безбедности хране, којим је прописано да је субјект у пословању храном дужан да обезбеди да храна испуњава услове прописане законом и другим посебним прописима, као и да докаже испуњеност тих услова, а тако што је преко сајта ставио у промет поменути сок од ароније без уверења Градског завода за јавно здравље и без анализе о евентуалној штетности и здравственој исправности производа, чиме је извршио кривично дело Производња и стављање у промет штодљивих производа из члана 256 став 2 Кривичног законика.

Жалбени наводи браниоца окривљеног, оцењени су као неосновани, јер је првостепени суд правилно анализирао све изведене доказе и несумњиво утврдио да је окривљени предузео све инкриминисане радње у време, на месту и на начин ближе описан изреком првостепене пресуде. Првостепени суд је на страни 6 у последњем ставу, образложења пресуде навео да је ценио и одбрану окривљеног у којој је навео да он ниједан производ није продао преко сајта, али је сматрао да је иста одбрана усмерена у циљу избегавања кривичне одговорности, и у том смислу је није прихватио, образлажући то на следећој страни у првом ставу, и то тако да је веб сајт, преко кога су се продавали предметни производи, постојао на интернету још од 2019. године, а што је сам окривљени потврдио у својој одбрани, као и да је веб сајт био у функцији, као и да је на сајту јасно била означена цена, количина и тежина производа, у овом случају сока од ароније, те да је постојало и поље са знакомом “ставити у корпу” за куповину сока.

На правилно утврђено чињенично стање првостепени суд је правилно применио кривични закон, када је утврдио да су се у радњама окривљеног стекла сва законска обележја кривичног дела Производња и стављање у промет штодљивих производа из члана 256 став 2 КЗ, а које кривично дело је извршено у време, на месту и на начин како је то описано у изреци пресуде.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 41/22 од 14. фебруара 2022. године и пресуда Првог основног суда у Београду К бр. 1958/20 од 23. новембра 2021. године)

УГРОЖАВАЊЕ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА (Члан 289. КЗ)

Лака телесна повреда или имовинска штета која прелази износ од двеста хиљада динара, представљају објективни услов инкриминације, који се у току поступка такође мора утврдити.

Имајући у виду све напред наведено, а како је за постојање кривичног дела из члана 289 став 3 у вези става 1 КЗ потребно да постоји и да буде доказан објективни услов инкриминације, а то је - да је угрожавањем јавног саобраћаја другом проузрокована лака телесна повреда или имовинска штета која прелази износ од 200.000,00 динара, те да је у конкретном случају и то на основу изведених, а затим правилно анализираних и цењених доказа, првостепени суд на несумњив и поуздан начин утврдио да је изостао, односно да није доказан објективни услов инкриминације који се тиче лаке телесне повреде код оштећених, односно да у конкретном случају то није доказано, правилна је одлука првостепеног суда да окривљену, применом одредбе члана 423 тачка 2 ЗКП, ослободи од оптужбе с обзиром да у конкретном случају и по мишљењу већа другостепеног суда није доказано да су услед поступања окривљене критичном приликом код оштећених наступиле лаке телесне повреде ближе описане у диспозитиву оптуженог предлога тужилаштва.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 571/24 од 27. јуна 2024. године и пресуда Основног суда у Обреновцу К бр. 223/23 од 15. маја 2024. године)

ДАВАЊЕ ЛАЖНОГ ИСКАЗА (Члан 335. КЗ)

Радњу извршења овог кривичног дела представља само изјава у погледу битних чињеница који су од значаја за доношење одлуке суда.

Првостепеном пресудом окривљени је ослобођен од оптужбе да је извршио кривично дело из члана 335 став 3 у вези става 1

КЗ. Када је реч о исказу сведока са записника о испитивању пред судом у кривичном поступку, суд је имао у виду да је иста изјавила на записнику о главном претресу пред тим судом, да није са окривљеним разговарала о томе, при чему наводи овде окривљеног да је разговарао са њом о предметном догађају, односно ломљењу рампе, а да је иста изјавила у том поступку да није са окривљеним разговарала о томе, садржински не представљају изјаву окривљеног у погледу битних чињеница на којима би се имала засновати одлука, обзиром да је реч о уопштеном изразу да су разговарали о предметном догађају. Суд је налажења да није свака изјава подобна да буде предмет кривичног дела давања лажног исказа из члана 335 став 3 у вези са ставом 1 КЗ, већ је потребно да је реч о изјави у погледу битних чињеница, што овде није случај, обзиром да изјава да се разговор обављен о неком догађају, без навођења конкретних детаља самог разговора, сама по себи не може бити инкриминишућа, односно иста је без значаја, па није ни подобна да буде предмет кривичног дела давања лажног исказа.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 395/24 од 27. јуна 2024. године и пресуда Трећег основног суда у Београду К бр. 160/22 од 30. октобра 2023. године)

КРШЕЊЕ ЗАБРАНЕ УТВРЂЕНЕ МЕРОМ БЕЗБЕДНОСТИ (Члан 340а КЗ)

Окривљени крши забрану изречену мером безбедности забране прилажења и комуникације са оштећеном слањем поруке са свог инстаграм профила на инстаграм профил оштећене.

Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим да је прекршио забрану утврђену изреченом мером безбедности, тако што је противно мери безбедности забране прилажења и комуникације са оштећеном која му је сходно члану 89а Кривичног законика изречена пресудом, са свог инстаграм профила на инстаграм профил оштећене послао поруку садржине „Миа, знаш ли неког ко фарба избледеле патике и слично“.

При томе, по налажењу другостепеног суда, садржај остварене комуникације није од утицаја на оцену да ли је дошло до извршења кривичног дела из члана 340а став 1 КЗ, већ је довољно да је до комуникације дошло, а да је иста била истовремено забрањена окривљеном, претходно изреченом мером безбедности као у конкретном случају. Ово стога што кривично дело за чије извршење је окривљени у предметном поступку оглашен кривим нема последицу и довршено је самим предузимањем радње извршења, у конкретном случају кршењем забране комуникације са оштећеном.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 105/24 од 21. фебруара 2024. године и пресуда Другог основног суда у Београду К бр. 903/23 од 19. октобра 2023. године)

НЕДОЗВОЉЕНА ПРОИЗВОДЊА, ДРЖАЊЕ, НОШЕЊЕ И ПРОМЕТ ОРУЖЈА И ЕКСПЛОЗИВНИХ МАТЕРИЈА (Члан 348. КЗ)

Радња неовлашћеног преношења оружја представља радњу неовлашћеног ношења оружја.

Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим да је извршио кривично дело из члана 348 став 4 у вези става 1 Кривичног Законика.

Као спорно питање у овој кривичноправној ствари и на шта бранилац указује у жалби јесте правна квалификација кривичног дела. Наиме, одбрана сматра да су се у радњама окривљеног стекла сва битна обележја кривичног дела из члана 348 став 1 КЗ, с обзиром на то да по оцени одбране, окривљени није носио предметни пиштољ већ је исти преносио.

Међутим, овакви жалбени наводи одбране су по оцени Апелационог суда у Београду неприхватљиви. Наиме, по налажењу Апелационог суда у Београду, правилно је првостепени суд нашао да су се у радњама окривљеног стекла сва битна обележја кривичног дела из члана 348 став 4 у вези са ставом 1 КЗ. Наиме, окривљени је од момента када је преузео оружје на паркингу у близини локала у којем је био до тренутка када је у близини своје куће зау-

стављен од стране полиције, када је оружје одузето од њега, носио ватрено оружје и муницију, а окривљени је, како то произилази из доказа, у тренутку куповине знао да то оружје и муницију мора да носи до куће, што је и хтео, па се самим тим у његовим радњама остварују обележја радње ношења. Правилно првостепени суд није прихватио тезу одбране да је окривљени само преносио предметно оружје, с обзиром да и сам Кривични законик не познаје радњу преношења, већ Закон о оружју и муницији у члану 33, радњу преношења дефинише као радњу власника оружја који има дозволу за оружје, а у конкретном случају окривљени није имао такву дозволу.

По налажењу Апелационог суда у Београду, неспорно је након спроведеног доказног поступка утврђено да је окривљени кривично дело извршио са директним умишљајем као обликом кривичног дела из члана 348 став 4 у вези са ставом 1 Кривичног законика. С тим у вези, неприхватљиви су наводи браниоца да окривљени није имао намеру да предметно оружје и муницију носи са собом како је то у току кривичног поступка утврђено.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 161/24 од 28. марта 2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 398/23 од 7. децембра 2023. године)

**ПОСТОЈАЊЕ ОРГАНИЗОВАНЕ КРИМИНАЛНЕ ГРУПЕ,
ГРУПЕ ИЛИ САИЗВРШИЛАШТВО
(Члан 33 и чланови 112 тачка 22 и 35 КЗ)**

Када се окривљенима ставља на терет да су кривично дело извршили поступајући као организована криминална група, а суд утврди да се поступање окривљених исцрпљује у саизвршилаштву и тако квалификује кривично дело, није довољно образложење да нема доказа о постојању организоване криминалне групе, већ је потребно дати разлоге о томе да ли се у конкретном случају ради о повезаности окривљених у форму групе, поготову што се у изреци пресуде наводе улоге које су окривљени критичном приликом имали.

Суд није прихватио правну квалификацију кривичног дела описаног у оптужници као кривично дело из члана 246 став 5 у вези са ставом 1 КЗ, јер је остало недоказано да су окривљени кривично дело из члана 246 КЗ извршили у саставу организоване криминалне групе (или групе), због чега је суд правну квалификацију овог кривичног дела уподобио утврђеном чињеничном стању и кривично дело квалификовао као кривично дело из члана 246 став 1 у саизвршилаштву у вези члана 33 КЗ. Другостепени суд је нашао да је пресуда захваћена битном повредом одредба кривичног поступка јер у пресуди нема разлога о томе да ли су окривљени критичном приликом евентуално поступали у саставу групе, већ супротно томе, суд само образлаже да нема доказа о постојању организоване криминалне групе. Суд није дао разлоге о томе да ли се у конкретном случају ради о повезаности окривљених у форму групе, поготову што се у изреци побијане пресуде наводе улоге који су окривљени критичном приликом имали, и то да је првоокривљени финансирао куповину опојне дроге и предао возило ради преузимања опојне дроге, другоокривљени куповао и паковао опојну дрогу, а трећеокривљени организовао транспорт опојне дроге.

(Пресуда Апелационог суда у Београду, Посебно одељење Кж1-По1 бр. 12/24 од 12.07.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал К-По1 бр. 205/22 од 22.11.2023. године)

ЈЕДИНСТВЕНА КАЗНА (Члан 60 КЗ)

Ако је против истог осуђеног у две или више пресуда изречено више казни затвора од којих једна износи 20 година, испуњени су сви услови за одмеравање јединствене казне затвора у процесном смислу, те се у тој ситуацији у смислу члана 60 КЗ има применити начело нужне апсорпције према ком казна затвора у трајању од 20 година, имајући у виду општи максимум казне затвора предвиђен законом, апсорбује све остале утврђене казне.

Првостепеном пресудом одбијен је захтев за изрицање јединствене казне као неоснован са образложењем да се у конкрет-

ном случају не може изрећи јединствена казна осуђеном из разлога што се, по налажењу суда, она изриче на тај начин што се повиси највиша утврђена казна, с тим да јединствена казна не сме достићи збир утврђених казни, нити прећи 20 година затвора, а у конкретном случају једна од појединачних казни затвора износи 20 година због чега није могуће применити члан 60 КЗ.

Овакав став је, по оцени другостепеног суда погрешан, због чега је предметна пресуда преиначена тако што је усвојен захтев осуђеног па су преиначене у погледу одлуке о казни правноснажне пресуде тако што је осуђеном изречена јединствена казна затвора у трајању од 20 година. Како су у конкретном случају испуњени сви услови за одмеравање јединствене казне у процесном смислу, другостепени је нашао да се у смислу члана 60 има применити начело нужне апсорпције, с обзиром да је институт изрицања јединствене казне установљен у корист осуђеног лица и мора се применити када су за то испуњени услови, посебно имајући у виду што је апсорпција предвиђена у члану 60 став 2 тачка 1 КЗ као изричит принцип, због чега се принцип апсорпције мора применити и у случају када је за једно кривично дело утврђена казна затвора у трајању од 20 година, која казна затвора апсорбује све остале утврђене казне затвора.

(Пресуда Апелационог суда у Београду, Посебно одељење Кж-По1-Кре бр. 4/24 од 13.06.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал Кре-По1 бр. 18/22 Кв-По1 бр. 739/23 од 11.12.2023. године)

ПОДСТРЕКАВАЊЕ (чл. 34 КЗ)

Неосновани су наводи браниоца окривљеног АА да исти није могао бити оглашен кривим да је поступао као подстрекач јер није имао својство службеног лица, обзиром да према одредби члана 36 став 4 КЗ лични односи, својства и околности која представљају битна обележја кривичног дела не морају постојати код подстрекача, што је конкретно случај, па је ирелевантно да ли је окривљени АА имао службени положај, који су имали окривљени ББ и ДД.

Пресудом Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције оглашени су кривим: окривљени ББ, у ставу првом изреке пресуде због кривичног дела трговина утицајем у саизвршилаштву из члана 366 став 3 у вези члана 33 КЗ, окривљена ДД због кривичног дела трговина утицајем у саизвршилаштву из члана 366 став 3 у вези члана 33 КЗ, окривљени АА због кривичног дела трговина утицајем у подстрекавању из члана 366 став 3 у вези члана 34 КЗ, а окривљени ВВ, ГГ, ЂЂ, ЕЕ и ЖЖ због кривичног дела злоупотреба у вези са јавном набавком у саизвршилаштву из члана 228 став 2 у вези члана 33 КЗ. Пресудом Апелационог суда у Београду делимичним усвајањем жалбе јавног тужиоца Вишег јавног тужилаштва, Посебно одељење за сузбијање корупције преиначена је првостепена пресуда, само у погледу одлуке о кривичној санкцији, док је усвајањем жалби бранилаца окривљеног ББ укинута првостепена пресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције, у ставу другом изреке у односу на окривљеног ББ, због кривичног дела злоупотреба положаја одговорног лица из члана 359 став 1 КЗ, и у том делу списи предмета враћени првостепеном суду на поновно одлучивање.

Пресудом Врховног суда у ставу првом одбијени су као неосновани захтеви за заштиту законитости окривљених изјављени против првостепене и другостепене пресуде. Образлажући разлоге за своју одлуку из става првог изреке Врховни суд је навео да у конкретном случају, у изреци наведене пресуде, поред субјективних елемената кривичног дела, описана је радња кривичног дела трговина утицајем у подстрекавању из члана 366 став 3 у вези члана 34 КЗ, за које је окривљени АА оглашен кривим. Врховни суд је оценио као неосноване наводе браниоца окривљеног АА да исти није могао бити оглашен кривим да је поступао као подстрекач јер није имао својство службеног лица, обзиром да према цитираној одредби члана 36 став 4 КЗ лични односи, својства и околности која представљају битна обележја кривичног дела не морају постојати код подстрекача, што је конкретно случај, па је ирелевантно да ли је окривљени АА имао службени положај, који су имали окривљени ББ и ДД. Поред тога, окривљеном АА није ни стављено на терет нити је оглашен кривим да је у извршењу кривичног дела из члана 366 став

З КЗ поступао у својству саизвршиоца, па овај суд и у том делу наводе његовог браниоца оценио као неосноване.

(Пресуда Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције К.По4 бр. 57/19 од 14.09.2022. године, пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 157/23 од 03.04.2023. године и пресуда Врховног суда Кзз бр. 825/23 од 14.09.2023. године)

ПОСЛУГА (чл. 365. КЗ)

Објекат радње кривичног дела из члана 365 КЗ је поверена ствар која подразумева покретну ствар која је извршиоцу поверена у служби или уопште у раду у државном органу, дакле поверена је она ствар која се налази у притежању извршиоца ради обављања службе или рада, али и оне ствари које су му поверене у вези са службом или радом, дакле тиме нису обухваћене само оне ствари које су неопходне за непосредно обављање службене дужности или рада извршиоца, већ све оне ствари које су му поверене у служби или на раду. То су и ствари до којих је извршилац долазио у току вршења службених радњи, тј. које су дошле у његово притежање његовом сопственом радњом, али на основу службеног овлашћења које има.

Пресудом Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције, у ставу првом изреке, окривљени је оглашен кривим да је у периоду од 25.05.2020. године до 22.08.2020. године извршио кривично дело послуга из члана 365 КЗ, док је у ставу другом изреке на основу члана 422 став 1 тачка 2 ЗКП ослобођен од оптужбе да је у периоду од 29.12.2018. године до 15.09.2020. године извршио кривично дело послуга из члана 365 КЗ. Дајући разлоге за своју одлуку из става другог изреке пресуде првостепени суд је навео да је у конкретном случају, у односу на кривично дело послуга из члана 365 КЗ, суд утврдио да нема доказа који би на несумњив начин указали суду да је предметни лаптоп, ознаке ближе описане у изреци пресуде исти и био поверен на раду окривљеном, као полицијском службенику у Полицијској станици Обреновац.

Пресудом Апелационог суда у Београду, у ставу првом, потврђена је првостепена пресуда у ставу првом изреке, док је, у ставу другом, усвајањем жалбе јавног тужиоца Вишег јавног тужилаштва у Београду укинута првостепена пресуда у ослобађајућем делу и предмет у том делу враћен првостепеном суду на поновно суђење, а дајући разлоге за своју одлуку из става другог изреке пресуде другостепени суд је, између осталог, навео да објекат радње кривичног дела из члана 365 КЗ је поверена ствар која подразумева покретну ствар која је извршиоцу поверена у служби или уопште у раду у државном органу, дакле поверена је она ствар која се налази у притежању извршиоца ради обављања службе или рада, али и оне ствари које су му поверене у вези са службом или радом, дакле тиме нису обухваћене само оне ствари које су неопходне за непосредно обављање службене дужности или рада извршиоца, већ све оне ствари које су му поверене у служби или на раду. То су и ствари до којих је извршилац долазио у току вршења службених радњи, тј. које су дошле у његово притежање његовом сопственом радњом, али на основу службеног овлашћења које има. Како је у конкретном случају неспорно да предметни лаптоп није био само физички и просторно доступан окривљеном, већ је до њега дошао током вршења својих полицијских задужења у конкретном предмету у којем је поступао, дакле на основу службених овлашћења које има, то је нејасан закључак првостепеног суда да предметни лаптоп није било основно средство рада које поверено у раду окривљеном као полицијском службенику, па у његовим радњама нема елемената кривичног дела послуге. Стога су разлози које наводи првостепени суд нејасни и међусобно противречни, а првостепени суд није утврдио све одлучне чињенице у ослобађајућем делу пресуде због чега је овај суд усвојио жалбу јавног тужиоца у делу који се односи на ослобађајући део пресуде, укинуо побијану пресуду у овом делу и предмет у овом делу вратио првостепеном суду на поновно суђење.

(Пресуда Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције К.По4 бр. 33/22 од 11.07.2023. године и пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 994/23 од 02.10.2023. године)

2. ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

ОЦЕНА ДОКАЗА И УТВРЂИВАЊЕ ЧИЊЕНИЦА (Члан 16. ЗКП)

Кад суд издвоји записник о претресању стана као незаконит доказ, потврда о одузетим предметима, вештачење и фотодокументација који су прибављени претресањем, су докази који су посредно према начину прибављања у супротности са одредбама ЗКП.

Чланом 16 ЗКП је између осталог предвиђено да се судске одлуке не могу заснивати на доказима који су, непосредно или посредно, сами по себи или према начину прибављања у супротности са ЗКП, док је чланом 84 ЗКП предвиђено да докази који су прибављени противно члану 16. став 1. овог законика (незаконити докази) не могу бити коришћени у кривичном поступку. Стога је суд применом члана 237 став 1 ЗКП, одлучио да се из списка издвоји записник о претресању стана.

Како су потврда о привремено одузетим предметима, вештачења предметне опојне дроге, фотодокументација и ДНК вештачење, докази који су прибављени на основу претресања стана, то су и они незаконити докази, јер су посредно према начину прибављања у супротности са одредбама ЗКП, па је стога суд применом одредбе члана 16 став 1 у вези са чланом 237 став 1 ЗКП одлучио да се и ови докази издвоје из списка као незаконити докази.

Суд је применом члана 237 став 2 ЗКП одлучио да се издвојени доказ по правноснажности решења, има ставити у посебан запечаћени омот и чувати код судије за претходни поступак до правноснажног окончања поступка, као у ставу II изреке решења.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 707/24 од 11. априла 2024. године и решење Вишег суда у Београду К бр. 425/23 од 7. марта 2024. године)

ОСЛОБОЂЕЊЕ ОД ДУЖНОСТИ СВЕДОЧЕЊА (Члан 94. ЗКП)

Брачни друг је привилегован сведок само док брак траје, а након развода брака више није ослобођен од дужности сведочења.

Жалбени наводи браниоца окривљеног – да је суд донео пресуду на основу доказа који је незаконит и који не може да се користи у кривичном поступку, јер је оштећена, на главном претресу, одбила да сведочи, објашњавајући да жели да повуче исказ, односно да жели да се користи својим правом да не сведочи, чиме су се стекли услови за издвајање записника о испитивању сведока пред Трећим ОЈТ у Београду, да је оштећена, у време давања исказа пред Трећим ОЈТ у Београду, била привилеговани сведок – брачни друг, су од стране већа другостепеног суда оцењени као неосновани и без утицаја на законитост и правилност побијане пресуде.

Наиме, супротно изнетим наводима жалбе браниоца окривљеног, првостепени суд је имајући у виду парничну пресуду Трећег основног суда у Београду којом је разведен брак закључен између окривљеног и оштећене, правилно нашао да оштећена није ослобођена дужности сведочења у смислу члана 94 ЗКП.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 886/23 од 16. маја 2024. године и пресуда Трећег основног суда у Београду К бр. 575/21 од 24. маја 2023. године)

ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ПРЕТРЕСАЊЕ (Члан 156. ЗКП)

Чињеница да претресању, на основу наредбе, нису присуствовала два сведока, већ само један, сама по себи не чини претресање незаконито спроведеном радњом, уколико је претресање у свим другим сегментима законито спроведено.

Правилно је првостепени суд ценећи изведене доказе имао у виду чињеницу да је приликом претресања стана присуствовао само

један сведок, коме је како је објаснио на главном претресу по обављеном претресању омогућено да прочита садржину записника који је потписао без икаквих примедби, а у погледу утврђивања законитости ове доказне радње првостепени суд је имао у виду околности које су постојале пре, као и током његовог предузимања, и то да је пре обављеног претресања прибављена наредба судије за претходни поступак Вишег суда у Београду Кпп.пов 1101/21 од 09.07.2021. године из које произилази да је наређено претресање стана и других просторија у Београду, на предметној адреси, које користи окривљени, а који је окривљеном предочен и који је потписао, окривљени је поучен да има право да узме адвоката, односно браниоца који може присуствовати претресању што није захтевао, а окривљени није имао било каквих примедби на само обављање радњи претресања, што су у својим исказима навели сведоци полицајци који су истакли да је окривљени био коректан и крајње сарадљив, а што произилази из садржине наведеног записника који је потписао без примедби при чињеници да је окривљени како су наведени сведоци изјавили указао на предметну опојну дрогу што је окривљени потврдио у својој одбрани. Исказе сведока полицајца првостепени суд је ценио на страни 10 побијане пресуде и то да из исказа сведока неспорно произилази да је окривљени на законом прописан начин децидно поучен о својим правима односно да има право да претресању стана присуствује његов бранилац, да је он констатовао заокружено, да не захтева присуство браниоца због чега се наводи одбране окривљеног да није поучен о својим правима не могу прихватити као истинити, те исказ овог сведока везано за део исказа где је објаснио да је заједно са другим сведоком предузео радњу претресања и да је све оно што је констатовано у записнику затечено на лицу места, да уколико је окривљени навео да не жели да присуствује бранилац онда је то тако и било, те да окривљени није имао било каквих примедби на сам претрес стана, да је претресање урађено крајње професионално, у погледу кога се и други сведок на индентичан начин изјаснио у погледу права која су предочена окривљеном, да је он сам указао на место где је држао опојну дрогу, да је био коректан приликом обављања претреса и да је записник о претресању потписао у стану, а потврду о привремено одузетим предметима у службеним просторијама без икаквих примедби.

Супротно жалбеним наводима у погледу наведеног, веће Вишег суда у Београду налази да су све чињенице које су битне за утврђивање чињеничног стања, односно законитост предузетих радњи, утврђене детаљно, да их је првостепени суд ценио како појединачно тако и у међусобној вези, те да предузета доказна радња везана за претрес стана није компромитована чињеницом да је претресању присуствовао само један пунолетни грађанин, с обзиром на чињенице које су у поступку биле неспорне и то чињеницу да је у конкретном случају постојала наредба за претресање стана Вишег суда у Београду Кпп.пов 1101/21 од 09.07.2021. године, као и чињеница да је окривљени сам указао на опојну дрогу коју је неовлашћено држао, да је добровољно потписао записник о претресању стана, те наведена чињеница присуства једног сведока у околностима који су у конкретном случају постојале не компромитује предузету доказну радњу и не утиче на законитост спроведене доказне радње па самим тим и осталих доказа на које указује бранилац у поднетој жалби, а који су произашли из ове доказне радње из сачињавања записника о претресању стана.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 457/24 од 7. јуна 2024. године и пресуда Првог основног суда у Београду К бр. 2052/22 од 29. марта 2024. године)

ПРЕТРЕСАЊЕ СТАНА И ДРУГИХ ПРОСТОРИЈА (Члан 158. ЗКП)

То што се окривљени бавио продајом опојне дроге не представља непосредну и озбиљну опасност за људе и имовину која оправдава претресање стана без наредбе суда.

Првостепеним решењем издвојен је из списка записник о претресању стана и других просторија као и други докази који произилазе из претресања стана.

Из првостепеног решења произилази да је, ценећи законитост доказа, суд утврдио да је претресање стана обављено незаконито, с обзиром на то да је претресање извршено ноћу ради отклањања непосредне и озбиљне опасности за људе и имовину. Полицајци

који су вршили претресање су као разлог због којег су сматрали да постоји непосредна и озбиљна опасност навели то што окривљени продаје дрогу, односно да је то опасност, јер су сматрали да сама продаја дроге, представља озбиљну и непосредну опасност за људе, односно за људе и њихову имовину. По ставу суда, сумња да се окривљени бави продајом наркотика не представља непосредну и озбиљну опасност за људе и имовину, те се ова норма не може тумачити на начин како је то учињено од стране полицијских службеника, који су обавили претресање. Све и да се окривљени бави продајом опојне дроге, то не би представљало непосредну, нити озбиљну опасност за људе и имовину како је то предвиђено одредбама ЗКП и Устава Републике Србије, да би то био основ за претресање стана ноћу без наредбе судије за претходни поступак. Стога је суд одлучио да записник о претресању стана представља незаконит доказ, јер је претресање обављено без ваљаног законског основа, односно суд је нашао да је овај доказ непосредно према начину прибављања у супротности са одредбама ЗКП.

По налажењу Апелационог суда у Београду, правилно је првостепени суд ценио стање у списима и доказе који су побројани у изреци првостепеног решења, те нашао да су наведени докази незаконити. Наиме, из списка предмета произлази да је претрес стана и других просторија вршен без наредбе судије, ради отклањања непосредно озбиљне опасности по људе и имовину, те да је сведок полицајац навео да је у записнику о претресању стана наведено као разлог уласка отклањање непосредно озбиљне опасности за људе и имовину, те да су имали сазнања да се окривљени бави продајом опојне дроге што је опасност за људе, а што је истакао и други сведок полицајац. Из списка предмета произлази да су полицајци поднели извештај судији за претходни поступак у смислу члана 160 ЗКП, који ценећи законитост спроведених радњи утврдио да нису били испуњени услови из члана 158 став 1 тачка 5 ЗКП, с обзиром да у извештају о извршеном претресању стана и других просторија без наредбе није наведено каква је то непосредна и озбиљна опасност за људе и имовину отклоњена одласком, уласком и претресањем стана и других просторија без наредбе суда. Правилно је првостепени суд, анализирајући наведене доказе, закључио да је претресање стана обављено незаконито, с обзиром на то да је извршено ноћу, ради

отклањања непосредне и озбиљне опасности за људе и имовину, а да се непосредна и озбиљна опасност сагледавала у томе што сама продаја опојне дроге представља такву опасност, што је по оцени суда неприхватљиво. По налажењу Апелационог суда у Београду, основана сумња да се окривљени бави продајом наркотика, не може представљати непосредну и озбиљну опасност за људе и имовину, те се тако норма не може ни тумачити на начин као што је то учињено од стране полицијских службеника.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 707/24 од 11. априла 2024. године и решење Вишег суда у Београду К бр. 425/23 од 7. марта 2024. године)

НАКНАДА ТРОШКОВА ИЗ БУЏЕТСКИХ СРЕДСТАВА И НА ТЕРЕТ ДРУГИХ ЛИЦА (Члан 265. ЗКП)

Када суд донесе ослобађајућу или одбијајућу пресуду, трошкови кривичног поступка настали и пред јавним тужилаштвом исплаћују се из буџетских средстава суда.

Решењем ВЈТ у Београду КТ бр. 1222/10 од 03.08.2023. године одбачен је као недозвољен захтев за накнаду трошкова кривичног поступка.

Међутим, супротно жалбеним наводима правилно је поступио јавни тужилац ВЈТ у Београду, када је нашао да је постављени захтев недозвољен, имајући у виду чињеницу да је кривични поступак против окривљеног окончан правноснажном пресудом којом је окривљени ослобођен од оптужбе, односно којом је према окривљеном одбијена оптужба, а у којој пресуди је одлучено да трошкови кривичног поступка падну на терет буџетских средстава суда, те да су у случају ослобађајуће пресуде обухваћени и трошкови настали пред тужилаштвом и да падају на терет буџетских средстава суда, имајући у виду да је одредбом члана 265 став 1 ЗКП прописано да ће се у случају када се обустави кривични поступак или се оптужба одбије или се окривљени ослободи од оптужбе, изрећи у решењу односно пресуди да трошкови кривичног поступка из члана 261

став 2 тачка 1-6 овог законика, нужни издаци окривљеног и нужни издаци и награда браниоца и пуномоћника, као и награда вештака и стручног саветника, падају на терет буџетских средстава суда, како је у конкретном случају и одлучено.

Како се наводима жалбе не доводи у сумњу правилност одлучивања јавног тужиоца ВЈТ у Београду приликом одлучивања о трошковима кривичног поступка, а побијано решење је, по налажењу овог већа у свему правилно и на закону засновано, то је жалба окривљеног морала бити одбијена као неоснована.

(Решење Вишег суда у Београду КВ бр. 3391/23 од 1. априла 2024. године и решење Вишег јавног тужилаштва у Београду Кт бр. 1222/10 од 3. августа 2023. године)

САОПШТАВАЊЕ ОДЛУКА (Члан 274. став 3. ЗКП)

Када је у поуци о праву на жалбу погрешно наведено да је жалба дозвољена (и поред тога што по закону није дозвољена), суд ће такву жалбу одбацити, јер би у супротном окривљеном било дато више права од оних која му по закону припадају.

Решењем КВ већа Основног суда у Обреновцу одбачена је жалба окривљеног, изјављена против решења Основног суда у Обреновцу као неблаговремена. Против наведеног решења КВ већа, жалбу је изјавио окривљени.

Наиме, Виши суд у Београду је приликом одлучивања имао у виду одредбу члана 262 став 3 ЗКП којом је предвиђено, да када је о трошковима кривичног поступка одлучено посебним решењем, о жалби против тог решења одлучује веће из члана 21 став 4 ЗКП, а које је у конкретном поступку по жалби окривљеног одлучивало као другостепени орган, и које је поуком о правном леку дозволило осуђеном изјављивање жалбе Вишем суду у Београду у року од три дана од дана пријема писменог отправка истог, а преко првостепеног суда, дајући тиме осуђеном више права од законом предвиђених, а све обзиром да жалба против решења донетог у другом степену није дозвољена, а све имајући у виду одредбе члана 465 став 4 ЗКП.

Са напред наведених разлога, на основу одредбе члана 467 став 2 и став 4 ЗКП у вези са чланом 465 став 4 ЗКП Виши суд у Београду је одбацио жалбу изјављену на решење веће из члана 21 став 4 ЗКП као недозвољену.

(Решење Вишег суда у Београду Кж 2 бр. 30/24 од 8. фебруара 2024. године и решење Основног суда у Обреновцу К бр. 191/21 – Кв бр. 468/23 од 21. децембра 2023. године)

ОДЛАГАЊЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА (Члан 283. ЗКП)

Суд нема овлашћење да се упушта у оцену законитости и правилности одлуке јавног тужиоца да не примени институт одлагања кривичног гоњења.

Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим због извршења кривичног дела Неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1. КЗ.

Бранилац окривљеног, жалбом истиче да у образложењу побијане пресуде није нити једном речју поменут предлог одбране да се оптужни предлог против окривљеног врати Првом ОЈТ-у у Београду ради примене начела опортунитета, јер су постојали оправдани разлози, имајући у виду минималну количину марихуане од 0,62 грама, те се побија одлука тужилаштва у виду усменог саопштења заменика јавног тужиоца да тужилац није сагласан и не прихвата примену начела опортунитета, јер је кривични поступак већ започет, а што је све у супротности са упутством Републичког јавног тужиоца из 2011. године.

Виши суд у Београду је посебно ценио жалбене наводе браниоца окривљеног везано за одлуку поступајућег тужиоца да не примени овлашћења из члана 283. ЗКП и одложи кривично гоњење према окривљеном, али је и овај жалбени навод оцењен као неоснован, обзиром да се наведено односи на одлуке тужилаштва у преткривичном поступку и овлашћењу тужиоца које није императивно, те да одлука поступајућег тужиоца да не примени институт одлага-

ња кривичног гоњења према окривљеном, у конкретном случају, нема утицаја на законитост и правилност побијане пресуде.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 335/22 од 29. августа 2022. године и пресуда Првог основног суда у Београду К бр. 1452/21 од 14. марта 2022. године)

ИСПИТИВАЊЕ СВЕДОКА, ВЕШТАКА ИЛИ СТРУЧНОГ САВЕТНИКА (Члан 402. ЗКП)

Суд је дужан да на главном претресу поучи сведока који је ослобођен од дужности сведочења, о његовом праву да није дужан да сведочи, без обзира на то што је у току истраге јавни тужилац већ поучио сведока на ово право.

Наиме, у изјављеној жалби бранилац окривљене наводи да су се окривљена и сведокиња од самог почетка овог кривичног поступка изјашњавале да су емотивне партнерке и да живе у вишегодишњој заједници, која чињеница је била позната и суду, као и поступајућем заменику јавног тужиоца, која је приликом испитивања сведокиње у истрази поступала у складу са одредбама члана 94 ЗКП и сведокињу упозорила да је ослобођена дужности сведочења, а што је константовано на записнику о саслушању сведокиње. Бранилац је надаље у жалби указао да првостепени суд на главном претресу приликом саслушања није упозорио сведокињу да не мора да сведочи сходно одредби члана 94 став 3 ЗКП, већ је само упозорена у складу са одредбом члана 95, 96 и 401 ЗКП.

Одредбом члана 94 ЗКП је прописано да је о дужности сведочења ослобођено лице са којим окривљени живи у браку, ванбрачној или другој трајној заједници живота.

Имајући у виду наведену законску одредбу, као и чињеницу да се окривљена током поступка изјашњавала да са сведокињом живи више година, те када се има у виду и чињеница да је сведокиња приликом саслушања у истражном поступку била упозорена у смислу члана 94 ЗКП, а да на главном претресу првостепени суд није сведокињу упозорио у складу са наведеним одредбама Закони-

ка о кривичном поступку, то се по налажењу овог суда, основано изјављеном жалбом браниоца окривљене истиче да првостепени суд у погледу ове околности није дао било какве разлоге у образложењу ожалбене пресуде.

Имајући у виду битне повреде одредаба кривичног поступка, Апелациони суд у Београду је усвајањем жалбе браниоца укинуо првостепену пресуду и списе предмета вратио првостепеном суду на поновно одлучивање.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 643/22 од 25. октобра 2022. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 704/19 од 26. априла 2022. године)

ОДНОС ПРЕСУДЕ И ОПТУЖБЕ (Члан 420. ЗКП)

Када је оптужним актом окривљеном стављено на терет да је држао опојну дрогу у мањој количини за сопствену употребу, суд се не може упуштати у утврђивање чињенице да ли је окривљени предметну опојну дрогу држао ради даље продаје, нити да ли конкретна количина која је окривљеном стављена на терет представља већу количину, јер би тиме повредио идентитет оптужбе и пресуде.

Коначно, суд се није бавио утврђивањем чињенице да ли је део опојне дроге, пронађене приликом претресања стана, оптужени држао ради даље продаје, а имајући у виду прецизирање оптужнице учињено од стране ВЈТ у Београду, према којој се оптуженом ставља на терет држање опојне дроге у мањој количини за сопствену употребу. Наиме, суд би утврђивањем ове чињенице прекорачио објективни идентитет оптужног акта, у смислу одредби чл. 420 Законика о кривичном поступку. Такође, суд је прихватио наводе из оптужног акта да количина од 38,40 грама кокаина представља мању количину опојне дроге, јер би суд у супротном прекорачио идентитет оптужбе и пресуде.

На правилно утврђено чињенично стање суд је правилно применио кривични закон када је нашао да се у радњама окривље-

ног стичу сви субјективни и објективни елементи кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1 КЗ, а што наводима жалбе није доведено у сумњу.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 952/23 од 16. јануара 2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 120/22 од 3. јула 2023. године)

ОДНОС ПРЕСУДЕ И ОПТУЖБЕ (Члан 420. ЗКП)

Идентитет оптужбе и пресуде не може бити повређен образложењем пресуде, већ само изреком пресуде.

Надаље, неосновано се жалбом браниоца истиче да је наводом на страни 16. образложења пресуде, о томе да је суд прихватио у целости исказ трећеокривљеног, дат пред тужилаштвом, у делу где је наведено да је из предметног возила увек куповао дрогу, те да се у том возилу мењају момци од којих купује дрогу, као и критичног дана, што излази из оквира оптужбе, а овај период се не наводи ни у изреци пресуде, заправо прекорачена оптужба у предметној кривичноправној ствари. Наиме, првостепени суд је правилно оценио исказ трећеоптуженог који се у неометаном излагању изјашњавао о кривичноправним радњама за које се терети, па је правилно овај исказ прихватио као доказ у кривичном поступку, а супротно жалбеним наводима браниоца окривљеног, изреком пресуде првостепени суд није утврђивао чињенице које су изван граница постављених оптужбом, при чему образложењем пресуде оптужба не може бити прекорачена, већ само изреком.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 667/24 од 1. јула 2024. године и пресуда Вишег суда у Београду К бр. 633/23 од 13. фебруара 2024. године)

**ПОГРЕШНО ИЛИ НЕПОТПУНО УТВРЂЕНО
ЧИЊЕНИЧНО СТАЊЕ
(Члан 440. ЗКП)**

Чињенично стање је непотпуно утврђено и када суд не утврди све чињенице од којих зависи одлука о кривичној санкцији.

Усвајањем жалбе јавног тужиоца укинута је првостепена пресуда.

Наиме, по мишљењу Вишег суда у Београду, основано се жалбом тужилаштва, побија првостепена пресуда због непотпуно утврђеног чињеничног стања, у погледу чињеница од којих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције, и то у погледу одлучних чињеница од којих зависи примена одредбе члана 55а КЗ у конкретном случају, па је побијана пресуда, усвајањем жалбе јавног тужиоца Другог основног јавног тужилаштва у Београду, морала бити укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

Жалбом тужилаштва се између осталог истиче да првостепени суд није довољно значаја дао околности да је окривљени вишеструко осуђиван и то за умишљајна кривична дела, да је непуних годину дана након отпуштања са издржавања казне затвора за претходно учињено кривично дело учинио кривично дело које је предмет поступка и да претходно изречене казне затвора нису у довољној мери утицале на њега да више не врши кривична дела, односно да није правилно применио одредбу члана 55а КЗ. С тим у вези, основано се жалбом тужилаштва истиче да је првостепени суд непотпуно утврдио чињенично стање, када је одлучивао о кривичној санкцији, јер је пропустио да утврди да ли су испуњени услови за примену одредбе члана 55а КЗ, а што је био обавезан, из којих разлога је требало поред прибављених података о ранијој осуђиваности окривљеног, да прибави податке када је предметне казне издржао по правноснажним пресудама, односно, био је у обавези да несумњиво утврди да ли је окривљени раније два пута осуђиван за кривична дела са умишљајем на затвор од најмање 1 годину и да ли је од отпуштања учиниоца са издржавања изречене казне до извршења новог кривичног дела протекло или није 5 година, из којих

разлога је првостепени суд непотпуно утврдио чињенично стање од значаја за изрицање кривичне санкције.

(Решење Вишег суда у Београду Кж1 бр. 48/24 од 1. фебруара 2024. године и пресуда Другог основног суда у Београду К бр. 1454/23 од 13. децембра 2023. године)

ОБИМ ИСПИТИВАЊА (Члан 451. ЗКП)

Када је према окривљеном притвор одређен и окривљени лишен слободе, након изрицања првостепене пресуде, другостепени суд има овлашћење да по службеној дужности преиначи првостепену пресуду тако што ће одредити да се у изречену казну има урачунати време које је окривљени провео у притвору.

Првостепена пресуда је преиначена само у погледу одлуке о кривичној санкцији, поводом жалбе јавног тужиоца, а по службеној дужности, тако што је другостепени суд окривљеном у изречену казну урачунао време проведено у притвору, док је жалба браниоца одбијена као неоснована.

Имајући у виду нову чињеницу која се тиче лишавања слободе окривљеног, дана 10.04.2024. године у 18,15 часова по решењу првостепеног суда К бр. 1634/23 – Кв бр. 285/24 од 06.03.2024. године којим је након изрицања првостепене пресуде окривљеном, применом одредбе члана 425а став 5 у вези става 1 ЗКП и члана 211 став 1 тачка 3 ЗКП, одређен притвор за који је одређено да се окривљеном има рачунати од дана лишења слободе и да по наведеном решењу може трајати до упућивања окривљеног у завод за извршење кривичних санкција, али најдуже док не истекне време трајања казне затвора изречене ожалбеном пресудом, Виши суд у Београду као другостепени суд, а поступајући по службеној дужности у смислу одредбе члана 451 став 3 ЗКП поводом жалбе јавног тужиоца која је изјављена само због одлуке о кривичној санкцији и то на штету окривљеног, преиначио је првостепену пресуду у погледу одлуке о кривичној санкцији и то у корист окривљеног, само у вези примене одредбе члана 63 КЗ и то тако што се у јединствену казну затвора у трајању од 1 године на коју је окривљени осуђен у

изреци ожалбене пресуде осим временаведеног у притвору од 11.011.2023. године па до 06.02.2024. године, има урачунати и време проведено у притвору од 10.04.2024. године када је окривљени лишен слободе по решењу Другог основног суда у Београду К бр. 1634/23 - Кв бр. 285/24 од 06.03.2024. године, па надаље.

Имајући у виду све напред наведено, применом одредбе члана 451 став 3 ЗКП, поводом жалбе јавног тужиоца Другог ОЈТ-а у Београду, Виши суд у Београду је као другостепени суд, поступајући по службеној дужности преиначио првостепену пресуду у погледу одлуке о кривичној санкцији и то само у делу који се тиче урачунавања временаведеног у притвору у изречену јединствену казну затвора у трајању од 1 године, док је применом одредбе члана 457 ЗКП, Виши суд у Београду одбио жалбу браниоца окривљеног као неосновану и првостепену пресуду је у непреиначеном делу потврдио.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 407/24 од 25. маја 2024. године и пресуда Другог основног суда у Београду К бр.1634/23 од 26. фебруара 2024. године)

О ДОЗВОЉЕНОСТИ ИЗЈАВЉИВАЊА ЖАЛБЕ (Члан 465. став 4. ЗКП)

Под другостепеним судом сматра се и КВ веће истог суда, када одлучује о жалби.

Решењем КВ већа Основног суда у Обреновцу одбачена је жалба окривљеног, изјављена против решења Основног суда у Обреновцу као неблаговремена. Против наведеног решења КВ већа, жалбу је изјавио окривљени.

Наиме, Виши суд у Београду је приликом одлучивања имао у виду одредбу члана 262 став 3 ЗКП којом је предвиђено да када је о трошковима кривичног поступка одлучено посебним решењем, о жалби против тог решења одлучује веће из члана 21 став 4 ЗКП, а које је у конкретном поступку по жалби окривљеног одлучивало као другостепени орган и које је поуком о правном леку дозволило осуђеном изјављивање жалбе Вишем суду у Београду у року од три дана од дана пријема писменог отправака истог, а преко првостепене

ног суда, дајући тиме осуђеном више права од законом предвиђених, с обзиром да жалба против решења донетог у другом степену није дозвољена, а све имајући у виду одредбе члана 465 став 4 ЗКП.

Са напред наведених разлога, на основу одредбе члана 467 став 2 и став 4 ЗКП у вези са чланом 465 став 4 ЗКП, Виши суд у Београду је одбацио жалбу изјављену на решење веће из члана 21 став 4 ЗКП као недозвољену.

(Решење Вишег суда у Београду Кж 2 бр. 30/24 од 8. фебруара 2024. године и решење Основног суда у Обреновцу К бр. 191/21 – Кв бр. 468/23 од 21. децембра 2023. године)

**РОК ЗА ИЗЈАВЉИВАЊЕ И СУСПЕНЗИВНО
ДЕЈСТВО ЖАЛБЕ
(Члан 466. ЗКП)**

Другостепени суд неће узети у разматрање допуну жалбе, која је поднета након истека рока за жалбу.

Другостепеним решењем одбијена је жалба приватног тужиоца као неоснована.

Веће другостепеног суда имало је у виду да су приватни тужиоци дана 12.02.2024. године, доставили поднесак под називом „Допуна жалбе“, а који поднесак није био предмет разматрања, будући да је исти поднет по протеклу рока од 3 дана за изјаву жалбе против побијаног решења.

(Решење Вишег суда у Београду Кж2 бр. 271/24 од 22. фебруара 2024. године и решење Другог основног суда у Београду К бр. 1655/23 од 15. јануара 2024. године)

**РЕШЕЊЕ О ОДУЗИМАЊУ ПРЕДМЕТА
(Члан 535. ЗКП)**

Одлука о одузимању предмета чије одузимање је по кривичном закону неопходно, може се донети и у оквиру ослобађајуће пресуде.

Првостепеном пресудом, на основу члана 423 тачка 2 ЗКП, окривљена је ослобођена од оптужбе да је извршила кривично дело Неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1 КЗ. Применом члана 87 КЗ и члана 535 став 1 ЗКП, суд је окривљеној изрекао меру безбедности одузимања предмета и то једне пвц кесице, у којој се налази 1,28 грама делова биљке канабис, једне пвц кесице у којој се налази 0,03 грама кокаина, парацетамола и декстрозе, и једне пвц кесице у којој се налази 1,56 грама амфитамина и кофеина.

Другостепеном пресудом, потврђена је првостепена пресуда.

(Пресуда Вишег суда у Београду Кж1 бр. 40/22 од 14. фебруара 2022. године и пресуда Првог основног суда у Београду К бр. 351/20 од 8. октобра 2021. године)

ОДЛУКЕ КОЈИМА СЕ ОКОНЧАВА РОЧИШТЕ (Члан 567. ЗКП)

Приликом оцене испуњености услова за условни отпуст није од значаја то што је окривљени осуђен пре извршења кривичног дела у предметном кривичном поступку, а тек му предстоји издржавање казне по тој осуди.

Надаље, осуђени у време доношења пресуде којом је оглашен кривим и осуђен на казну затвора коју тренутно издржава, према извештају из КЕ није био осуђиван, а кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из члана 297 став 1 у вези члана 289 став 1 КЗ, за које је оглашен кривим пресудом Трећег основног суда у Београду Спк.бр. 160/23 од 10.07.2023. године и осуђен на казну затвора у трајању од 10 (десет) месеци извршио је пре извршења кривичног дела у предметном кривичном поступку и предстоји му издржавање наведене казне, те се основано жалбом браниоца окривљеног истиче да првостепени суд у образложењу побијаног решења није дао ваљане разлоге за закључак да ће с обзиром на наведену околност, окривљени на условном отпусту извршити ново кривично дело будући да као одлучну чињеницу за своју одлуку првостепени суд цени управо то што окривљеном предстоји

издржавање казне затвора у кућним условима по новој правноснажној осуди.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж-уо бр. 181/23 од 11. децембра 2023. године и решење Вишег суда у Београду К бр. 383/20 – Куо бр. 296/23 од 7. новембра 2023. године)

**ПРАВА БРАНИОЦА ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ
НА ПОДНОШЕЊЕ ВАНРЕДНОГ ПРАВНОГ ЛЕКА
(Члан 75. ЗКП)**

Бранилац по службеној дужности није овлашћен да подноси захтев за заштиту законитости у своје име и због повреде закона учињене на своју штету.

Бранилац по службеној дужности окривљеног је поднео захтев за заштиту законитости јер је по његовом мишљењу правноснажним побијаним решењима повређен закон из разлога што му као браниоцу по службеној дужности нису признати сви трошкови које је имао и које је захтевом за накнаду трошкова тражио, при чему у захтеву није ни једном речју указао на који начин је побијаним решењима учињена повреда закона на штету окривљеног. Врховни суд је такав захтев за заштиту законитости одбацио као недозвољен. Према одредби члана 71 тачка 5) ЗКП бранилац има право да у корист окривљеног предузима све радње које може предузети окривљени, те како су сходно цитираној законској одредби права браниоца ограничена правима која у поступку има окривљени, то бранилац има право, али и дужност, да процесне радње предузима само у корист окривљеног, те је сагласно томе овлашћен да захтев за заштиту законитости као ванредни правни лек поднесе искључиво у корист окривљеног. Дакле, имајући у виду да је бранилац по службеној дужности захтев за заштиту законитости поднео у своје име и због повреде закона учињене на своју штету, а на шта по закону није овлашћен, то по налажењу Врховног суда, бранилац окривљеног у конкретном случају није овлашћен за подношење овог ванредног правног лека.

(Решење Врховног суда Кзз ОК бр. 23/24 од 26.06.2024. године и решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал КПП-р-По1 бр. 40/24 Кв-По1 бр. 214/24 од 04.04.2024. године)

ТРОШКОВИ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА (Члан 265. став 1. ЗКП)

Одбрана окривљеног је обезбеђена када у поступку учествује један од више бранилаца и следствено томе трошкови кривичног поступка из члана 265 став 1 ЗКП, који падају на терет буџетских средстава суда, обухватају награду и нужне издатке само за једног браниоца, а трошкове одбране – награду и нужне издатке сваког наредног браниоца сноси сам окривљени, без обзира на исход поступка.

(Пресуда Врховног суда Кзз ОК бр. 29/24 од 18.09.2024. године и решења Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал К-По1 бр. 72/19 од 31.03.2023. године и К-По1 бр. 72/19 Кв-По1 бр. 325/23 од 29.05.2024. године)

ЗАШТИЋЕНИ СВЕДОК (члан 109. ЗКП)

Чињеница да је са решења о одређивању статуса заштићеног сведока скинута клаузула правноснажности, након што је заштићени сведок испитан, не чини такав доказ незаконитим по начину прибављања, уколико је бранилац окривљеног присуствовао његовом испитивању, а жалба на решење о одређивању статуса је накнадно одбијена.

Из образложења:

Првостепеним решењем Вишег суда у Београду, Одељења за ратне злочине, из списка предмета издвојен је записник о испитивању заштићеног сведока јер је заштићени сведок пред Тужилаштвом за ратне злочине испитан пре него што је решење о одређивању статуса заштићеног сведока постало правноснажно, те је самим тим по начину прибављања наведени записник незаконит доказ. Међутим по налажењу Апелационог суда у Београду, Одељења за ратне злочине такав закључак првостепеног суда се не може прихватити јер је за утврђива-

ње законитости прибављања наведеног записника неопходно сагледа-ти у којој мери је начин прибављања у супротности са правним порет-ком и стандардима људских права, те да ли у конкретном случају постоји само формална неисправност која није имала материјално-правних последица на процесна или било каква права странака или одбрану у поступку, при чему се мора имати у виду да је смисао дока-зне радње института „заштићеног сведока“ (чл.105-чл.112 ЗКП) пре свега заштита сведока на формалан начин, који уређује да ће суд посебним решењем одредити статус заштићеног сведока и одобрити једну или више мера у циљу његове посебне заштите. По налажењу Апелационог суда, Одељења за ратне злочине, Тужилац за ратне зло-чине је доказну радњу предузео у свему у складу са законском нормом, у тренутку када је постојала клаузула правноснажности решења о одређивању статуса заштићеног сведока, а наведеној доказној радњи присуствовао је бранилац окривљеног који је заступао интересе и пра-ва окривљеног, те је самим тим поступљено у свему у складу са чла-ном 109 ЗКП тако што је поштован статус заштићеног сведока, али и права одбране, јер је суд посебном наредбом, на поверљив начин оба-вестио странке, браниоца и сведока о дану, часу и месту испитивања сведока. Осим тога по налажењу другостепеног суда након што је решењем судије за претходни поступак стављена ван снаге клаузула правноснажности са решења о одређивању статуса заштићеног сведо-ка, која је претходно постојала, а да би се узела у разматрање присти-гла жалба браниоца на то решење, веће Вишег суда у Београду, Одеље-ња за ратне злочине, је донело решење којим је ту жалбу одбило, те је тиме био омогућен приступ жалбеном суду и у том смислу није било одступања од законитог и редовног тока ствари.

(Решење Апелационог суда у Београду, Одељење за ратне зло-чине Кж2-По2 12/24 од 07.08.2024. године; решење Вишег суда у Бео-граду, Одељење за ратне злочине К.По2.3/20 од 19.07.2024. године)

ОДУЗИМАЊЕ ЈЕМСТВА (чл. 206. ЗКП)

У екстрадиционом поступку решењем судије за претход-ни поступак Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузби-

јање корупције одузето је јемство у износу од 700.000 евра у динарској противвредности, јер је лице чије се издавање тражи прекршило обећање дато пред судом да се неће крити и да без одобрења суда неће напустити боравиште. Након правноснажности наведеног решења према лицу чије се издавање тражи одређен је притвор.

У екстрадиционом поступку судија за претходни поступак Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције је дана 26.02.2024. године према лицу чије се издавање тражи одредио јемство које гласи на новчани износ од 700.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан уплате и истовремено је одређено да ће се притвор заменити и лице чије се издавање тражи пустити на слободу након пружања доказа суду да је положен наведени новчани износ у корист буџета Републике Србије, а према лицу чије се издавање тражи је истовремено одређена и мера забране напуштања боравишта и то територије Републике Србије и одузета му је путна исправа – пасош и наложено му је да се сваког дана јавља МУП РС, ПС Вождовац. ПС Вождовац је дописом обавестила суд да лице чије се издавање тражи не поступа по налогу суда из решења од 26.02.2024. године и да се последњи пут јавио дана 24.06.2024. године, док је Одељење за међународну оперативну полицијску сарадњу дописом од 10.07.2024. године обавестило суд да је обавештено од стране МУП РС, ПУ за град Београд да је дана 29.06.2024. године од стране руске држављанке пријављен нестанак њеног супруга, руског држављанина који се дана 28.06.2024. године удаљио са адресе становања, те да је извршеном анализом листинга остварене телефонске комуникације за бројеве телефона које је користио именовани утврђено да је дана 27.06.2024. године последња евидентирана базна станица Заовине, Бајина Башта, те да постоје индиције да је илегално напустио територију Републике Србије. Одељење за потраге је обавестило суд да је за наведеним лицем дана 29.06.2024. године расписана и објава за несталим лицем. Имајући у виду наведено, а како је лице чије се издавање тражи прекршио обећање дато пред судом да се неће крити и да без одобрења суда неће напустити боравиште, дана 05.11.2024. године, донето је решење којим је одузето јемство у корист буџета Републике Србије у износу од 700.000 евра, у динарској противвредности 82.036.640,00 динара. Бранилац лица чије се

издавање тражи је дана 15.11.2024. године обавестио суд да га је лице чије се издавање тражи обавестио да се налази у Луксембургу и да је тамо затражио азил. Након правноснажности решења о одузимању јемства, решењем судије за претходни поступак Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције од 25.11.2024. године према лицу чије се издавање тражи је одређен притвор на основу члана 22 став 1 тачка 1 Закона о међународној помоћи у кривичним стварима у вези члана 211 став 1 тачка 1 ЗКП.

(Решење Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције Кре.По4 бр. 2/23 од 26.02.2024. године, решење Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције Кре.По4 бр. 2/23 од 05.11.2024. године и решење Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције Кре.По4 бр. 2/23 од 25.11.2024. године)

ПРИТВОР (чл. 215. ст. 2 ЗКП)

Имајући у виду да је кривично ванпретресно веће Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције поводом одлучивања о жалби против решења о продужењу притвора према окривљеном, својим решењем отклонило законски основ из члана 211 став 1 тачка 2 ЗКП, то приликом наредног одлучивања о продужењу притвора у односу на окривљеног Апелациони суд у Београду није могао по истом законском основу, који је отклоњен, поново продужити притвор, при чему се не ради о разлозима који су се у међувремену појавили, а који би несумњиво оправдали продужење притвора према окривљеном по одредби члана 211 став 1 тачка 2 ЗКП који је претходно отклоњен.

Решењем судије за претходни поступак Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције од 19.07.2024. године према окривљеном је продужен притвор на основу члана 211 став 1 тачка 2 и 3 ЗКП. Решењем кривичног ванпретресног већа Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције од 09.08.2024. године преиначено је решење судије за претходни

поступак Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције од 19.07.2024. године тако што је отклоњен законски основ за продужење притвора према окривљеном по основу члана 211 став 1 тачка 2 ЗКП.

Након тога, решењем Апелационог суда у Београду од 16.08.2024. године према окривљеном је продужен притвор за још два месеца из ралога прописаних чланом 211 став 1 тачка 2 и 3 ЗКП. Решењем Апелационог суда у Београду од 09.09.2024. године, делимичним уважавањем жалбе браниоца окривљеног преиначено је решење Апелационог суда у Београду од 16.08.2024. године у погледу законског основа за продужење притвора, тако што је отклоњен законски основ из члана 211 став 1 тачка 2 ЗКП. Дајући разлоге за своју одлуку веће Апелационог суда у Београду је навело да имајући у виду да је другостепени суд у жалбеном поступку, у предмету поводом решавања о продужењу притвора према окривљеном, својим решењем отклонио законски основ за одређивање, тј. продужење притвора из првостепеног решења, и то законски основ из члана 211 став 1 тачка 2 ЗКП, то приликом наредног одлучивања о продужењу притвора и доношењу новог решења у односу на окривљеног Апелациони суд у Београду својим решењем од 16.08.2024. године није могао по истом законском основу, који је отклоњен, поново продужити притвор, при чему се не ради о разлозима који су се у међувремену појавили, а који би несумњиво оправдавали продужење притвора према окривљеном по одредби члана 211 став 1 тачка 2 ЗКП који је претходно отклоњен. У сваком случају, евентуални утицај окривљеног на сведока, кога јавни тужилац накнадно жели да испита, искључен је боравком окривљеног у притвору који му је продужен за још два месеца из разлога прописаних одредбом члана 211 став 1 тачка 3 ЗКП.

(Решење Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције Кпн.По4 бр. 19/24, Кв.По4 бр. 195/24 од 09.08.2024. године, решење Апелационог суда у Београду Кж-р бр. 134/24 од 16.08.2024. године и решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 2145/24 од 09.09.2024. године)

НАРЕДБА О ТАЈНОМ ПРАЋЕЊУ И СНИМАЊУ
(чл. 172 ЗКП)

Наредба судије за претходни поступак Вишег суда у Београду је не само довољно одредива него и формулисана тако да из ње произлази да се ради о полицијском службенику – и то тачно одређене полицијске испоставе, а како полицијски службеници имају од стране претпостављених унапред одређен распоред поступања у прецизно одређеним временским периодима, то је у конкретном случају идентитет лица према коме се спроводила мера тајног праћења и снимања у довољној мери одређен, тако да се на основу ње може идентификовати лице на које се наредба односи, јер је у наредби наведено да ће се спроводити управо на недвосмислено одређеној деоници, у време када полицијски службеник врши контролу саобраћаја.

Пресудом Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције окривљени, који је полицијски службеник, је оглашен кривим због извршења кривичног дела злоупотреба службеног положаја из члана 359 став 1 КЗ. Наведена пресуда је потврђена пресудом Апелационог суда у Београду. Против првостепене и другостепене пресуде захтев за заштиту законитости је изјавио бранилац окривљеног наводећи да се наведене пресуде заснивају на наредби судије за претходни поступак Вишег суда у Београду Кпп.Пов2 бр.213/17 од 31.07.2017. године којом је наређено тајно праћење и снимање осумњиченог НН лица – полицијског службеника, а да се посебне доказне радње могу одредити према лицу за које постоји основи сумње да је учинило или да припрема извршење кривичног дела, а не према НН лицу, у смислу члана 162 ЗКП, односно потребно је издавање наредбе према одређеном лицу, у смислу конкретизовања личних података у смислу члана 161 ЗКП, те бранилац истиче да наредба не садржи ни податке из члана 172 ЗКП па се на наведеној наредби не може заснивати судска одлука у смислу члана 163 ЗКП.

Врховни суд је одбио захтев за заштиту законитости браниоца окривљеног као неоснован наводећи, између осталог, да по ставу Врховног суда наредба судије за претходни поступак Вишег суда у Београду Кпп.Пов2 бр.213/17 од 31.07.2017. године је не само довољно одредива него и формулисана тако да из ње произлази да

се ради о полицијском службенику – и то тачно одређене полицијске испоставе, а како полицијски службеници имају од стране претпостављених унапред одређен распоред поступања у прецизно одређеним временским периодима, то је у конкретном случају идентитет лица према коме се спроводила мера тајног праћења и снимања у довољној мери одређен, тако да се на основу ње може идентификовати лице на које се наредба односи, јер је у наредби наведено да ће се спроводити управо на недвосмислено одређеној деоници, у време када полицијски службеник врши контролу саобраћаја.

(Пресуда Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције К.По4 бр. 33/21 од 06.12.2022. године и пресуда Врховног суда Кзз бр. 485/23 од 16.11.2023. године)

3. СПОРЕДНО КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО

Закон о раду

ПРАВО НА РЕФУНДАЦИЈУ ТРОШКОВА ИСПЛАЋЕНЕ ЗАРАДЕ (Члан 168. Закона)

Право на рефундацију трошкова исплаћене зараде има и предузеће које је исплаћивало зараду окривљеном док се налазио на мери забране напуштања стана.

Одредбом члана 166 Закона о раду прописано је да запослени коме је одређен притвор, удаљује се са рада од првог дана притвора па док притвор траје.

Одредбом члана 168 Закона о раду прописано је да за време привременог удаљења запосленог са рада у смислу члана 165 и 166 овог закона, запосленом припада накнада зараде у висини једне четвртине, а ако издржава породицу у висини једне трећине основне зараде. Ставом другим истог члана прописано је да се накнада зараде за време привременог удаљења са рада у смислу члана 166 овог закона исплаћује се на терет органа који је одредио притвор.

По оцени већа, основано се жалбом оспорава првостепено решење због одбијања захтева за рефундацију трошкова исплаћене зараде и за временски период када се окривљени налазио на мери забране напуштања стана. Наиме, имајући у виду цитиране законске одредбе као и стање у списима предмета, кривично ванпретресно веће Вишег суда у Београду налази да, иако се у одредби члана 168 Закону о раду изричито наводи да се запослени коме је одређен притвор удаљава са рада од првог дана притвора, те да му за време удаљења са рада припада накнада зараде, будући да је мера забране напуштања стана несумњиво представља лишење слободе, имајући у виду степен ограничења који код ове мере постоји, односно да се по интензитету ограничења не разликује од мере притвора, те како су институт притвора и мере забране напуштања стана по својој

суштини и циљу једнаки, морају се и једнако посматрати, то је веће нашло да је поступајући председник већа био дужан да усвоји захтев за рефундацију исплаћене зараде и за период када се окривљени налазио на мери забране напуштања стана, будући да окривљени ни за време трајања притвора, као ни за време трајања мере забране напуштања стана није могао да испуњава своје радне обавезе.

(Решење Вишег суда у Београду Кв бр. 5586/23 од 29. марта 2024. године и решење Вишег суда у Београду К бр. 125/22 од 30. новембра 2023. године)

Судски пословник

ЗАГЛАВЉЕ ПРЕСУДЕ (члан 125. Судског пословника)

У заглављу пресуде се као датум уноси датум доношења одлуке.

Такође, основано се жалбом браниоца истиче да је суд у делу печата (заглавља) навео датум 01.11.2023. године, а након тога у уводу побјане пресуде навео датум 03.11.2023. године, обзиром да из списка произилази да је пресуда донета дана 01.11.2023.године, а да је наведено да је јавно објављена дана 03.11.2023.године, без да постоји прва страна записника о објављивању пресуде и констатовања ко је евентуално присутан објављивању пресуде, из којих разлога ће суд у поновном поступку правилно навести датум доношења пресуде и датум евентуалног објављивања пресуде уз прописно састављен записник, уколико не буде и објављена истог дана, а све како се не би стварала забуна у поступку у погледу доношења и јавног објављивања пресуде, обзиром да се у оваквим ситуацијама увек у печату (заглављу) уписује датум доношења а у уводу пресуде се наведе како датум доношења тако и датум објављивања пресуде, уколико иста није истог дана објављена.

(Решење Вишег суда у Београду Кж1 бр. 37/24 од 7. марта 2024. године и пресуда Основног суда у Лазаревцу К бр. 46/22 од 1. новембра 2023. године)

Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције

СТВАРНА И ФУНКЦИОНАЛНА НАДЛЕЖНОСТ – КРИВИЧНО ДЕЛО ЗЛОУПОТРЕБА СЛУЖБЕНОГ ПОЛОЖАЈА (Члан 2, 3 и 17 ЗОНДО)

Када се радње извршења кривичног дела злоупотреба службеног положаја из члана 359 КЗ које се стављају на терет окривљеном не односе на службени положај и овлашћење именованог лица, односно послове в.д. директора дома здравља на које је именован одлуком Владе Републике Србије, већ из оптужног акта произлази да је окривљени радње предузео као лекар специјалиста, поступајући супротно одређеним одредбама Закона о правима пацијената, Кодекса медицинске етике Лекарске коморе Србије и Међународног кодекса медицинске етике Светског лекарског удружења, надлежно је Посебно одељење за сузбијање корупције Вишег суда у Београду, а не Посебно одељење за организовани криминал.

Одредбом члана 3 став 1 Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције (ЗОНДО), прописана су кривична дела за која поступају државни органи надлежни за сузбијање организованог криминала и тероризма и то су, између осталог, под тачком 2) кривична дела против службене дужности (члан 359, 366, 367 и 368 КЗ), када је окривљени односно лице којем се даје мито службено или одговорно лице које врши јавну функцију на основу избора, именовања или постављења од стране Народне скупштине, председника Републике и Владе, опште седнице Врховног суда, Високог савета судства или Високог савета тужилаштва. Првостепеним решењем Виши суд у Београду, Посебно одељење за организовани

криминал огласио се стварно, функционално и месно ненадлежним за поступање у кривичном поступку због кривичног дела из члана 359 став 3 у вези са ставом 1 у вези са чланом 61 КЗ и др. и одређено је да након правноснажности решења списе предмета треба доставити Вишем суду у Београду, Посебном одељењу за сузбијање корупције, са образложењем да се у конкретном случају не ради о кривичном делу из члана 3 ЗОНДО, а с обзиром на то да се чињенични опис кривичног дела злоупотреба службеног положаја које се окривљеном ставља на терет не односи на службени положај и овлашћења именованог лица – в.д. директора дома здравља.

Жалбом јавног тужиоца Тужилаштва за организовани криминал првостепено решење је побијано са образложењем да је суд погрешно закључио на основу чињеничног стања у предмету, да својство вршиоца дужности директора дома здравља није од значаја за извршење кривичног дела које се окривљеном ставља на терет, имајући у виду да чињеницу да је управо наведени окривљени одлуком Владе Републике Србије именован за вршиоца дужности директора у том дому здравља, а у оквиру ког дома здравља је и извршено кривично дело, те да је самим тим суд погрешно закључио да именовање за вршиоца дужности директора није у корелацији са послом лекара који је обављао. Овакви наводи су од стране другостепеног суда оцењени као неосновани.

Наиме предметном оптужницом, између осталог окривљеном је стављено на терет извршење продуженог кривичног дела злоупотреба службеног положаја из члана 359 став 3 у вези са ставом 1 у вези са чланом 61 КЗ, односно да је у означеном периоду и месту, у просторијама дома здравља, као службено лице – лекар специјалиста интерне медицине прекорачењем граница свог службеног овлашћења, поступајући супротно одређеним одредбама Закона о правима пацијената, Кодекса медицинске етике Лекарске коморе Србије и Међународног кодекса медицинске етике Светског лекарског удружења, нанео Републичком фонду за здравствено осигурање Републике Србије штету у укупном износу од 24.775.129,56 и у истом износу прибавио корист саокривљенима. Имајући у виду диспозитив оптужног акта, првостепени и другостепени суд налазе да се инкриминисане радње не односе на службени положај и овлашћење именованог лица односно послове места в.д. директора на које је окривље-

ни именован од стране Владе Републике Србије, већ на радње које је окривљени предузео као лекар специјалиста интерне медицине, због чега се у конкретном случају не ради о кривичном делу из члана 3 ЗОНДО за које је надлежно Посебно одељење за организовани криминал Вишег суда у Београду, већ је сходно одредби члана 2 и члана 17 ЗОДНО, а с обзиром на место извршења кривичног дела, у конкретном случају стварно, функционално и месно надлежан Виши суд у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебно одељење Кж2-По1 бр. 261/24 од 23.09.2024. године и решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал К-По1 бр. 139/24 Кв-По1 бр. 480/24 од 26.07.2024. године)

Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима

ЖАЛБА ПРОТИВ РЕШЕЊА О ОДБИЈАЊУ ЗАМОЛНИЦЕ (Члан 63 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима)

С обзиром на то да закон не предвиђа могућност побијања жалбом решења о одбијању замолнице, жалба изјављена против таквог решења је недозвољена. На могућност изјављивања жалбе против решења о одбијању замолнице не могу се ни сукцесивно применити одредабе ЗКП, јер у поступку међународне правне помоћи у кривичним стварима јавни тужилац и осуђени тек доношењем пресуде о признању стране кривичне пресуде стичу својство странке у поступку, а које својство конституише право на изјављивање жалбе.

Одредбом члана 63 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима није прописано да се решење о одбијању замолнице може побијати жалбом, као у случају усвајања замолнице и доношења пресуде о признању стране кривичне пресуде у ком случају је одредбом члана 62 став 3 наведеног закона прописано да жалбу могу изјавити јавни тужилац, осуђени и бранилац. Такође, на могућност изјављивања жалбе против решења о одбијању замолнице не могу се сукцесивно применити ни одредбе ЗКП, с обзиром да код наведеног вида међународне правне помоћи тек доношењем пресуде о признању стране кривичне пресуде јавни тужилац и осуђени стичу својство странке у поступку, а које својство конституише право на изјављивање жалбе, док у случају доношења решења о одбијању замолнице својство странака у поступку имају само држава молиља и замољена држава.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебно одељење Кж-По1-Кре бр. 21/24 и решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал Кре-По1 бр. 4/24 од 08.04.2024. године)

Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела

ПРИВРЕМЕНО ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНЕ (чл. 25. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела)

Од окривљеног, као власника привремено је одузета непокретност, иако исти није уписан као власник наведене непокретности у катастру непокретности, с обзиром на то да је, у конкретном случају, продавац – треће лице дао сагласност за укњижбу (*clausula intabulandi*) и предао кључеве непокретности и тиме увео купца – окривљеног у посед стана, те чињеница да окривљени није укњижен у катастру непокретности указује на сумњу на манипулације у погледу скривања порекла имовине, јер продавац – треће лице није у поседу стана, нити са њим може даље да располаже.

Решењем судије за претходни поступак Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције одбијен је захтев Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције да се од власника окривљеног привремено одузме двособан стан који се налази у Београду, општина Нови Београд, из разлога што је суд увидом у јавне евиденције Републичког геодетског завода, Катастра непокретности и списе предмета утврдио да је као власник наведене непокретности уписано треће лице и да поред тог лица нема других уписаних лица који су титулари права на наведеној непокретности, те је увидом у електронски извод из Катастра непокретности приложен уз извештај Јединице за финансијске истраге утврдио да постоји предбележба са роком за оправдање у корист окривљеног, уз околност да из уговора о купопродаји предметне непокретности произлази да се продавац обавезао да одмах након пријема купопродајне цене преда купцу посебну изјаву

солемнизовану од стране јавног бележника, којом потврђује пријем уговорене купопродајне цене и даје безусловну сагласност за упис права својине на предметној непокретности (*clausula intabulandi*), која изјава није достављена суду нити се на основу стања у списима предмета и приложених доказа може закључити да је иста сачињена, из чега произлази да окривљени није власник непокретности чије је одузимање предмет захтева, те како је чланом 4 став 1 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела прописано да су странке у поступку одузимања имовине проистекле из кривичног дела јавни тужилац и власник, као и да је одредбом члана 3 тачка 4 истог закона прописано да се власником сматра окривљени, окривљени сарадник, оставилац, правни следбеник или треће лице, то суд налази да у конкретном случају привремено одузимање од стране окривљеног није могуће, с обзиром на то да исти није уписан као власник непокретности.

Решењем Апелационог суда у Београду је, након одржаног рочишта на основу одредбе члана 30 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, усвојена жалба јавног тужиоца Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције, па је преиначено првостепено решење тако што је усвојен захтев јавног тужиоца Вишег јавног тужилаштва у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције и од власника окривљеног на основу одредбе члана 25 став 2 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела привремено је одузет двособан стан који се налази у Београду, општина Нови Београд. Наиме, приликом испитивања претходни власник - продавац потврдио је да је дао *clausula intabulandi*, што је услов за упис права својине у катастру непокретности. С обзиром на то да је погрешно утврдио чињенице у вези постојања *clausula intabulandi*, првостепени суд је погрешно утврдио чињенично стање закључујући да окривљени није власник предметне непокретности. Наиме, по налажењу другостепеног суда, пропустио је да утврди да у складу са исказима власника окривљеног и сведока – продавца, продавац – треће лице нити је у поседу стана, нити са њим може даље да располаже, с обзиром на то да је продавац предао кључеве непокретности и тиме купца увео у посед, те да чињеница да окривљени није укњижен у катастру непокретности, није последица непоседовања сагласности за укњижбу,

већ да указује на сумњу на манипулације у погледу скривања порекла имовине, а у контексту и кривичних дела која су предмет овог поступка.

(Решење Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције Пои.По4 бр. 6/23 од 22.12.2023. године и решење Апелационог суда у Београду Кж.Пои бр. 4/24 од 22.04.2024. године)

Аутори сентенци:

Судија Александар Трешњев

Судија Владан Иванковић

Судија Зорана Трајковић

Судија Зоран Бурсаћ

Судијски помоћник Едита Петровић

Судијски помоћник Јелена Динчић

Судијски помоћник Даница Радивојевић

II ГРАЂАНСКО ПРАВО

1. Грађанско материјално право

СТИЦАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ НА НЕПОКРЕТНОСТИ У ДРУШТВЕНОЈ (ДРЖАВНОЈ) СВОЈИНИ

Правно правило о стицању својине одржајем садржано у законима који су били на снази пре 06.04.1941. године није се могло применити у односу на непокретности које су биле у друштвеној својини (раније државна својина). Само ако је рок одржаја истекао пре 06.04.1941. године или је стицање земљишта одржајем признато правноснажном судском одлуком до 5.11.1959. године, односно до ступања на снагу Закона о искоришћавању пољопривредног земљишта, одржај се могао признати као основ стицања својине (чл. 113 ст. 2 истог Закона).

Одржајем се право својине на ствари у друштвеној својини могло стицати тек након ступања на снагу Закона о изменама и допунама Закона о основним својинскоправним односима од 04.07.1996. године.

Из образложења:

Побијаном пресудом усвојен је тужбени захтев, па је утврђено да је тужилац стекао право својине одржајем на катастарској парцели бр. 11140, површине 15,98 ари, уписаној у листу непокретности бр. 3747 КО Савски венац, са уделом 1/1, те да ова пресуда има служити као основ за упис тужиочевог права својине код надлежне службе за катастар непокретности. Према утврђеном чињеничном стању, 1932. године дошло је до експропријације земљишта одузимањем земљишта у приватној својини од правног претходника тужиоца припајањем тог земљишта земљишту у државној својини у циљу изградње Козјачке улице, уз давање накнаде у другом земљишту, а земљиште које је дато као накнада за земљиште одузето ради изградње Козјачке улице је предметна катастарска парцела бр. 1140 КО Савски венац, која је дата у својину правном претходнику тужи-

оца. У катастру непокретности, на предметној катастарској парцели бр. 11140, која је градско грађевинско земљиште, површине 1958 м², уписан је Град Београд као ималац права јавне својине, са уделом 1/1. Тужиоца и његове правне претходнике нико није спречавао да користе предметну парцелу, све док Градска општина Савски венац није поднела тужбу ради предаје у посед дана 09.11.2010. године, који спор је окончан у корист овде тужиоца.

Полазећи од члана 28 став 2 Закона о основама својинско-правних односа, првостепени суд је правилно закључио да су тужилац и његови правни претходници у вишедеценијској законитој државини предметне катастарске парцеле за коју тужилац тражи да се утврди да је њен власник, а та државина је заснована на одлукама органа општине, јер је спорна парцела дата 1932. године у замену за део парцеле која је претходно била у поседу правног претходника тужиоца. Због тога је тужилац, имајући у виду и време које се урачунава у одржај, односно период у коме су његови правни претходници држали предметну катастарску парцелу, стекао право својине одржајем на предметној непокретности. С обзиром на време када је одржај почео да тече од стране правних претходника тужиоца, они су и по одредбама Српског грађанског законика стекли право својине на спорној катастарској парцели.

Иако првостепени суд погрешно сматра да је у конкретном случају по одредбама Српског грађанског законика дошло до стицања права својине на основу одржаја, ово није имало утицаја на правилност побијане пресуде.

Наиме, имајући у виду да је рок за одржај почео тећи 1932. године, то се мора размотрити Српски грађански законик из 1844. године, који се до ступања на снагу Закона о основним својинско-правним односима 01.09.1980. године ("Службени лист СФРЈ", бр. 6/80) примењивао на основу члана 4 Закона о неважности правних прописа донетих пре 06.04.1941. године и за време непријатељске окупације ("Службени лист ФНРЈ", бр. 86/46, 105/46 и 96/47), односно параграфи којима је регулисана државина и одржај као начин стицања својине. Према параграфу 931 који се односи на период трајања државине на непокретностима у државној својини, предвиђено је да се за непокретна добра, ако су на име притежаочево у

баштинске књиге уведена, изискује 12 година, а ако ли у књиге баштинске на име притежаочево уведена нису, иште се 36 година.

Међутим, с обзиром на члан 16 Устава ФНРЈ и члан 1 Закона о промету земљишта и зграда ("Службени лист ФНРЈ", бр. 26/54), друштвена својина на непокретностима није могла прерасти и некретнина није могла прећи у приватно власништво на основу одржаја. Правно правило о прибављању својине одржајем садржано у законима који су били на снази пре 06.04.1941. године није се могло применити у односу на непокретности које су друштвене (раније државна својина). И по члану 113 Закона о искоришћавању пољопривредног земљишта ("Службени лист ФНРЈ", бр. 43/59, 53/62, "Службени лист СФРЈ", бр. 10/65, 25/65) од 02.06.1965. године, земљиште у друштвеној својини није могло прећи одржајем у приватну својину. Само ако је рок одржаја истекао пре 06.04.1941. године или је стицање земљишта одржајем признато правноснажном судском одлуком до 05.11.1959. године, одржај се могао признати као основ стицања својине (чл. 113 ст. 2 Закона). Како у конкретном случају од 1932. године до 06.04.1941. године није протекло време за стицање својине одржајем по Српском грађанском законнику (рок од 12 година), то ово правно правило не може бити од утицаја за стицање права својине одржајем.

Имајући у виду да је Законом о изменама и допунама Закона о основним својинскоправним односима ("Службени гласник" РС, бр. 29/96, који је ступио на снагу дана 4.7.1996. године) брисан члан 29 Закона о основним својинскоправним односима којим је било прописано да се на ствари у друштвеној својини не може стећи право својине одржајем, то је рок за одржај почео да тече од 04.07.1996. године, па је у време подношења тужбе дана 09.11.2010. године протекло законски рок од 10 година из члана 28 став 2 Закона о основама својинскоправних односа, у ком периоду су тужилац и његови правни претходници били у државини предметне парцеле квалитета прописаног чланом 72 истог Закона, те је и по оцени овог суда тужилац стекао право својине на наведеној катастарској парцели на основу редовног одржаја.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 6015/21 од 31.1.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П 535/20 од 8.4.2021. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Тијана Милошевић*

САВЕСНОСТ ДРЖАВИНЕ ПОТРЕБНЕ ЗА ОДРЖАЈ

Да би држалац био савестан потребно да је да постоји његово субјективно уверење да је ствар коју држи његова, али мора бити испуњен и објективни критеријум – да према објективним околностима није могао посумњати да није власник ствари. Држалац мора бити савестан током целог периода потребног за одржај, али се савесност цени по строжем критеријуму у време стицања државине, а по блажем док тече време потребно за одржај.

Из образложења:

Одржај (usucapio) је један од оригинарних начина стицања права својине на основу државине која има одређене квалитете (узупациона државина) и која је трајала законом утврђено време. Ако неко лице дуже времена држи ствар као да је њен власник, он ће уз испуњење осталих законских услова, заиста постати њен власник.

Према законској формулацији у одредби члана 72 ЗОСПО, државина је савесна ако држалац не зна или не може знати да ствар коју држи није његова. Квалитет савесности процењује се према субјективном уверењу држаоца (bonafides), да ли му је познато или је према постојећим околностима могло бити познато да ствар коју држи није његова, односно да припада неком другом. Савестан је онај држалац који верује у правни основ своје државине, то јест оправдано сматра да је и титулар права чију садржину фактички врши. Савесни држалац није свестан да се његова фактичка власт разилази од правног стања. Та његова заблуда о сопственом праву мора бити објективна, то јест таква да он према нормалним околностима није морао да сумња да није стекао право које фактички врши. За појам савесности није довољна чињеница да је држалац у извињавајућој, оправданој заблуди о праву чију садржину врши, него се захтева да није ни могао ни морао према објективним приликама и околностима посумњати да није титулар права чију фактичку власт врши.

Према ЗОСПО се захтева да савесна државина, као услов за стицање права својине одржајем треба да постоји све време које је законом одређено јер време почиње тећи оног дана када је држалац ступио у државину ствари, а завршава се истеком последњег дана

времена потребног за одржај. Савесност се не процењује једнако приликом стицања државине и током протеча рока за који држалац држи ствар. Савесност се цени по једном строжем критеријуму у време стицања државине, а по другом блажем критеријуму касније док тече време потребно за одржај.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 2717/22 од 26.02.2024. године и Пресуда Вишег суда у Београду П бр. 2907/20 од 24.02.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Бојана Милошевић*

ПРАВО ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ НЕ МОЖЕ СЕ ОСТВАРИТИ У СЛУЧАЈУ УГОВОРА О РАЗМЕНИ НЕПОКРЕТНОСТИ

Ималац права прече куповине своје право може реализовати једино када сувласник продаје свој сувласнички удео непокретности. У случају размене непокретности то није могуће, јер Закон о промету непокретности то право везује за закључење уговора о продаји непокретности.

Из образложења:

Тужилац А.А. је као сувласник размењене непокретности, тужбом тражио утврђење ништавости уговора о размени закљученог између тужених Б.Б. и Ц.Ц, због повреде права прече куповине.

Према члану 10 став 1 Закона о промету непокретности („Службени гласник РС“ број 93/14, 121/14 и 6/15) ако је продавац продао непокретност, а није је претходно понудио имаоцу права прече куповине или је непокретност продао под условима повољнијим од услова из понуде, ималац права прече куповине може тужбом да захтева да се уговор о продаји непокретности огласи без дејства према њему и да се непокретност њему прода и преда под истим условима.

Дакле, претпоставка за реализацију права прече куповине је намера власника непокретности да ту непокретност прода, а не да је замени. Само у случају продаје ималац права прече куповине може

да испуни обавезу купца непокретности плаћањем купопродајне цене. У случају размене непокретности то није могуће, јер је свака непокретност ствар за себе.

Заштита имаоца права прече куповине по члану 10 Закона о промету непокретности, остварује се тужбом са захтевом да се уговор о продаји непокретности огласи без дејства према њему и да се непокретност њему прода и преда под истим условима, па отуда и у случају када је уговором о размени утврђена и плаћена разлика у вредности непокретности у новцу, ималац права прече куповине не би могао побити такав уговор о замени са захтевом да му отуђилац те непокретности исту прода по одређеној цени, јер не постоји могућност да му пренесе у својину непокретност коју овај добија разменом.

(Пресуда Врховног суда Рев 21803/2022 од 10.7.2024. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж 924/22 од 2.6.2022. године и пресуда Вишег суда у Београду П 913/21 од 9.12.2021. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Марија Пешић*

ОТКУП СТАНА КАО ОРИГИНАРНИ НАЧИН СТИЦАЊА ПРАВА СВОЈИНЕ

Стицање права својине по основу уговора о откупу стана представља оригинарни начин стицања, из разлога што стицалац право на откуп црпи из самог закона, а не из права својине претходника, те је за стицање права својине на непокретности довољно да је закључен пуноважан уговор о откупу стана, док упис права својине има искључиво декларативни, а не конститутивни карактер.

Из образложења:

Право својине на непокретности по основу правног посла у смислу члана 33. Закона о основама својинскоправних односа стиче се уписом у јавне књиге. Међутим, за стицање права својине по основу уговора о откупу стана није нужно извршити упис права

својине. Од предвиђена два услова, довољно је испуњење само једног, јер упис у том случају није конститутивног, већ декларативног карактера. Ово одступање од општег правила произлази из одредби Закона о становању (раније Закона о стамбеним односима), који је дозволио откуп и прописао све битне услове за закључење уговора о откупу почев од субјекта права на откуп до начина утврђивања откупне цене. То значи да право на откуп извире из самог закона, а не права својине претходника, због чега код овог стицања преовлађују елементи оригиналног, а не деривативног стицања. За оригинално стицање (стицање по основу закона, наслеђивања и одлуком државног органа) упис није нужан услов, па је стицање дефинитивно настанком пуноважног правног основа, јер уговор о откупу стана има стварноправно-својинско, а не облигационо дејство.

(Пресуда Вишег суда у Београду II бр. 1606/17 од 15.05.2018. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 2226/19 од 17.09.2020. године и пресуда Врховног суда Рев 1222/2023 од 08.11.2023. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Миа Марић*

ПОСРЕДНИ ДРЖАЛАЦ КАО КОРИСНИК НЕПОКРЕТНОСТИ КОД СТИЦАЊА СВОЈИНЕ ОДРЖАЈЕМ

Тужилац као посредни држалац може да тражи утврђење права својине одржајем и имаће непрекидну државину предметне непокретности уколико је стан наставио да користи неко од чланова његове породице, јер се они не могу третирати као трећа лица са којима је потребно закључити правни посао за коришћење спорног стана.

Из образложења:

У првостепеној одлуци је наведено да је без утицаја чињеница да је тужилац био у непосредној државини спорног стана само првих неколико година (до 1998. године), након чега у стану наставаљају да живе таст и ташта тужиоца, а након смрти таста, ћерка са баком (таштом тужиоца), јер тиме државина тужиоца није прекину-

та, већ он поседује државину ствари – сада посредну, а разликовање државине на посредну и непосредну није од утицаја на стицање својине одржајем нити на државинску заштиту.

Наиме, тачно је да тужилац са супругом, како то произлази из његовог исказа, престао да станује у предметном стану али је исти наставио да користи као посредни држалац, јер су стан наставили да користе чланови његове породице и то родитељи његове супруге (у чијем стану је претходно тужилац са породицом становао), а потом и његова ћерка, која од 2001. године у континуитету овај стан користи за становање. Како се чланови породице не могу третирати као трећа лица, са којима је потребно закључити правни посао како би они могли да користе предметни стан за становање, по мишљењу овог суда, као другостепеног, правилно је првостепени суд закључио да је тужилац био у непрекидној државини спорне непокретности.

(Пресуда Вишег суда у Београду П бр. 15763/18 од 15.09.2020. године и пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 404/21 од 04.10.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Катарина Кесеровић*

ЗАШТИТА ТИТУЛАРА ПРАВА СВОЈИНЕ ОД НЕДОЗВОЉЕНИХ ИМИСИЈА

Осим уобичајених недозвољених имисија - дима, непријатних мириса, топлоте, чађи, потреса, буке, отицања отпадних вода, обрушавања леда, снега и сл., недозвољеном имисијом сматра се и неовлашћено претерано задирање у приватну сферу суседа (противправним и без сагласности отварањем прозора према прозорима и дворишту суседа).

Праг толеранције на недозвољене имисије различит је у зависности од посматране средине, и управо се према врсти средине која се посматра (град, село, одмаралиште) цени оствареност правног стандарда “ако према месним приликама прелазе уобичајену меру” из чл. 5 ЗОСПО.

Из образложења:

Правилно првостепени суд заузима став да је током поступка утврђено да тужени узнемирава тужиоца у коришћењу суседне непокретности у мери која превазилази месно уобичајени интензитет, првенствено непријатним мирисима из делова непокретности намењеним за чување стоке и живине, потом обрушавањем снега и леда са објеката туженог, димом који пада у двориште тужиоца у условима изразито ниских температура, али и на један уопштен начин – стварањем опште нелагоде тужиоца и чланова његове породице у сопственом дому услед могућности да буду виђени у приватном издању кроз прозоре које је тужени противно прописима и без писмене сагласности (неопходна према оцени вештака за отварање прозора непосредно према комшијском прозору) отворио на објектима изграђеним без грађевинске дозволе. И такво недопуштено задирање у приватну сферу тужиоачеве породице такође представља вид имисије, будући да је последица противправног избијања прозора према прозорима тужиоца, а све без сагласности и потребних дозвола.

Према одредби члана 5 ЗОСПО власник непокретности може суседу забранити утицаје који долазе од његове непокретности, ако према месним приликама прелазе уобичајну меру и онемогућавају коришћење непокретности, а што је остварено у конкретном случају у свим модалитетима понашања тужиоца. Да би тужилац у судском поступку остварио заштиту од имисија, у смислу члана 42. Закона о основама својинскоправних односа имисије морају да проузрокују знатнију штету власнику земљишта, било што оштећују ствари које се налазе на том земљишту, умањују његове приносе или проузрокују штету лицима која њему бораве. Месно уобичајно коришћење непокретности различито је од места до места – разликује се у селу, у граду, бањском месту или викенд насељу, те са тим у вези није исти интензитет имисија које се морају трпети у зависности од месних прилика (градска средина у посматраном случају, а туженом у више наврата наложено да предузме мере спречавања имисије и отклања опасности од настанка штете, на шта се тужени оглушио), како то правилно закључује првостепени суд. Полазећи од чињенице да је реч о градској средини – урбаном насељу у општини града Београда – општини Земун, јасно је да степен толеранције на држање ситне живине и стоке, као и имисије у вези са тим, не морају да се трпе уоп-

ште, али ни мери у којој је то неопходно на селу, односно у сеоској средини. У том смислу, евидентно је да непријатни мириси који потичу из товилишта и места на коме тужени узгаја свиње, а који излазе из вентилационих отвора отворених према дворишту и кући тужиоца представљају недопуштене имисије, чији интензитет, али и врста не одговарају месним приликама. Са друге стране, дим из оцака, лед и снег са крова који се сурвавају у двориште тужиоца, представљају недозвољене имисије независно од средине која се посматра, уколико отежавају коришћење прилаза, пролаза и паркинга тужиоца (а што је све утврђено у поступку) у којим ситуацијама је само потребно оценити интензитет имисија, да ли прелази неку разумну меру, у вези са чиме је такође правилна оцена првостепеног суда. Затим, неугодност положаја објеката туженог и отворених прозора (у грађевинском смислу) општинској регулативи, додатни је аргумент у прилог заузетом становишту да је захтев тужиоца основан у целисти и да представља адекватну санкцију, док евентуална чињеница да прозори чије је затварање одређено судском одлуком представљају једини извор светлости за туженог, није утврђена управо кривицом туженог – неучествовањем у поступку вештачења и недостављањем вештаку пројектне документације нелегално саграђених објеката, те тужени мора сносити ризик недоказаности овакве чињенице, односно стога се неосновано жалбом истиче да је ову околност суд пропустио да цени. Првостепени суд није могао ценити околност коју управо пропуштањем дужног чињења туженог (дужност у сопственом интересу), није могао утврдити, те је одлука првостепеног суда правилна и у том смислу.

(Пресуда Трећег основног суда у Београду П. бр. 4238/22 од 02.06.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду Гж бр. 24762/23 од 08.02.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Милан Стијеповић*

СТИЦАЊЕ ПРАВА ЛИЧНИХ СЛУЖБЕНОСТИ

На стицање права личних службености примењују се одредбе Српског грађанског законика, које упућују на одредбе о

стицању својине и њихову сходну примену, те је за настанак службености на основу уговора потребан упис у јавне књиге и писмена форма уговора ако се службеност односи на непокретности, а предаја ствари ако се односи на покретне ствари.

Из образложења:

Садржина права личних службености није уређена Законом о основама својинскоправних односа, већ се на њих примењују правна правила садржана у Српском грађанском законнику, па се тако према параграфу 340 СГЗ, службености могу засновати законом, уговором, тестаментом, пресудом или одржајем (који СГЗ назива застарелешћу). Параграфом 371 овог Закона регулисано је да се лична службеност установљава за коришћење одређене ствари, њену употребу или уживање. У погледу стицања личних службености (и свих других службености) СГЗ упућује на одредбе о стицању својине и њихову сходну употребу и то у параграфу 342, према коме је, за настанак службености на основу уговора, аналогно правилима о уговорном стицању права својине, потребан упис у јавне регистре, односно интабулационе књиге и писмена форма уговора ако се службеност односи на непокретности, а предаја ствари ако се односи на покретне ствари.

У конкретном случају, реч је о праву становања, личној службености која је по својој правној природи врста службености употребе или службености плодоуживања. За ово право је јасно да се по природи ствари односи на непокретност, па је упис у регистар непокретности, што подразумева и писану форму уговора, нужан услов за стицање ове личне службености по основу уговора.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3188/23 од 20.11.2023. године, решење Врховног касационог суда Рев 3079/21 од 30.06.2022. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж 637/21 од 10.02.2021. године и пресуда Вишег суда у Београду П 6349/19 од 26.10.2020. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Александра Кеџовић*

**ОДГОВОРНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА ШТЕТУ КОЈУ
ЗАПОСЛЕНИ НА РАДУ ИЛИ У ВЕЗИ СА РАДОМ
ПРОУЗРОКУЈЕ ТРЕЋЕМ ЛИЦУ(ЧЛ. 170. 300)**

Одговорност Републике Србије по основу одредбе чл. 170 ст. 1 у вези чл. 171 ст. 1 300 ће постојати и уколико је иста формирала јединицу чији је штетник командант и толерисала понашање њених припадника, који су се и по истеку радног времена кретали наоружани службеним и личним наоружањем, односно на начин као да су на сталном дежурству, што се правдало природом њиховог посла, тако да трећим лицима остаје нејасно да ли су на службеном задатку или не.

Из образложења:

Тужена Република Србија је створила правно релевантну везу са штетником на тај начин што су органи тужене поставили штетника на дужност команданта специјалне јединице полиције, те се поставља питање објективне одговорности тужене која на тако одговорну дужност треба да постави лице са великим степеном одговорности и професионализма.

(Решење Врховног суда Рев 3216/22 од 30.08.2023. године, Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2387/21 од 08.09.2021. године и Пресуда Вишег суда у Београду II бр. 1302/20 од 24.12.2020. године)

Аутор сентенце: саветник, Милица Вељић

**ИЗЈАВА ДАТА ПРЕД ПОЛИЦИЈСКИМ ОРГАНОМ
ПРИЛИКОМ САСЛУШАЊА У СВОЈСТВУ ГРАЂАНИНА
НИЈЕ ПОДОБНА ДА НАРУШИ ЧАСТ И УГЛЕД ЛИЦА
НА КОЈЕ СЕ ОДНОСИ**

Приликом одлучивања о основаности захтева за накнаду штете због повреде части и угледа, суд цени, између осталог начин и средство којим је евентуално повреда учињена. Стога, изјава дата у форми службене белешке у поступку пред надле-

жним полицијским органима, који је затворен за јавност, није изјава која је подобна да повреди част и углед.

Из образложења:

Наиме, част и углед су моралне вредносне категорије и компоненте личности које кумулативно чине људско достојанство, чија је неприкосновеност гарантована Уставом Републике Србије. Достојанство је део личног идентитета сваког појединца, кроз чије вредновање се испољава човеков доживљај себе самог и себе као члана шире друштвене заједнице. У случају повреде части и угледа оштећеном припада право на сатисфакцију која се може састојати у захтеву за исплату правичне новчане накнаде. Приликом одлучивања о захтеву, суд ће водити рачуна о интензитету напада на повређено добро, начину и средству којим је то учињено, средини у којој оштећени живи, његовој личности и понашању, те протеклу времена од када је повреда учињена. Да би накнада штете била досуђена неопходно је да постоји узрочно-последична веза између наступеле штете и штетникове радње, а члан 200 Закона о облигационим односима признаје право на накнаду штете због повреде части и угледа само под условом да су повреде проузроковале душевне болове чија јачина и трајање оправдавају њено досуђивање. Дакле, накнада се не досуђује због повреде угледа и части као таквих, већ због тога што су повреде ових права проузроковале душевне болове. У конкретном случају, тужена је дала изјаву пред надлежним органима, у форми службене белешке и у тој изјави изнела је одређене квалификације на рачун тужиоца за које није имала непосредна сазнања. Међутим, ради се о поступку у коме је тужена саслушавана у својству грађанина, ради прикупљања потребних информација, и тај поступак је затворен за јавност, па према томе нико други осим полицијских службеника који су били присутни приликом давања изјаве, није могао да има увид у оно што је тужена изјавила, из чега произлази да изјава тужене у службеној белешци није могла утицати на промену мишљења околине о тужиоцу, што правилно и тужена у жалби указује. Осим тога, дата изјава по оцени Апелационог суда није могла нарушити психичку равнотежу тужиоца, нити мишљење које има о себи, односно није могла да произведе такав интензитет душевне патње за чије је отклањање, односно ублажава-

ње, нужно досуђивање новчане накнаде, нити је повредила људско достојанство тужиоца које је неприкосновено.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3114/24 од 12.06.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П 2119/18 од 19.03.2024. године)

Аутор сентенце:
корисник почетне обуке Правосудне академије
Дејан Ристановић

ОДГОВОРНОСТ ПУНОМОЋНИКА ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ ПРОУЗРОКОВАНЕ КРИВИЧНИМ ДЕЛОМ

Грађанско-правна одговорност да се накнади штета на име неуплаћеног ПДВа и избегнуте обавезе плаћања доприноса за социјално осигурање лица које је правноснажно осуђено за кривично дело пореске утаје условљена је прекорачењем овлашћења датих пуномоћјем, будући да је радње као пуномоћник предузимало у име и за рачун свог властодавца - привредног друштва, чије су то биле обавезе плаћања.

Из образложења:

Предмет тужбеног захтева у овој правној ствари је накнада штете у износу од 15.419.848,25 динара и то износ од 9.105.854,82 динара на име неуплаћеног ПДВ, према наводима вештака који је вештачио у овој правној ствари, а овај неуплаћени износ се односи на порески период од 01.12.2012. године до 31.12.2012. године, а из правноснажно осуђујуће пресуде за период од 01.01.2013. године до 31.01.2013. године, док износ од 6.313.993,43 динара представља укупно избегнуту обавезу плаћања доприноса за социјално осигурање. Обе ове обавезе плаћања су обавезе привредног друштва, па је нејасно у чему се огледа одговорност туженог за накнаду ове штете, имајући у виду да из стања у списима произлази да је тужени био пуномоћник привредног друштва, те је правне радње предузимао за свог властодавца. По налажењу овог суда током првостепеног поступка нису утврђиване чињенице да ли је тужени прекорачио овлашћење из пуномоћја,

чиме би његова грађанско-правна одговорност била лична, већ из утврђеног чињеничног стања произлази да је он радње предузимао у име и за рачун наведеног привредног друштва.

(Из решења Апелационог суда у Београду Гж бр. 4998/2023 од 11.10.2023. године и пресуде Вишег суда у Београду II бр. 3303/2018 од 27.03.2018. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Андреа Стевановић*

ПРАВО ЗАЛОГЕ И ОБАВЕЗА ЈЕМЦА – ПЛАТЦА

Продајом заложне робе, обавеза главног дужника би могла бити умањена, а тиме и обавеза туженог као јемца-платца, што значи да је пропуштањем реализације овог средства обезбеђења тужени као јемац - платац доведен у неповољнији положај, јер није имао могућности за умањење обавезе по основу делимичног или потпуног измирења обавезе главног дужника по другом датом средству обезбеђења, односно из вредности заложених ствари.

Из образложења:

Из списка предмета произилази да тужилац, иако је имао и друго средство обезбеђења залогом на роби, све до марта 2015. године није покушао наплату потраживања путем тог средства обезбеђења, а стечај над главним дужником је отворен месец дана касније 23.4.2015. године. Из одредбе члана 10 предметног уговора о кредиту од 30.12.2013. године закљученог између тужиоца и привредног друштва Г.Г. доо Београд, произлази да је потраживање тужиоца према главном дужнику обезбеђено и залогом на покретним стварима и то меркантилном кукурузу тежине 2.500.000,00 кг и пшеници тежине 3.100.000,00 кг. Међутим, првостепени суд у образложењу побијане одлуке није цено наведену чињеницу, те није правилно утврдио све битне чињенице релевантне за решавање овог правног питања и то првенствено да ли је тужилац својим понашањем пропустио да наплати у целости или делимично своје потраживање реализацијом других средстава обезбеђења, односно спречио испуњење обавезе средством којим је то било могуће.

Одредбом члана 1012 Закона о облигационим односима прописано је да ако поверилац напусти залогу или које друго право којим је било обезбеђено испуњење обавезе његовог потраживања или га изгуби својом непажњом и тако онемогући прелаз тог права на јемца, овај се ослобађа своје обавезе према повериоцу за онолико за колико би могао добити вршењем тог права.

Стога, основано се жалбом туженог истиче да су у образложењу првостепене пресуде у потпуности изостали разлози којима се првостепени суд руководио када је донео одлуку о неоснованости тужбеног захтева у целости, нарочито када се има у виду наведена законска одредба, сходно којој поверилац који се није служио заложним правом ради наплате свог потраживања, а није могућ прелаз таквог права на јемца, своје потраживање може намирити од јемца, али у износу умањеном за вредност предмета залогa. Према одредбама предметног уговора о кредиту, корисник је био дужан да износ средстава врати у 5 једнаких месечних рата почевши од 31.08.2014. године, те првостепени суд није ценио од каквог је значаја чињеница да тужилац, као поверилац у периоду од доспећа обавезе дужника до отварања поступка стечаја над главним дужником 23.04.2015. године није покушао наплату потраживања реализацијом средстава обезбеђења – залогe на роби, у смислу члана 10 предметног уговора и да ли је у томе спречен понашањем дужника.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж.бр.1115/24 од 11.6.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П.бр.1905/22 од 21.9.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Бојана Галeб*

АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА У ПОСТУПКУ УТВРЂЕЊА НИШТАВОСТИ УГОВОРА

Активно легитимисана лица за подношење тужбе за утврђење ништавости уговора су само лица која утврђењем ништавости уговора могу да стекну неко имовинско право у односу на предмет промета и једино се ова лица сматрају заинтересованим лицима у смислу члана 109 ЗОО.

Из образложења:

Тужиоци АА и ББ, родитељи туженог ВВ, тражили су да се утврди да је ништав и да не производи правно дејство уговор о купопродаји непокретности закључен између туженог ВВ, као продавца и овде туженог ГГ, као купца. Тужени ВВ је непокретност стекао на основу претходно закљученог уговора о купопродаји. Након закључења оспореног уговора, решењем Службе за катастар непокретности извршен је упис промене права својине на стану са дотадашњег власника туженог ВВ на тужену ГГ.

Одредба члана 109 ЗОО прописује да се на ништавост може позвати свако заинтересовано лице, али се подразумева да то лице мора да докаже свој интерес, који мора бити директан и непосредан. Када говори о заинтересованом лицу одредба члана 109 ЗОО, заправо говори о постојању активне легитимације и правни интерес лица из овог члана ЗОО треба разликовати од правног интереса за подношење тужбе за утврђење у смислу одредбе члана 194 ЗПП. У том смислу, не могу се сматрати активно легитимисаним за утврђење ништавости уговора лица која у тренутку одлучивања утврђењем ништавости уговора не би имала било које имовинско право у односу на предмет промета.

Сходно наведеном, утврђењем ништавости предметног уговора о купопродаји, престао би да постоји правни основ на основу којег је тужена ГГ стекла својину на стану, те би се, након брисања уписа њеног права својине, стан вратио у својину туженог ВВ, а не у својину тужилаца, из којих разлога је суд одбио захтев тужилаца за утврђење ништавости налазећи да они нису заинтересована лица која имају стварну легитимацију у погледу захтева за утврђење ништавости уговора.

Чињеница да тужиоци улазе у круг законских наследника туженог ВВ није од утицаја на постојање њихове правно релевантне заинтересованости да траже утврђење ништавости уговора, с обзиром да се круг универзалних сукцесора оставиоца утврђује у моменту смрти.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3898/23 од 06.12.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П 1312/21 од 08.05.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Александра Кецовић*

РЕХАБИЛИТАЦИОНО ОБЕШТЕЊЕЊЕ

Потраживање рехабилитованих лица на име накнаде штете за прековремени рад који се обављао под принудом и под тешким условима има карактер накнаде нематеријалне штете због повреде права личности и акта тортуре.

Из образложења:

Општепозната чињеница је да су лица осуђена из политичких и идеолошких разлога у затворима обављала најтеже физичке послове у дневном трајању много дужем од осмочасовног радног времена. Тужилац је у периоду лишења слободе обављао тешке, понижавајуће и често несврсисходне послове, а обављање тих послова несумњиво је трајало дуже од осам часова дневно.

Када се не доводи у питање одговорност тужене Републике Србије, неопходно је квалификовати правну природу потраживања накнаде штете за прековремени рад, тј. да ли се ради о материјалној или нематеријалној штети. Ово из разлога што Закон о државним службеницима („Службени лист СРЈ" бр. 62/46), који је важио у спорном периоду, није предвиђао могућност прековременог рада. Прековремени рад и рад на празнике нису посебно вредновани.

Тужилац је био принуђен да ради прековремено под тешким условима, што се може окарактерисати као принудни рад и тортуре, што је по међународним конвенцијама и правилима хуманитарног права било забрањено. Конвенција УН против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака (коју је ратификовала и наша земља) забрањује (члан 14.) принудни нељудски рад. Стога би тужилац имао право на накнаду нематеријалне штете због повреде права личности, због акта тортуре у смислу члана 26. став 1. Закона о рехабилитацији у вези са чланом 200 Закона о облигационим односима и чланом 14. цитиране Конвенције УН.

(Пресуда Врховног касационог суда Рев 6037/20 од 02.03.2023. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5262/20 од 09.09.2020. године, пресуда Вишег суда у Београду П 4728/19 од 17.06.2020. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Јелена Вујичић*

КАПАРА И ОДУСТАНИЦА – УГОВАРАЊЕ КАПАРЕ СА СВОЈСТВОМ ОДУСТАНИЦЕ

Капара нема својство одустанице, па уколико странке желе да јој дају ово својство, нужно је да то изричито уговоре.

Из образложења:

“...Капара је знак да је уговор закључен и циљ обезбеђења извршења уговорних обавеза, а одустаница је овлашћење једне од уговорних страна да одустану од уговора уз давање уговорне одустанице. За разлику од капаре, одустаница представља уговарање начина одустанка од уговора, уговарањем унапред одређене суме, односно количине новца који је потребно дати код одустајања. Капара нема својство одустанице, а као изузетак према чл. 83 ст. 1 ЗОО, уколико се уз уговарање капаре уговори право да се одустане од уговора, онда се капара сматра одустаницом и свака страна може одустати од уговора. Чланом 83 став 2 регулисано је да ако одустане страна која је капару дала, она исту губи, а ако одустане страна која је капару примила, она се удвојено враћа. Ради се о одредбама диспозитивне природе, што значи да саме странке могу уговорити да ли ће капара имати својство одустанице или не.

По самом ЗОО-у, претпоставља се да она ово својство нема, па је стога, уколико странке желе да јој дају ово својство, нужно да то изричито уговоре. У питању је споразум странака о томе да се оно што је дато у тренутку закључења уговора и као знак закључења уговора, не третира као капара, већ да исто има значење одустанице, због чега је одлучено као у ставу другом и трећем изреке. У конкретном случају капара је уговорена као одустаница, што чини изузетак од овог правила, те се у том случају примењују правила о задржавању, односно враћању удвојене капаре у зависности од одговорности за неизвршење уговора. Како је у конкретном случају капара уговорена као одустаница, тужени има право да задржи капару у случају раскида уговора кривицом тужиле, што је овде случај, а што је и била изричита воља странака.”

(Пресуда Вишег суда у Београду П бр. 153/17 од 03.05.2023. године и пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 4315/23 од 23.01.2024. године)

Аутор сентенце: саветник, Јадранка Филиповић

НАСЛЕЂИВАЊЕ ПОТРАЖИВАЊА НАКНАДЕ НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ УТВРЂЕНЕ МЕЂУПРЕСУДОМ

Потраживање накнаде неимовинске штете због повреде моралних ауторских права прелази на наследнике када је правноснажном међупресудом утврђено право њиховог правног претходника, као аутора, да потражује накнаду неимовинске штете због повреде његових моралних права.

Из образложења:

У конкретном случају, утврђено је да је тужени извршио повреду ауторских права пок. А.А. (правног претходника тужиља који је преминуо у току ове парнице 1.8.2017. године) и његове супруге тужиље Б.Б., тако што је незаконито - без признања ауторства, без назначења имена пок. А.А. као аутора прозног либрета, без њихове сагласности као аутора за објављивање дела и без плаћања ауторске накнаде, искористио њихова ауторска дела, тако што је припремио продукцију и у децембру 2009. године јавно извео предметно дело - комичну оперу у два дела "В.В.", иако је у априлу исте године обавештен о начину и условима под којима су аутори били спремни да му уступе своја ауторска права. Међупресудом Вишег суда у Београду П 20029/10 од 29.10.2013. године, донетом у овом парничном поступку, која је постала правноснажна 1.10.2014. године, одлучено је о праву патернитета, односно покојном А.А. и тужиљи Б.Б. признато је ауторство на њиховим делима (драматуршка обрада и прозни либрето, као и стихови за либрето за дело "В.В." - комична опера у два дела). Истом пресудом је утврђено да је основано потраживање тужиоца, сада пок. А.А., на име накнаде имовинске и неимовинске штете због повреде његових моралних и имовинских ауторских права, као и потраживање тужиље Б.Б. на име накнаде имовинске штете због повреде њених имовинских ауторских права, док је одлучено да се застаје са поступком у погледу расправљања о висини ових накнада.

Пресудом Вишег суда у Београду П 20029/10 од 23.3.2021. године тужиљама је досуђена накнада неимовинске штете због повреде моралног ауторског права њиховог правног претходника, будући да је становиште првостепеног суда да тужиље имају право на накнаду овог вида штете, зато што је правноснажном међупресудом

дом утврђена основаност потраживања пок. А.А. на име неимовинске штете због повреде моралних ауторских права, која применом члана 204 став 1 Закона о облигационим односима прелази на тужиље, као његове законске наследнице.

Другостепени суд није прихватио становиште првостепеног суда у погледу досуђене накнаде неимовинске штете тужиљама због повреде моралних права пок. А.А. као аутора, сматрајући да применом члана 204 став 1 Закона о облигационим односима потраживање накнаде нематеријалне штете прелази на наследнике само ако је признато правноснажном одлуком или писменим споразумом, што у конкретном није случај, јер парнични поступак за накнаду ове штете није окончан правноснажном судском одлуком до смрти оштећеног лица (покојног А.А.), без обзира на постојање међупресуде Вишег суда у Београду П 20029/10 од 29.10.2013. године, која је постала правноснажна пре његове смрти. Закључак другостепеног суда је да је међупресудом утврђено само да постоји основ одговорности туженог за накнаду неимовинске штете пок. А.А., али да му иста није досуђена, због чега тужиље немају право на њену накнаду у смислу цитиране законске одредбе, јер се ради о личном праву које није наследиво, а смрћу оштећеног престаје могућност доживљавања душевних болова као вида нематеријалне штете.

Према оцени Врховног суда, одлука другостепеног суда заснована је на погрешној примени материјалног права. Наиме, Врховни суд прихвата правно становиште и изнете разлоге првостепеног суда да је на тужиље, као законске наследнице, прешло право потраживања накнаде неимовинске штете због повреде моралних права покојног аутора А.А., с обзиром да је то право признато правноснажном међупресудом. Наиме, према члану 335 Закона о парничном поступку, међупресуда се може донети ако је тужени оспорио и основ и износ (висину) тужбеног захтева, а у погледу основа је ствар сазрела за доношење одлуке, због чега суд из разлога целисходности може прво донети пресуду само о основу тужбеног захтева. Из наведене одредбе произилази да је међупресуда по својој правној природи пресуда декларативног (утврђујућег) карактера и њен циљ се ограничава на утврђење постојања права, односно правног односа. Дакле, како се међупресудом утврђује постојање (или непостојање) неког права и како је у конкретном случају правносна-

жном одлуком - међупресудом донетом у овом парничном поступку, која као таква има дејство у поступку у којем је донета, утврђено право аутора да потражује неимовинску штету због повреде његових моралних права, исто је наследиво у смислу члана 204 став 1 Закона о облигационим односима.

(Пресуда Врховног суда Рев 7589/22 од 11.5.2023. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 157/21 од 1.9.2021. године и пресуда Вишег суда у Београду П 20029/10 од 23.3.2021. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Тијана Милошевић*

СУДСКА ЗАШТИТА ПОВЕРИОЦА ПО ИСТАКНУТОМ ПРИГОВОРУ СОЛИДАРНОГ ЈЕМЦА НА ВИСИНУ КАМАТЕ УГОВОРЕНЕ ИЗМЕЂУ ДВА ПРАВНА ЛИЦА (ЧЛ. 399. ЗОО-а)

Када солидарни јемац током поступка приговори висини стопе уговорне камате из уговорног односа два правна лица у којем јемчи за обавезу главног дужника, суд је овлашћен да поводом тог приговора пружи судску заштиту која одговара просечној реалној каматној стопи за такву врсту посла, руководећи се начелима савесности и поштења, односно једнаке врсте давања.

Из образложења:

Према утрђеном чињеничном стању, тужилац, правно лице "АА", је другом правном лицу "ББ" дао на зајам одређени новчани износ са уговореном обавезом зајмопримца на плаћање уговорене камате у висини од 17% годишње, уз право зајмодавца на једностранни раскид уговора у случају да зајмопримац пропусти да изврши враћање позјамљеног износа или његовог дела у року и на начин предвиђен уговором. Истог дана када је закључен уговор о зајму, тужилац је са туженим закључио уговор о јемству којим се тужени обавезао да као јемац платац одговара за обавезу дужника "ББ" из уговора о зајму и припадајућих анекса. Пошто од зајмопримца није могао наплатити новчано потраживање, тужилац је позвао туженог да испуни обавезу дужника за коју је јемчио и након тога покренуо поступак.

Тужени је у овом спору приговорио висини каматне стопе, сматрајући је превисоком, а оба нижестепена суда су овај приговор разматрали са становишта одредбе чл. 141. ЗОО-а о зеленашким уговорима, а не и са становишта одредбе чл. 399. ЗОО-а. Том одредбом (став други) прописано је да се у погледу највише уговорне каматне стопе између правних лица примењују одредбе посебног закона. Иако такав посебни закон до сада није донет, несумњиво је начелно опредељење законодавца за ограничење стопе уговорне камате и између правних лица. У таквој ситуацији уговорне одредбе о висини каматне стопе уживају судску заштиту само дотле док постоји сразмера између престација, а за уговорену несразмерну имовинску корист, суд је овлашћен да примени начело ограничености стопе уговорне камате.

Како је тужени током поступка приговорио висини стопе уговорне камате, суд је био овлашћен да поводом тог приговора пружи судску заштиту која одговара просечној реалној каматној стопи за такву врсту посла, руководећи се начелима савесности и поштења, односно једнаке вредности давања из чл. 12. и 15. ЗОО-а.

(Пресуда Вишег суда у Београду II бр. 4756/17 од 16.05.2018. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 9404/18 од 01.11.2021. године и пресуда Врховног касационог суда Рев бр. 2858/22 од 09.02.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ксенија Митровић*

ТРАЈНИЈА ЗАЈЕДНИЦА ЖИВОТА КАО УСЛОВ ЗА ДОСУЂИВАЊЕ ПРАВИЧНЕ НОВЧАНЕ НАКНАДЕ ЗА СМРТ БЛИСКОГ ЛИЦА – БРАТА ИЛИ СЕСТРЕ

Брат или сестра имају право на правичну новчану накнаду за смрт блиског лица уколико су имали трајнију заједницу живота, која не мора нужно постојати у тренутку смрти блиског лица и иста не мора бити поистовећена са заједничким домаћинством.

Из образложења:

Одредба члана 201 став 2 Закона о облигационим односима којом је предвиђено досуђивање правичне новчане накнаде за смрт блиског лица – брата или сестре не може се рестриктивно тумачити, те малолетној тужилји, као ранијем члану породичног домаћинства покојног брата са којим је успоставила трајнију заједницу живота и до чијег прекида није дошло њеном вољом, припада ова накнада, без обзира што је, у конкретном случају, малолетна тужилја последњих годину и по дана пре критичног догађаја живела са мајком, одвојено од брата.

Наиме, заједница живота је правни стандард који код ових лица поприма другачији садржај у односу на брачне и ванбрачне заједнице, па повремено напуштање заједнице не би значило да она не постоји. Заједница живота која представља један од основа за признање ове накнаде, не мора бити поистовећена са заједничким домаћинством. Такође, услов за досуђење накнаде је да је заједница живота трајнија, а не нужно и постојећа у тренутку смрти блиског лица, а у конкретном случају она је трајала највећи и најзначајнији део живота малолетне тужилје, све док сада покојни брат није засновао ванбрачну заједницу са својом партнерком. Околност да је малолетна тужилја последњих годину и по дана пре критичног догађаја живела са мајком одвојено од брата, сама за себе, не говори у прилог закључку да је између ње и њеног брата прекинута трајнија заједница живота јер се таква заједница могла одржавати кроз честа посећивања, помоћ и уопштено бригом брата за малолетну тужилју.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1053/24 од 21.03.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П 1481/23 од 06.12.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Александра Кеџовић*

ДЕЈСТВО ПРЕДУГОВОРА И ВРАЋАЊЕ ДАТОГ

Нема места судском раскиду предуговора када главни уговор није закључен у року, јер је његово правно дејство престало истеком шест месеци од истека рока предвиђеног за

закључење уговора. Новчани износи примљени по основу таквог предуговора тужене су у обавези да врате јер их држе без правног основа, притом наведени новчани износи свакако нису капара која и не може постојати без главног уговора.

Из образложења:

Правилно је првостепени суд утврдио чињенице које се односе на закључење главног уговора, прецизније да су странке закљученим предуговорима уговориле будућу заједничку изградњу објеката и с тим у вези се обавезале да до 15.11.2009. године приступе закључењу уговора о заједничкој градњи којим ће се прецизирати некретнине које ће припасти свакој од тужених, односно другој уговорној страни, као и сви други услови, рокови и елементи за извршење предуговора, да такав уговор о заједничкој градњи није закључен, те да ни једна од страна уговорница није тражила његово закључење али је с обзиром на тако утврђене чињенице погрешно закључио да је у конкретном случају дошло до раскида закључених предуговора, пренебрегавши одредбу члана 45 Закона о облигационим односима и њом прописану правну природу предуговора.

Дакле, садржина одредбе члана 45 Закона о облигационим односима, упућује на закључак да се, као и код сваког уговора, и код предуговора може тражити принудно извршење, с тим што извршење предуговора значи у суштини закључење главног уговора, које се при том не може захтевати по истеку законског рока од шест месеци од истека рока предвиђеног за закључење главног уговора ако га је било. Протеком овог рока право на закључење главног уговора се гаси, те следствено томе, његовим протеком и предуговор остаје без дејства, што би у конкретном случају било 15.05.2010. године. Како се правни посао који је престао да производи правна дејства не може раскинути, то се аналогно томе ни захтеву за раскид предуговора чије је правно дејство престало, не може удовољити због чега је пресуда морала бити преиначена и тужбени захтев за раскид предуговора одбијен.

Одлучујући о захтеву за враћање датог по основу закључених предуговора, правилно је првостепени суд применио материјално право и то одредбу члана 210 Закона о облигационим односима када је обавезао тужене да износе примљене по основу закључених

предуговора, као стечене без основа, врате тужиоцима, правилно закључујући да се у конкретном случају не ради о капари из члана 79 Закона о облигационим односима, која као споредни акцесорни посао прати главни уговор (који у конкретном случају није закључен) и не производи дејство мимо њега. С обзиром да главни уговор није закључен, ирелевантни су разлози због чега није дошло до закључења главног уговора, па су тужене које су по том основу примиле одређени новчани износ, у обавези да те новчане износе врате јер их држе без правног основа и то са каматом од дана подношења тужбе сходно члану 214 Закона о облигационим односима.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 810/22 од 27.12.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 726/13 од 21.09.2021. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Влајко Стојиљковић*

ПУНОВАЖНОСТ УГОВОРА И ИСПЛАТА КУПОПРОДАЈНЕ ЦЕНЕ КРОЗ ЗАМЕНУ ИСПУЊЕЊА

Замена испуњења не чини уговор привидним, уколико то изражава стварну вољу и намеру парничних странака.

Из образложења:

Из утврђеног чињеничног стања произлази да тужени А.А. није био у могућности да тужиоцу Б.Б. врати позајмљени новац и да су парничне странке уговориле да изврше замену испуњења из уговора о зајму на тај начин што би тужени А.А. тужиоцу Б.Б. продао два објекта у улици .... Парничне странке су 19.10.2006. године, закључиле уговор о купопродаји, а замена испуњења је констатована и у наведеном уговору.

Чињеница да је купопродаја извршена на начин што је обавеза тужиоца Б.Б. да исплати купопродајну цену реализована кроз замену испуњења туженог А.А. из уговора о зајму, који је закључио пре уговора о купопродаји, не чини уговор о купопродаји привид-

ним, јер је несумњиво утврђено да је постојала воља уговорних страна, тужиоца да купи и туженог да прода непокретности.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 790/21 од 26.1.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П 17240/18 од 22.9.2020. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Марија Пешић*

**НЕМОГУЋНОСТ ПРИХВАТАЊА ИЗЈАВЕ ДУЖНИКА
– ТУЖЕНЕ КАО ДОВОЉНЕ ОСНОВЕ ЗА ЗАКЉУЧАК
О ПОСТОЈАЊУ ОБАВЕЗЕ ИЗ УГОВОРА**

Правно лице организовано као деоничко друштво мора имати евиденцију о промету учињеном са физичким лицем у виду фактура о испорученој роби, прокњиженим у његовим пословним књигама, било кроз књиговодствено стање или кроз промет по рачуну, односно на други начин предвиђен законом. Уколико није издат рачун, нити је кроз књиговодство привредног субјекта евидентиран промет добара, изјава дужника, макар она била и оверена пред судом (која овера подразумева аутентичност издаваоца изјаве) не може да се прихвати као довољна основа за закључак о постојању обавезе из уговора о продаји робе са оброчним плаћањем.

Из образложења:

Нису основани ни жалбени наводи тужиоца да суд није ценио писане доказе који говоре у прилог основаности потраживања тужиоца, односно уговор и својеручне изјаве тужене које је она лично написала, потписала и оверила у суду, што није спорила током поступка. Ово стога што је у образложењу побијане пресуде детаљно образложен став првостепеног суда у погледу потписаног "уговора" и изјава тужене за које је тужена учинила неспорним да је својим потписом потврђивала садржај писмена, у изјавама од 28.06.2011. године, као и у изјави од 13.01.2012. године, коју је оверила пред судом.

Наиме, правилно је првостепени суд ценио околност да у самом уговору није прецизно наведено о којој врсти робе се ради, да уговор не садржи рок доспећа, да се изјаве тужене односе на јединствено дуговање које обједињује дуговање према тужиоцу за купљену робу и дуговање према АА на име зајма (при томе зајам учињен од стране АА је био предмет посебног судског поступка, који је правноснажно окончан за износ главног дуга по основу зајма), а што упућује на закључак да тужилац током првостепеног поступка, сходно правилу о терету доказивања, није током поступка доказао на који начин је дошло до повећања износа дуговања још од момента првих преузимања робе, па све до каснијих изјава којим тужена потврђује преостали износ дуга који је увек већи од раније констатованог дуговања, а све доведено у везу са свиденцијом тужене о извршеној исплати цене робе.

Осим тога, једини налози за опрему, отпремнице, признанице о преузимању робе, које је тужени приложио гласе на име трећег лица – сина тужене ББ (осим отпремнице 11/19 од 19.5.2006. године у којој није наведена цена робе) који је и потписан као лице које је робу преузимало, у периоду од 2007-2009. године, па не могу послужити као основа за закључак о преузетој обавези, а још мање о висини обавезе тужене према тужиоцу, веће од обавезе за коју је приложила доказ да је испунила, јер она и није била учесник тих правних послова.

С друге стране, тужилац као правно лице организовано као деоничко друштво, морало је имати евиденцију о промету учињеном са физичким лицем, овде туженом, у виду фактура о испорученој роби, прокњиженим у пословним књигама тужиоца, било кроз књиговодствено стање, или кроз промет по рачуну, односно на други начин предвиђен законом. Како током поступка тужилац није доказао да је робу у вредности коју потражује тужбом заиста и продао туженој, да је за исту издао рачуне, да је кроз књиговодство привредног субјекта евидентиран промет добара, јасно изражен ПДВ у цени производа, приликом продаје крајњем кориснику овде туженој, не може се прихватити изјава дужника, макар она била и оверена пред судом (која овера подразумева аутентичност издаваоца изјаве) као довољна основа за закључак о постојању обавезе из уговора о продаји робе са оброчним плаћањем. У супротном би се

погодовало стицању добити тужиоцу на недозвољен начин, на који указује пословање тужиоца описано тужбом, које се састоји у одобравању преузимања робе од стране купаца, и то не од стране самог привредног субјекта, него од стране оснивача привредног субјекта, без издатих рачуна, што представља пословање привредног субјекта из области трговине неусклађеног са законом, односно несавесно поступање привредника, из којег сходно начелу савесности и поштења исти не може стицати корист.

(Пресуда Вишег суда у Београду II бр. 1265/15 од 2.2.2023. године и пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2672/23 од 10.4.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Милица Поповић*

НЕМОГУЋНОСТ КОНВАЛИДАЦИЈЕ УГОВОРА КОЈИ НИЈЕ ПОТПИСАН ОД СТРАНЕ ПРОДАВЦА

Питање конвалидације уговора се поставља у случају када није испоштована форма коју закон прописује, под условом да су испуњени одређени услови, па се предметни уговор који није потписан од стране продавца не може подвести под правила која регулишу конвалидацију уговора, због чега је и следећи закључени уговор аутоматски ништав.

Из образложења:

Уговор о купопродаји стана од 28.01.2009. године је ништав јер исти није потписан од стране пок. С.Н. као продавца, нити је оверен у суду. Сходно томе произилази да ни други уговор који је закључен 15.03.2016. године између тужених није валидан, тј. да је исти ништав правни посао, а сходно члану 103 став 1 Закона о облигационим односима. Путем вештачења је утврђено да потпис на уговору од 28.01.2009. године није исписала С.Н, односно потпис није аутентичан потпису пок. С.Н, а тужени нису доставили оригинал уговора, нити су указали суду под којим је другим бројем извршена овера спорног уговора. Из тога произилази правилан закључак да првотужени није био власник стана, па исти није могао ни прене-

ти право својине на друготуженог као купца, те је сходно томе и уговор од 15.03.2016. године закључен између тужених ништав и не производи правно дејство. У овом случају се не могу применити правила везано за ковалидацију уговора о промету непокретности, јер је у току поступка утврђено да је први уговор из 2009. године ништав, што аутоматски инплицира и ништавост другог уговора. Питање конвалидације уговора се више поставља у случају када није испоштована форма коју закон прописује, под условом да су испуњени одређени услови, па се предметни случај не може подвести под правила која регулишу конвалидацију уговора. Код ништавих уговора не може се постављати ни питање оцене савесности стицаоца, јер би то било у супротности са самом суштином ништавих уговора.

(Пресуда Врховног касационог суда Рев.бр. 13339/20 од 02.03.2023. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж.бр. 4847/21 од 11.02.2022. године и пресуда Вишег суда у Београду П.бр. 3216/17 од 02.06.2021. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Брадић*

НЕПОСТОЈАЊЕ ЗАКОНСКЕ СУБРОГАЦИЈЕ КОД ОСИГУРАЊА ПОТРАЖИВАЊА

Исплатом неплаћене кредитне обавезе банци од стране осигуравача потраживања по основу закљученог уговора о осигурању кредита не долази до законске суброгације потраживања банке на тужиоца осигуравача према туженом кориснику кредита, стога што осигуравач није испунио туђи дуг у смислу одредбе чл. 300 ЗОО већ своју обавезу из уговора о осигурању потраживања.

Из образложења:

Основаност тужбеног захтева не произилази из одредбе члана 300. Закона о облигационим односима. Том одредбом уређен је случај законске суброгације тако што је прописано да када обавезу испуни лице које има неки правни интерес у томе, на њега прелази

по самом закону у часу испуњења повериочево потраживање са свим споредним правима. За законску суброгацију битно је да је испуњен туђи дуг, а тужилац је исплатом дела потраживања банке који је остао ненаплаћен у поступку продаје хипотековане непокретности, испунио своју обавезу из уговора о регулисању међусобних односа у пословима осигурања потраживања по основу стамбеног кредита и полисе осигурања.

На спорни однос не може се применити ни одредба члана 939 Закона о облигационим односима, јер је њена примена изричито искључена одредбом члана 899 став 2 истог Закона којом је прописано да се одредбе главе XXVII тог Закона неће примењивати на осигурање потраживања.

Уговором о регулисању међусобних односа у пословима осигурања потраживања стамбених кредита који је тужилац закључио са банком није уговорена цесија у смислу члана 436 Закона о облигационим односима, односно није уговорено право тужиоца да наплати преостали дуг према дужнику - кориснику кредита.

(Пресуда Врховног суда Рев бр. 1754/21 од 22.11.2023. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 4723/17 од 29.10.2020. године, пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1103/14 од 22.03.2017. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Влајко Стојиљковић*

**ПОСТУПАЊЕ ПРОТИВНО ИЗРЕЧЕНОЈ ПРИВРЕМЕНОЈ
МЕРИ ЗАБРАНЕ РАСПОЛАГАЊА НЕПОКРЕТНОШЋУ
НЕ ДОВОДИ ДО АПСОЛУТНЕ НИШТАВОСТИ УГОВОРА**

Привремена мера забране располагања непокретношћу није принудни пропис у смислу чл. 103 Закона о облигационим односима, већ решење суда које има привремени карактер, па поступање противно изреченој забрани нема правну снагу која може довести до апсолутне ништавости уговора, али ствара обавезу накнаде евентуалне штете.

Из образложења:

Наиме, утврђење ништавости уговора о поклону који су закључили тужени, тужилац тражи тврдећи да је уговор закључен противно забрани располагања и отуђења стана који је предмет уговора о поклону, изреченој решењем о привременој мери донетим дана 24.12.2012. године.

За разлику од Закона о извршењу и обезбеђењу који је сада на снази ("Службени гласник РС", бр. 106/15...54/19), који у члану 19 прописује да немају правно дејство акти правног или фактичког располагања предметом извршења или обезбеђења од дана доношења решења о извршењу на основу извршне или веродостојне исправе или решења о обезбеђењу, Закон о извршењу и обезбеђењу који је важио у тренутку доношења решења о одређивању привремене мере којом је туженом забрањено располагање предметним станом, у члану 20 став 7 прописивао је да не производе правно дејство располагања имовином која извршни дужник учини након пријема решења о извршењу, односно закључка којим се одређује извршење. Чланом 294 став 4 истог закона било је прописано да извршни поверилац у чију је корист привремена мера изречена има право да од лица које је било дужно да поштује забрану или налог, захтева накнаду штете коју је претрпео због њиховог непоштовања.

Из наведеног следи да последица кршења забране отуђења одређена решењем о привременој мери у смислу Закона о извршењу и обезбеђењу који је био на снази у тренутку одређивања привремене мере, није ништавост тог располагања, у конкретном случају ништавост уговора о поклону, већ то да тужилац као лице у чију корист је привремена мера била одређена има право да од туженог коме је забрана наложена захтева накнаду евентуалне штете коју је претрпео због непоштовања те привремене мере.

(Решење Врховног касационог суда Рев. бр. 7762/21 од 01.02.2023. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж.бр. 1312/21 од 27.05.2021. године и пресуда Вишег суда у Београду П.бр. 1103/15 од 03.11.2020. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Брадић*

ПРАВНИ ЗНАЧАЈ КОРИШЋЕЊА КРЕДИТА СУПРОТНО ЊЕГОВОЈ НАМЕНИ

Коришћење новчаних средстава из кредита супротно намени због које је кредит одобрен, не представља разлог ништавости уговора о кредиту, већ искључиво основ за даваоца кредита да пре истека уговореног рока уговор откаже.

Из образложења:

Из стања у списима произлази да су банка, као давалац кредита и корисник кредита, закључили уговор о динарском кредиту дана 20.04.2007. године, ради куповине непокретности пословног простора, по уговору о купопродаји непокретности који је корисник кредита, као купац, закључио са С.Д., као продавцем, овереним пред судом дана 23.04.2007. године, на основу кога је банка дана 26.04.2007. године и пустила кредит у течај кориснику кредита у износу од 100.000,00 евра у динарској противвредности, а корисник кредита истог дана продавцу С.Д. уплатио на име купопродајне цене 7.996.420,00 динара.

Из оваквог стања у списима, нејасан је закључак првостепеног суда да је уговор о кредиту од 20.04.2007. године ништав правни посао, јер корисник кредита није оправдао наменско коришћење средстава. Ово из разлога што коришћење средстава супротно њеној намени, није разлог за ништавост уговора, већ за отказ уговора у смислу одредбе члана 1067 ЗОО, а да су средства кредита заиста коришћена онако како је корисник кредита у захтеву пре закључења уговора о кредиту навео, следи тек након момента закључења уговора о кредиту, с тим да уколико корисник кредита не оствари намену кредита следи право банке да тај уговор откаже.

Оправданост намене није одлучујућа у моменту закључења уговора о кредиту, већ иста следи након закључења и реализације истог, а све имајући у виду да је корисник кредита доставио банци оверен уговор са продавцем С.Д. Од 24.04.2007. године. С тим у вези, нејасни су и разлози првостепеног суда да су самим тим ништаве и заложне изјаве дате од стране тужилаца, које су биле

средство обезбеђења уредног измирења обавеза које проистичу из уговора о кредиту.

(Пресуда Вишег суда у Београду II бр. 3276/18 од 03.11.2022. године и решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 1223/23 од 27.02.2024. године)

Аутор сентенце: саветник, Миа Марић

НИШТАВОСТ УГОВОРА О РАЗМЕНИ НЕПОКРЕТНОСТИ И НИШТАВОСТ ЗАЛОЖНЕ ИЗЈАВЕ

Уговор о размени непокретности је ништав уколико не постоји предмет уговора (стан је у изградњи – није никада изграђен), с обзиром да као и код сваког другог уговора недостатак предмета као битног елемента води ништавости уговора.

Како ништавост има ретроактивно дејство и да на основу ништавог уговора о размени уговорна страна није постала власник непокретности која је предмет уговора о размени, то је и заложна изјава дата ради обезбеђења потраживања ништава с обзиром да заложну изјаву може дати само власник непокретности.

Из образложења:

Тужиоци су као уговорне стране закључили уговор о размени непокретности са покојним АА, чији је наследник тужена Република Србија. Предмет уговора о размени на страни инвеститора покојног АА јесу будући станови у изградњи, а на страни овде тужилаца непокретност у искључивој својини првотужиоца. Предмет уговора је била размена непокретности које ће тек бити изграђене за постојећу непокретност тужилаца и то тако да један стан у изградњи припадне првотужиоцу, а други друготужиљи. Покојни АА се на основу закљученог уговора о размени укњижио као власник на стану у својини првотужиоца, при чему је на описаној непокретности уписана извршна вансудска хипотека на основу заложне изјаве, сачињене од стране јавног бележника, ради обезбеђења неновчаног потраживања од друготужене - банке из уговора о вансудском поравнању, као и свих будућих Анекса у износу од 70.000

евра у динарској противвредности по куповном курсу НБС на дан исплате.

Правилном применом одредби члана 103 и 105 Закона о облигационим односима првостепени суд је оценио да су предмет размене били станови за које се поклојни АА као инвеститор обавезао да ће да изгради и стан у власништву тужилаца, а да је у току поступка било неспорно да станове који је требало да буду предмет уговора о размени покојни АА није изградио и да исти нису постојали, првостепени суд је правилно утврдио да је предмет уговора о размени био непостојећи, те је као такав уговор ништав.

Одлучујући о ништавости заложне изјаве, првостепени суд је применом одредбе члана 14 Закона о хипотеци, којом је прописано да једнострана хипотека настаје на основу изјаве воље власника непокретности – заложне изјаве, а како покојни АА није био власник непокретности, будући да ништавост има ретроактивно дејство, те да власништво никада није ни стекао, то је утврдио и ништавост заложне изјаве, конституисане у корист тужене банке на непокретности, ради обезбавења њеног потраживања.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 3537/22 од дана 05.10.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П 452/21 од 16.03.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Даница Станковић*

ЈЕДНОСТРАНИ РАСКИД УГОВОРА И РАСКИД УГОВОРА ЗБОГ ПРОМЕЊЕНИХ ОКОЛНОСТИ

Промењене околности морају бити неотклоњиве, несавладиве и непредвидиве да би дошло до раскида уговора по том основу. Насилничко понашање брата закуподавца и његових пријатеља у виду физичког напада на закупца и практично избацивање закупца из простора који је предмет уговора о закупу, наведене услове не испуњава, већ је реч о скривљеном неиспуњењу уговора од стране закуподавца – обавезе да обезбеди закупцу мирну и несметану државину, а што даје право закупцу

да једнострано раскине уговор, без остављања додатног рока за испуњење, али и поштовања отказног рока предвиђеног уговором о закупу.

Из образложења:

Првостепени суд је погрешно применио одредбу чл. 133 Закона о облигационим односима, јер да би се странка у уговору могла позивати на промењене околности, оне морају бити неотклоњиве, непредвидиве и несавладиве, а што понашање брата тужене и његових пријатеља не испуњава. Тужена је могла и била дужна предвидети и отклонити узнемиравање тужиле у вршењу закупа на пословном простору, те се ова одредба закона не може применити на конкретну ситуацију. Институт промењених околности долази у обзир само у неким, екстремним случајевима (санкције на увоз или извоз робе одређене врсте, елементарне непогоде и друге ситуације које се могу квалификовати као виша сила или случај, отказивање неке манифестације на државном нивоу, свакако вишем од нивоа на који утицај имају стране уговорнице), а што у конкретном случају није случај. У конкретном случају, реч је о скривљеном неиспуњењу уговорне обавезе од стране тужене, која је морала и била дужна да обезбеди мирну и несметану државину права закупа тужиле, независно од начина на који би то остварила. Такође, осим што је скривљен раскид уговора од стране тужене, иста није показала ни минимум намере и воље да проблем отклони и одржи уговор на снази, те је из тог разлога било потребно применити одредбе чл. 127 и 128 ЗОО, јер је из понашања тужене јасно произлазило да своју обавезу неће испунити ни у евентуално накнадно остављеном року, односно било је очигледно да тужена неће испунити своју обавезу из уговора, а не институт промењених околности који је применио првостепени суд.

(Пресуда Другог основног суда у Београду II бр. 3573/17 од 11.02.2020. године и пресуда Вишег суда у Београду Гж бр. 7469/20 од 12.09.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Милан Стијеповић*

ПРИМЕНА ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ КОД УГОВОРА О КРЕДИТУ

У циљу очувања остваривања очекиваног профита од пласираних средстава, давалац кредита може унети посебну одредбу о валутној клаузули чија је основна функција очување еквивалентности узајамних давања, због чега није и не може бити правни основ богаћења даваоца кредита стицањем несразмерне користи у односу на реалну тржишну вредност плаћеног динарског износа кредитних средстава.

Уговарање валутне клаузуле не указује на девизну природу кредита нити на обавезу тужиоца да кредит пусти у течај у девизној валути, нити на обавезу тужене-корисника кредита да дуг плаћа у девизној валути и стога се и испуњење обавезе корисника кредита може у складу са чланом 394 Закона о облигационим односима захтевати у динарима.

Из образложења:

По налажењу Апелационог суда у Београду, првостепени суд је погрешно применио материјално право када је тужбени захтев одбио уз образложење да је исти морао бити постављен у девизном износу, јер захтев за исплату новчане обавезе која гласи на одређени износ новчаних јединица у домаћој валути, садржи у себи и захтев за наплату новчаних јединица у иностраној валути и обрнуто, па је суд овлашћен да дуг досуди у законским оквирима. Правилна примена материјалног права подразумева утврђивање битних чињеница које се односе на обавезу испуњења (пуноважност, доспелост) и висину новчане обавезе враћања кредита у свему у складу са закљученим уговором о кредиту.

Валутна клаузула не указује на девизну природу кредита нити на обавезу тужиоца да кредит пусти у течај у девизној валути, нити на обавезу тужене корисника кредита да дуг плаћа у девизној валути, већ девизна клаузула преко своја три елемента (износа, датума и вредности курса) представља средство да се кроз страну валуту валоризује износ кредита који је пуштен у течај у динарима, као и износ обавезе корисника кредита по предметном кредиту у динарима, с обзиром да се ради о обавези враћања која се испуњава

током рока отплате од четири године. Уговорање валутне клаузуле као средства очувања вредности динарског новчаног потраживања и његове заштите од инфлаторних кретања не мења уговорену валутну природу потраживања која је у конкретном случају динарска. Стога се и испуњење обавезе корисника кредита може у складу са чланом 394 Закона о облигационим односима захтевати у динарима.

Дакле, уговарањем валутне клаузуле успоставља се ефикасан механизам заштите од економских појава које могу довести до смањења вредности валуте уговора, односно смањења или немогућности реализације очекиване добити што је утемељено у одредби члана 15 Закона о облигационим односима као средство за очување једнакости узајамних давања даваоца и корисника кредита. Следом наведеног, одређивање курса конверзије, као слемента валутне клаузуле мора бити подједнак за обе уговорне стране, што значи да се може уговорити било који тржишно одређени курс прерачуна обрачунске валуте, али се обрачун по истом курсу мора примењивати на обе уговорне стране како би била поштована начела равноправности странака и еквивалентности узајамних престација предвиђена чланом 11, 12 и 15 Закона о облигационим односима. Другим речима, према истом курсу мора се утврђивати вредност кредитних средстава пуштених у течај и висина доспелих рата за враћање тако одобрених средстава. Супротним поступањем давалац кредита, с обзиром на његову финансијску и стручну доминантност, уговарањем несразмерне конверзије било кроз примену различитих курсева било кроз примену најповољнијег курса, наведена начела би била нарушена на штету слабије уговорне стране- корисника кредита.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж 722/22 од 31.01.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П 16914/18 од 30.09.2021. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Марија Бајчетић*

УТВРЂЕЊЕ НИШТАВОСТИ УГОВОРА О ПОКЛОНУ

Постојање недопуштене побуде код поклонодавца приликом закључења уговора о поклону доводи до његове ништавости, имајући у виду да је уговор о поклону закључен у време када је

поклонодавац била учесник парнице о својини првотужиоца и већ је постојала ванкњижна својина на страни друготужиоца на одређеним деловима непокретности. Непостојећи или недозвољени основ и побуда код бестеретног уговора, узрокује његову непуну важност и представља законски разлог за његову ништавост у смислу члана 103. Закона о облигационим односима.

Из образложења:

Имајући у виду исход вођене својинске парнице окончане у корист првотужиоца АА и постојање основа за стицање по овереном купопродајном уговору на страни друготужиоца ББ по члану 20. став 1. Закона о основама својинскоправних односа, као и трајање државине на страни оба тужиоца, то је располагање у корист тужених станом на првом спрату као вангрунтовном својинском тужиоца АА и располагање станом у приземљу, гаражом и осталом подрумском простору у вангрунтовној својини тужиоца ББ, закључењем уговора о поклону, противно принудним прописима, те је уговор о поклону ништав у смислу члана 103. Закона о облигационим односима. Поклонодавац ВВ је имала знања о претходном отуђењу ових делова непокретности теретним правним пословима и предатој државини тужиоцима, насупротив чему није била власна да чини располагање имовином отуђеном од стране њеног претходника, закључењем уговора о поклону са туженима као поклонопримцима.

(Пресуда Врховног суда Рев 9277/2022 од 27.03.2024. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж 355/22 од 25.02.2022. године и пресуда Вишег суда у Београду П 6380/18 од 28.09.2021. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Мина Васиљевић*

РАДНО-ПРАВНИ СТАТУС КАО ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Радно-правни статус представља форму рада, а не лично својство тужиоца, те у том смислу не може бити основ дискриминације.

Из образложења:

Тужилац је био радно ангажован код туженог по основу уговора о привременим и повременим пословима у периоду од 01.07.2010. године до 31.07.2015. године. Правноснажном пресудом од 24.07.2018. године, поништен је као незаконит акт туженог којим је раскинут уговор о обављању привремених и повремених послова и утврђено је да је тужилац по сили закона засновао радни однос на неодређено време код туженог дана 01.07.2010. године, те је обавезан тужени да тужиоца врати на рад. Тужилац свој тужбени захтев заснива на чињеници да је у периоду од 01.07.2010. године до 31.07.2015. године тужиоцу исплаћивана мања зарада него другим запосленима који су обављали сличне послове код туженог, али који су са туженим закључили уговор на неодређено време, чиме је извршена дискриминација у области рада сходно члану 16 Закона о забрани дискриминације, због чега тражи накнаду штете.

Тумачењем одредби Закона о забрани дискриминације изводи се закључак да постоје два елемента дискриминације као правног института – акт дискриминације, који обухвата прављење разлике, односно неједнако поступање (искључење, ограничавање, давање првенства) у односу на неко лице или групу лица, и лично својство, односно основ дискриминације који представља разлог зашто неједнако поступање постоји, односно зашто се дискриминација врши. Радно-правни статус тужиоца не може представљати лично својство, будући да уговор о обављању привремених и повремених послова представља вид флексибилне форме рада, коју познаје Закон о раду, где се закључује одређени уговор који не представља уговор на неодређено време. У конкретном случају, тужилац наводи да је примао мању зараду у односу на запослене који имају радни однос на неодређено време, међутим, упоредна група у том случају могу бити само запослени који имају закључен уговор о привременим и повременим пословима, те тужилац у односу на ту упоредну групу мора учинити вероватним неједнако поступање, односно разликовање неког свог личног својства у смислу одредбе члана 45. Закона о забрани дискриминације. За постојање дискриминације потребно је различито поступање према једнакима, а не различито поступање према неједнакима, какав је конкретан случај, а због чега

је по налажењу Апелационог суда првостепени суд правилно одлучио и одбио тужбени захтев тужиоца.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 4236/23 од 16.11.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П1 бр. 60/21 од 05.04.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Александра Шолаја*

ПРАВО ПОСЛОДАВЦА НА НАКНАДУ ШТЕТЕ ЗБОГ ПОВРЕДЕ КЛАУЗУЛЕ ЗАБРАНЕ КОНКУРЕНЦИЈЕ ИЗ УГОВОРА О РАДУ

Да би се применило правило забране конкуренције потребно је да постоје услови да запослени радом код послодавца стекне нова, посебно важна технолошка знања, широк круг пословних партнера, те да дође до сазнања важних пословних информација и тајни. Дугогодишњи рад и напредовање запосленог претворени у стечено искуство у области пословања послодавца не могу довести до закључка да је запослени стекао нова посебно важна знања и искуства која изискују примену клаузуле забране конкуренције.

Из образложења:

Првостепени суд је одбио тужбени захтев којим је тужилац тражио да се обавезе тужени да му по основу накнаде штете због повреде уговорене забране конкуренције исплати износ од 5.000.000,00 динара.

Према утврђеном чињеничном стању, тужени је засновао радни однос на неодређено време код тужиоца послодавца на радном месту новинарског репортера, а потом му је понудио да ради на месту квотера, с обзиром да је добро познавао спорт. Дана 02.02.2015. године, парничне странке су закључиле уговор о обуци којим су уређена међусобна права, обавезе и одговорности између послодавца и запосленог у одељењу израда квота. Тужилац никада није организовао обуку туженог за рад на радном месту оператер за обраду квота и мечева, већ се тужени сам сналазио и учио, а информације и знање које је стекао преносио је колегама. Дана 01.08.2015. године, парничне странке су закључиле анекс уговора о раду са уговореном забраном конкуренције, према којој се тужени оба-

везао да у земљи и иностранству неће обављати послове предвиђене уговором у своје име и за свој рачун, као и за рачун другог правног лица, без сагласности тужиоца током трајања уговора, као и две године након престанка радног односа. Тужилац се обавезао да туженом у случају престанка радног односа две године исплаћује месечну накнаду у вредности минималне зараде по важећим прописима Републике Србије, а ако тужени прекрши клаузулу забране конкуренције тужилац има право да захтева накнаду штете од туженог у минималном износу од 5.000.000,00 динара. Радни однос туженог код тужиоца престао је на основу отказа уговора о раду од стране туженог.

Да би се применило правило забране конкуренције потребно је да постоје услови да запослени радом код послодавца стекне нова, посебно важна технолошка знања, широк круг пословних партнера, те да дође до сазнања важних пословних информација и тајни. Имајући у виду да тужилац није спровео посебну обуку за обављање послова оператора обраде квота и мечева којим би се тужени стручно усавршио и стекао нова посебно важна знања, да тужени није стекао широк круг пословних партнера и није дошао до сазнања важних пословних информација и тајни, те да је почев од 2017. године код тужиоца уведена аутоматизација процеса уноса мечева и израде квота, због чега тужени фактички није обављао послове квотера, односно вршио је само 5% израде квота за ниже рангиране листе и у претежном делу је радио резултовање, унос података и контролисао да ли је софтвер за израду квота направио грешку, што су заправо послови техничке природе, произлази да тужени радом код тужиоца као послодавца није стекао нова посебно важна технолошка знања. Његов дугогодишњи рад и напредовање претворени су у стечено искуство у области спровођења контроле клађења што не може довести до закључка да је у тој области стекао нова посебно важна технолошка знања и искуства код тужиоца који изискују примену клаузуле забране конкуренције и тужилац није доказао да је до тога дошло.

(Пресуда Вишег суда у Београду II бр. 2804/20 од 12.12.2022. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 1567/23 од 17.04.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ксенија Митровић*

ПРАВО СВОЈИНЕ БРАЧНИХ ДРУГОВА НА НЕПОКРЕТНОСТИ СТЕЧЕНОЈ ОТКУПОМ ИЗ ДРУШТВЕНЕ СВОЈИНЕ

Брачни другови имају право својине у једнаким деловима на непокретности која је стечена по основу уговора о откупу непокретности из друштвене својине за време трајања брачне заједнице. Непокретност стечена на наведени начин улази у режим заједничке имовине странака коју су они стекли у току трајања брака уговором о откупу стана по бенефицираним условима, те су удели странака у тако стеченој заједничкој имовини једнаки.

Из образложења:

Право својине брачних другова у једнаким деловима на стану који је стечен откупом из друштвене својине јесте одступање од општег принципа деобе имовине по коме се њихов удео одређује према доприносу у стицању у брачној заједници. Када је непокретност стечена у току трајања брака странака, сагласно тада важећем Закону о становању („Службени гласник РС“ бр. 50/92...) откупом стана из друштвене својине и под посебним погодностима, односно под бенефицираним условима, који начин стицања карактеришу одређене специфичности које произилазе из одредаба тог закона, својина по овом основу није стечена радом супружника током трајања брака, већ представља трансформацију права закупа у право својине. Откупна цена стана не формира се под условима понуде и потражње (тржишна цена), већ по посебно прописаним елементима. Околност да је један супружник закључио уговор о откупу стана, да је исплатио претежни део откупне цене за стан, као и да је и даље плаћа, не искључује допринос другог супружника у стицању права својине по наведеном основу. Чињеница да је један супружник отплаћивао, као и да и даље отплаћује рате кредита на име откупа предметног стана, не утиче на право другог супружника у погледу стицања права својине на стану, већ брачном другу који отплаћује рате кредита пружа могућност за евентуално постављање облигационоправног захтева према другом брачном другу.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 6039/23 од 05.10.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 6012/19 од 08.06.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Александра Шолаја*

ДЕОБА ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ СУПРУЖНИКА

Захтев којим се тражи обавезивање једног од супружника као заједничара да другом супружнику исплати новчану противвредност покретних ствари које представљају заједничку имовину нема упориште у одредбама Породичног закона, већ је овим Законом супружницима дато право на захтев за утврђење стварноправног удела у заједничкој имовини.

Из образложења:

Одредбом члана 177 Породичног закона, прописано је да се деобом заједничке имовине, у смислу овог закона, сматра утврђивање сувласничког односно суповерилачког удела сваког супружника у заједничкој имовини, док је чланом 180 истог закона, прописано да ако супружници не могу да се споразумеју о деоби заједничке имовине, деобу заједничке имовине врши суд (судска деоба), при чему се претпоставља се да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки.

Наведеним одредбама супружнику је дато право на захтев за деобу, конкретно захтев за утврђење стварноправног удела у заједничкој имовини. У конкретном случају, тужила је тражила да се обавезе тужени, бивши супружник, да јој у новцу исплати половину утврђене вредности покретних ствари које представљају њихову заједничку имовину, стечену током трајања брачне заједнице, а који захтев нема упориште у наведеним одредбама Породичног закона, нити у другим одредбама материјалног права, због чега је суд одбио постављени захтев тужиље.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2156/23 од 22.05.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П 6200/19 од 22.12.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Александра Кецовић*

ИМОВИНСКИ ОДНОСИ СУПРУЖНИКА - РАСПОЛАГАЊЕ УДЕЛОМ У ПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ

Удео у привредном друштву представља посебну имовину супружника којом може слободно да располаже без сагласности другог супружника. Заједничку имовину би могао да представља само новчани улог који је супружник уплатио у основни капитал привредног друштва уколико су та средства уложена из заједничке имовине.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужила и тужени АА су закључили брак 1995. године, који је споразумно разведен 2019. године. Тужени АА је уговором Ов бр. хх/15 од 21.08.2015. године продао свој удео у привредном друштву другом члану друштва туженој ББ. Тужила никада није имала статус члана или оснивача тог привредног друштва. Поднетом тужбом тражено је да се утврди да је према тужили без дејства уговор Ов бр. хх/15 од 21.08.2015. године и да се обавезе тужена ББ да као стицалац трпи намирење тужилиног потраживања према туженом АА из вредности добијене продајом, са евентуалним тужбеним захтевом да се утврди да је исти уговор ништав.

Удео у привредном друштву туженог АА је његова посебна имовина, па тужила отуђењем овог удела није могла да претрпи никакву штету и стога је суд правилно оценио да тужила нема потраживање према туженом АА ради чијег намирења би могла да побија уговор о преносу удела уз накнаду у односу на стицаоца. Побујаном пресудом се не дира у право тужиле да по основу стицања у браку остварује права на непокретним и покретним стварима на којима је тужени евидентиран као власник, сувласник или држалац и да своја права уколико их докаже реализује на тој имовини.

С обзиром на то да тужила никада није била ни члан ни оснивач привредног друштва, одредба из члана 174 Породичног закона не може да се примени на спорну ситуацију, па тужила није у кругу трећих заинтересованих лица која би по одредби члана 109 Закона о облигационим односима и посебним одредбама Закона о

привредним друштвима могла да се позива на ништавост уговора о преносу удела уз накнаду.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 2183/21 од 10.05.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 1237/16 од 23.12.2020. године.)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Јелена Вујичић*

**ПОСЕБАН СЛУЧАЈ НИШТАВОСТИ УГОВОРА
О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ ИЗ ЧЛАНА 196.
ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ**

Претходна сагласност органа старатељства потребна је за сваки уговор о доживотном издржавању код кога је давалац издржања правно или физичко лице које пружа неки вид старања и помоћи, без обзира на регистровану делатност, јер се појам „старање” који је употребљен у члану 196 Закона о наслеђивању мора шире тумачити и односи се на обављање било које делатности током које давалац издржавања долази у контакт са грађанима којима је потребан неки вид старања.

Из образложења:

Посебан случај ништавости уговора о доживотном издржавању прописан је у члану 196. Закона о наслеђивању, тако да је ништав уговор у коме је давалац издржавања физичко или правно лице које се у оквиру свог занимања, односно делатности и стара о примаоцу издржавања (медицинско особље, болнице, различите агенције и слично), ако претходно за уговор није добијена сагласност надлежног органа старатељства. Овим законским решењем штите се интереси примаоца издржавања од потенцијално несавесног поступања даваоца издржавања и иде у прилог смањењу могућих злоупотреба од стране поменутих лица. Потреба за дозволом надлежног органа старатељства зависи од тога ко се налази у улози даваоца издржавања, при чему појам „старање” који је употребљен у законској норми не значи да то мора бити главна сврха занимања или главна делатност правног лица, већ је битно да то физичко или

правно лице при обављању занимања, односно делатности долази у контакт не само са социјално угроженим лицима већ и другим грађанима којима је потребан неки вид старања. Зато у лица која подлежу прибављању сагласности, као даваоци издржавања, поред разних облика институционалне и ванинституционалне социјалне и здравствене заштите, хуманитарних институција, спадају и они који воде бригу у неком виду о старим лицима. Битно је да је контакт између уговарача успостављен поводом старања, односно неког вида бриге и помоћи том лицу. Зато су као неосновани оцењени ревизијски наводи туженог о погрешној примени материјалног права, указивањем да наведена законска одредба прописује обавезу прибављања сагласности само у ситуацији када је однос између уговарача заснован искључиво услед делатности даваоца издржавања која се своди на професионално пружање неге, односно да је примаоца издржавања користио неку од услуга које потичу од регистроване делатности даваоца издржавања. Како се наведена законска одредба односи на сва правна лица као даваоце издржавања, која пружају неки вид старања и помоћи без обзира на регистровану делатност („и стара о примаоцу издржавања“), то су без утицаја ревизијски наводи да је тужени тек након седам месеци од закључења предметног уговора добио ограничену лиценцу надлежног министарства којом је формално испунио услове за регистрацију као правно лице чија је делатност пружање неге старим и немоћним лицима.

Код утврђеног да је и пре закључења предметног уговора о доживотном издржавању, тужени пружао разне видове помоћи и старања сада пок. примаоцу издржавања, као свом члану, без утицаја су и наводи ревизије да је нематеријална помоћ пружана на добровољној бази чланова, а да је било који вид институционалне помоћи финансиран од стране хуманитарне организације, преко туженог као посредника.

С обзиром да је одредбом члана 196. Закона о наслеђивању, регулисан посебан случај ништавости уговора чиме се штите интереси примаоца издржавања од потенцијално несавесног поступања даваоца издржавања, као неосновани су оцењени ревизијски наводи о погрешној примени материјалног права, указивањем на члан 107. став 2. Закона о облигционим односима и да се ради о забрани која-

је била мањег значаја, а уговор је извршен. Предметни уговор о доживотном издржавању закључен је без претходно добијене сагласности надлежног органа старатељства, што по изричитој наведеној материјално-правној одредби има за последицу ништавост уговора.

(Пресуда Врховног суда Рев 19540/22 од 04.09.2024. године, Пресуде Апелационог суда у Београду Гж 3095/22 од 13.7.2022. године и пресуда Вишег суда у Београду П 1370/18 од 04.03.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Бојана Милошевић*

СПОРАЗУМ О ДЕОБИ НАСЛЕЂА НИЈЕ УГОВОР О ПОКЛОНУ

Споразум о деоби наслеђа (члан 122 став 3 Закона о ванпарничном поступку) не може се сматрати уговором о поклону ни уколико је на основу споразума једном од наследника припала имовина веће вредности него осталима, јер то није изричито прописано Законом о наслеђивању и не могу се примењивати правила Српског грађанског законика о опозиву поклона.

Из образложења:

Споразум о деоби имовине је посебан правни институт и не може се сматрати уговором о поклону само због несразмере наслеђених и уступљених делова или каснијег поремећаја односа између наследника. У ситуацији када се један наследник прими наслеђа уз истовремено уступање наследног дела другом наследнику, на односе између уступиоца и пријемника не примењују се правила о поклону, јер је то изричито нормирано одредбом члана 216. Закона о наслеђивању и односи се на одрицање од наслеђа у корист одређеног наследника, које се сматра изјавом о пријему наслеђа уз истовремено уступање наследног дела, с тим да се по пријему уступљеног дела на односе између уступиоца и пријемника примењују правила о поклону. У осталим ситуацијама не постоји законски основ да се на међусобне односе наследника примењују правила о поклону. Изјава о одрицању и изјава о пријему наслеђа могу се поништа-

вати ако су дате као последица принуде, претње, преваре или заблуде (члан 214. став 4. и члан 220. став 4. Закона о наслеђивању), па се следствено томе и изјава на основу које је постојао споразум о деоби наследства може се поништавати само ако је дата као последица принуде, претње, преваре или заблуде јер је и то изјава којом се суштински располаже наследним делом. Стога су и неосновани жалбени наводи којима се указује да се на конкретни правни однос примењују правила Српског грађанског законика о опозиву поклона, јер се у конкретном случају не ради о поклону да би се могло применити правило о опозиву поклона.

Неосновани су и наводи жалбе тужиоца у којима се позива на став Министарства финансија у погледу пореског третмана уступљене имовине на коју се обрачунава и наплаћује порез на наслеђе и поклон у зависности од односа удела након извршеног уступања, будући да Закон о наслеђивању регулише да се правила о поклону примењују само у случају предвиђеним у одредби члана 216. ЗОН-а, па је фискална обавеза плаћања пореза као на поклон без значаја за овај спор.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 792/23 од 8.11.2023. године и Пресуда Вишег суда у Београду П бр. 14207/18 од 30.09.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Бојана Милошевић*

ТУМАЧЕЊЕ ТЕСТАМЕНТА И УТВРЂЕЊЕ САСТАВА ЗАОСТАВШТИНЕ ПРЕМА ПРАВОЈ НАМЕРИ ЗАВЕШТАОЦА

Спорне одредбе тестаментa треба тумачити према правој намери завештаоца, а у случају сумње треба се држати онога што је повољније за лице коме је тестаментом наложена нека обавеза.

Из образложења:

Из утврђеног чињеничног стања, пок. А.А. је тестаментом, тужиоцу Б.Б. оставио у наслеђе - легат сву непокретну имовину на

катастарској парцели бр. С3 ЗКУЛ ххх, која се састојала од главне зграде, споредне зграде и права коришћења земљишта потребног за њихову редовну употребу. Међутим, у ЗКУЛ ххх су поред катастарске парцеле С3, биле уписане и С1 и С2, па је током поступка било спорно да ли су катастарске парцеле С1 и С2 ушле у састав заоставштине по тестаменту.

С обзиром на садржину тестаamenta и околност да је пок. А.А. у корист тужиоца располагао целокупном непокретном имовином, коју према подацима из јавног регистра чине објекти и три катастарске парцеле и која према налазу и мишљењу судског вештака чини јединствену функционалну целину, то према становишту суда, тестаментална формулација "сву непокретну имовину" подразумева цео комплекс земљишта, заједно са изграђеним објектима, а не само катастарску парцелу бр. С3 која је у завештању наведена. Осим тога, према тада важећим законским прописима пок. А.А. није имао законских наследника, па није имао разлога да део непокретности (С2 и С3) остави нераспоређене, како би исте биле предмет законског наслеђивања.

Спорна одредба тумачена је према правој намери завештаоца, сходно члану 85 став 1 Закона о наслеђивању ("Сл. гласник СРС" број 52/74 и 1/80), али и сходно ставу 2 наведеног члана да се у случају сумње треба држати онога што је повољније за лице коме је тестаментом наложена нека обавеза, обзиром да законских наследника није имао у време сачињавања тестаamenta. Код тумачења тестаamenta, осим изјаве у тексту тј. речи и бројева које су у изјави употребљене, треба узети у обзир и друге околности битне за утврђење праве воље тестатора.

(Пресуда Врховног суда Рев 2014/2021 од 14.6.2023. године, пресуда Апелационог суда у Београду Гж 7107/20 од 7.12.2020. године и пресуда Вишег суда у Београду П 7935/19 од 7.7.2020. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Марија Пешић*

ПУНОВАЖНОСТ МЕНИЦЕ

Тачност уписаног износа меничне своте (била она виша или нижа од стварног дуга) није разлог за ништавост менице у смислу одредбе члана 108 у вези са чланом 1 тачка 2 Закона о меници, будући да одредба члана 1 тачка 2 прописује да трасирана меница садржи безуслован упут да се плати одређена свота новца, не и да уписана свота нужно мора бити тачна.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужилац је закљученим уговором о јемству преузео самосталну и неопозиву обавезу да без приговора као јемац платац одговора према туженој банци за обавезу дужника из уговора о кредиту. Као средство обезбеђења испуњења обавезе тужилац - јемац платац је предао туженој банци потребан број бланко сопствених меница са клаузулом "без протеста", те је стављањем потписа на тај уговор неопозиво овластио банку да их може попунити и у исте унети битне меничне састојке у складу са законом и условима предвиђеним тим уговором, а у вредности укупног потраживања банке према дужнику из уговора о кредиту, укључујући и камате и трошкове. Тужилац је поднетом тужбом тражио да се утврди ништавост предметне менице из разлога што је унет неистинит износ који је обрачунат на основу одредби уговора о кредиту за које је накнадно утврђено да су ништаве.

У Закону о меници се као разлог ништавости менице не наводи се да је поверилац унео другачији износ од износа који је био договорен правним послом, па је правилно суд закључио да сама чињеница да је утврђена ништавост појединих одредби уговора о кредиту за који је издата спорна меница не повлачи са собом ништавост саме менице у складу са чланом 108 у вези са чланом 1 тачка 2 Закона о меници. Тачност уписане меничне своте утиче само на висину максималне меничне обавезе, преко које менични дужник не може да одговара, а меничним приговорима изјављеним у смислу члана 16 Закона о меници, дужник може да докажује да је обавеза нижа од уписане.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 4829/23 од 13.12.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П бр. 2152/16 од 27.03.2023. године.)

Аутор сентенце: самостални саветник, Јелена Вујичић

ПРЕЗЕНТАЦИЈА МЕНИЦЕ И ЗАСТАРЕЛОСТ ОБАВЕЗЕ ПО ОСНОВУ МЕНИЦЕ И ОБАВЕЗЕ ИЗ ОСНОВНОГ ПОСЛА

Суштина презентације као меничне радње огледа се у писменом позиву - опомену меничном дужнику да меницу исплати о доспелости, а не у дословном предочавању менице меничном дужнику у циљу њене исплате.

Застарелост потраживања по меници не подразумева аутоматску немогућност остваривања права меничног повериоца принудним путем и одбијање тужбеног захтева, јер неутуживост потраживања по меници не значи неутуживост потраживања из основног правног посла - уговора о кредиту, купопродаји и сл., због (по правилу) дужих рокова застарелости.

Из образложења:

“...Нејасан је став првостепеног суда да менични поверилац није презентовао меницу на исплату меничном дужнику. Наведено је последица идеје и учења о меници као презентационој хартији од вредности, међутим, то не значи да ће поверилац дати меницу дужнику физички на увид (презентовати је искључиво на овај начин), јер би је дужник могао уништити, сакрити, односно учинити штогод друго са њом, те би поверилац остао без овог, за њега јако повољног начина намирења. Суштина презентације се огледа у томе да поверилац мора позвати дужника да испуни обавезу (полази се од претпоставке да менични дужник зна шта је потписао – меницу као облигационоправну хартију од вредности), у форми предлога, опомене пред утужење односно извршење и сл., а што у конкретном случају јесте учињено (јер је слање опомене услов и за покретање извршног поступка на основу веродостојне исправе према одредабама ЗИО) и то више пута – 23.09.2010. године, 27.01.2012. године и напослетку дана 21.06.2012. године...”

“...Такође, нејасно је да ли је првостепени суд посматрао основни правни посао или менично потраживање, јер се наведено у образложењу не помиње нити разграничава. Уколико се наведена дисктинкција направи, рок застарелости из основног посла је 10 година од доспелости – ошти рок застарелости и то само у односу на лице које је уговор закључило, у конкретном случају менични дужник у својству акцептанта – И.М., а у односу на коју менично

потраживање застарева у року од 3 године сходно чл. 78 ст. 1 Закона о меници, док тужени другог реда Х.Х. није страна уговорница из основног посла, али јесте трасант (први индосант) сопствене менице, те се на њега примењује скраћени рок застарелости који важи у меничном праву и износи 1 годину(чл. 78. ст. 2 Закона о меници)....”

(Пресуда Првог основног суда у Београду П. бр. 2454/19 од 18.03.2021. године и пресуда Вишег суда у Београду Гж бр. 30264/21 од 04.04.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Милан Стијеповић*

МЕДИЈСКО ПРАВО – ПРЕТПОСТАВКА НЕВИНОСТИ

Коришћење сатиричних израза и карикатурно приказивање лица као учиниоца каквог кажњивог дела, односно оглашавање истог кривим или одговорним пре правоснажности одлуке суда, представља повреду претпоставке невиности из члана 73 Закона о јавном информисању и медијима.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу колумна туженог аутора С.Б. под насловом "Култура сексуалног насиља" (у којој се тужилац М.А. препознао због навођења надимка "М" и имена М.К. која га је јавно оптужила за силовање), представља у највећој мери карикатурално и сатирично приказивање одређеног друштвеног феномена сексуалног насиља у Србији, у којој аутор кроз лични став и вредносне судове коришћењем сатире и метафоре говори о теми која је несумњиво од интереса за јавност - оптужењу тужиоца М.А. за извршење кривичног дела силовања и сексуалног узнемиравања девојака које су биле полазнице његовог драмског студија, као и о неким другим случајевима сексуалног насиља над женама, те не постоји повреда достојанства личности тужиоца према одредби чл.79 став 4 Закона о јавном информисању и медијима. Међутим, уколико је наведеним информацијама на тај начин тужилац М.А. према коме се у том моменту води кривични поступак означен као

учинилац овог кривичног дела које му је стављено на терет или оглашен кривим или одговорним пре правоснажности одлуке, то му због повреде претпоставке невиности припада право на накнаду нематеријалне штете сагласно одредби члана 73 и 112 став 1 Закона о јавном информисању и медијима. Стога, означавање неког лица (окривљеног) као учиниоца каквог кажњивог дела, односно оглашавање истог кривим или одговорним пре правоснажности одлуке суда, не може представљати карикатурално, сатирично, колажно и друго слично приказивање лица у смислу одредбе члана 79 став 4 Закона о јавном информисању и медијима, па су сви државни органи, јавне личности, средства јавног информисања и друга лица дужни да јавним иступањем о кривичном поступку који је у току не повређују права окривљеног и претпоставку невиности.

(Пресуда Вишег суда у Београду ПЗ.бр.412/21 од 14.02.2023. године и решење Апелационог суда у Београду ГжЗ 176/23 од 04.10.2023.године)

*Аутор сентенце:
саветник, Душанка Петровић*

ПРАВО НА ПРИВАТНОСТ МАЛОЛЕТНИКА

Како би се у потпуности заштитило право на приватност малолетних лица приликом објављивања информација које се тичу малолетног лица, а за које несумњиво постоји оправдани интерес јавности да о њима буде обавештена, није довољно приликом извештавања изоставити само његове идентификационе податке, већ је неопходно додатно прикрити све његове карактеристике које би га могле учинити препознатљивим.

Из образложења:

Код несумњиве чињенице да постоји оправдани интерес јавности да буде правовремено информисана о догађају који се десио у предшколској установи од стране васпитачице као запосленог лица над малолетним тужиоцем, од одлучне је важности да објављене информације о томе буду веродостојне и потпуне, што захтева њихову брижљиву проверу са пажњом примереном околностима,

коју тужени очигледно нису исказали у конкретном случају. Ово због тога што нису испоштовали правило заштите малолетника у смислу забране у јавном интересу, јер је у објављеном видео снимку мал. тужилац идентификован од стране лица која познају њега и његове родитеље, који су због тога имали већ наведене непријатности, а тужени издавач и одговорни уредник наведеног медија у време објављивања спорног текста и снимка нису водили рачуна да на подесан начин мал. тужиоца учине непрепознатљивим. Чињеница је да се у објављеним текстовима не наводе лични подаци малолетног тужиоца и да је на лицу мал.тужиоца примењен ефекат замагљивања, међутим услов препознатљивости је испуњен у конкретном случају с обзиром да је објављен снимак из предшколске установе коју похађа мал.тужилац, чија конституција (мушки пол и плава коса) је јасно видљива, а у тексту је наведен и назив предшколске установе у Београду у којој се десио предметни догађај. На описани начин малолетни тужилац је учињен препознатљив јавности, и то оној која је за његов живот релевантна, а коју чине чланови породице, рођаци, пријатељи, колеге и комшије његових родитеља, као и родитељима друге деце која заједно са мал.тужиоцем похађају исту предшколску установу, због чега је првостепени суд правилно оценио да су тужиоцу као малолетном лицу повређени право и интереси.

(Пресуда Апелационог суда у Београду ГжЗ бр. 268/23 од 03.04.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду ПЗ бр. 400/2021 од 20.03.2023. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Андреа Стевановић*

ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ ОБРАДЕ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ – СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА И ИНФОРМИСАЊА

Уметничко изражавање садржи елемент оригиналности дела. Просто уметање говора у приказу лика тужиоца, односно коришћење његовог лика и гласа и монтирање видео снимка не представља сатирично изражавање као вид уметничког изража-

вања. Нарочито што такав вид изражавања не представља изражавање емоција ни идеја уметника кроз уметничко дело.

Из образложења:

Одредба члана 88. Закона о заштити података о личности ("Службени гласник РС", бр. 87) предвиђа да на обраду која се врши у сврхе новинарског истраживања и објављивања информација у медијима, као и у сврхе научног, уметничког или књижевног изражавања, не примењују се одредбе Главе II до VI и чл. 89. до 94. овог закона, ако су у конкретном случају ова ограничења неопходна у циљу заштите слободе изражавања и информисања.

При утврђеним чињеницама, односно при закључку првостепеног суда да је неспорно да је у снимку уметнут говор у приказу лика тужиоца, који говор односно изјаву тужилац никада није дао, а ради се о снимку сачињеном уз помоћ вештачке интелигенције, не може се прихватити закључак првостепеног суда да се ради о сатиричном садржају, као виду уметничког изражавања. Да би се нешто сматрало уметничким изражавањем, мора да садржи, између осталог, елемент оригиналности дела које је створено. Поред тога, треба узети и сам појам сатиричног изражавања и од дефиниције дате у пресуди Европског суда за људска права у предмету *Vereinigung Bildender Künstler v. Austria* (бр. представке 68354/01, пресуда од 25.01.2007. године).

Шта је уметничко изражавање, а шта је сатирично изражавање као вид уметничког изражавања, суд мора посебно да цени у сваком појединачном случају. Не може се прихватити налажење првостепеног суда да се под сатиричним делом може сматрати видео снимак на коме је само назначено да се ради о сатиричном садржају, без детаљне анализе самог снимка. У конкретном случају, ако се ради само о монтажи, ти сатирични елементи су очигледно изостали.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 859/24 од 20.03.2024 године и решење Вишег суда у Београду П бр. 1635/23 од 17.11.2023. године.)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Јелена Вујичић*

ОБЈАВЉИВАЊЕ ОДГОВОРА НА ИНФОРМАЦИЈУ О ОСУЂИВАНОСТИ ЛИЦА У МЕДИЈИМА

Независно од тога по ком основу је неком лицу дата рехабилитација, да ли је законска или судска, то лице се сматра неосуђиваним. Подаци о брисаној осуди се не могу давати ником, не могу се употребљавати, тако да ни одговорни уредник медија не може да се позива на осуђујућу пресуду у спорном тексту.

Из образложења:

Неосновани су жалбени наводи туженог одговорног уредника медија којима указује да је услед погрешно утврђеног чињеничног стања првостепени суд погрешно применио материјално право, односно чл. 98 ст 1 тачка 16 Закона о јавном информисању и медијима којом је прописано да одговорни уредник није дужан да објави одговор на информацију ако је истинитост, потпуност или тачност преноса информације на коју се одговара очигледан, општепозната или утврђена правноснажним актом надлежног органа, а да је у конкретном случају у спорном тексту објављена тачна информација да је тужилац правноснажно осуђен за кривично дело блудне радње на условну казну од десет месеци уз проверу од четири године и да су истините информације да је тужилац узнемиравао колегиницу "АА". Ово стога што из уверења МУП-а произлази да тужилац није осуђиван, те са тим у вези, независно од тога по ком основу је тужиоцу дата рехабилитација, да ли је законска, или судска, тужилац се сматра неосуђиваним, а све сходно чл. 97 КЗ-а. Дакле, подаци о брисаној осуди се не могу давати никоме, не могу се употребљавати, тако да ни тужени није могао да се позива на ову пресуду у спорном тексту, а и није у току поступка ни доставио пресуду на основу које је објавио спорну информацију.

(Пресуда Вишег суда у Београду ПЗ бр. 632/22 од 06.11.2023. године, пресуда Апелационог суда у Београду ГжЗ бр. 148/24 од 15.05.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ксенија Митровић*

**НАКНАДА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ
ЗБОГ ПОВРЕДЕ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ И ПОВРЕДЕ
ПРЕТПОСТАВКЕ НЕВИНОСТИ**

Повреда права на претпоставку невиности од стране медија могућа је једино у ситуацији када се против лица води кривични поступак у смислу члана 73 ЗЈИМ. Када лице није ухапшено нити се против њега води кривични поступак, информацијама које се у спорном тексту износе, вређа се његово достојанство личности, односно част и углед, па му се само по том основу може досудити накнада нематеријалне штете.

Из образложења:

Побијаном пресудом и то ставом другим изреке обавезани су тужени, издавач дневних новина и одговорни уредник дневних новина, да на име накнаде нематеријалне штете због душевних болова услед повреде достојанства, личности и претпоставке невиности тужиоца насталих објављивањем забрањених информација у тексту: "Удар на државу, антиевропске снаге, вођене проруским десничарима организоване рушење Београда!" у дневним новинама "К" на насловној страни и страни 5 у издању од 09.07.2020. године у којима се неистинито наводи да је тужилац у позадини насилног протеста и да је један од организатора рушења Београда, солидарно исплате тужиоцу износ од 50.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 28.06.2022. године, као дана пресуђења, па до коначне исплате.

Међутим, по оцени Апелационог суда основано се жалбом тужених указује на погрешну примену материјалног права и то члана 73 Закона о јавном информисању и медијима. Претпоставка невиности је прописана одредбом члана 73 Закона о јавном информисању и медијима па у циљу заштите људског достојанства, као и независности, угледа и непристрасности суда или другог надлежног органа, нико се у медијима не сме означити учиниоцем кажњивог дела, односно огласити кривим или одговорним пре правноснажности одлуке суда. Претпоставка невиности регулисана је и Кривичним закоником који у члану 3 став 1 прописује да се свако сматра невиним све док се његова кривица за кривично дело не утврди правноснажном одлуком суда, а у ставу 2 да су државни и други органи и организације, средства јавног обавештавања, Удружења и јавне личности дужни да се придржавају прави-

ла из става 1. овог члана и да својим јавним изјавама о окривљеном, кривичном делу и поступку не повређују права окривљеног. Правна сигурност у казненом праву регулисана је чланом 34 Устава Републике Србије који у ставу 3 прописује да се свако сматра невиним за кривично дело док се његова кривица не утврди правноснажном одлуком суда. Претпоставка невиности је регулисана чланом 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода који у ставу 2 одређује да свако ко је оптужен за кривично дело мора се сматрати невиним све док се не докаже његова кривица на основу закона.

Следећи наведени нормативни оквир проистиче да је услов за повреду претпоставке невиности тај да је кривични поступак у току, јер принцип по коме се окривљени у кривичном поступку сматра невиним све док правноснажном судском одлуком не буде доказано супротно, представља једну од највећих правних тековина и везује се за постојање кривичног поступка.

Првостепени суд налази да је тужилац означен као особа која је склона насиљу и организатор насилних протеста чијим се ангажовањем на територији Београда чине кривична дела која он предводи, чиме му је повређена претпоставка невиности. Сматра да се објављивањем оваквог текста са тешким оптужбама за тужиоца, да је вођа и организатор насилних протеста, стиче утисак да је тужилац извршио кривично дело из групе кривичних дела предвиђених Кривичним законом против уставног уређења и безбедности Републике Србије.

Иако је тужилац тражио јединствену накнаду нематеријалне штете због повреде достојанства личности и повреде претпоставке невиности, у конкретном случају Апелациони суд у Београду је оценио да не може бити угрожена претпоставка невиности тужиоца јер из садржине предметног текста не произилази да је тужиоцу стављено на терет одређено кривично дело, да је исти означен као неко ко је извршио или врши одређена кривична дела и против кога се води кривични или други поступак или је против њега поднета кривична пријава, покренута истрага, подигнута оптужница или оптужни предлог, а која повреда је могућа једино у ситуацији када се против лица води кривични поступак у смислу члана 73 ЗЈИМ.

Како тужилац није ухапшен, нити се против њега води било какав поступак, односно, не води се кривични поступак, оваквим инфор-

мацијама које се у спорном тексту износе управо се вређа достојанство личности тужиоца, односно, његова част и углед.

(Пресуда Апелационог суда у Београду ГжЗ 421/22 од 18.10.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду ПЗ 242/22 од 28.06.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Марија Бајчетић*

АУТОРСКОПРАВНА ЗАШТИТА И УПОТРЕБА ДЕЛА КОЈА ПРЕДСТАВЉАЈУ НЕБИТАН САСТОЈАК ГЛАВНОГ ДЕЛА КОЈЕ СЕ ИСКОРИШЋАВА (ЧЛ. 54В ЗАСП)

Правилна примена одредбе чл. 54в Закона о ауторском и сродним правима подразумева да се однос небитног састојка дела у односу на главно дело мора посматрати као однос између састојка дела и главног дела истог аутора, те при искоришћавању главног дела небитан састојак не ужива посебну ауторскоправну заштиту.

Из образложења:

Одредбом члана 54в Закона о ауторском и сродним правима прописано је да објављена дела која представљају небитан састојак у односу на главно дело у које су укључена или у односу на ствар са којом се заједно користе, у слободној су употреби при искоришћавању таквог главног дела или такве ствари.

Неправилно је првостепени суд применио одредбу члана 54в Закона о ауторском и сродним правима, када је изнео закључак да су предметни делови ауторског дела тужиље у слободној употреби зато што је текст који представља ауторско дело тужиље исписан у оквиру објављене брошуре за изложбу која је небитан састојак у односу на главно дело, а што је изложба и да због тога тужиља не ужива судску заштиту ауторског моралног права. Ово стога што се, однос небитног састојка у односу на главно дело, правилном применом цитиране одредбе мора посматрати као однос између састојка дела и главног дела истог аутора те да, при искоришћавању главног дела, небитни састојак тог дела не ужива посебну ауторскоправну заштиту. Што значи да то што је брошу-

ра небитан састојак изложбе, није од значаја за оцену основаности захтева тужиле. Ауторско дело поводом којег тужилца тражи заштиту је тужилино главно дело и не може се посматрати као небитан састојак изложбе у смислу наведене законске одредбе.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 191/23 од дана 17.01.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П4 3/21 од 11.05.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Даница Станковић*

НУЖНО СУПАРНИЧАРСТВО НА СТРАНИ ТУЖЕНИХ У СЛУЧАЈУ ЈАВНЕ СВОЈИНЕ НА НЕПОКРЕТНОСТИ

Сви титулари стварних права на непокретности представљају нужне супарничаре, те морају бити обухваћени тужбеним захтевом за утврђење права својине због природе тог односа, јер се о тужбеном захтеву може одлучити само на једнак начин према свим учесницима.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, подаци катастра непокретности указују да предметни објекти имају одобрење за градњу, а немају одобрење за употребу, те да је као ималац права на тим објектима уписана ГО Вождовац као држалац.

Тужена Општина Вождовац као уписани држалац има право коришћења предметних објеката који су поред осталих предмет утврђења права својине према постављеном тужбеном захтеву. Право коришћења и право јавне својине као апсолутна права делују према свима, тако да се промена власника исте непокретности тиче и титулара корисника непокретности у јавној својини.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 1585/24 од 03.04.2024. године и Пресуда Вишег суда у Београду П бр. 19823/18 од 06.04.2021. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Милица Вељић*

2.2. Грађанско процесно право

ПРАВНИ ИНТЕРЕС ЕВЕНТУАЛНОГ УМЕШАЧА ЗА УЧЕШЋЕ У ПАРНИЦИ

Учешће у туђем спору је право које трећем лицу припада само ако оно има правни интерес да победи одређена страна, односно када одлука у текућем спору утиче непосредно или посредно на његове правне односе, док економски, морални или неки други интерес трећег лица у победи странке не пружа довољан разлог за интервенцију.

Из образложења:

"У конкретном случају, евентуални умешач свој правни интерес за мешање на страни тужених у овом поступку образлаже наплатом свог потраживања које има према М.Ј. и о коме се води извршни поступак у предмету јавног извршитеља који је решењем прекинут због његове смрти, из чега произлази да се ради о економском интересу евентуалног умешача.

По налажењу другостепеног суда, евентуални умешач нема правни интерес за учешће у овој правној ствари, односно нема правни интерес за мешање. Ово зато што права и обавезе евентуалног умешача не зависе од исхода овога спора, нити одлука суда у овој парници на било који начин може да погађа правну сферу умешача. Уколико одлука у овој парници буде погађала економску сферу умешача (наплату његовог потраживања), исти има на располагању други правни пут за остварење овог потраживања."

(Решење Вишег суда у Београду П бр. 1087/21 од 31.07.2023. године и решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 5319/23 од 18.10.2023. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Јадранка Филиповић*

**ИСПЛАТА НОВЧАНОГ ОБЕШТЕЋЕЊА И НАКНАДЕ
ИМОВИНСКЕ ШТЕТЕ ПО ЧЛАНУ 32 ЗАКОНА О ЗАШТИТИ
ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ
У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ**

Измене и допуне Закона о заштити права на суђење у разумном року у погледу рока за добровољну исплату новчаног обештећења и накнаде имовинске штете примењују се само на пресуде које су постале правноснажне након што су те измене и допуне ступиле на снагу.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, извршни поверилац је дана 21.02.2024.године јавном извршитељу путем поште поднео предлог за извршење на основу извршне исправе-правноснажне и извршне пресуде Другог основног суда у Београду Прр.бр.13/23 од 03.04.2023.године, ради остварења новчаног потраживања из чл.300 став 2, 3, и 4 ЗИО, а који је у канцеларију јавног извршитеља пристигао дана 27.02.2024.године. Одлучујући о поднетом предлогу за извршење, јавни извршитељ је исти одбацио као недозвољен, позивајући се на одредбу чл.32 Закона о заштити права на суђење у разумном року који је ступио на снагу 04.11.2023.године, сматрајући да извршни поверилац није поступио у складу са претходно наведеним изменама и допунама Закона о заштити права на суђење у разумном року, те да је преурањено пре истека рока од четири месеца од дана правноснажности извршне исправе, односно рока за добровољну исплату новчаног обештећења и накнаде имовинске штете поднео предлог за извршење.

Виши суд у Београду је оценио да се оваква одлука јавног извршитеља не може прихватити као правилна, због чега је ожалбено решење укинуо.

Одредбом чл.32 Закона о заштити права на суђење у разумном року („Сл.гласник РС“ бр. 40/15 и бр. 92/23) прописано је да је рок за добровољну исплату новчаног обештећења и накнаде имовинске штете из става 1 овог члана четири месеца од дана правноснажности пресуде. Ставом трећим истог члана је прописано да се у поступку намирања новчаног обештећења и накнаде имовинске штете не примењује члан 368 ЗПП-а и члан 300 став 5 и 6 ЗИО. У

наведеном смислу, имајући у виду да рок за добровољну исплату новчаног обештећења и накнаде имовинске штете износи четири месеца од дана правноснажности пресуде, да је у конкретном случају пресуда Другог основног суда у Београду Прр.бр.13/23 од 03.04.2023.године исправљена решењем истог суда Прр.бр.13/23 од 04.05.2023.године постала правноснажна 02.11.2023.године, дакле пре ступања на снагу измена и допуна Закона о заштити права на суђење у разумном року („Сл.гласник РС“ бр. 40/15 и бр. 92/23) то се у конкретном случају не може ни применити напред наведена одредба, с обзиром да наведене измене немају ретроактивно дејство. У конкретној правној ситуацији се може применити само одредба Закона о заштити права на суђење у разумном року, која је важила на дан када је извршна исправа постала правноснажна, односно који је важио на дан 02.11.2023.године.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи.бр.1319/24 и решење јавног извршитеља А.Вуловића из Београда Ии.бр.56/24 од 06.03.2024.године).

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

ПРИЗНАЊЕ СТРАНЕ ИЗВРШНЕ ИСПРАВЕ

Суд који је надлежан да донесе решење о извршењу надлежан је да истовремено одлучи о признању стране извршне исправе као претходном питању.

Из образложења:

Према утврђењу предлагач привредно друштво С.Д д.д. је предложио да Виши суд у Београду одлучи о признању стране судске одлуке као претходном питању, те да одреди и спроведе извршење против извршног дужника М.П ради наплате потраживања, спровођењем извршења на целокупној имовини дужника. Како је за одлучивање о предлогу за извршење опште месно надлежан суд на чијем подручју извршни дужник има пребивалиште, односно основни суд у првом степену, то је исти суд надлежан да истовремено

одлучи о признању стране извршне исправе као претходном питању сходно чл.46 Закона о извршењу и обезбеђењу.

(Решење Вишег суда у Београду Р.бр.702/22 од 05.09.2023. године, потврђено решењем Апелационог суда у Београду Гж 782/24 од 12.04.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Душанка Петровић*

КОМПЛЕТНО ЖИВОТНО АУТОРСКО ДЕЛО КАО ПРЕДМЕТ АУТОРСКОПРАВНЕ ЗАШТИТЕ

Означавање комплетног животног ауторског дела, као предмета ауторскоправне заштите, утиче на основаност тужбеног захтева, а не на уредност тужбе за заштиту ауторског права.

Из образложења:

Тужиља је тужбом поставила три кумулативна захтева због повреде ауторског права - први којим је тражено да се утврди да је тужени повредио морално ауторско право покојног књижевника А.А. на супротстављање недостојном искоришћавању дела, затим други захтев којим је тражено да суд наложи туженом Граду Суботици да од Фондације за омладинску културу и стваралаштво "А.А.", поврати плакету "Почасни грађанин Суботице" коју је истој уручио дана 31.8.2019. године и трећи захтев којим је тражено да се обавезе тужени да о свом трошку објави изреку пресуде.

Наведени захтеви засновани су на тврдњи тужиље да је доделом признања "Почасни грађанин Суботице" постхумно књижевнику А.А. и уручењем истог Фондацији за омладинску културу и стваралаштво "А.А.", која није овлашћена да прими признање за покојног А.А., јер није носилац ауторског права на његовим делима, него је то тужиља, која се оваквој додели признања противила, тужени повредио право на супротстављање недостојном искоришћавању комплетног животног дела аутора, будући да ауторов целокупан живот и поглед на свет, изражени кроз његова дела, стоје у несавладивој опреци са свим што чине, заступају и представљају

тренутне владајуће структуре које су награду доделиле. Приликом усменог изјашњења о одбацивању тужбе у смислу одредбе члана 294 став 2 у вези са чланом 295 Закона о парничном поступку, пуномоћник тужиље је на рочишту одржаном дана 9.2.2021. године, поводом предочења суда да није наведено конкретно књижевно дело које је предмет повреде ауторског права, изјавио да је предмет повреде ауторског права на које су усмерени захтеви за заштиту комплетно животно дело А.А., јер се и награда даје за животно дело, па се ради о повреди његовог животног ауторског дела.

Побијаним решењем одбачена је тужба тужиље, у складу са члановима 18, 204 и 205 Закона о ауторском и сродним правима и члановима 98 и 192 Закона о парничном поступку, будући да тужилца није навела дело које је предмет ауторске заштите и које је повређено недостојним искоришћавањем од стране Града Суботице и доношењем одлуке Скупштине града од 18.6.2019. године о додели звања "Почасни грађанин" постхумно књижевнику А.А., због чега је тужба неуредна.

Према оцени другостепеног суда, имајући у виду изнету садржину тужбе - чињеничне тврдње и тужбени предлог, поднета тужба садржи све елементе из члана 192 став 1 Закона о парничном поступку у вези са чланом 205 Закона о ауторском и сродним правима, потребне да би се по тужби могло поступати. Наиме, у погледу захтева за утврђење повреде права, из чињеничних навода тужбе који су такође саставни елемент сваке тужбе у смислу одредбе члана 192 Закона о парничном поступку, као и изјашњења пуномоћника тужиље на рочишту одржаном 9.2.2021. године, јасно се може закључити да тужилца као ауторско дело које је предмет повреде означава "комплетно животно ауторско дело А.А.", па је стога захтев у погледу главне ствари - утврђења повреде моралног ауторског права на супротстављање недостојном искоришћавању дела одређен описаним означавањем ауторског дела. Чињеница да тужилца као предмет заштите на коју је усмерен захтев за утврђење повреде није означила конкретно (књижевно) дело аутора, не чини тужбу неуредном, већ упућује на расправу о основаности таквог захтева, јер се спорно питање у овој парници да ли "комплетно животно ауторско дело А.А." представља аутор-

ско дело и да ли може бити предмет ауторскоправне заштите, мора решити мериторном одлуком.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж4 105/21 од 27.4.2023. године и решење Вишег суда у Београду П4 224/19 од 19.2.2021. године)

*Аутор сентенце: самостални
саветник, Тијана Милошевић*

ПРАВНИ ИНТЕРЕС ПОВЕРИЛАЦА ЈЕДНОГ ОД СУПРУЖНИКА ЗА ПОДНОШЕЊЕ ТУЖБЕ ЗА ДЕОБУ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ

Правни интерес повериоца за подношење тужбе за деобу заједничке имовине једног од супружника, односно свог дужника, произлази из немогућности повериоца да своје потраживање намири из посебне имовине тог супружника, због чега му закон даје могућност да кроз деобу заједничке имовине, тај супружник, односно његов дужник, стекне имовину из које би се поверилац могао намирити. У питању је деоба заједничке имовине предвиђена одредбама Породичног закона (члан 181), на коју се примењују правила Закона о парничном поступку и која подразумева утврђење сувласничког односно саповерилачког удела у заједничкој имовини.

Из образложења:

Ожалбеним решењем, одбачена је тужба тужиоца у овој правној ствари. Према стању у списима, тужилац је поднео овом суду тужбу против тужених, ради утврђења, којом је тражио да се утврди да тужени А.Л. има ванкњижно право сусвојине од 6/10 идеалних делова на породичној стамбеној згради у Београду у Кумодражу, те да има право да наведени сувласнички удео упише на предметном објекту у надлежном катгастру непокретности када се за то стекну услови, а што су тужени С.Л. и А.Л. дужни признати и трпети. У тужби је навео да је тужени А.Л. пресудом Привредног суда у Београду обавезан да плати тужиоцу главни дуг и да је у току извршни поступак у ком није пронађена имовина туженог А.Л. у

обиму довољном за намирење потраживања тужиоца, због чега је поднео тужбу у смислу одредбе чл. 177 и 181 Породичног закона РС. Према разлозима ожалбеног решења, првостепени суд сматра да је тужба тужиоца недозвољена, јер се овако постављеном тужбом не остварују никаква права тужиоца на наведеној непокретности, односно тужилац не стиче никаква сувласничка права, што је смисао тужбе за утврђење права својине/сусвојине. Оваквом тужбом само се установљавају сувласничка права супротне стране, па је таква тужба према мишљењу првостепеног суда недозвољена. Осим тога, првостепени суд сматра да у конкретном случају, нема правног интереса за подношење овакве тужбе, јер правни интерес подразумева вероватност постојања неке правне користи од тога да се пресудом утврди постојање или непостојање одређеног правног односа, а постојање правног интереса код деклараторне тужбе се огледа у томе да се оконча неизвесност која постоји у вези са постојањем неког субјективног права или правног односа или у вези са истинитошћу неке исправе, те ако је правну заштиту могуће постићи кондемпнаторном или преображајном тужбом, онда недостаје правни интерес за деклараторну тужбу и у том случају ће суд тужбу одбацити. У конкретном случају тужилац тужбом тражи утврђење права сусвојине у корист туженог, при чему свој правни интерес за подношење овакве тужбе образлаже тиме што се не може наплатити из имовине туженог у извршном поступку. Међутим, према ставу првостепеног суда, суштина судске заштите је обезбеђење права, а када је та права тужилац већ остварио у поступку пред Привредним судом, онда не може тражити судску заштиту ради обезбеђења права већ остварених у судском поступку, односно ради наплате имовине. Такође, већ су у току поступци за побијање правних радњи тужених које су предузели ради осујећења потраживања тужиоца, па првостепени суд закључује да тужилац није доказао постојање правног интереса за ову тужбу. У ситуацији када тужилац има правноснажну и извршну пресуду на основу које може иницирати поступак извршења, а што је тужилац и учинио, исти не може захтевати судску заштиту ради обезбеђења наплате свог потраживања путем својинске тужбе. Исти не претендује на стицање права својине, већ иницирањем ове парнице покушава да обезбеди наплату свог већ утврђеног потраживања, а што је недозвољено. Првостепени суд је

имао у виду и наводе тужиоца да је тужбени захтев постављен у складу са чланом 177. и 181. Породичног закона РС, али је нашао да су исти без утицаја јер се наведени чланови односе на деобу заједничке имовине која се спроводи по правилима ванпарничног поступка, односно спроводи суд у ванпарничном поступку.

Нејасан је закључак првостепеног суда да се одредбе чланова 177. и 181. Породичног закона РС односе на деобу заједничке имовине која се спроводи по правилима ванпарничног поступка. Деоба заједничке имовине предвиђена одредбама Породичног закона, на коју се сходно одредби чл 202 ПЗ РС примењују правила Закона о парничном поступку, подразумева утврђење сувласничког односно саповерилачког удела у заједничкој имовини, док деоба заједничких ствари или имовине предвиђена Законом о ванпарничном поступку подразумева одлучивање ванпарничног суда о деоби и начину деобе заједничких ствари или имовине, односно о развргнућу сувласничке заједнице. Полазећи од погрешне претпоставке да се одредбе чланова 177. и 181. Породичног закона РС односе на деобу заједничке имовине која се спроводи по правилима ванпарничног поступка, првостепени суд је оценио да не постоји правни интерес тужиоца да тражи утврђење права сусвојине у корист туженог А.Л., а из напред наведених разлога.

Нејасан је и закључак првостепеног суда да тужилац нема правни интерес за ову тужбу јер су у току поступци за побијање правних радњи тужених које су предузете ради осујећења потраживања тужиоца. Ово стога што су побијање правних радњи дужника и деоба заједничке имовине коју може тражити извршни поверилац једног од супружника два различита правна института са различитим правним последицама.

(Решење Вишег суда у Београду Гж бр. 1698/21 од 04.04.2024. године и решење Другог основног судау Београду П бр. 3320/20 од 25.12.2020. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Даница Боројевић*

**УМЕШАЧ - СТУПАЊЕ У ПАРНИЦУ НАКОН
ПРАВНОСНАЖНОСТИ ОДЛУКЕ О ТУЖБЕНОМ ЗАХТЕВУ
- ПОНАВЉАЊЕ ПОСТУПКА**

У ситуацији када је након правноснажног окончања парничног поступка поднет предлог за понављање поступка, са изјавом о ступању у парницу умешача, а за које лице је утврђено да има својство јединственог супарничара и да у конкретној парници није учествовало без своје кривице (чл. 219. ст. 1. Закона о парничном поступку), тада се том лицу може дозволити ступање у парницу у својству умешача, иако у парницу није ступило до правноснажности одлуке о тужбеном захтеву, те је као умешач овлашћено да поднесе предлог за понављање поступка.

Из образложења:

Ожалбеним решењем, ставом првим изреке дозвољено је ступање у парницу Ј.Н. и М.И. у својству умешача на страни туженог. Ставом другим изреке, дозвољено је понављање поступка у овој правној ствари па је укинута пресуда због пропуштања Другог основног суда у Београду П бр. 4225/19 од 30.01.2020. године. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев умешача за накнаду трошкова по предлогу за понављање поступка.

Према стању у списима, тужилац је поднео тужбу против туженог, ради утврђења права својине на стану у Београду, а након што тужени није доставио одговор на тужбу у року од 30 дана од дана пријема исте, Други основни суд у Београду је донео пресуду због пропуштања, која је постала правоснажна и извршна дана 10.06.2020. године. Поднеском од 19.05.2021. године М.И. и Ј.Н. су доставиле изјаве о ступању у парницу на страни туженог и истовремено предложиле понављање поступка у овој правној ствари наводећи да је предметном пресудом због пропуштања одлучено о стану који се налази у њиховој искључивој својини и који су оне стекле као купци на основу уговора о купопродаји непокретности закљученог са туженим као продавцем.

Према разлозима ожалбеног решења, првостепени суд је дозволио ступање у парницу Ј.Н. и М.И. у својству умешача на страни туженог, налазећи да исте имају својство јединствених супарничара.

ра са туженим у смислу чл. 219. става 1. ЗПП, којим је прописано да ако правно дејство пресуде треба да се односи и на умешача, он има положај јединственог супарничара, па је имајући у виду да је предметном пресудом због пропуштања одлучено о стану који је предмет уговора о купопродаји непокретности који су Ј.Н. и М.И. као купци закључили са туженим као продавцем, мишљење првостепеног суда да се правно дејство пресуде због пропуштања свакако односи и на њих, услед чега оне у овој правној ствари имају својство јединствених супарничара и због чега је првостепени суд донео одлуку као у ставу првом изреке ожалбеног решења. С тим у вези, Ј.Н. и М.И., као јединствени супарничари са туженим у овој правној ствари, имају право да поднесу предлог за понављање поступка, у складу са чл. 219. става 2. ЗПП, којим је прописано да умешач са положајем јединственог супарничара има право да изјави правне лекове и у парници у којој није учествовао без своје кривице. Такође, умешачи као јединствени супарничари могу независно од странке на чијој страни учествују у поступку, па чак и против њене воље, предузимати радње како би спречиле доношење неповољне одлуке по њих, што у конкретном случају представља подношење предлога за понављање поступка. Мишљење је првостепеног суда да је предлог за понављање поступка основан у смислу чл. 426. тачке 10. ЗПП јер Ј.Н. и М.И. у конкретном случају имају својство јединствених супарничара са туженим, па имајући у виду да у парници нису учествовале без своје кривице, те да самим тим нису као доказни предлог могле да приложе уговор о купопродаји непокретности ОПУ 979-2015 од 27.08.2015. године, то је у датој ситуацији испуњен услов из чл. 426. тачке 10. ЗПП, јер су умешачи као јединствени супарничари са туженим стекле могућност да употребе предметни уговор, као нови доказ на основу којег је за њих могла да буде донета повољнија одлука да је тај доказ био употребљен у ранијем поступку, због чега је првостепени суд предлог за понављање поступка усвојио и донео одлуку као у ставу другом изреке ожалбеног решења.

(Решење Вишег суда у Београду Гж бр. 4400/23 од 04.04.2023. године и решење Другог основног суда у Београду П. бр. 4225/2019 од 01.11.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Даница Боројевић*

КАМАТНИ ЛИСТ И ТУЖБА СА ПРЕДЛОГОМ ЗА ИЗДАВАЊЕ ПЛАТНОГ НАЛОГА

Тужилац нема правни интерес за подношење тужбе са предлогом за издавање платног налога на основу каматног листа, с обзиром да сходно чл. 52 ст.1 тач. 10 ЗИО каматни лист са доказом о основу доспелости и висини потраживања представља веродостојну исправу, те тужилац на основу истог може да тражи извршење у складу са чл. 62 ЗИО.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, првостепени суд је утврдио да је тужилац поднео тужбу са предлогом за издавање платног налога, и уз тужбу приложио каматни лист. Међутим, првостепени суд је закључио да нису испуњени услови за издавање платног налога и тужбу са предлогом одбацио као недозвољену. Ово из разлога што каматни лист представља веродостојну исправу која даје могућност тужиоцу да поднесе предлог за доношење решења о извршењу и на тај начин оствари заштиту својих субјективних права, односно да тужилац има правну могућност да у кратком и сумарном поступку наплати своје потраживање, из ког разлога нема правни интерес за вођење парничног поступка.

Одредбом члана 52. став 1. Закона о извршењу и обезбеђењу је прописано да се ради намирења новчаног потраживања доноси решење о извршењу на основу веродостојне исправе. Другим ставом тачка 10. истог члана Закона је прописано да је веродостојна исправа у смислу Закона о извршењу и обезбеђењу обрачун камате са доказом о основу доспелости и висини потраживања. У наведеном смислу тумачећи одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу каматни лист представља веродостојну исправу на основу које је тужилац овлашћен да поднесе предлог за принудно извршење, сходно члану 52. став 1 тачка 10) ЗИО, јер каматни лист са доказом о основу доспелости и висини потраживања јесте веродостојна исправа, а каматни лист који је приложен има основ доспелости и висину потраживања с обзиром на то да су у каматном листу јасно изражени износи који су доспели за наплату, а приложен је и захтев за издавање кредитне картице, као основ настанка потраживања.

При напред изложеном, тужилац нема правни интерес за подношење тужбе са предлогом за издавање платног налога, због чега је правилна одлука првостепеног суда да се тужба одбаци као недозвољена.

(Решење Вишег суда у Београду Гж.бр.59/24 од 04.04.2024. године и решење Другог основног суда у Београду Пл.бр.704/23 од 07.11.2023.године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

ПРЕБИЈАЊЕ МЕЋУСОБНИХ ПОТРАЖИВАЊА ИЗ ТУЖБЕ И КОМПЕНЗАЦИОНЕ ПРОТИВТУЖБЕ СА РАЗЛИЧИТИМ РОКОВИМА ДОСПЕЛОСТИ

Нису испуњени услови из чл. 198 ЗПП-а за међусобно пребијање потраживања из тужбе и компензационе противтужбе, са различитим роковима доспелости ових потраживања, у одсуству предлога за вештачење камате, односно целокупног дуга.

Из образложења:

Основано се жалбом туженог противтужиоца наводи да је у изреци ожалбене пресуде дошло до битне повреде одредаба парничног поступка из чл. 374 ст. 2 тач. 12 ЗПП, с обзиром да се у изреци пресуде након утврђивања потраживања врши њихово пребијање на дан пресуђења, на начин да се тужилци досуђује и камата на износ од 30.000 евра почев од 17.09.2010. године па све до 02.05.2023. године, што је потраживање туженог, као и да се на износ од 315.000 евра досуђује камата од 17.09.2010. године па до исплате, због чега је иста морала бити укинута, те је одлучено као у ставу првом изреке, на основу овлашћења из чл. 387 ст. 1 тач. 6 ЗПП-а.

Одредбом чл. 198 ЗПП је прописана могућност подношења компензационе противтужбе ако је захтев противтужбе у вези са тужбеним захтевом или ако ти захтеви могу да се пребију. У току првостепеног поступка, па и након укидања одлука од стране Врховног касационог суда када је указано на могућност пребијања међусобних потраживања због постојања компензационе противту-

жбе, па ни у фази отворене расправе пред другостепеним судом, ниједна од парничних странака није предложила вештачење камате, односно целокупног дуга који би тужиљи припадао на дан доспелости основних потраживања туженог. Ово имајући у виду да је штета коју је тужени тражио доспела на дан коначне продаје предметне непокретности 27.08.2012. године, а враћање новца који тужила тражи на дан раскида уговора 23.12.2010. године, па се ради о различитим датумима доспелости.

Како у одсуству предлога за вештачење применом чл. 198 ЗПП-а није било услова за међусобно пребијање, Апелациони суд је одлучио о тужбеном захтеву, као и о противтужбеном захтеву који је у вези са тужбеним захтевом, али који се захтев из изложеног разлога није могао пребити са захтевом тужиље.

(Пресуда Вишег суда у Београду П бр. 153/17 од 03.05.2023. године и пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 4315/23 од 23.01.2024. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Јадранка Филиповић*

НАЧЕЛО ДИСПОЗИЦИЈЕ И ОВЛАШЋЕЊА СУДА НАКОН ШТО ПАРНИЦА ПОЧНЕ ДА ТЕЧЕ

Суд је везан чињеничним наводима тужбе, а не тужбеним предлогом. Стога је на суду да разјасни шта конкретно тужилац тужбом тражи, након што је парница почела да тече, јер се у тој фази поступка тужба не може одбацити.

Из образложења:

Тужилац А.А. је тужбеним предлогом, предложио да суд утврди ништавост уговора о доживотном изржавању, закљученог дана 20.3.2012. године, између пок. Ц.Ц. као примаоца издржавања и туженог Б.Б, као даваоца издржавања, с тим да је током поступка указивао и на недостатак алеаторности код предметног уговора о доживотном изржавању.

Првостепеном пресудом је одбијен тужбени захтев тужиоца којим је тражено да се утврди ништавост уговора о доживотном издржавању закљученог дана 20.3.2012. године. Међутим, другостепени суд је укинуо наведену одлуку, јер нису цењени наводи тужиоца који су указивали на недостатак алеаторности, што према одредби члана 203 Закона о наслеђивању, представља посебан случај рушљивости и разлог за поништај Уговора о доживотном издржавању.

Имајући у виду да је суд везан чињеничним наводима тужбе, а не тужбеним предлогом, по оцени другостепеног суда, требало је разјаснити да ли тужилац тужбом тражи поништај уговора о доживотном издржавању, због случаја из члана 203 ЗОН или утврђење ништавости истог уговора, јер се након што парница почне да тече, тужба не може одбацити.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3611/22 од 2.11.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П 8563/17 од 14.3.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Марија Пешић*

ЗАБРАНА БУДУЋЕ ПОВРЕДЕ АУТОРСКОГ ПРАВА

Неопредељеност новчаног износа у изреци пресуде којом је изречена забрана понављања радњи повреде ауторских права под претњом плаћања примереног новчаног износа тужиоцу не представља недостатак пресуде, већ се, у случају непоштовања ове осуде на нечињење, у извршном поступку решењем изриче новчана казна у одређеном износу.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Београду, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев, те је утврђено да је тужени повредио ауторска права тужиоца на тај начин што је у свом медију, интернет порталу ББ, јавно саопштио фотографију “...” укупно три пута, и то ... године, све без назначења имена аутора, иако за то није имао овлашћење аутора. Ставом другим изреке, забрањено је туженом да

убудуће вређа ауторска права тужиоца на начин описан у ставу првом изреке пресуде, под претњом новчане казне.

Без утицаја су жалбени наводи којима се, с позивом да је тужбу у погледу захтева који се односи на забрану будуће повреде ауторског права требало одбацити, побија одлука из става другог изреке. Наиме, одлука из става другог изреке је у складу са одредбом члана 205 став 2 Закона о ауторским и сродним правима, а околност да новчани износ који би тужени био дужан да плати у случају поновне повреде није опредељен, одлуку не чини неизвршивом будући да је осуда на нечињење Законом о извршењу и обезбеђењу, санкционисана новчаном казном, коју у случају принудног извршења (ако се извршни дужник понаша противно обавези из извршне исправе) изриче суд у решењу о извршењу којим му се налаже да се понаша сагласно обавези.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 57/24 од 15.03.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П4 бр. 34/22 од 28.11.2023. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Влајко Стојиљковић*

НОВЧАНО КАЖЊАВАЊЕ АДВОКАТА

Нема места кажњавању пуномоћника тужиоца новчаном казном, због злоупотребе процесних права, због подношења тужбе за утврђење ништавости уговорне одредбе, без подношења захтева за исплату стеченог без основа.

Из образложења:

Ожалбеним решењем, Први основни суд у Београду, у ставу првом изреке, одбацио је тужбу тужиоца, док је у ставу другом изреке, казнио пуномоћника тужиоца новчаном казном од 20.000,00 динара због злоупотребе процесних права па је истог обавезао да новчану казну од 50.000,00 динара плати на рачун првостепеног суда. У ставу трећем изреке, одређено је да уколико новчана казна

не буде могла да буде наплаћена принудним путем биће замењена казном затвора која не може бити дужа од 10 дана.

Први основни суд у Београду је, применом одредбе чл. 194 ЗПП-а, нашао да тужилац нема правни интерес за вођење парничног поступка у овој правној ствари, с обзиром да исти није учинио вероватним постојање правног интереса за подношење ове тужбе којом тражи само утврђење ништавости оспорене уговорне одредбе, а захтев за исплату, који тужилац није поставио, у време подношења тужбе је већ доспео, због чега је применом одредбе чл. 294 ЗПП-а одбацио тужбу тужиоца. Одлуку као у ставовима другом и трећем изреке првостепени суд је донео с обзиром да је нашао да је пуномоћник тужиоца учествовао у спору који је покренут само због трошкова поступка и у њему је имао "кључну улогу" јер је формулисао захтев тужиоца у тужбеном предлогу, и тиме злоупотребио процесна права.

Основано се жалбом указује да побијано решење има недостатке због којих се не може испитати јер су разлози о битним чињеницама нејасни и противречни.

Нејасно је на основу чега је првостепени суд закључио да тужилац нема правни интерес за подношење тужбе у овој правној ствари. Наиме, тужилац као једна од уговорних страна из предметног уговора о кредиту свакако представља заинтересовано лице у смислу одредбе чл. 109 ст.1 ЗОО-а, односно има правни интерес за подношење тужбе за утврђење у смислу одредбе чл.194 ст.2 ЗПП-а. Поред наведеног, на тужиоцу је да изабере да ли ће у истој парници тражити и утврђење ништавости уговорне одредбе и исплату стеченог без основа, као последицу утврђења ништавости, већ ће пак поднети тужбу за утврђење ништавости, за шта свакако има правни интерес. Према напред изложеноме, нејасан је и став првостепеног суда да су у конкретном случају испуњени услови за новчано кажњавање пуномоћника тужиоца, због чега је побијана одлука и у том делу морала бити укинута.

(Решење Првог основног суда у Београду II бр. 33113/21 од 06.12.2022. године и решење Вишег суда у Београду Гж бр. 24875/23 од 29.11.2023. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Јелена Крунић*

ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ДОКАЗА

Неопходно је да постоји оправдана опасност да захтевани доказ неће моћи да се изведе или да ће извођење истог доказа бити отежано, ради примене одредбе члана 284 и члана 286 Закона о парничном поступку.

Из образложења:

Према стању у списима предлагач је поднео предлог за обезбеђење доказа против противника предлагача којим је предложио да се од КЦС прибави медицински досије за противника предлагача, са лечења од 28.10.2008. године до 10.11.2008. године, а из разлога што постоји оправдана бојазан да у парници, на коју је противник предлагача упућена ради доказивања основаности искључења из наследства, неће моћи да се изведе наведени доказ, обзиром да у октобру 2018. године истиче рок чувања архивске документације. Првостепени суд је, на основу изведених доказа утврдио да је пок. Ж.С из наследства искључио противника предлагача, да је она као наследна учесница упућена на парнични поступак ради доказивања основаности искључења, као и да је противник предлагача дана 28.10.2008. године примљена у КЦС због саобраћајне несреће, где је била до 10.11.2008. године, као и да јој је констатована дијагноза Ф19 и Ф60. На основу члана 284 и члана 286 Закона о парничном поступку, првостепени суд је нашао да предлагач није доказао да постоји оправдана опасност да захтевани доказ неће моћи да се изведе или да ће извођење истог бити отежано.

Правилно је по налажењу другостепеног суда, првостепени суд поступио када је, применом наведених одредби Закона о парничном поступку, донео побијано решење.

Чланом 286 Закона о парничном поступку прописано је да у поднеску којим се тражи обезбеђење доказа предлагач је дужан да наведе све чињенице које треба да се докажу, доказе који треба да се изведу и разлоге због којих сматра да касније доказ неће моћи да се изведе или да ће његово извођење да буде отежано. Такође, чланом 242 став 1 истог закона прописано је да суд може да нареди трећем лицу да поднесе исправу само ако је оно у скаду са законом дужно да је подаже или поднесе или ако је реч о исправу која је по својој садржини заједничка за то лице и странку која се позива на

исправу. Сходно наведеном, другостепени суд је мишљења, да је парнични суд пред којим се води поступак ради доказивања основности искључења наследника из наследства, овлашћен да службеним путем, уколико то буде неопходно за доказни поступак и уколико парничне странке буду предложиле извођење наведеног доказа, захтева медицинску документацију везану за противника предлагача.

Из наведених разлога сходно одредби чл.401.ст.2 ЗПП-а, а у вези чл.30 ЗВП-а, другостепени суд је потврдио побијану одлуку.

(Решење Вишег суда у Београду Гж.9661/18 од 03.07.2020. године и решење Првог основног суда у Београду РЗ бр.6/18 од 19.02.2018. године.)

Аутор сентенце: самостални саветник, Анита Ристић

ПРЕИНАЧЕЊЕ ТУЖБЕ

Није дозвољено преиначење тужбе у ситуацији када је тражено преиначење тужбе тако да уместо одговорног уредника у време пресуђења на место туженог ступа одговорни уредник у време објављивања информације. У наведеној ситуацији није у питању преиначење из одредбе члана 128. Закона о јавном информисању и медијима за које се не захтева пристанак туженог, већ се ради о преиначењу тужбе из члана 201. Закона о парничном поступку за коју је потребан пристанак лица које треба да ступи у парницу, а који пристанак је ускраћен.

Из образложења:

Првостепени суд није дозволио преиначење тужбе учињено поднеском од 15.04.2022. године, јер је оценио да се одредба члана 128. Закона о јавном информисању и медијима односи на ситуацију када после подношења тужбе дође до промене одговорног уредника, што у конкретној ситуацији није случај, јер је поднеском од 15.04.2022. године, као нови тужени на кога је усмерен захтев за накнаду штете, уместо туженог АА - новог одговорног уредника,

означен ББ - одговорни уредник који је брисан из регистра медија. Следом изнетог, наведеним поднеском, тужилац је извршио преиначење тужбе у погледу захтева за накнаду штете у смислу члана 201. Закона о парничном поступку, тако што је уместо туженог АА - новог одговорног уредника, означен ББ - одговорни уредник који је брисан из регистра медија, с обзиром на чињеницу да је претходним поднеском од дана 25.1.2022. године тужба већ преиначена у смислу члана 201. Закона о парничном поступку, тако што је уместо првобитно туженог ББ, као тужени у погледу свих захтева означен АА, који је дао свој пристанак на преиначење, док за преиначење из поднеска од дана 15.04.2022. године, нема пристанка новоозначеног туженог ББ, те тиме ни услова из члана 201. Закона о парничном поступку да исти буде тужени у погледу захтева за накнаду штете уместо туженог АА.

(Пресуда Апелационог суда у Београду ГжЗ 401/23 од 07.03.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду ПЗ 407/21 од 15.04.2022. године)

*Аутор сентенце: саветник,
Мина Васиљевић*

ПРИВРЕМЕНА МЕРА У ПОСТУПКУ ЗА ЗАШТИТУ ОД УЗНЕМИРАВАЊА ПРАВА СВОЈИНЕ

Решење којим се одређује привремена мера за обезбеђење неновчаног потраживања у поступку за заштиту од узнемиравања права својине налагањем туженом да предузме радње потребне да се сачува непокретност је засновано на нејасним разлозима о битним чињеницама, стога што је у супротности са одлуком донетом у поступку инспекцијског надзора којом је туженом наређено обустављање свих радова, укљањање истих и враћање терена у првобитно стање.

Из образложења:

Наиме, имајући у виду да је тужени извршио грађевинске радове на парцели бр. ... без дозволе и одобрења надлежног органа, којима је угрозио и оштетио ограду и објекат тужиоца, због чега му

је решењем надлежног Одељења за грађевинску инспекцију од ... наређено да одмах обустави извођење радова и да уклони изведене радове на засецању терена и изврши насипање терена и на тај начин врати терен у првобитно стање у целокупном габариту, нејасни су разлози првостепеног суда о основаности предлога за одређивање привремене мере и налагању туженом да целом дужином предметних парцела изгради предметну конструкцију као сталну конструкцију, ради спречавања даљег кретања тла на падини и оштећења ограде и објекта тужиоца. Ово стога што је оваква одлука суда у колизији са решењем које је донето у поступку вршења инспекцијског надзора, а којим је туженом наређено обустављање свих радова, уклањање истих и враћање терена у првобитно стање у целокупном габариту, јер суд налаже туженом да поступи супротно решењу грађевинске инспекције.

Приликом доношења одлуке првостепени суд ће имати у виду да је сврха привремене мере обезбеђење потраживања из тужбеног захтева а не испуњење обавезе, као и да се њоме не сме прејудуцирати одлука о тужбеном захтеву, те да се одлуком суда не може наложити странци предузимање радње која би била супротна налогу из одлуке другог органа која је у његовој надлежности.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 1739/24 од 24.04.2024. године и решење Вишег суда у Београду П бр. 1808/23 26.01.2024. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Влајко Стојиљковић*

НЕДОЗВОЉЕНОСТ ТУЖБЕ ЗА УТВРЂЕЊЕ ПУНОВАЖНОСТИ ЗАВЕШТАЊА

Чињеница пуноважности завештања утврђује се у поступку у коме је поднет захтев којим се та пуноважност оспорава (тражи се утврђење ништавости завештања), док тужба којом се тражи утврђење да завештање производи правно дејство по садржини представља тужбу којом се тражи утврђење чињенице пуноважности тог завештања што је недозвољено. Такође, тужба са захтевом којим се тражи да се утврди да је

раније завештање опозвано, представља утврђење постојања чињенице - опозива завештања, које право је Законом о наслеђивању као могућност остављена само завештаоцу, те законом није предвиђено подношење тужбе за утврђење такве чињенице.

Из образложења:

Чињеница пуноважности неког правног посла (тима и завештања), утврђује се у поступку који се иницира захтевом којим се та пуноважност оспорава, односно захтевом за утврђење ништавости, па стога, у том смислу тужба за утврђење да завештање производи правно дејство представља по својој садржини тужбу којом се тражи утврђење чињенице пуноважности тог завештања, што је недозвољено. Такође, и тужба са захтевом да суд утврди да је завештањем од 05.10.2016. године, опозвано завештање од 29.08.2014. године, односи се на утврђење постојања чињенице - опозива завештања, а не неког права или правног односа, при чему Законом о наслеђивању, који регулише право опозива завештања (које као могућност оставља само завештаоцу), није предвиђено подношење тужбе за утврђење такве чињенице.

Код чињенице да се у парници Вишег суда у Београду П 651/21 утврђује ништавост завештања од 05.10.2016. године (као каснијег завештања), од које одлуке зависи да ли то завештање производи правно дејство, а самим тим и изјава о опозиву садржана у том завештању, а што представља претходно питање за одлуку у овој правној ствари о преосталом делу тужбеног захтева којим се тражи ништавост ранијег завештања од 29.08.2014. године, неосновано се жалбом тужиоца оспорава закључак на коме је одлука о прекиду поступка заснована. Првостепени суд је у складу са одредбом члана 223 став 1 тачка 1 ЗПП био овлашћен да у таквој ситуацији, када је у току поступак у коме се решава претходно питање, одлучи да сам не решава то питање, већ да сачека исход тог другог поступка.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 1604/23 од 27.10.2023. године и решење Вишег суда у Београду П бр. 3136/21 од 23.01.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Машинка Филиповић*

ПРИВРЕМЕНА МЕРА КАО МЕРА ОБЕЗБЕЂЕЊА РАДИ ЗАШТИТЕ АУТОРСКОГ И СРОДНОГ ПРАВА

На поступак по предлогу за одређивање привремене мере као мере обезбеђења ради заштите ауторског и сродног права примењују се одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу док се у погледу материјалних услова и садржине привремене мере примењују одредбе Закона о ауторским и сродним правима.

Из образложења:

Имајући у виду цитиране одредбе закона, врсте привремених мера као мера обезбеђења ради заштите ауторског и сродних права уређује Закон о ауторском и сродним правима који у члану 210 прописује материјалне услове за одређивање привремене мере и садржину привремених мера док се у члану 214а, прописује да се на поступак за одређивање привремене мере сходно примењују одговарајуће одредбе закона којим се уређује поступак извршења и обезбеђења. С тим у вези, произилази да се на поступак по предлогу за одређивање привремене мере примењују одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу док се у погледу материјалних услова и садржине привремене мере примењују одредбе Закона о ауторском и сродним правима. У поступку у коме је предмет тужбеног захтева утврђење повреде права, на тужиоцу лежи обавеза да докаже да је он носилац права чију заштиту тражи с обзиром да му тужени то право оспорава, као што је конкретан случај. Закључак првостепеног суда да нису испуњени услови за одређивање привремене мере из разлога што би усвајањем привремене мере која је по својој садржини и правним последицама идентична главном захтеву за последицу имало да је даље расправљање у овом поступку беспредметно, засновано је на неправилној примени материјалног права на коју је указано од стране другостепеног суда овим решењем. Наиме, садржина привремене мере која се може одредити, а која је прописана чланом 210 Закона о ауторском и сродним правима у једном делу истоветна је самој садржини тужбеног захтева који се може поставити ради заштите права из члана 205 истог закона, из чега произилази да се привременом мером која се у оваквом поступку одређује исцрпљује и сам

тужбени захтев, а пре одлуке о основаности истог а супротно неправилном закључку првостепеног суда.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 41/24 од 15.05.2024. године и решење Вишег суда у Београду П4 бр. 45/23 од 10.10.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Машинка Филиповић*

ЗАКЉУЧАК ЈАВНОГ ИЗВРШИТЕЉА О ПРЕНОСУ ПОТРАЖИВАЊА

Ако се потраживање извршног дужника према његовом дужнику заснива на извршној или веродостојној исправи, извршни поверилац може на основу закључка јавног извршитеља о преносу потраживања и извршне или веродостојне исправе поднети предлог за извршење против дужника извршног дужника.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, решењем Трећег основног суда у Београду Ии бр. 2471/22 од 14.11.2022. године одбијен је предлог за извршење извршног повериоца поднет дана 10.10.2022. године као неоснован, из разлога што закључак јавног извршитеља о преносу потраживања не представља извршну исправу, у смислу одредбе члана 41 Закона о извршењу и обезбеђењу.

Међутим, Виши суд у Београду је нашао да се оваква одлука првостепеног суда не може прихватити као правилна и на закону заснована, с обзиром да у конкретном случају није правилно примењена одредба члана 41 став 1 тачка 8 у вези са одредбом члана 279а став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу, због чега је побијано решење морало бити укинато.

Наиме, како се у конкретном случају, закључком јавног извршитеља ММ ИИв 866/21 од 14.07.2022. године, преноси потраживање извршног дужника које има према дужнику извршног дужника, на основу пресуде Привредног апелационог суда бр. Пж

7960/15 од 18.02.2016. године и решења о исправци истог суда Пж 7960/15 од 31.03.2016. године, ради наплаћивања на извршног повериоца до износа који је потребан за намирење потраживања извршног повериоца по решењу о извршењу Трећег основног суда у Београду Ив 992/16 од 25.11.2016. године, то је извршни поверилац могао поднети предлог за извршење против дужника извршног дужника на основу закључка јавног извршитеља о преносу потраживања извршног дужника и извршне исправе, а све у смислу одредбе члана 41 став 1 тачка 8 Законом о извршењу и обезбеђењу у вези одредбе члана 279а став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу, због чега првостепени суд није правилно поступио када је одбио предлог за дозволу извршења.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи бр. 581/23 од 28.09.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Васиљевић*

ПРЕКИД ПОСТУПКА ПРИНУДНОГ ИЗВРШЕЊА У СЛУЧАЈУ ОТВАРАЊА СТЕЧАЈНОГ ПОСТУПКА

Од дана отварања стечајног поступка не може се против стечајног дужника, односно над његовом имовином, одредити и спровести принудно извршење, нити било која мера поступка извршења, осим извршења које се односи на обавезе стечајне масе и трошкова стечајног поступка, а поступци принудног извршења према стечајном дужнику који су у току се прекидају.

Из образложења:

Према стању у списима предмета, извршни поверилац је дана 23. јуна 2021. године преко пуномоћника поднео предлог за дозволу извршења на основу извршне исправе – пресуде Другог основног суда у Београду Пп бр. 315/2018 од 06.10.2020. године, која је потврђена пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 4043/20 од 16.04.2021. године у другом ставу првостепене пресуде, а којом је обавезан извршни дужник да извршног повериоца врати на рад у року од 8 дана од достављања преписа пресуде. Првостепе-

ни суд је применом одредбе члана 93 став 1 и став 2 Закона о стечају, обуставио извршни поступак, наводећи да је из разлога што је над извршним дужником отворен стечајни поступак решењем Привредног суда у Београду Ст 165/21 од 12.08.2021. године.

Међутим, Виши суд у Београду је нашао да се оваква одлука првостепеног суда не може прихватити као правилна и на закону заснована, због чега је побијано решење морало бити укинута. Ово због тога што су основани наводи жалбе извршног повериоца да није било места обустави поступка извршења, већ да се поступак извршења прекида, сходно члану 93 став 2 Закона о стечају којим је прописано да се од дана отварања стечајног поступка не може против стечајног дужника, односно над његовом имовином, одредити и спровести принудно извршење, нити било која мера поступка извршења, осим извршења које се односи на обавезе стечајне масе и трошкова стечајног поступка, док је одредбом става 2 истог члана прописано да се поступци из става 1 овог члана који су у току, прекидају.

(Решење Вишег суда у Београду Гжи 1182/22 од 01.04.2022. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ивана Васиљевић*

**НАДЛЕЖНОСТ И НАЧИН ПОСТУПАЊА
КАДА СЕ У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ИЗВРШЕЊА УТВРДИ
ДА ЈЕ ИЗВРШНИ ДУЖНИК ПРЕМИНУО
ПРЕ ПОДНОШЕЊА ПРЕДЛОГА ЗА ИЗВРШЕЊЕ**

У ситуацији када се током спровођења извршења пред јавним извршитељем утврди да је извршни дужник преминуо пре покретања извршног поступка пред судом, јавни извршитељ је дужан да истом суду врати решење о извршењу, како би суд поступио у смислу одредбе чл. 80 став 5 Закона о парничном поступку.

Из образложења:

Решењем Јавног извршитеља МС из Београда ИИ.52/23 од 05.04.2023. године обустављен је извршни поступак у предмету Јавног извршитеља ИИ.52/23 и укинуте су све спроведене извршне радње.

Против наведеног решења извршни поверилац благовремено је изјавио жалбу о којој је одлучивао Виши суд, те нашао да је иста основана.

Према образложењу побијаног решења, исто је донето сходно чл. 129 ст. 1 тач. 7 ЗИО, с обзиром да је извршни дужник преминуо 01.08.2017. године, односно пре подношења предлога за извршење.

Међутим, према налажењу Вишег суда у Београду побијано решење донето је погрешном применом одредаба ЗИО.

У конкретном случају Јавни извршитељ није могао да побијаним решењем обустави поступак након што је утврдио да је извршни дужник преминуо пре покретања извршног поступка пред Трећим основним судом у Београду, већ је био у обавези да Трећем основном суду у Београду врати решење о извршењу ИИ. 996/23 од 24.03.2023. године са напоменом да је извршни дужник према изводу из МКУ преминуо 01.08.2017. године, а како би суд поступио у смислу чл. 80 ст. 5 ЗПП-а.”

(Решење Вишег суда у Београду Гжи. 1034/23 од 18.05.2023. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Павле Бумбић*

ОДЛУЧИВАЊЕ О ПРИВРЕМЕНОЈ МЕРИ ПРЕ ДОНОШЕЊА РЕШЕЊА О ПРЕКИДУ ПОСТУПКА

Приликом одлучивања о прекиду поступка за решавање претходног правног питања, суд мора да има у виду хитност и потребу одлучивања о мери обезбеђења која је предложена у тужби, а која је по самој природи приоритетна у односу на одлучивање о испуњености услова за прекид поступка, уколико су испуњени услови за одлучивање о мери обезбеђења.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Београду П 159/2023 од 07.07.2023. године прекинут је поступак у овој правној ствари до правноснажног окончања поступка пред Вишим судом у Београду П 269/2021.

Првостепени суд је приликом одлучивања морао имати у виду хитност и потребу одлучивања о мери обезбеђења која је предложена у тужби, а која је по самој природи приоритетна, у односу на одлучивање о испуњености услова за прекид поступка. Ово нарочито ако се има у виду да за време трајања прекида поступка суд не може да предузима никакве радње у поступку (чл. 224 ст. 2 ЗПП-а), па би правноснажношћу одлуке о прекиду поступка одлучивање о предлогу за одређивање привремене мере било одложено на неодређен временски период, све док се не испуне услови за наставак поступка.

Наиме, да би тужиоци уживали пуну правно судску заштиту, неопходно је да суд пре свега донесе одлуку о њиховом захтеву за доношење привремене мере, имајући у виду да се ради о предлогу који захтева хитно одлучивање. Ово нарочито имајући у виду да је и поступак П бр. 261/21 у прекиду, због смрти тамо туженог, покојног оца парничних странака АА, па би одређивање прекида и ове парнице, а пре одлуке о предлогу за доношење привремене мере било супротно начелу ефикасности поступка, те је побијано решење морало бити укинато и предмет враћен истом суду на поновни поступак.

(Решење Вишег суда у Београду П 159/2023 од 7.7.2023. године и Решење Апелационог суда у Београду Гж 5366/23 од 13.3.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Милица Поповић*

НОВЧАНО КАЖЊАВАЊЕ ПОСЛОДАВЦА ЗБОГ НЕПОСТУПАЊА

Суд који је донео решење о извршењу на основу извршне или веродостојне исправе месно је надлежан да у току извршења, које спроводи јавни извршитељ, донесе решење о изрицању новчане казне, решење о замени новчане казне у казну затвора, решење о захтеву за изузеће јавног извршитеља и решење о приговорима, изузев о приговору трећег лица.

Из образложења:

Према стању у списима, јавни извршитељ В.М. поднела је Другом основном суду у Београду предлог за новчано кажњавање послодавца извршног дужника NaS Доо Београд, због непоступања по закључку Јавног извршитеља о спровођењу извршења пленидбом зараде извршног дужника ИНТ-117/17 од 22.06.2022. године. Решењем Инк 52/23 од 24.08.2023. године Други основни суд у Београду огласио се месно ненадлежним за одређивање новчане казне послодавцу извршног дужника NaS Доо из Сурчина, са образложењем да се седиште послодавца извршног дужника налази на територији градске општине Сурчин, за које подручје је надлежан Трећи основни суд у Београду, те је применом одредби члана 7 Закона о извршењу и обезбеђењу, у вези одреде члана 3 ст. 1 тачка 4 Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва, по правоснажности наведеног решења, списе предмета доставио на даље поступање Трећем основном суду у Београду који је изазвао сукоб надлежности и предмет доставио Вишем суду у Београду, ради одлучивања о истом, сматрајући да је за поступање у овом предмету стварно и месно надлежан Други основни суд у Београду.

Одлучујући о насталом сукобу надлежности у смислу одредбе члана 22 Закона о парничном поступку, Виши суд је нашао да је за поступање у овом предмету стварно и месно надлежан Други основни суд у Београду.

Одредбом члана 9 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу, прописано је да суд који је донео решење о извршењу на основу извршне или веродостојне исправе месно је надлежан да у току извршења који спроводи јавни извршитељ донесе решење о изрицању новчане казне, решење о замени новчане казне у казну затвора, решење о захтеву за изузеће јавног извршитеља и решење о приговору, изузев о приговору трећег лица.

На основу напред наведеног, Други основни суд у Београду је месно надлежан да донесе решење о изрицању новчане казне послодавцу извршног дужника у смислу цитиране одредбе члана 9 став 1 Закона о извршењу и обезбеђењу, због чега није

било места да се огласи месно ненадлежним за поступање у овој правној ствари.

(Допис Трећег основног суда у Београду Инк бр. 51/23 од 11.01.2024. године и решење Вишег суда у Београду Р бр. 21/24 од 08.02.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Наташа Шаргић*

ПОВРЕДА ПРАВА НА НУЖНИ ДЕО - РЕДУКЦИЈА ЗАВЕШТАЈНОГ РАСПОЛАГАЊА У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Законски наследник који своје право на нужни наследни део оствари редукцијом писаног завештања у парничном поступку не може се након тога огласити и за нужног наследника у оставинском поступку.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, оставилац пок А.Ш. бив. из Београда, за живота је сачинио завештање којим је располагао својом имовином. Од лица која улазе у круг законских наследника оставио је ћерку О.Н. На рочишту одржаном пред Трећим општинским судом у Београду у предмету ЗР бр. 279/06 дана 15.3.2006. године проглашено је завештање оставиоца сачињено у форми судског завештања и констатовано да је оставилац располагао станом у Београду у ул. Б.С.бр. 45, на шестом спрату, стан број 36, са свим покретним стварима у њему, новчаним средствима на власничком рачуну ХОВ у Централном регистру и то тако да се у случају његове смрти сва имовина прода и уплати на рачун КЦС, којим средствима ће се купити апарат за рану дијагностику рака. За реализацију свог завештања навео је ГЦСР, Одељење 3. и КЦС, а за спровођење завештања Ј.М. и Ј.Р. У оставинском поступку наследна учесница О.Н. дала је наследничку изјаву да оспорава пуноважност завештања оставиоца и по форми и по садржини, заступник КЦС дала је наследничку изјаву да признаје пуноважност завештања оставиоца по форми и по садржини и да се прихвата наследства,

након чега је прекинут оставински поступак и упућена на парницу ћерка оставиоца О.Н. да, као тужилац, против туженог КЦС, тестаменталног наследника, утврди непуноважност завештања оставиоца проглашеног на рочишту дана 2.12.2014. године. Пресудом Првог основног суда у Београду П.бр.9781/15 од 24.1.2022. године утврђено је да је оставилац пок А.Ш. бив. из Београда, повредио нужни део тужиље О.Н. из Приједора. Извршена је редукција писаног тестаментa пок. А.Ш. проглашеног 2.12.2014. године, на тај начин да тужиљи О.Н. из Приједора, на име нужног дела, припада 1/2 дела заоставштине пок. А.Ш. коју чини 1/2 идеална дела на: стану бр. 36, који се налази у Београду, ул. Б.С. бр.45, на четвртом спрату са свим стварима и предметима који се у њему налазе као и на свим новчаним средствима на рачунима које је поседовао у тренутку смрти и новчаним средствима по основу старе девизне штедне депозитара, Централног регистра депо и клиринг хартија од вредности, права на новчану накнаду из средстава која се остваре продајом акција односно удела евидентираних у Приватизационом регистру и право на поделу акција без накнаде привредних друштава одређених Законом о праву на бесплатне акције и новчану накнаду коју грађани остварују у поступку приватизације, све по основу права на нужни део иза смрти оца пок. А.Ш. бив. из Београда. Оставински поступак је настављен и донето је ожалбено оставинско решење применом одредби члана 1, 2, 8, 9, 85, 110, 212, 216 и 222 ЗОН-а у вези одредби чл. 87, 115, 117, 118 и 122 Закона о ванпарничном поступку.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, побијана одлука је донета уз правилну примену материјалног права. Правилно је првостепени суд утврдио која све права сачињавају заоставштину и у наведеном смислу правилно редуковао једну половину завештајног располагања, узимајући у обзир да је о истом одлучено у парничном поступку. Како о преосталом делу од 1/2 појединачно одређених права није одлучено, исти чине заоставштину оставиоца А.Ш. бив. из Београда којом је располагао завештањем, те је правилно оглашен КЦС за наследника по тестаменталном основу.

Неосновани су жалбени наводи ћерке оставиоца О.Н. да је првостепени суд пропустио да је прогласи за нужног наследника, будући да је о њеном праву већ одлучено правноснажном пресудом

Првог основног суда у Београду П 9871/15 од 24.1.2022. године. Првостепени суд није могао да ћерку оставиоца огласи за нужног наследника, јер је своје право на нужни наследни део остварила у парници, у којој је утврђено да је сувласник са идеалним уделом од једне половине на правима која су иницијално чинила предмет заоставштине, те би се доношењем одлуке каква је предложена у жалби, одлучивало о правноснажно пресуђеној ствари. Наиме, како је о једном делу заоставштине правноснажно одлучено, о истом се не може одлучивати у поступку расправљања заоставштине, већ се заоставштина у том делу редукује, док остатак заоставштине представља предмет вођења оставинског поступка, који се у том поступку расправља.

(Решење Првог основног суда у Београду О.бр. 2711/23 од 6.4.2023. године и решење Вишег суда у Београду Гж бр. 16891/23 од 1.2.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Наташа Шаргић*

ТРОШКОВИ ПОСТУПКА У ПОРОДИЧНИМ СПОРОВИМА – НАЧЕЛО ПРАВИЧНОСТИ

Код захтева за накнаду трошкова поступка у вези са породичним односима суд одлучује по слободној оцени, водећи рачуна о разлозима правичности.

Из образложења:

Према стању у списима предмета малолетни тужилац је поднео тужбу против туженог, ради измене одлуке о висини доприноса његовог издржавања. Пресудом Првог основног суда у Београду П2 бр. 371/24 од 04.07.2024. године повећан је износ који је тужени дужан да плаћа тужиоцу на име свог доприна његовом издржавању. Одлучујући о захтевима парничних странака за накнаду трошкова овог поступка, првостепени суд је нашао да су испуњени услови из члана 207 Породичног закона РС. Наиме, применом истог одлучио је да свака странка своје трошкове парничног поступка имајући у виду специфичност односа који се у породичним споровима уређу-

ју, чињеницу да је поступак вођен за издржавање малолетног детета, да се у оваквим поступцима не може утврђивати успех, Такође, новац који би био потребан да једна од страна исплати, могао би бити искоришћен за дете а све имајући у виду и чињеницу да су странке постигле сагласност у погледу предмета спора на рочишту за главну расправу дана 04.07.2024. године.

Међутим, основано се жалбеним наводима туженог, указује да је у првостепеном поступку учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП-а, на шта се заправо указује наводима туженог у поднетој жалби. Наиме, правилност побједног решења не може се испитати нарочито због тога што нису дати јасни и довољни разлози о битним чињеницама а нису дати јасни и довољни разлози о битним чињеницама.

Одредбом члана 207 Породичног закона је прописано да о накнади трошкова поступка у вези са породичним односима суд одлучује по слободној оцени, водећи рачуна о разлозима правичности.

Наиме, према налажењу овог суда, као другостепеног, првостепени суд је у образложењу одлуке навео да је имао у виду специфичност односа који се у оваквом спору уређују. Међутим, првостепени суд је пропустио да цени околност да је тужилац у овој правној ствари малолетно дете, те да је предмет спора његов захев за измену одлуке о издржавању који захтев је тужени најпре оспорио, а тек касније је међу странкама постигнута нагодба због чега је у таквој ситуацији првостепена одлука морала да садржи разлог о томе због чега је одступљено од општег правила из одредбе члана 153 став 1 Закона о парничном поступку.

У породичним споровима јесте дозвољено одступање од наведене одредбе због начела правичност из одредбе члана 207 Породичног закона на коју одредбу се позива првостепени суд, али у таквом случају је суд био дужан да образложи своју оцену због чега постоје разлози правичности који налажу доношење такве одлуке. Стога је остало нејасно, јер нису дати разлози о одлучним чињеницама о томе, због чега је првостепени суд дошао до закључка да разлози правичности налажу да свака странка своје трошкове поступка, када се има у виду да је тужилац који је малолетан успео у спору, а да је основ тужбеног захтева тужени првобитно оспора-

вао, чиме је проузроковао трошкове даљег вођења истог. Правилна примена одредбе члана 207 Породичног закона подразумева оцену понашања странака са једне стране и исхода парнице са друге стране, односно разлози правичности налажу да се код одлуке о трошковима поступка цени и то ко је дао повода за вођење овог поступка, као и да ли је утицао на његово трајање.

У поновном поступку, првостепени суд ће, имајући у виду дате примедбе, отклонити наведене недостатке и правилном применим одредаба ЗПП-а и Породичног закона поново одлучити о трошковима поступка у овој парници и донети нову одлуку за коју ће дати јасне разлоге.

(Решење Првог основног суда у Београду П2 371/24 од 4.7.2024. године и решење Вишег суда у Београду Гж2 бр. 197/24 од 5.9.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Наташа Шаргић*

УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ, ПРЕКИД ПОСТУПКА И УПУЋИВАЊЕ НА ПАРНИЦУ

Оспоравање пуноважности уговора о доживотном издржавању од стране наследника у оставинском поступку није разлог за прекид тог поступка.

Из образложења:

Према стању у списима јавном бележнику Г.Ј. Решењем Трећег основног суда у Београду О бр. 1224/20 од 14.12.2020. године поверено је извођење радњи и спровођење оставинског поступка иза пок. Т.Б., бившег из Београда. У току оставинског поступка јавни бележник је утврдио да је пок. Т.Б. за живота закључио уговор о доживотном издржавању са Т.Д., као даваоцем издржавања, потврђен од стране јавног бележника З.М. заведен под ОПУ: 49-2020 од 14.1.2020. године, те да имовина обухваћена овим уговором не улази у састав заоставштине оставиоца. На рочишту одржаном 22.2.2021. године пуномоћници наследних учесника Т.С.Б. и Ш.Т.

су оспорили уговор о доживотном издржавању, предложили да јавни бележник прекине оставински поступак и упуту наследне учеснике на покретање парничног поступка у коме би се доказивала пуноважност наведеног уговора и обим заоставштине.

Одлучујући о предлогу за прекид поступка, правилно је јавни бележник побијаним решењем исти одбио као неоснован, позивајући се на одредбу члана 195 Закона о наслеђивању а у вези одредбе чланова 23 и 19 Закона о ванпарничном поступку, налазећи да из приложених доказа наведена имовина не чини заоставштину преминулог због чега нису испуњени услови за прекид поступка и упућивање на парницу што није сметња наследним учесницима да покрену посебан поступак у коме би се доказивала пуноважност наведеног уговора о доживотном издржавању.

Одредбом члана 23 став 1 Закона о ванпарничном поступку прописано је да ако су међу учесницима спорне чињенице важне за решење претходног питања, суд ће их упутити да у одређеном року покрену парницу или поступак пред управним органом ради решења спорног права, односно правног односа.

По оцени Вишег суда правилна је одлука јавног бележника да имовина која је предмет уговора о доживотном издржавању не улази у састав заоставштине из које се не могу намирити нужни наследници. Међутим, оваква одлука не спречава учеснике да у парничном поступку, под условима прописаним Законом о наслеђивању, оспоравају ваљаност закљученог уговора о доживотном издржавању и на тај начин евентуално докажу постојање имовине оставиоца која може бити предмет оставинског поступка.

(Решење јавног бележника Гордане Јовановић из Београда УПП: 719/2020 од 26.2.2021. године и решење Вишег суда у Београду Гж бр. 11645/22 од 11.7.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Наташа Шаргић*

ПРИВРЕМЕНА МЕРА КАО СРЕДСТВО ОБЕЗБЕЂАЊА ПОТРАЖИВАЊА

Привремена мера може да служи само ради обезбеђења потраживања које је обухваћено тужбеним захтевом.

Из образложења:

Према стању у списима, тужила С.С. је поднела тужбу против тужене В.Р. тражећи тужбеним захтевом да се обавезе тужена да јој на име накнаде штете исплати износ од 15.082,00 динара. Навела је да је 21.7.2023. године, услед обилних падавина, дошло до прокишњавања са терасе тужене у локал тужиље, услед чега је дошло до кратког споја, односно разводна кутија за струју је изгорела, истопила се а струја је нестала у објекту. Тужила је у тужби предложила да суд донесе и привремену меру којом би се туженој наложило да хитно изврши неопходне радове на својој тераси, како би цурење воде престало, будући да је иста онемогућена да користи локал с обзиром на то да у локалу нема струје, и прети јасна и несумњива опасност од пожара које цурење кишнице на разводну кутију сваког часа може да изазове.

Ожалбеним решењем одбијен је предлог за одређивање привремене мере тужиље којом би суд туженој наложило да хитно изврши неопходне радове на својој тераси која се налази у Београду, ул В.С. бр.12, изнад локала тужиље С.С., у Београду, у улици В.С. бр.12, како би цурење воде престало, на тај начин што ће уклонити све што је постављено на армираној бетонској тераси „ЛМТ“, затим ту таваницу осушити, очистити од остатка шута и другог заосталог материјала, поставити нову термо изолацију, те тако што ће на осушену и чисту подлогу поставити нову термо изолацију од тврде минералне вуне дебљине минимум 10 цм која је „обучена“ у дебљу ПВЦ фолију и преко термо изолације извести цементну кошуљицу дебљине минимум 4-5 цм у коју је утиснуто неко жичано плетиво да би се спречило пуцање кошуљице, након чега ће преко осушене кошуљице урадити хидро изолацију „Кондор“ са преклопима од 10 цм у правцу пада, а преклопе ће заварити бутан пламеником и то тако што ће преко „Кондора“ извести нову цементну кошуљицу са „rabbits“ плетивом. Када она „веже“ преко ње ће лепити нове подне, керамичке плочице за спољно облагање у лепку за керамику, а око стубова металне ограде ће пажљиво очистити постојећи изолациони и други матери-

јал до бетона, а потом залити врућим битуменом да би се спречио сваки продор атмосферске воде са терасе тужене на плафон тужиоца који се налази у пределу изнад разводне кутије за струју која се налази у локалу тужиље на зиду десно од улаза.

По оцени Вишег суда правилна је одлука првостепеног суда којом је одбио предлог за одређивање привремене мере, налазећи да нису испуњени услови из члана 449 став. 1, 2 и 3 Закона о извршењу и обезбеђењу, са образложењем да се тако постављеним предлогом не обезбеђује главно потраживање које се односи на накнаду материјалне штете. Наиме, између предлога за одређивање привремене мере и постављеног тужбеног захтева не постоји нужна корелација, будући да се предлогом тужиље не може постићи сврха обезбеђења облигационо-правног тужбеног захтева за накнаду материјалне штете.

Одредбом члана 449 Закона о извршењу и обезбеђењу прописано је да се привременом мером обезбеђује новчано или неновчано потраживање чије постојање извршни поверилац учини вероватним (став 1), а да би се одредила привремена мера за обезбеђење новчаног потраживања, извршни поверилац поред вероватноће постојања потраживања, мора учинити вероватним да ће без привремене мере извршни дужник осујетити или знатно отежати наплату потраживања тиме што ће своју имовину или средства отуђити, прикрити или на други начин њима располагати (став 2).

Привремена мера може служити само ради обезбеђења потраживања које је обухваћено тужбеним захтевом. У конкретном случају, тужбеним захтевом тужиља тражи накнаду материјалне штете а привременом мером тражи да суд наложи туженој извршење грађевинских радова на својој тераси, то се овако постављеним предлогом за одређивање привремене мере не може обезбедити главно потраживање тужиље, односно истим се не може постићи сврха обезбеђења захтева за накнаду материјалне штете, а како је то правилно закључио првостепени суд.

(Решење Другог основног суда у Београду II бр.3178/23 од 26.9.2023. године и решење Вишег суда у Београду Гж бр. 24074/23 од 22.2.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Наташа Шаргић*

РЕДОСЛЕД ОДЛУЧИВАЊА У СЛУЧАЈУ ПОСТАВЉАЊА ВИШЕ ТУЖБЕНИХ ЗАХТЕВА

Уколико тужилац током поступка тражи да суд најпре одлучи о такозваном евентуалном тужбеном захтеву, то би значило да одустаје од претходно постављених захтева (главног и осталих евентуалних), односно суд би у тој ситуацији морао да разјасни да ли тужилац повлачи тужбу или се одриче ових захтева.

Из образложења:

Тужбом је тражено утврђење ништавости завештања тврдећи да је исто фалсификовано, поднеском од 13.05.2021. године тужилац је прецизирао тужбени захтев и истакао други тужбени захтев ради поништаја тестаментa због завештајне неспособности, а затим поднеском од 04.08.2021. године истакао и трећи тужбени захтев ради поништаја завештања због недостатка форме, наводећи да то чини у смислу члана 197 став 2 ЗПП.

Првостепени суд је нашао да је тужбени захтев основан у делу у ком је тужилац тражио да се утврди да је рушљиво спорно завештање због недостатка прописане законске форме, те сматрајући да је ствар довољно расправљена у том делу, нашао је да није целисходно да се изводе други предложени докази на друге околности којима се оспорава предметни тестамент, те је делимичном пресудом усвојио тај захтев.

У другостепеној одлуци је наведено да уколико би сам тужилац тражио, како то произлази из списка, да суд одлучи најпре о трећем условно постављеном тужбеном захтеву, то би онда фактички имало значење да тужилац одустаје од претходних захтева (повлачи тужбу или се одриче ових захтева), а такво разјашњење је суд дужан да затражи од странака, сходно члану 313 ЗПП.

(Пресуда Вишег суда у Београду П бр. 218/20 од 11.10.2022. године и пресуда Апелационог суда у Београду Гж бр. 6357/22 од 21.03.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Катарина Кесеровић*

**ПРАВНИ ИНТЕРЕС ЗА ПОДНОШЕЊЕ ТУЖБЕ
РАДИ УТВРЂЕЊА НИШТАВОСТИ УГОВОРА
КОЈИМ СЕ РАСПОЛАЖЕ ПРЕДМЕТОМ
ПОСТУПКА РЕСТИТУЦИЈЕ**

Подносилац захтева за реституцију нема правни интерес за подношење тужбе ради утврђења ништавости уговора којим је власник, као приватно лице, располагао изузетим изграђеним земљиштем, обзиром на то да земљиште које је у приватној својини и које је изграђено не може бити предмет враћања у натуралном облику, у смислу Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, те утврђење ништавости наведеног уговора не би утицало на правни положај подносиоца захтева за реституцију, јер не би водило конституисању његовог права својине на земљишту које је изузето из поседа његовог правног претходника.

Из образложења:

У случају основаности тужбеног захтева за утврђење ништавости уговора о купопродаји закљученог између тужених, правна последица апсолутне ништавости произвела би правно дејство *ex tunc*, што значи од његовог закључења, односно сматрало би се да уговор никада није ни закључен. Да би постојао правни интерес тужиоца за подношење тужбе потребно је да у случају успеха у спору тужилац стекне могућност да реализује пренос власништва на предметном објекту и парцели на ком се објекат налази на своје име, будући да је тужилац следбеник једног од ранијих власника којима је земљиште након национализације изузето из поседа. Такву законску могућност тужилац и за случај успеха у овом спору не би стекао. Наиме, иако је предмет спорног уговора непокретност за коју је тужилац покренуо поступак реституције и поништаја решења о изузимању непокретности из поседа ранијих власника, ни у случају усвајања постављеног тужбеног захтева исход поступка не би имао за последицу враћање својине на објекту и права коришћења парцеле на којој је објекат изграђен тужиоцу, већ туженом Д.К., која парцела са статусом изграђеног грађевинског земљишта у приватној својини у смислу одредби Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, не може бити предмет

враћања у натуралном облику. Тужиочева правна позиција у поступку реституције, односно питање права на натурално или новчано обештећење тужиоца, као правног следбеника ранијих власника, не зависи од исхода поступка за утврђење ништавости

спорног уговора закљученог међу туженима, како су то правилно закључили нижестепени судови.

(Решење Вишег суда у Београду II бр. 5770/19 од 04.06.2020. године, решење Апелационог суда у Београду Гж 5822/20 од 23.09.2021. године и решење Врховног касационог суда Рев 416/22 од 23.02.2023. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Миа Марић*

МЕЋУПРЕСУДА

Међупресуда може бити донета само у случају захтева којим се тражи осуда на чинидбу који тужени оспори по основу и висини, док није могућа уколико се тужбеним захтевом тражи утврђење повреде права независно од тога што тужилац по том основу тражи и накнаду штете, с обзиром да ће суд уколико утврди да је повреда права учињена, решити о захтеву у целини и усвојити тужбени захтев за утврђење.

Из образложења:

Тужба за утврђење постојања, односно непостојања чињеница, каква је у конкретном случају тужба тужиље у погледу захтева да се утврди да су јој тужени повредили морална ауторска права, имовинска ауторска права, као и имовинска права интерпретатора, може се поднети када је то предвиђено законом или другим прописом (194 став 3 ЗПП). С обзиром да доношењу међупресуде има места само у случају када је тужени оспорио и основ и висину тужбеног захтева, те да после наступања правноснажности међупресуде суд наставља расправу о износу који је такође био споран и

доноси коначну пресуду којом се усваја захтев у обиму утврђеном на основу претресања, нема никакве сумње да је она могућа само у случају захтева којим се тражи осуда на чинидбу, као на пример накнада штете, али не и у случају захтева за утврђење постављеног у тужби којим се тражи утврђење повреде права. Ово стога што у случају да суд утврди да је повреда права учињена, не само што је решио о основу, решио је о захтеву у целини због чега ће у таквом случају усвојити тужбени захтев за утврђење. Због тога, у ситуацији када поред захтева за утврђење извршене повреде, тужилац тражи и накнаду штете, с обзиром да се утврђењем повреде права решава и о основу захтева за накнаду штете, (јер уколико повреда постоји, постоји и основ за накнаду штете), суд не може донети међупресуду независно од тога што поред захтева за утврђење тужиља поставља и захтев за накнаду штете.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 38/24 од 08.05.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду П4 бр. 70/12 од 13.09.2023. године)

Аутор сентенце:

саветник, Љубица Дробњак

ТУЖБЕНИ ПРЕДЛОГ ЈЕ ФАКУЛТАТИВНИ ЕЛЕМЕНТ ТУЖБЕ

Суд је везан само тужбеним захтевом тужиоца који произилази из чињеница на којима се заснива, док петитум тужбе представља предлог тужиоца о томе како треба да гласи одлука о његовом тужбеном захтеву који суд не обавезује, због чега за потпуну пасивну легитимацију није довољно да одређено лице буде обухваћено само у петитуму тужбе.

Из образложења:

Наводима ревизије тужиоца да је он у петитуму противтужбеног захтева обухватио све сувласнике, не доводи се у сумњу правилност побијане пресуде. То што је тужилац у тужбеном

предлогу своје тужбе (петитум), тражио да суд обавезе, поред тужених и непарничаре М.Ж. и Ј.С. да признају и трпе упис права својине тужиоца у јавне књиге, не значи да су испуњени услови из одредбе члана 211. став 2. Закона парничном поступку за потпуну пасивну легитимацију. Тако би било у случају да је тужилац наведена лица тужбом обухватио као странке, како је прописано одредбом члана 211. став 2. Закона парничном поступку, а он није тако поступио. Суд је везан само тужбеним захтевом тужиоца који произлази из чињеница на којима се заснива, док тужбени предлог може да садржи непотребне чињеничне констатације које би могле да одлуку чине неразумљивом. Дакле, чињеница да је тужилац у свом тужбеном предлогу навео да су непарничари М.Ж. и Ј.С. (који су у јавним књигама уписани као сувласници предметне непокретности) дужни да признају и трпе упис његовог права својине на предметној непокретности у јавним књигама, не значи да је на тај начин тужбом обухватио све нужне супарничаре, пошто М.Ж. и Ј.С. нису странке (тужени) у овој парници.

(Пресуда Врховног суда Рев бр. 8229/24 од 24.04.2024. године и пресуда Вишег суда у Београду II бр. 3215/21 од 27.09.2022. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Љубица Дробњак*

ТРОШКОВИ НАСТАЛИ ПРЕД ЈАВНИМ БЕЛЕЖНИКОМ

Трошкови настали пред јавним бележником нису трошкови који се могу признати као трошкови поводом парничног поступка, већ су у питању трошкови које је странка имала у поступку пред јавним бележником, у ком се примењују правила ванпарничног поступка по којима, између осталог, трошкове поступка сноси учесник који је искључиво својим понашањем дао повод за покретање поступка.

Из образложења:

Првостепени суд је, приликом доношења одлуке о трошковима, пропустио да примени и одредбе материјалног права садржане у Закону о јавном бележничком поступку и Закону о ванпарничном поступку, неправилно закључивши да се тужиоцима у парничном поступку имају признати и трошкови по основу депоновања новца код јавног бележника, тј. јавнобележничке награде.

Одредбама Закона о ванпарничном поступку прописано је да се правила ванпарничног поступка сходно примењују на поступак пред јавним бележником, те да се сходно примењују одредбе ЗПП-а, ако овим или другом законом није друкчије одређено (члан 30), као и да ће се решењем којим се одређује издавање предмета утврдити и трошкови који су настали у вези са чувањем и руковањем предметима и ко је дужан да их накнади (члан 220 став 2), при чему је опште правило да трошкове поступка сноси учесник у чијем интересу се поступак води, односно учесник који је искључиво својим понашањем дао повод за покретање поступка (члан 28 став 3).

(Решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 87/24 од 20.03.2024. године и решење Вишег суда у Београду П бр. 1124/22 од 31.10.2022. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Тијана Перовић*

ТУЖБА ЗА ОСПОРАВАЊЕ ЖИГА

Тужбом за оспоравање жига се пружа судска заштита лицу које није носилац права на жиг у односу на лице које је поднело пријаву, односно регистровало жиг, по два посебна основа – први, због повреде правног интереса тужиоца подношењем пријаве противно начелу савесности и поштења или повредом законске или уговорне обавезе, односно регистрањем знака на основу такве пријаве (члан 80 Закона о жиговима) и други – ради заштите ознаке која је коришћењем поста-

ла општепозната ознака за одређени производ тужиоца (члан 81 Закона о жиговима). По оба наведена основа тужилац тужбом може тражити да га суд огласи за подносиоца пријаве, односно носиоца права.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је привредно друштво “АА”, које је препознатљив бренд на тржишту послова којима се бави, а које свој назив “АА” користи као знак за означавање услуга које пружа. Тужени је дуго низ година, почев од оснивања тужиоца, обављао функцију директора овог привредног друштва, те му је био познат назив и начин настанка назива тужиоца, као и репутација тужиоца на тржишту послова које обавља. Тужени је дао оставку на место директора и отказ уговора о раду, те је основао привредно друштво под називом “АА solutions”, које је регистровао на истој адреси на којој се налази седиште тужиоца и потом је Заводу за интелектуалну својину поднео пријаву за регистрацију жига који садржи назив тужиоца “АА”. Након оснивања фирме туженог разни клијенти и компаније електронским путем су се обраћали тужиоцу, иако су имали намеру да се обрате фирми туженог, а већи број пошиљака намењених фирми туженог достављен је грешком тужиоцу. Тужилац и привредно друштво туженог су конкуренти на тржишту.

Жиг мора бити такав да код просечних корисника не може изазвати пометњу, односно забуну. Што су услуге, односно производи сличнији, то се критеријум различитости жигова мора строжије тумачити. Дакле, код жигова којима се означавају производи који припадају различитим категоријама (попут тешке механизације и прехрамбене индустрије) може се толерисати већи степен сличности, имајући у виду да код корисника, односно купаца међу њима, тешко може доћи до забуне, односно пометње. Насупрот томе, жигови којима се означава роба или услуга исте категорије морају бити различити и не може се толерисати сличност или међусобна повезаност.

Правилно је првостепени суд применом одредаба члана 1 став 2, члана 80 и члана 81 Закона о жиговима, оценио да је тужени пријаву

за регистрацију жига “АА” поднео противно начелу савесности и поштења, те да је тиме повређен правни интерес подносиоца тужбе.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 78/20 од 06.12.2023. године и пресуда Вишег суда у Београду П4 бр. 11/18 од 22.01.2020. године)

*Аутор сентенце:
саветник, Тијана Перовић*

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ У СПОРОВИМА РАДИ ЗАШТИТЕ ПРАВА ЛИЧНОСТИ ПРОИСТЕКЛИХ ИЗ КОРИШЋЕЊА ЛИЧНОГ ИМЕНА ФИЗИЧКОГ ЛИЦА У ПОСЛОВНОМ ИМЕНУ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Привредни суд је стварно надлежан за поступање у спору ради судске заштите права личности проистеклих из коришћења личног имена физичког лица у пословном имену привредног друштва, јер је у питању спор који произлази из примене Закона о привредним друштвима у смислу одредбе члана 25 став 1 тачка 3 Закона о уређењу судова (“Службени гласник РС”, бр. 116/2008 са даљим изменама).

Из образложења:

Виши суд у Београду се огласио стварно ненадлежним применом одредби чл. 25 Закона о уређењу судова (“Службени гласник РС”, бр. 116/2008 са даљим изменама) и чл. 30 Закона о привредним друштвима, ценећи садржину тужбеног захтева којим је тужилац тражио да се утврди да је тужено привредно друштво регистрацијом и употребом назива “...” и истицањем тог назива на својим пословним просторијама повредио част и углед тужиоца, да се обавезе тужени да му на име накнаде штете због повреде части и угледа исплати износ од 4.700.000,00 динара, да се обавезе тужени да промени пословно име тако да из њега искључи назив “...”, да се забрани туженом да у будућности региструје пословно име које би у себи садржало исти или сличан назив, као и да се обавезе тужени да увод и изреку пресуде објави у дневним новинама.

Према одредби чл. 25 ст. 1 тачка 3 Закона о уређењу судова (“Службени гласник РС”, бр. 116/2008 са даљим изменама), привредни суд у првом степену суди у у спору који произлази из примене Закона о привредним друштвима или примене других прописа о организацији и статусу привредног субјекта, као и у спору о примени прописа о приватизацији и хартији од вредности.

Одредбом чл. 30 ст. 1. Закона о привредним друштвима прописано је да пословно име друштва може да садржи лично име физичког лица уз његову сагласност, а ако је то лице умрло, уз сагласност његових законских наследника. У случају повреде одредбе ст. 1. и 2. овог члана, физичко лице, а ако је то лице умрло, његови наследници, остварују заштиту у складу са чл. 28. овог закона. Без обзира на постојање сагласности из ст. 1. овог члана, ако друштво својим пословањем или на други начин повређује части углед лица чије је име унето у његово пословно име, то лице, а ако је то лице умрло, његови законски наследници, може тужбом надлежном суду да захтева брисање његовог имена из пословног имена друштва и накнаду евентуалне штете која му је причињена.

У конкретном случају, тужилац свој тужбени захтев заснива на чињеници да је потомак чувеног научника, чије је име тужени укључио у назив свог хотела, а што по становишту тужиоца вређа његову част и углед, као и лична права његове породице, због чега је тражена судска заштита. Из цитиране законске одредбе, произлази да је ради расправљања о истакнутом захтеву потребно применити Закон о привредним друштвима, а који регулише могућност и услове употребе личног имена физичког лица у пословном имену привредног друштва, како је то правилно и утврдио Виши суд у Београду, па полазећи од наведених околности, а имајући у виду цитиране законске одребе, за поступање у овом спору је надлежан Привредни суд у Новом Саду.

(Решење Вишег суда у Београду П4 бр. 333/23 од 23.08.2023. године, решење Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 154/23 од 16.05.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Ксенија Митровић*

**СТВАРНА НЕНАДЛЕЖНОСТ КОД НАКНАДЕ
МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ НА ОСНОВУ ПОВРЕДЕ ПРАВА
НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ**

Одредбом члана 16 став 4 Закона о изменама и допунама Закона о заштити права на суђење у разумном року ("Сл.гласник РС" бр. 92/23) прописано је да ће се тужба за накнаду имовинске штете која је поднета у вези са повредом права на суђење у разумном року у стечајном или извршном поступку из члана 1. овог закона по којој није донета првостепена одлука до дана ступања на снагу овог закона, сматрати уставном жалбом.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужила је дана 01.12.2023.године поднела против тужене тужбу ради накнаде материјалне штете због повреде права на суђење у разумном року, настале у стечајном поступку који се у предмету Привредног суда у Београду Ст 32/11 води против Друштвеног предузећа К.К- Београд - у стечају које се састоји од 100% друштвеног капитала, а у односу на који случај се у складу са одредбом члана 1 став 4 Закона о заштити права на суђење у разумном року не примењује тај закон већ се у складу са одредбом члана 82 став 2 Закона о Уставном суду може изјавити уставна жалба, то је првостепени суд нашао да исти није надлежан у овој правној ствари, те се применом наведених одредби Закона, као и члана 16 ЗПП-а, огласио апсолутно ненадлежним и одбацио тужбу тужиље.

Наиме, Законом о изменама и допунама Закона о заштити права на суђење у разумном року ("Сл.гласник РС" бр. 92/23) члану 1 Закона о заштити права на суђење у разумном року додат је став 4 којим је прописано да се Закон о заштити права на суђење у разумном року ("Службени гласник РС" број 40/15) не примењује на стечајне и извршне поступке које се воде ради намирења признатих или утврђених потраживања у којима је стечајни, односно

извршни дужник предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом. Одредбом члана 16 став 4 Закона о изменама и допунама Закона о заштити права на суђење у разумном року („Сл.гласник РС” бр. 92/23) прописано је да ће се тужба за накнаду имовинске штете која је поднета у вези са повредом права на суђење у разумном року у стечајном или извршном поступку из члана 1. овог закона по којој није донета првостепена одлука до дана ступања на снагу овог закона, сматрати уставном жалбом, док је одредбом члана 82 став 2 Закона о уставном суду („Сл.гласник РС“ бр.92/23) прописано да се уставна жалба може изјавити и ако нису исцрпљена правна средства, ако је подносиоцу уставне жалбе повређено право на суђење у разумном року у стечајним и извршним поступцима који се воде ради намирења признатих или утврђених потраживања у којима је стечајни, односно извршни дужник предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом. Наведене одредбе Закона објављене су у Службеном гласнику РС дана 27.10.2023. године и исте су ступиле на снагу 8 дана од дана објављивања.

Имајући у виду цитиране одредбе материјалног права, те да је тужиља у конкретном случају тужбу против тужене поднела дана 01.12.2023. године, а ради накнаде материјалне штете због повреде права на суђење у разумном року настале у стечајном поступку који се у предмету Привредног суда у Београду Ст 32/11 води против Друштвеног предузећа КК Београд - у стечају које се састоји од 100% друштвеног капитала, то је правилно првостепени суд нашао да исти није надлежан за одлучивање у овој правној ствари, те одбацио тужбу у овој правној ствари.

(Решење Вишег суда у Београду Гжрр1.бр.95/24 од 12.08.2024. године и решење Првог основног суда у Београду Прр1.бр. 293/23 од 20.12.2023. године).

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Анита Ристић*

ОЦЕНА БЛАГОВРЕМЕНОСТИ ТУЖБЕ ЗА ПОНИШТАЈ ТЕСТАМЕНТА

Није довољно да првостепени суд само утврди да је тужилац сазнао за постојање тестаментa, већ је неопходно да утврди када је тужилац сазнао форму и садржину наведеног тестаментa, од када је почео да тече једногодишњи рок из члана 170 Закона о наслеђивању.

Из образложења:

Ожалбеним решењем Основни суд у Младеновцу одбацио је тужбу у овој правној ствари као неблаговремену. Према датим разлозима првостепеног суда добијано решење је донето применом одредбе члана 170 Закона о наслеђивању у вези са члановима 295 и 294 Закона о парничном поступку, с обзиром да је тужилац за постојање завештања сазнао најкасније 7 месеци од смрти завештаоца.

Наиме, чланом 170 Закон о наслеђивању, прописано је да поништај завештања рушљивог због повреде облика и непоштовања услова одређених законом може се захтевати у року од једне године од дана сазнања за завештање, а најкасније у року од десет година од дана проглашења завештања. Рок од једне године не може почети да тече пре проглашења завештања. Међутим, како је тужилац тужбом тражио поништај завештања, није било довољно да првостепени суд само утврди да је тужилац сазнао за постојање тестаментa, већ је неопходно да утврди када је тужилац сазнао форму и садржину наведеног тестаментa, од када почиње да тече једногодишњи рок из наведеног члана 170 Закона о наслеђивању.

(Решење Основног суда у Младеновцу П 1547/21 од 26.04.2023. године и решење Вишег суда у Београду Гж 11389/24 од 05.06.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Соња Антонијевић*

ТРОШКОВИ ПОСТУПКА И ДАВАЊЕ ПОВОДА ЗА ТУЖБУ

Правилно је суд обавезао туженог да накнади трошкове парничног поступка иако је тужени признао тужбени захтев, налазећи да нема места примени члана 156 ЗПП, јер је тужени дао повода за тужбу, стога што се тужилац пре тужбе обраћао са опоменом пред утужење, ради отклањања повреде ауторског права.

Из образложења:

Виши суд у Београду је донео пресуду на основу признања којом је усвојио тужбени захтев тужиоца и пропустио је да одлучи о трошковима парничног поступка. Допунским решењем о трошковима суд је досудио тужиоцу трошкове поступка.

Имајући у виду конкретан случај и стање у списима предмета да се тужилац туженом обраћао са захтевом за отклањање повреде његовог ауторског права и пре подношења тужбе, опоменом пред утужење, на коју опомену се тужени оглушио, само признање тужбеног захтева након подношења тужбе у одговору на тужбу не може представљати разлог за ослобађање од обавезе плаћања трошкова поступка јер је по налажењу овог суда тужени дао повод за тужбу, па је тек подношењем тужбе тужилац остварио своје право и утврђена му је повреда ауторског права пресудом на основу признања.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж4 бр. 95/23 од 21.12.2023. године и решење Вишег суда у Београду П4 бр. 43/23 од 14.09.2023. године)

Аутор сентенце: саветник, Влајко Стојиљковић

ТУЖБА ЗА УТВРЂЕЊЕ ДА ЈЕ УГОВОР РАСКИНУТ (примена члана 194. став 1. ЗПП-а)

Код тужбе којом се тражи утврђење да је уговор раскинут нема места одбачају тужбе, јер се не ради о тужби за утврђење чињенице у смислу одредбе члана 194. став 1. ЗПП-а. Тужба којом се тражи да се утврди да је уговор раскинут, је дозвољена

тужба и представља једину могућност странци у случају постојања спора о престанку дејства уговора услед давања једностране изјаве о раскиду.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Београду П 508/24 од 19.4.2024. године, одбачена је тужбе у ставу 1 петитума тужбеног захтева којим је тужила тражила да се утврди да је дана 6.3.2024. године раскинут Уговор о заједничкој градњи “суинвестирању” закључен између тужиле АА у својству суинвеститора и туженог ББ у својству инвеститора, потврђен дана 4.8.2020. године од стране јавног бележника ЖМ из Београда под пословним бројем ОПУ: 558-2020, што би тужени био дужан да призна и трпи. Благовремено изјављеном жалбом тужила је побијала првостепено решење због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Према образложењу побијаног решења следи да је тужила ставом 1 петитума тужбеног захтева тражила утврђење чињенице да је дана 6.3.2024. године раскинут уговор о заједничкој градњи (суинвестирању) закључен између парничних странака, па је у складу са одредбом члана 194 став 1 Закона о парничном поступку првостепени суд оценио да је таква тужба недозвољена и исту одбацио у наведеном делу.

Међутим, по оцени Апелационог суда оваква одлука првостепеног суда не може се прихватити као правилна, јер је захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374 став у вези са чланом 194 Закона о парничном поступку, на коју се жалбом тужиле основано указује.

Одредбом члана 194 Закона о парничном поступку прописано је да тужилац може у тужби да тражи да суд само утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа, повреду права личности или истинитост односно неистинитост неке исправе (став 1).

Тужба за утврђење може да се поднесе ако тужилац има правни интерес да суд утврди постојање односно непостојање неког

спорног права или спорног односа пре доспелости захтева за чинидбу из истог односа или истинитост односно неистинитост неке исправе, или ако тужилац има неки други правни интерес (став 2). Тужба за утврђење може да се поднесе ради утврђења постојања односно непостојања чињенице, ако је то предвиђено законом или другим прописом (став 3).

Имајући у виду цитиране законске одредбе тужба за утврђивање постојања или непостојања неког права или правног односа може се поднети ако тужилац има правни интерес да суд утврди постојање, односно непостојање неког спорног права или правног односа пре доспелости захтева за чинидбу из истог односа.

Према стању у списима тужила је поднетом тужбом тражила да суд утврди да је раскинут предметни уговор о заједничкој градњи “суинвестирању” закључен између парничних странака због неиспуњења уговорних обавеза од стране туженог, као и накнаду штете, па се основано жалбом тужиле указује да је првостепени суд погрешно закључио да тужила тражи утврђење чињенице.

Преображајна тужба је конститутивног карактера којом се у случају усвајања захтева мења дотадашњи положај и односи учесника у поступку, јер се истом врши настанак, промена или успостављање одређених субјективних права. Преображај у праву настаје тек наступањем правноснажности преображајне судске одлуке, тако да тужилац у парници не може на другачији начин да оствари намеравану заштиту. Остваривање преображајног права судским путем мора бити одређено одредбама материјалног права, због чега за преображајне тужбе важи принцип ограниченог броја - *numerous clauses*. Вршење преображајних права је изузетак, а правило је да се оне проводе неформалним изјавама воље, као што је то случај и код раскида уговора због неиспуњења из члана 124 Закона о облигационим односима. Остваривање правне заштите код преображајних права која се врше неформалним путем даје повод спору али се спорност у том случају решава путем расправљања правних последица које изјава једне уговорне стране треба, односно може да произведе.

Изрицање раскида уговора због неиспуњења, од стране суда по преображајној тужби није могуће и не може уживати правну

заштиту према одредбама материјалног права. Такво становиште основ налази и у правној природи изјаве о раскиду уговора због неиспуњења, јер би супротно значило да правне последице такве изјаве у корист тужиље могле наступити тек када би судском одлуком био раскид установљен, што би било супротно одредби члана 132 Закона о облигационим односима.

У случају раскида уговора због неизвршења уговорне обавезе, раскид се врши једностраном изјавом воље која се саопштава другој уговорној страни, а у случају спора о пуноважности дејства таквог уговора или престанку дејства уговора услед давања изјаве о раскиду, странкама остаје само могућност да поднесу тужбу за утврђење да је уговор раскинут.

У таквој ситуацији, захтев који садржи декларацију да је одређени уговор раскинут представља правно средство уговорне стране која врши право на раскид уговора због неиспуњења да од себе отклони неизвесност у вези са исходом конкретног пословног односа и истовремено оствари правну заштиту код регулисања последица раскида према другој уговорној страни. У конкретном случају, тужила је поступила управо на описани начин и тужбеним захтевом тражила је да се утврди да је раскинут предметни уговор о суинвестирању закључен између парничних странака због неиспуњења уговорне обавезе од стране супротне стране - туженог.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж 2839/24 од 29.05.2024. године и решење Вишег суда у Београду П 508/24 од 19.04.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Наташа Витковић*

ТУЖБА ЗБОГ ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ

Тачан опис радње којом је тужилац претрпео злостављање на раду није обавезан садржај тужбеног захтева и одсуство истог нема за последицу да се тужба сматра неуредном.

Да би се тужба сматрала уредном довољно је, да је у реферату тужбе описано понашање којим се сматра да је учињено злостављање, на начин да тужбени захтев буде одређен и разумљив.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Београду П1 бр.33/23 од 18.12.2023. године, одбачена је тужба.

Против наведеног решења тужилац је преко пуномоћника благовремено изјавио жалбу из свих законских разлога.

Испитујући правилност и законитост ожалбеног решења, на основу чл. 386, а у вези чл. 402 Закона о парничном поступку, Апелациони суд у Београду је оценио да је жалба тужиоца основана.

Према разлозима ожалбеног решења, тужилац је дана 07.04.2023. године поднео непотпуну и неуредну тужбу ради заштите од злостављања на раду, па како у конкретном случају нису наведене конкретне радње злостављања, сходно одредбама чл. 6 и 30 Закона о спречавању злостављања на раду, а тужба је поднета од стране пуномоћника из реда адвоката, првостепени суд је одлучио да тужбу одбаци, на основу чл. 101 став 5. и 294. став 1. тачка 7. ЗПП у вези чл. 6 и 30 Закона о спречавању злостављања на раду.

Међутим, доносићи ожалбено решење, првостепени суд је погрешно применио материјално право. Наиме, чл.30 Закона о спречавању злостављања на раду, у поступку пред надлежним судом, запослени који сматра да је изложен злостављању може да захтева: 1) утврђење да је претрпео злостављање, 2) забрану вршења понашања које представља злостављање, забрану даљег вршења злостављања, односно понављање злостављања, 3) извршење радње ради уклањања последица злостављања, 4) накнаду материјалне и нематеријалне штете у складу са законом и 5) објављивање пресуде донете поводом тужби из тачке 1 - 4 овог члана. Имајући у виду наведене законске одредбе, произилази да, тачан опис радње којом је тужилац претрпео злостављање није обавезан садржај тужбеног захтева, у чијем одсуству се тужба сматра неуредном.

У конкретном случају, основано се наводима жалбе указује да тужилац, у садржини тужбе, односно наводима тужбе, истиче на који начин је учињено злостављање, па их таксативно у тужби набраја и детаљно описује, због чега је, по мишљењу овог суда, тужилац у чињеничним наводима тужбе навео радње злостављања, па је тужбени захтев тужиоца одређен и разумљив, обзиром да је описао у односу на које понашање сматра да је учињено злостављање на раду, те навео који вид штете је претрпео због тих радњи. Стога је тужба, по оцени овог суда, уредна, имајући у виду одредбе чл. 30 Закона о спречавању злостављања на раду, јер је тужилац тужбом тражио оно на шта је законом овлашћен.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж1 1218/24 од 20.03.2024. године)

*Аутор сентенце:
самостални саветник, Наташа Витковић*

ДИСКУСИЈЕ

Проф. др Никола Бодирога
*Редовни професор Правног факултета у Београду
и потпредседник Високог савета судства*

АПСОЛУТНА ЗАСТАРЕЛОСТ ИЗВРШЕЊА НОВЧАНЕ КАЗНЕ КАО ПРЕКРШАЈНЕ САНКЦИЈЕ И ОБУСТАВА ИЗВРШНОГ ПОСТУПКА

Увод

Законом о извршењу и обезбеђењу уређује се поступак принудног намирења потраживања извршних поверилаца заснованих на извршним и веродостојним исправама. Најважније извршне исправе представљају судске одлуке донете у различитим поступцима. Принудно извршење тих одлука спроводи се по одредбама Закона о извршењу и обезбеђењу, ако посебним законом није другачије прописано. То важи и за одлуке прекршајних судова. У складу са чланом 41. став 1. тачка 2. Закона о извршењу и обезбеђењу, извршна исправа јесте и одлука донета у прекршајном поступку која гласи на новчану обавезу ако посебним законом није другачије одређено. Из наведене законске одредбе произлази да начин извршења одлуке донете у прекршајном поступку зависи од врсте обавезе која је том одлуком наложена и од постојања посебних законских одредаба којима се регулише њено извршење. У тексту ћемо анализирати начин извршења одлуке прекршајног суда којом је изречена новчана казна као прекршајна санкција и утицај апсолутне застарелости извршења на ток и окончање извршног поступка.

1. Закон о прекршајима и извршење новчане казне

Одредбама чл. 307. до 323. Закона о прекршајима,¹ уређује се извршење одлука прекршајних судова. На овом месту приказаћемо најважнија правила која су од значаја за тему овог рада.

---

¹ Закон о прекршајима, *Службени гласник РС*, бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 – одлука УС, 91/2019, 91/2019–др.закон, 112/2022–одлука УС.

Да би одлука прекршајног суда постала извршна потребно је да прво наступи правноснажност, односно да се одлука прекршајног суда више не може побијати жалбом или да жалба није дозвољена. Осим тога, тражи се да буду испуњени и други услови. Одлука донета у прекршајном поступку извршава се кад постане правноснажна и кад за извршење нема законских сметњи, ако овим законом није другачије одређено (члан 307. став 1. Закона о прекршајима). Одлука којом је правноснажно изречена новчана казна или је одлучено о накнади трошкова поступка или о имовинскоправном захтеву, или је изречена мера одузимања имовинске користи, принудно се извршава кад истекне у одлуци одређен рок за плаћање казне, трошкова поступка, имовинске користи, накнаде штете или за повраћај ствари (члан 307. став 2. Закона о прекршајима). Ако за поједине случајеве у закону није другачије одређено, одлука се извршава када протекне 15 дана од њене правноснажности, а ако је против одлуке била изјављена жалба, тај рок се рачуна од дана достављања другостепене одлуке (члан 307. став 4. Закона о прекршајима). У законом одређеним случајевима извршењу се може приступити и пре правноснажности одлуке.

Сам начин извршења зависи од санкције која је изречена. Новчане казне, казне изречене због непоштовања суда, досуђене судске таксе и трошкови поступка, одлуке о имовинскоправном захтеву и о одузимању имовинске користи извршавају се у складу са овим законом (члан 309. Закона о прекршајима). Казна затвора, неплаћена новчана казна замењена казном затвора, рад у јавном интересу, заштитне мере и васпитне мере извршавају се по закону којим се уређује извршење кривичних санкција,² ако овим законом није другачије одређено (члан 310. Закона о прекршајима).

Законом је прописана искључива надлежност суда за извршење новчане казне и других новчаних износа које је досудио прекршајни суд. Новчану казну изречену за прекршај, трошкове прекршајног поступка као и друге новчане износе који су досуђени по основу накнаде штете, на основу имовинскоправног захтева или по

---

² Закон о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014 и 35/2019.

основу одузимања имовинске користи, извршава прекршајни суд, који их је изрекао, односно суд на чијем подручју је издат прекршајни налог (члан 314. став 1. Закона о прекршајима).

По протеку рока за добровољно плаћање суд који је донео првостепену одлуку која се извршава, односно суд на чијем подручју је издат прекршајни налог који се извршава доноси решење о извршењу (члан 315. став 1. Закона о прекршајима). Решењем суд одређује да ли ће се неплаћена новчана казна заменити у казну затвора или у казну рада у јавном интересу или наплатити принудним путем (члан 315. став 2. Закона о прекршајима). Одредбама чл. 316. и 317. Закона о прекршајима прописана је садржина решења о извршењу, право на приговор против решења о извршењу, несупензивно дејство приговора, као и надлежност за одлучивање о приговору.

Средства којима се врши принудна наплата су: 1) извршење на средствима са рачуна кажњеног лица; 2) извршење на личним примањима кажњеног лица; 3) извршење пописом, проценом и продајом покретних ствари и непокретности у својини кажњеног лица (члан 318. став 1. Закона о прекршајима). Ако се током спровођења решења установи да се принудна наплата не може спровести на средствима и предметима извршења који су одређени у решењу, суд може преиначити решење и одредити друго средство и предмет извршења (члан 318. став 4. Закона о прекршајима). У поступку принудне наплате прво се намирују трошкови поступка и трошкови извршења (члан 318. став 5. Закона о прекршајима).

Из цитираних законских одредаба произлази да се неплаћена новчана казна може заменити казном затвора или радом у јавном интересу или наплатити принудним путем. Од тога зависи и начин извршења, надлежност за спровођење извршења, као и законски оквир по ком ће се извршење спроводити. Неплаћена новчана казна која је замењена казном затвора и рад у јавном интересу извршавају се у складу са Законом о извршењу кривичних санкција, ако Законом о прекршајима није другачије одређено. Ако се неплаћена новчана казна наплаћује принудним путем, онда надлежност за спровођење извршења и правила по којима ће се извршење спроводити

зависе од одређеног средства и предмета извршења. У случају извршења на средствима са рачуна кажњеног лица, надлежна је организација за принудну наплату, а спровођење извршења се одвија према закону којим се уређује платни промет (члан 319. Закона о прекршајима). Извршење на личним примањима кажњеног лица, извршење пописом, проценом и продајом покретних ствари, као и извршење продајом непокретности кажњеног лица спроводи се сходном применом Закона о извршењу и обезбеђењу,³ а за спровођење извршења искључиво је надлежан суд (чл. 320. и 321. Закона о прекршајима). У том смислу напомињемо да у складу са чланом 41. став 1. тачка 2. Закона о извршењу и обезбеђењу извршну исправу представља и извршна одлука донета у прекршајном поступку која гласи на новчану обавезу ако посебним законом није другачије одређено. Чињеница да се извршење ради принудне наплате неплаћене новчане казне спроводи на начин прописан одредбама Закона о извршењу и обезбеђењу не претвара ту новчану казну у потраживање из грађанскоправног односа нити искључује примену материјалноправних одредаба Закона о прекршајима у које спадају и норме о застарелости извршења.

2. Застарелост у Закону о прекршајима

Закон о прекршајима разликује застарелост покретања и вођења прекршајног поступка, као и застарелост извршења казне и заштитне мере. Прописани су рокови застарелости, застој застарелости, као и апсолутна застарелост. Последице застарелости зависе од фазе у којој се налази поступак у тренутку њеног наступања.

Прекршајни поступак се не може покренути нити водити ако протекне годину дана од дана када је прекршај учињен (члан 84. став 1. Закона о прекршајима), с тим што се за поједине прекршаје може прописати дужи рок застарелости, али највише пет година (прекршаји из области царинског, спољнотрговинског, девизног пословања и сл.). Застарелост покретања и вођења прекршајног

---

³ Закон о извршењу и обезбеђењу – ЗИО, *Службени гласник РС*, бр. 106/2015, 106/2016 – аутентично тумачење, 113/2017 – аутентично тумачење, 54/2019, 9/2020 – аутентично тумачење, 10/2023 – др. закон.

поступка не тече за време током ког се покретање и вођење прекршајног поступка не може предузети по самом закону (члан 84. став 2. Закона о прекршајима). Застарелост се може прекинути било којом процесном радњом надлежног суда која се предузима ради вођења прекршајног поступка (члан 84. став 3. Закона о прекршајима). Након прекида застарелост поново почиње да тече (члан 84. став 4. Закона о прекршајима). Покретање и вођење прекршајног поступка застарева у сваком случају кад протекне два пута онолико времена колико се по закону тражи за застарелост (члан 84. став 7. Закона о прекршајима). У том случају говоримо о апсолутној застарелости покретања и вођења прекршајног поступка.

Законом о прекршајима уређена је и застарелост извршења казне и заштитне мере. Изречена казна и заштитна мера не могу се извршити ако је од дана правноснажности пресуде протекла једна година (члан 85. став 1. Закона о прекршајима). Овај рок почиње да тече од дана правноснажности пресуде којом је изречена казна и заштитна мера (члан 85. став 2. Закона о прекршајима). Застарелост не тече за време током ког се извршење не може предузети по закону (члан 85. став 3. Закона о прекршајима). До прекида застарелости долази услед предузимања сваке процесне радње надлежног органа, у циљу извршења казне, односно заштитне мере (члан 85. став 4. Закона о прекршајима). После прекида застарелост почиње поново да тече (члан 85. став 5. Закона о прекршајима). Постоји и апсолутна застарелост извршења казне односно заштитне мере, која наступа када протекне два пута онолико времена колико се по закону тражи за извршење казне, односно заштитне мере (члан 85. став 6. Закона о прекршајима). Значај застарелости у Закону о прекршајима може се сагледати у следећим ситуацијама.

Један од разлога за одбацивање захтева за покретање прекршајног поступка јесте и наступање застарелости, у ком случају се захтев за покретање прекршајног поступка одбацује (члан 184. став 2. тачка 4. Закона о прекршајима). Решење о обустави прекршајног поступка доноси се, између осталог, ако је наступила застарелост за вођење прекршајног поступка (члан 248. став 1. тачка 6. Закона о прекршајима).

Пресуда и решење првостепеног прекршајног суда може се побијати због: 1) битне повреде одредаба прекршајног поступка; 2) повреде одредаба материјалног права; 3) погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања; 4) одлуке о прекршајним санкцијама, одузимању имовинске користи, трошковима прекршајног поступка и имовинскоправном захтеву (члан 263. Закона о прекршајима). Погрешна примена материјалног права постоји и када суд није применио или је погрешно применио одредбе закона којима се одређује да ли има околности које искључују покретање и вођење прекршајног поступка, а нарочито да ли је наступила застарелост или је ствар већ правноснажно пресуђена (члан 265. тачка 3. Закона о прекршајима). Другостепени прекршајни суд мора по службеној дужности да испита и да ли је на штету окривљеног погрешно примењено материјално право (члан 272. став 1. тачка 2. Закона о прекршајима), а под применом материјалног права подразумева се и примена правила о застарелости која искључује покретање и вођење прекршајног поступка.

Из свега наведеног произлази да се на застарелост пази током целог прекршајног поступка. Већ у најранијој фази, приликом одлучивања о захтеву за покретање прекршајног поступка, прекршајни суд је дужан да га одбаци, уколико је наступила застарелост вођења прекршајног поступка. У току самог првостепеног поступка, прекршајни суд је дужан да донесе решење о обустави, ако је наступила застарелост вођења прекршајног поступка. Када другостепени прекршајни суд одлучује о жалби, застарелост покретања и вођења прекршајног поступка подводи се под погрешну примену материјалну права, а на тај жалбени разлог другостепени суд пази по службеној дужности. Застарелост може бити прекинута било којом процесном радњом надлежног суда предузетом у циљу вођења прекршајног поступка, али је та могућност без утицаја на апсолутну застарелост покретања и вођења прекршајног поступка до које свакако долази када протекне два пута онолико времена колико се по закону тражи за застарелост.

Све што је речено за застарелост покретања и вођења прекршајног поступка, важи и за застарелост извршења казне и заштитне мере. Решење о извршењу не може се донети уколико је дошло до

застаревања извршења казне и заштитне мере, односно донето решење о извршењу не може се спроводити у случају да је након његовог доношења протекао рок застарелости прописан законом. Застарелост може бити прекинута сваком процесном радњом која се предузима у циљу извршења казне или заштитне мере, али је прекид застарелости извршен на овај начин без значаја уколико дође до апсолутне застарелости извршења, односно ако протекне два пута онолико времена колико се по закону тражи за извршење казне или заштитне мере, а то значи две године од правноснажности пресуде.

Ови принципи нису спорни за прекршајне судове, када доносе решења о извршењу којима се одређује пленидба новчаних средстава са рачуна кажњеног лица. У тим решењима налаже се Народној банци Србије – Одсеку за принудну наплату да извршење одређено решењем о извршењу спроведе према утврђеном редоследу, најкасније у року од две године од наступања правноснажности пресуде (апсолутна застарелост извршења), а уколико се то не деси, извршење се обуставља (видети решења о извршењу Прекршајног суда у Београду донета у следећим предметима: 100 ИПР 7297/2024 од 31.5.2024. године, 54 ИПР 7045/2024 од 16.7.2024. године, 5 ИПР 8015/2024 од 17.6.2024. године).

На почетку смо напоменули да када се извршење ради принудне наплате неплаћене новчане казне спроводи на личним примањима или на покретним или непокретним стварима кажњеног лица, онда је за спровођење извршења надлежан основни суд, а сам поступак одвија се у складу са Законом о извршењу и обезбеђењу. У даљем тексту приказаћемо како се правило о апсолутној застарелости извршења примењује у пракси појединих основних судова и Вишег суда у Београду.

3. Поступање основних судова и Вишег суда у Београду

Основни суд у Младеновцу је дана 25.8.2023. године донео решење којим обуставља спровођење извршења у предмету И бр. 106/21 и налаже РФ – ПИО да обустави спровођење извршења на пензији извршног дужника. У образложењу решења наведено је да је решењем о извршењу Прекршајног суда у Младеновцу ЗИПР бр.

75/21 од 9.3.2021. године одређено извршење ради намирења новчане казне изречене у прекршајном поступку заједно са трошковима поступка. Основни суд у Младеновцу се позива на члан 85. Закона о прекршајима који уређује застарелост извршења казне и заштитне мере. Наводи се како до застарелости свакако долази када протекне два пута онолико времена које се по закону тражи за извршење казне и заштитне мере. У року предвиђеном за апсолутну застарелост потребно је, не само поднети предлог за извршење, већ је нужно и у истом року спровести извршење, имајући у виду да рок застарелости тече и у фази спровођења извршења. Имајући у виду да се извршење мора спровести у року од две године од наступања правноснажности пресуде (апсолутна застарелост извршења), а у конкретном случају тај рок је истекао 15.1.2023. године, Основни суд у Младеновцу је донео решење о обустави извршног поступка. У образложењу решења се посебно наглашава како се овде не ради о застарелости из Закона о облигационим односима,⁴ већ о застарелости извршења изречене прекршајне санкције, услед чега су испуњени услови за обуставу извршног поступка по службеној дужности, без приговора извршног дужника. У прилог томе говори чињеница да су сами прекршајни судови у другим предметима обавештавали Основни суд у Младеновцу, као суд који је стварно и месно надлежан да спроведе извршење, да је наступила апсолутна застарелост извршења, ради обуставе извршног поступка. Даље се наводи како је то становиште у складу и са препорукама Радне групе Врховног касационог суда за праћење Јединственог програма за решавање старих судских предмета у Републици Србији за период 2021–2025. године. На основу свега изнетог, Основни суд у Младеновцу је применом члана 129. ЗИО донео решење о обустави извршног поступка.

Решење Основног суда у Младеновцу укинато је решењем Вишег суда у Београду Гжи бр. 2531/23 од 19.10.2023. године. У образложењу решења Вишег суда у Београду наводи се да је против решења Основног суда у Младеновцу којим је обустављен извршни

---

⁴ Закон о облигационим односима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/1978, 39/1985, 45/1989, 57/1989, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/1993, *Службени гласник РС*, бр. 18/2020.

поступак, извршни поверилац изјавио жалбу без одређивања законских разлога.⁵ Основни суд у Младеновцу обуставио је извршење због апсолутне застарелости извршења новчане казне, а Виши суд у Београду сматра како становиште Основног суда у Младеновцу није правилно. Према налажењу Вишег суда у Београду, Основни суд у Младеновцу као спроводилац извршења није могао да обустави извршење због наступања апсолутне застарелости извршења новчане казне као прекршајне санкције јер се, како наводи Виши суд у Београду, не ради о законском разлогу за обуставу извршења. Ово посебно јер се извршење спроводи ради наплате дела новчане казне и трошкова поступка. Због свих тих разлога, решење о обустави извршног поступка морало је бити укинито, што значи да Основни суд у Младеновцу треба да настави извршење ради принудне наплате дела новчане казне и трошкова поступка, упркос томе што је наступила апсолутна застарелост извршења.

Иста ситуација поновила се и у предмету Основног суда у Младеновцу И бр. 107/22. Основни суд у Младеновцу је решењем од 25.8.2023. године обуставио извршење новчане казне изречене у прекршајном поступку услед апсолутне застарелости извршења, образлажући то ставом да се ради о застарелости извршења прекршајне санкције, а не о облигационоправној застарелости. Виши суд у Београду је одлучујући о жалби извршног повериоца, изјављеној без навођења жалбених разлога, решењем Гжи бр. 2241/23 од 2.11.2023. године, укинуо решење Основног суда у Младеновцу, сматрајући да апсолутна застарелост извршења новчане казне изречене у прекршајном поступку не представља законски разлог за обуставу извршног поступка. Истовремено, Виши суд у Београду налаже Основном суду у Младеновцу да настави спровођење извршења одређеног решењем тог суда од 5.10.2020. године, а на основу пресуде Прекршајног суда у Младеновцу која је постала правноснажна 22.6.2020. године. Другим речима, у тренутку доношења решења Вишег суда у Београду којим је укинито решење о обустави

---

⁵ Жалилац је дужан да у жалби наведе све разлоге због којих побија решење и чињенице и доказе на којима заснива жалбу (члан 82. став 3. ЗИО), у супротном жалба се решењем одбацује као непотпуна, без претходног враћања на допуну (члан 82. став 4. ЗИО).

извршног поступка Основног суда у Младеновцу прошло је више од три године од правноснажности пресуде, а Виши суд у Београду сматра да спровођење извршења треба наставити.

Решењем Вишег суда у Београду Гжи бр. 2530/23 од 19.10.2023. године укинута је решење Основног суда у Младеновцу И бр. 271/2021 од 25.8.2023. године. У овом предмету извршни поверилац је жалбу против решења о обустави извршног поступка услед апсолутне застарелости извршења новчане казне (члан 85. став 6. Закона о прекршајима), изјавио због погрешне примене материјалног права. Виши суд у Београду је у образложењу решења којим укида решење Основног суда у Младеновцу навео чак и то да Основни суд у Младеновцу као спроводилац извршења није овлашћен да цени да ли је наступила апсолутна застарелост извршења новчане казне.

4. Апсолутна застарелост извршења новчане казне као разлог за обуставу извршног поступка

Обустава представља један од начина окончања извршног поступка. Разлози за обуставу извршног поступка прописани су чланом 129. Закона о извршењу и обезбеђењу. Јавни извршитељ по службеној дужности решењем обуставља извршни поступак: 1) ако је извршна исправа на основу које је донето решење о извршењу правноснажно или коначно укинута, преиначена или стављена ван снаге; 2) ако је потврда о извршности одлуке правноснажно укинута; 3) ако странка премине, а потраживање није наследиво; 4) ако странка која је правно лице престане да постоји, а нема правног следбеника; 5) ако потраживање престане да постоји; 6) ако је извршење постало немогуће или не може да се спроведе из других разлога (пропао је предмет извршења, извршни дужник нема имовину и сл.); 7) из других разлога одређених овим или другим законом. Решењем о обустави укидају се и све спроведене радње, ако се тиме не дира у стечена права других лица. У члану 129. ЗИО наводи се да јавни извршитељ решењем обуставља извршни поступак, зато што је он надлежан за спровођење већине средстава извршења. Међутим, када је спровођење извршења у надлежности суда, онда је суд надлежан да донесе решење о обустави извршног поступка, уколико

је наступио неки од разлога из члана 129. ЗИО. Такав закључак произлази из члана 4. став 6. ЗИО којим је прописано да се одредбе до трећег дела овог закона којима се уређују само овлашћења јавних извршитеља, а не и суда, примењују само на овлашћења суда ако је суд искључиво надлежан да спроводи извршење. Ако се новчана казна изречена у прекршајном поступку спроводи на личним примањима кажњеног лица или продајом његових покретних или непокретних ствари, за то извршење је искључиво надлежан основни суд, у складу са одредбама Закона о прекршајима, па је основни суд надлежан и да донесе решење о обустави извршног поступка уколико је наступио неки од разлога из члана 129. ЗИО. Иако се говори о обустави извршног поступка по службеној дужности, до обуставе може доћи и на предлог странке или учесника у поступку уколико је наступио неки од разлога за обуставу, а суд или јавни извршитељ за то не зна, у ком случају се мора поднети предлог за обуставу извршног поступка.

Када се анализирају разлози за обуставу извршног поступка може се закључити да су то одређене правне или фактичке сметње које спречавају даљи ток извршног поступка. Најчешће је у питању престанак постојања основних претпоставки за вођење извршног поступка. Те претпоставке односе се на извршну исправу која је укинута, преиначена или стављена ван снаге или је изгубила својство извршности, или на странку која премине, а потраживање не прелази на наследнике, или ако странка правно лице престане да постоји, а нема правног следбеника, или извршење постане немогуће, односно неспроводиво из других разлога (пропаст предмета извршења, извршни дужник нема имовину и сл.). Оно што се одмах мора напоменути јесте да нису сви разлози за обуставу извршног поступка таксативно набројани у члану 129. ЗИО. То могу бити и други разлози који су прописани одредбама тог закона (на пример, извршни поверилац није предујмио трошкове извршног поступка у року који му је одредио суд или јавни извршитељ – члан 33. став 4. ЗИО, извршни поверилац је повукао предлог за извршење – члан 65. ЗИО, суд у парничном поступку је по тужби извршног дужника (члан 81. ЗИО) или трећег лица (члан 111. ЗИО) правноснажно утврдио да је извршење недозвољено, извршни поверилац је након

неуспеха другог јавног надметања пропустио да се у року од 15 дана изјасни да ли предлаже продају непокретности непосредном погодбом или намирење преносом у својину – члан 184. ЗИО и сл.)). Разлози за обуставу извршног поступка могу бити прописани и одредбама неког другог закона. На пример, у складу са чланом 93. Закона о стечају⁶ даном отварања стечајног поступка сви извршни поступци који су у току против стечајног дужника се прекидају, а даном доношења решења о закључењу стечајног поступка, сви ти извршни поступци се обустављају.

Из свега наведеног произлази да нису сви разлози за обуставу извршног поступка појединачно набројани у члану 129. ЗИО, јер се у тачки 7. тог члана наводи како то могу бити и други разлози прописани одредбама ЗИО или одредбама неког другог закона. Осим тога, чланом 129. тачка 6. ЗИО као посебан разлог за обуставу извршног поступка прописана је немогућност извршења, односно чињеница да се извршење не може спровести из других разлога, при чему су у загради наведени само неки примери тих разлога, као што су пропаст предмета извршења и непостојање имовине извршног дужника. То свакако могу бити и други разлози услед којих је извршење постало немогуће или неспроводиво.

Законодавац је имао у виду да се по одредбама ЗИО принудно извршавају одлуке које потичу из различитих поступака (парничног, ванпарничног, прекршајног, управног, арбитражног и других законом уређених поступака), као и да на ток извршног поступка могу утицати бројне околности из тих поступака, па је немогуће таксативно у члану 129. набројати све разлоге због којих се извршни поступак може обуставити, већ се ти разлози могу наћи и у другим одредбама ЗИО, као и у одредбама других закона, али разлог за обуставу извршног поступка може бити и свака околност услед које је извршење постало немогуће, односно неспроводиво.

Апсолутна застарелост извршења новчане казне као прекршајне санкције која наступа протеком рока од две године рачунајући од дана правноснажности пресуде прекршајног суда подразумева да

---

⁶ Закон о стечају, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012 – одлука УС, 83/2014, 113/2017, 44/2018, 95/2018.

се у том року извршење мора спровести. Протек тог рока значи да је наступила неотклоњива сметња која спречава извршење, односно свако даље предузимање било каквих процесних радњи у циљу извршења новчане казне изречене у прекршајном поступку. Уколико је прошло две године од наступања правноснажности пресуде, а у том року није донето решење о извршењу, то решење се не може донети. Видели смо да прекршајни суд пази на то по службеној дужности. Ако је у року од две године од правноснажности пресуде донето решење о извршењу, па је то решење достављено на спровођење, спровођење извршења се мора окончати у року од две године од правноснажности пресуде прекршајног суда. У супротном, ако тај рок протекне а извршење није спроведено, извршни поступак се мора обуставити. Не може се прихватити став Вишег суда у Београду, да основни суд, као спроводилац извршења, није овлашћен да цени да ли је наступила апсолутна застарелост извршења, већ да је то прекршајни суд. Уколико је прекршајни суд донео решење о извршењу у року од две године од правноснажности пресуде којом је изречена новчана казна и доставио то решење на спровођење основном суду, онда је основни суд тај који је дужан да води рачуна о томе да се извршење спроведе пре него што наступи апсолутна застарелост извршења новчане казне. Ако је апсолутна застарелост извршења новчане казне наступила, а извршење није спроведено, извршни поступак се мора обуставити. Наступање апсолутне застарелости извршења новчане казне представља околност која искључује даље вођење извршног поступка. То је неотклоњива сметња због које је извршење постало немогуће, односно због које се извршење не може даље спроводити (члан 129. тачка 6. ЗИО), а та неотклоњива сметња прописана је Законом о прекршајима. У таквој ситуацији извршни поступак се обуставља. Разлог за обуставу извршног поступка може се подвести под члан 129. тачка 6. ЗИО (немогућност извршења), али се истовремено ради и о разлогу за обуставу извршног поступка који је прописан другим законом, у смислу члана 129. тачка 7. ЗИО. Одлуку о обустави извршног поступка доноси прекршајни суд, уколико је до апсолутне застарелости дошло у фази поступка која се одвија пред тим судом, а ако је рок од две године од правноснажности пресуде протекао у тренутку када се предмет налази у основном суду коме је

достављен ради спровођења извршења, онда ће одлуку о обустави извршног поступка морати да донесе основни суд, јер тада не постоји ниједан други орган извршног поступка у чијој би надлежности било доношење такве одлуке.

5. Уместо закључка

Принудна наплата новчане казне као прекршајне санкције може се спровести на средствима на рачуну кажњеног лица, на његовим личним примањима или на његовим покретним, односно непокретним стварима. Када се извршење спроводи на личним примањима или на покретним или непокретним стварима кажњеног лица, онда се на тај поступак примењују одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу. Примена Закона о извршењу и обезбеђењу на поступак принудне наплате новчане казне не значи да је тиме новчана казна постала потраживање из грађанскоправног (приватноправног) односа. У случају принудног извршења потраживања из грађанскоправног односа, подношењем предлога за извршење наступа прекид застарелости (члан 388. ЗОО), а рок застарелости почиње да тече изнова када је извршни поступак окончан (члан 392. став 5. ЗОО). Из наведених законских одредаба произлази да потраживање из грађанскоправног односа не може да застари у току трајања извршног поступка. Прекршајно право припада сфери казног права, услед чега се на извршење новчане казне коју је изрекао прекршајни суд примењују другачија правила. То није извршење (принудна наплата) потраживања из грађанскоправног односа, него извршење прекршајне санкције, а у погледу застарелости њеног извршења меродавне су одредбе Закона о прекршајима. Изречена казна и заштитна мера не могу се извршити ако је од правноснажности пресуде протекла једна година (члан 85. став 1. Закона о прекршајима). Овај рок се може прекинути сваком процесном радњом предузетом у циљу извршења казне, односно заштитне мере (члан 85. став 4. Закона о прекршајима). То што је предузета нека процесна радња у циљу извршења казне, односно заштитне мере, без икаквог је утицаја на наступање апсолутне застарелости извршења. Закон о прекршајима у члану 85. став 6. прописује да извршење

казне, односно заштитне мере у сваком случају застарева у року од две године од правноснажности пресуде. Апсолутна застарелост извршења јесте рок у ком се извршни поступак мора окончати. Тај рок може да протекне и у тренутку када је спровођење извршења у току. Када је тај рок протекао, извршни поступак који није окончан мора се обуставити јер апсолутна застарелост извршења казне спречава свако даље поступање органа извршног поступка.

Због свега изнетог, споран је став Вишег суда у Београду да апсолутна застарелост извршења новчане казне није законски разлог за обуставу извршног поступка.⁷ Чланом 129. тачка 6. ЗИО прописано је да се извршни поступак обуставља ако је извршење постало немогуће или се не може спровести из других разлога, при чему то могу бити различите сметње које спречавају спровођење извршења. Једна таква неотклоњива сметња јесте и апсолутна застарелост извршења новчане казне као прекршајне санкције која је прописана Законом о прекршајима. Истовремено, то је и разлог за обуставу извршног поступка који је прописан другим законом (члан 129. тачка 7. ЗИО). Последица наступања те сметње јесте да се никакве процесне радње више не могу предузимати у циљу извршења новчане казне коју је као санкцију изрекао прекршајни суд, а извршни поступак који је у току, мора се обуставити. Надлежност за доношење решења о обустави извршног поступка зависи од тога када је наступила апсолутна застарелост извршења. Ако је до њеног наступања дошло у фази спровођења извршења која се одвија пред основним судом, онда је основни суд надлежан да донесе решење о обустави извршног поступка. У складу са одредбама чл. 4. ст. 6. и чл. 129. ЗИО надлежност за доношење решења о обустави извршног поступка припада органу који спроводи извршење.

У појединим анализираним решењима Вишег суда у Београду (ГЖИ бр. 2531/23 од 19.10.2023. године) наводи се како се извршење не може обуставити због апсолутне застарелости, јер се поред новчане казне принудно наплаћују и трошкови прекршајног поступка. Према

---

⁷ Овакав став Виши суд у Београду заузео је у одлукама којима је укидао решења основних судова о обустави извршног поступка, усвајајући жалбе изјављене без опредељених жалбених разлога, супротно члану 82. ст. 3. и 4. ЗИО.

налажењу Вишег суда у Београду, чињеница да се заједно са новчаном казном спроводи и принудна наплата трошкова прекршајног поступка, у ком је та новчана казна изречена искључује примену апсолутне застарелости извршења. У решењима о извршењу Прекршајног суда у Београду која смо цитирали, апсолутна застарелост извршења примењује се и на новчану казну, али и на трошкове прекршајног поступка, као споредно потраживање, односно принудна наплата свих ових износа мора се спровести у року од две године од правноснажности пресуде, иначе се извршни поступак обуставља. С друге стране, Виши суд у Београду не признаје апсолутну застарелост извршења новчане казне као разлог за обуставу извршног поступка и то у појединим решењима образлаже тиме што се уз новчану казну принудно наплаћују и трошкови прекршајног поступка као споредно потраживање. На тај начин се угрожава правна сигурност и једнакост грађана пред законом, јер уколико апсолутна застарелост извршења новчане казне наступи у фази поступка пред прекршајним судом, тај суд ће обуставити извршни поступак, а ако се то деси у фази поступка пред основним судом, према схватању Вишег суда у Београду, основни суд је дужан да настави са спровођењем извршења.

За овакво поступање Вишег суда у Београду нема законског основа. Апсолутна застарелост извршења новчане казне не може бити негирана тиме што се уз новчану казну наплаћују и трошкови прекршајног поступка. Трошкови прекршајног поступка у ком је новчана казна изречена представљају споредно потраживање. У одсуству посебних законских одредаба⁸ мора се применити опште правило према којем наступањем апсолутне застарелости извршења новчане казне као главног потраживања застарева и принудна наплата трошкова прекршајног поступка као споредног потраживања. Апсолутна застарелост извршења новчане казне има за последицу обуставу извршног поступка и то се односи на извршење ради наплате новчане казне, као и на извршење ради наплате трошкова прекршајног поступка као споредног потраживања.

---

⁸ Поређења ради, Прекршајни закон Хрватске у члану 146 посебно регулише застарелост извршења одлуке о трошковима прекршајног поступка. Закон је доступан на интернет страници <https://www.zakon.hr/z/52/Prekr%C5%A1ajni-zakon>

Живко Јевђенијевић
судија Вишег суда у Београду

ДИГИТАЛНИ ДОКАЗИ

Уводна разматрања

У савременом животу свакодневно користимо дигиталне уређаје и они су свуда око нас. Наиме, када говоримо о дигиталним уређајима, свакако прва нам је помисао на персоналне компјутере, лаптопове, мобилне телефоне, фотоапарате, камере, системе видео надзора и сл.

Међутим, дигитални уређаји се налазе и у модерној кућној техници, и то у “смарт” телевизорима”, “смарт” клима уређајима, “смарт” фрижидерима, “смарт” системима грејања и др. Такође, дигитални уређаји се налазе и у савременим аутомобилима, аутобусима, камионима и другим превозним средствима, а неки од тих уређаја су ГПС, асистент за помоћ при паркирању, системи за кочење, системи за превенцију судара и др. Потом, исти се налазе и у савременим машинама, као што су банкомати, роботизоване машине, роботизоване производне траке, “смарт” алати и сл. Исто тако, присуство дигиталних уређаја је неспорно и у системима комуникација (комуникациони сателити, дигиталне централе, интернет рутери и сл.), у радију, телевизији и другим медијима. Поред наведеног, дигитални уређаји и техника су саставни део, како војне индустрије, тако и одбрамбених система, оружја и оруђа. Дакле, јасно је да су дигитални уређаји присутни у свим сферама људског живота.

Дигитални уређаји, да би функционисали, морају имати адекватне софтвере – програме, под којим се подразумевају наредбе, инструкције који упућују дигитални уређај како треба да извршава одређене задатке. Софтвер је иначе начин записа алгоритама у одређеном програмском језику, односно облику који је разумљив диги-

талном уређају, којим се одређује и дефинише шта ће све један уређај моћи да ради.

Такође, софтвери, али и други електронски подаци који настају коришћењем дигиталних уређаја (попут log file-а, снимака разговора, СМС, Viber, Whatsapp порука, фотографија, видео и аудио записа, комуникација на друштвеним мрежама) се могу чувати у самим уређајима, али се исти могу и преносити те складиштити у другим дигиталним преносним уређајима, као што су: сервери, преносни хард дискови, УСБ флеш меморије, меморијске картице и сл., а оно што је карактеристично за ове уређаје је да су они физичке природе и углавном непосредно доступни корисницима. Међутим, складиштење може да буде и у виртуелном простору, као што је Cloud (облак) под којим се подразумевају мреже рачунарских сервера (хардверски или виртуелни) који се могу налазити широм света заједно са подацима, садржајем, апликацијама, базама података и другим рачунарским ресурсима који се налазе на овим серверима, где облак омогућава корисницима да приступе подацима, апликацијама и рачунарским ресурсима на захтев (on demand) преко интернета са било ког места у свету, уместо да инсталирају сопствене физичке сервере, покрећу сопствени софтвер и управљају сопственим базама података.

Иако развој и напредак друштва путем индустријализације и дигитализације је свакако позитивна ствар која води бољитку заједнице и друштва у целини, у чему је велики утицај савремених технологија и дигиталних уређаја, исти, као и свака друга ствар, се могу користити у свакодневном животу у циљу добробити и за оно што су намењени, али нажалост се могу и злоупотребити те користити за недозвољене, забрањене, противправне ствари или пак за извршење престопа, прекршаја или кривичних дела.

Због тога се намеће јасан закључак да се дигиталним уређајима могу бележити подаци попут разговора, СМС, Viber, Whatsapp порука, фотографија, аудио и видео записа, комуникација на друштвеним мрежама, а који подаци могу бити од значаја за откривање и доказивање кривичних дела, јер се одлучне чињенице у кривичном поступку могу доказивати дигиталним подацима, као што су дигитални снимак, фото-

графија или комуникација, које свако лице, електронским уређајем, може на једноставан и брз начин да забележи. Такође, коришћењем или злоупотребом дигиталних уређаја се могу чинити и кривична дела, па исти могу бити средство или начин за извршење истих. Због тога се може рећи да дигитални уређаји и дигитални подаци постају и јесу важан елемент у кривичном поступку, а да дигитални докази постају свакодневница у судским поступцима.

Појам дигиталних доказа

Када говоримо о појму дигитални доказ познато је да се за означавање тог појма врло често користе и други термини, као што су електронски докази, ИТ докази и сл. Иако се и у теорији и у пракси јавља недоумица да ли наведени термини означавају исте појмове или не, преовлађујуће је становиште да се термини дигитални докази, електронски докази, ИТ докази могу користити подједнако, као синоними.

Разматрајући појам дигитални доказ поставља се питање шта се подразумева под тим појмом, а самим тим шта је дефиниција појма дигитални доказ. Ту се можемо подсетити Јаволена Приска (лат. Iavolenus Priscus) римског правник из прве половине II века нове ере, који је познат по изреци: „*Omni definitio in iure civili periculosae est*“ (Свако дефинисање у грађанском праву може бити опасно), с обзиром да је исти сматрао да ниједна дефиниција није савршена и да се свака може оспорити.

У научној и стручној литератури могуће је наћи различите дефиниције појма дигитални доказ (електронски доказ, ИТ докази и сл.). Следеће дефиниције су само неке од дефиниција којима се објашњава значење, садржај и обим ових појмова:

Дигитални доказ може бити било која информација која је генерисана, обрађивана, ускладиштена или пренесена у дигиталном облику, одосно свака бинарна информација, састављена од дигиталних 1 и 0, ускладиштена или пренесена у дигиталној форми.¹

---

¹ R. Morris, Evidence, International review of law computers & technology, 1998, Vol 12, No 2, p. 281

Појам електронског доказа обухвата: компјутерски ускладиштене и компјутерски генерисане доказе; дигиталне аудио и видео сигнале, податке са мобилног телефона, податке са дигиталних факс машина и податке са других дигиталних уређаја.²

Било који ускладиштени или пренесени подаци коришћењем рачунара који подржавају или пак оповргавају теорију како се прекршај догодио или који адресирају критичне елементе кривичног дела, као што су намера или алиби.³

ИТ доказ је широк појам који се користи за описивање било којег записа генерисаног од стране, или ускладиштеног на рачунарском систему који се може користити као доказ у судском поступку.⁴

Све информације доказне вредности ускладиштене или пренесене у дигиталном облику.⁵

Информације или подаци, ускладиштени или пренесени у бинарном облику који се могу користити као докази.⁶

Листа могућих дефиниција ових појмова није коначна, а напред наведне су дате као примери могућих дефиниција.

Правна природа дигиталних доказа

Када се говори о правној природи дигиталних доказа, у анализи истог се мора поћи од појма доказ. Докази представљају податке чињеничне природе, који произлазе из кривичнопроцесних радњи које су предузели субјекти кривичног поступка, а пре свега суд, који је примарно одговоран за извођење доказа у кривичном поступку, иако и странке учествују у извођењу доказа, на основу којих се утвр-

---

² O. Kerr, *Digital evidence and new criminal procedure*, Columbia law review, 2005, Vol.105, No.1, p. 283

³ Casey Eoghan, 2004, *Digital Evidence and Computer Crime*, Second Edition, Academic Press.

⁴ HB 171-2003, Guidelines for the management of IT evidence.

⁵ The Scientific Working Group on Digital Evidence (SWGDE), the Scientific Working Group on Imaging Technology (SWGIT), 2011, SWGDE and SWGIT Digital & Multimedia Evidence Glossary.

⁶ ISO/IEC 1st CD 27037, Information technology - Security techniques – Guidelines for identification, collection, acquisition and preservation of digital evidence.

ђује чињенично стање, а на темељу кога се изводе кривичноправно релевантни закључци у погледу битних елемената кривичног дела и кривичне одговорности, те избора, односно мере конкретне кривичне санкције када су за то испуњени потребни материјални и процесни услови, или се на темељу тих података извлаче одређени кривично-процесни закључци, при чему се такви закључци суда у процесном смислу уобличавају у оквиру одлуке којом се на законски регулисан начин решава предмет кривичног поступка.⁷

Доказ није ништа друго него чињеница, односно информација, а докази се могу поделити на разне начине, према различитим критеријумима. За доказе компјутерског криминалитета, значајна је подела на личне и материјалне доказе, а критеријум за поделу је сама њихова природа. Лични докази представљају чулним опажањем сазнате чињенице које пружају одређени запис о догађају, а материјални докази су физички докази и трагови. И једни и други су равноправни у кривичном поступку и релевантни за доношење судске одлуке, под условом да садрже релевантне чињенице које се односе на извршено кривично дело, окривљеног, оштећеног и уопште, да су значајни за утврђивање чињеничног стања, односно за доношење одлуке. Што се тиче међусобног односа материјалних и личних доказа, потребно је нагласити да данас, и поред развијене криминалистичке технике, у кривичном поступку се одлуке у највећем делу ослањају на личне доказе, а материјалним доказима се најчешће само поткрепљују лични докази, и отклања или потврђује сумња, да је одређено лице извршило кривично дело. Разлог за ово је чињеница да у највећем броју случајева нема или има врло мало материјалних доказа, јер се окривљени труде на све начине да осујете кривични поступак уништавајући или сакривајући материјалне доказе, али исто тако и утичући на сведоке и вештаке, најчешће застрашивањем. У ситуацији оскудице материјалних доказа, судови прибегавају личним доказима.⁸ Материјални докази у вези са извршењем кривичног дела настају у процесу међусобног деловања извршиоца и оштећеног, при чему долази до узајамног преноса кри-

⁷ М. Шкулић, *Кривично процесно право*, Београд 2011., стр.185-186.

⁸ Др Татјана Лукић, *Дигитални докази*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 2/2012, *стр.* 182.

миналистички релевантних информација. Под материјалним доказима се подразумевају разне физичке ствари које могу послужити као доказ, с тим да оне нису никаква посебна врста доказа, него припадају другим доказима (исправама) или су предмет увиђаја или вештачења.⁹

Дигитални доказ је врста доказа који се од осталих материјалних доказа разликује по форми у којој су инкорпорисане информације, а то је дигитална форма, која подразумева неки електронски или магнетни уређај (подаци у оперативној меморији, на хард диску, флеш картицама, али и подаци који се налазе у трансмисији). Дигитални доказ се манифестује као низ јединица и нула које се помоћу електронског уређаја преводи у нама разумљив облик. Ови докази су по својој вредности изједначени са материјалним доказима до којих се долази на већ традиционалан начин, док је за прикупљање дигиталних доказа потребна специјална опрема. Сваки оригинални доказ треба да буде сачуван у изворном облику, па то исто важи и за дигиталне доказе. Свако даље вештачење се не сме вршити на оригиналном доказу, већ на његовој копији, јер су код истраживања дигиталних доказа најчешће у питању инвазивне методе којима се ови докази могу уништити. Копија дигиталног доказа мора бити верна оригиналу у сваком погледу и треба да буде смештена на тзв. "чистом" медију, односно оном на коме није било података раније¹⁰.

Када се разматра правна природа дигиталних доказа као што су снимци и фотографије, у теорији су била подељења мишљења о томе да ли се они сматрају исправом, доказом који је сачињен властитим опажањем или посебном врстом доказа. Поједини теоретичари су под исправом у ширем смислу подразумевали „сваки мртав предмет из кога се може извести да једна чињеница постоји“, па се сходно томе и фотографија и снимак могу подвести под ову врсту доказа.¹¹ Са друге стране има аутора који сматрају да „снимци добијени техничком регистрацијом чињеница“ су посебна врста доказа у односу

⁹ V. Bayer, *Jugoslovensko krivično procesno pravo*, knjiga druga, *Pravo o činjenicama i njihovom utvrđivanju u krivičnom postupku*, Zagreb 1972. стр. 17.

¹⁰ Др Татјана Лукић, *Дигитални докази*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 2/2012, стр. 182.

¹¹ Б. Марковић, *О доказима у кривичном поступку*, Београд, 1921, 265.

на исправе због разлика које постоје у њиховом настанку, јер прве настају на основу опажања техничких инструмената, а друге настају на опажању човека (аутора исправе), па су резултати ових опажања, па самим тим и сазнајни садржаји различити.¹² Упоредно правно посматрано, нпр. у немачкој теорији, се технички снимци и фотографије сматрају доказима који су настали властитим опажањем, па се не могу подвести под врсту исправе, јер не садрже записе учињене писмом као исправе и не могу се читати као исправе.¹³ Без обзира у коју класификацију материјалних доказа ћемо уврстити снимке и фотографије, они „имају и свој посебан значај, који произлази како из њиховог великог информативног потенцијала, тако и из одређених важних доказних питања која се у вези њих посебно постављају, а посебно њихове аутентичности и законитости прибављања“.¹⁴ По својој садржини ради о дигиталном доказу, који садржи информације генерисане у дигиталном облику. Сматра се да је нарочито тешко одредити доказни карактер тонског снимка, за који се истиче, да посебну тешкоћу представља питање да ли је он по правилу материјални доказ, односно доказ који може бити предмет увида или увиђања у њега, попут увида у друге ствари (тело човека, било да је жив, било да се ради о лешу) или је тонски снимак ипак исправа.¹⁵

Ставови савремених теоретичара у претежном делу су сагласни да се дигитални доказ може подвести под појам исправе, а под исправом се сматра сваки „облик људске мисли која је писаним, графичким, звучним или другим знацима забележен на адекватној подлози“¹⁶. Да се појам дигитални доказ може подвести под појам исправе указују не само ставови теорије, већ и позитивна законска решења. Наиме, из законских дефиниција садржаних у Кривичном законнику и Законнику о кривичном поступку јасно произилази да

---

¹² V. Bayer, *Jugoslovensko krivično procesno pravo, knjiga druga – Pravo o činjenicama i njihovom utvrđivanju u krivičnom postupku*, Zagreb, 1989, 213-215 и D.Крпач, 512.

¹³ D.Крпач, 511.

¹⁴ М. Шкулић, „Доказни значај у кривичном поступку фотографије, аудио и видео снимака када није у питању радња аудио и видео надзора из члана 232. Законика о кривичном поступку“, *Билтен Округног суда у Београду*, бр. 70, Београд, 2006, 9.

¹⁵ М. Шкулић (2006), 9.

¹⁶ М.Шкулић, Т.Бугарски, *Кривично процесно право*, Нови Сад, 2015, стр.299.

дигитални доказ (дигитални податак) представља исправу. У значењу израза садржаних у члану 112 Кривичног законика прописано је да се „исправом сматра сваки предмет који је подобан или одређен да служи као доказ какве чињенице која има значај за правне односе, као и рачунарски податак”,¹⁷ а да је „рачунарски податак свако представљање чињеница, информација или концепта у облику који је подесан за њихову обраду у рачунарском систему, укључујући и одговарајући програм на основу кога рачунарски систем обавља своју функцију“.¹⁸ У Законнику о кривичном поступку, у значењу израза, прописано је да „„исправа” је сваки предмет или рачунарски податак који је подобан или одређен да служи као доказ чињенице која се утврђује у поступку (члан 83. ст. 1. и 2.)”.¹⁹ Такође, у Законнику о кривичном поступку, у значењу израза, је прописано да:

- „електронски запис” је звучни, видео или графички податак добијен у електронском (дигиталном) облику;

- „електронска адреса” је низ знакова, слова, цифара и сигнала који је намењен за одређивање одредишта везе;

- „електронски документ” је скуп података који је одређен као електронски документ у складу са законом који уређује електронски документ;

- „електронски потпис” је скуп података који је одређен као електронски потпис, у складу са законом који уређује електронски потпис;²⁰

---

¹⁷ Члан 112. став 26. Кривичног законика (*“Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019*)

¹⁸ Члан 112. став 17. Кривичног законика (*“Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019*)

¹⁹ Члан 2 став 1 тачка 26 Законика о кривичном поступку (*“Sl. glasnik RS”, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US*)

²⁰ Члан 2 став 1 тачка 29-32 Законика о кривичном поступку (*“Sl. glasnik RS”, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US*)

Може се закључити да је дигитални доказ податак који је сачињен или забележен уређајима за електронску обраду података, запис који је потом у тим уређајима сачуван, електронски податак размењен између уређаја за електронску обраду података, те електронски податак који је ускладиштен у уређају и/или средству за чување и/или преношење електронских података.

Врсте и подела дигиталних доказа

Када анализирамо дигиталне доказе, може се констатовати да се по начину настанка сваки дигитални доказ - дигитални податак може разврстати у три категорије:

1. Податак који је рачунарски ускладиштен,
2. Податак који је рачунарски генерисан,
3. Податак који је делимично ускладиштен/делимично генерисан.²¹

Ова подела полази од тога да ли је особа или електронски уређај (рачунар) суштински креирао садржај(е) записа - податка. Рачунарски ускладиштени подаци су записи који су продукт људског поступања, али су произведени/ускладиштени у електронском облику. Као пример рачунарски ускладиштеног податка може се навести е-mail, Word документ, СМС порука, дигиталне слике и сл. Насупрот томе, рачунарски генерисани подаци јесу записи настали без директног утицаја човека, већ као евиденцијски излазни податак програма електронске опреме. Примери рачунарски генерисаних података су потврде о трансакцијама банкомата, или нпр. data log, а који се може дефинисати као дигитално евиденцијски запис свих процеса и догађаја који се дешавају у систему, у апликацији, на мрежном уређају или endpointu - физичком уређају који се повезују на мрежу или мрежни систем као што су мобилни уређаји, десктоп рачунари, виртуелне машине, уређаји унутар рачунара или машине и сервери. Трећа категорија рачунарских података (делимично ускладиштени/делимично генерисани) је комбинација записа који

---

²¹ НВ 171-2003, Guidelines for the management of IT evidence

су и рачунарски ускладиштени и рачунарски генерисани. Као пример може се навести Excel табела у коју корисник уноси податке, а софтвер врши даљу електронску обраду унетих података нпр. математички прорачун.

Затим, уколико дигиталне податке посматрамо са аспекта њихове садржине, исти се могу поделити на:

1. Садржинске податке – писане речи, аудио запис, видео садржај, садржај социјалног медија и сл.,

2. Несадржинске податке или тзв. мета податке – (engl.*meta-data*) који представљају „податке о подацима“ у било којем уређају или медијуму и исти описују карактеристике неког извора у дигиталном облику, податке о садржају податка, идентитету корисника, локацији корисника и сл.

Анализирајући наведену поделу, може се уочити веза са поделом дигиталних података по начину настанка, па се може извести закључак да садржински податак је у ствари рачунарски ускладиштен податак, а несадржински податак је у ствари рачунарски генерисан податак.

Потом, разматрајући дигиталне доказе по њиховој употребној вредности, исти се могу поделити на:

1. Непосредне – директне доказе,

2. Посредне – индиректне доказе.

Критеријум за ову класификацију доказа налази се у самом односу доказа према спорној чињеници. Непосредни докази су такве чињенице на основу којих се непосредно утврђује постојање или непостојање одређене спорне правнорелевантне или друге чињенице у кривичноправној ствари. Посредни докази су такве чињенице помоћу којих се на посредан начин утврђује постојање или непостојање спорних чињеница. Овим доказима се непосредно утврђује постојање или непостојање друге чињенице на основу којих се посредно закључује о постојању или непостојању спорних правнорелевантних чињеница.

Карактеристике дигиталних доказа

У многим аспектима, дигитални докази су слични било којим другим доказима, али наравно имају и своје специфичности. Неке од карактеристика дигиталних доказа као електронских записа су:

а) Нераскидива повезаност са високом информацио-ном технологијом, а прикупљање и анализа истих захтева примену најсавременијих научних технологија;

б) Флексибилност – подаци се могу појавити у више облика, као: текст, слика, цртеж, анимација, аудио и видео запис, у различитим екстензијама датотека и сл.;

в) Латентност електронских записа која онемогућује непосредну идентификацију садржаја физичког објекта који чува доказе;

г) Изузетна осетљивост - лако се могу оштетити, односно изменити, фалсификовати, сакрити, уништити или на други начин учинити неупотребљивим. Стога је неопходна брзина реаговања органа гоњења, али и опрез и посебне мере предострожности неопходни приликом руковања истима.

Полазећи од осетљивости, могу се разликовати три категорије електронских записа, односно података који могу представљати електронске доказе у компјутерској експецној ситуацији²²:

а) Прелазни подаци – то су информације које се могу изгубити сваки пут након што се искључи рачунар (као што су везе са отвореном радном меморијом, меморијски резидентни програми, итд). Из разлога што постоји могућност да се овакви подаци бесповратно изгубе пошто рачунар буде искључен, прикупљању истих неопходно је поступити на опрезан начин, што би подразумевало да пре искључивања рачунара треба одмах испитати, лоцирати и обезбедити осетљиве и шифроване податке (такво искључивање рачунара је посебно осетљива операција, и зависно од оперативног система, постоје две могућности: да се рачунар искључи на класичан начин без страха да ће се избрисати докази о упаду, или се рачунар уопште не сме искључивати, јер би се искључивањем уништили

²² Izveštaj Interpolа о digitalnim dokazima (Report on Digital Evidence) sa internet stranice <http://www.interpol.int/public/Forensic/IFSS/meeting13/Reviews/Digital.pdf>

докази о упаду, с обзиром да могу бити уграђене и замке за уништавање датотека са доказима, ако се рачунар искључује по пропису).

б) Посебно осетљиви подаци - подаци који су ускладиштени на хард диску који се лако могу изменити (такав би податак био нпр. последње време приступа логину датотеке).

в) Привремено приступачни подаци - подаци који су ускладиштени на хард диску којима се може приступити само у одређено време (такви би подаци били нпр. шифровани подаци).

Такође, следеће карактеристике дигиталних доказа захтевају посебне управљачке процесе²³:

а) дизајн - рачунарски систем ће створити и задржати електронске записе, само ако је посебно дизајниран за то;

б) волумен - велика количина електронских записа ствара тешкоће са складиштењем и продужује откривање специфичних електронских записа;

ц) мешање - електронски записи који се односе на одређено кривично дело су измешани са њима неповезаним електронским записима. Овај проблем може настати, на пример, када је уређај за складиштење података одузет ради даље криминалистичке обраде. Материјал на диску се може односити само на осумњиченог, али може укључивати и неповезани материјал који се односи на већи број других особа које су делиле рачунар (АНТСС, 2005);

д) копирање - електронске верзије се могу одмах и савршено копирати после чега је тешко, а у неким случајевима и немогуће, утврдити разлику извора од копије. У другим случајевима, наводна копија се може намерно или случајно разликовати од оригинала и стога бити доказно упитна;

е) осетљивост - електронски запис може се одмах, намерно или случајно, изменити и уништити;

ф) аутоматизација - електронски запис може аутоматски бити измењен или обрисан.

---

²³ НВ 171-2003, Guidelines for the management of IT evidence

Због природе електронских записа и свих наведених карактеристика, њима се мора руковати са опрезом, уз примену најсавременијих сазнања и метода информационе технологије. Руковање електронским записима подразумева сакупљање, обезбеђење, документовање и тумачење, а овај процес назива се компјутерска форензика или дигитална форензика (forensic computing)²⁴.

Када се говори о односу дигиталних и традиционалних доказа, може се рећи да дигитални докази имају одређене карактеристике које се тичу брзине настајања, лакоће преправљања или мењања, несталности, оштећења, нестајања - брисања, те често велике количине података. Због наведених карактеристика, на дигиталне доказе се примењују посебна правила, која су стандардизована од стране разних међународних организација, агенција и специјализованих јединица којима се мора руководити приликом поступања са дигиталним доказима:

1. Сви принципи у раду са дигиталним доказним материјалом се морају стриктно и доследно примењивати;
2. Не сме се предузимати ништа што би изменило податак;
3. Омогућити (органу поступка) да приступи доказу и јасно објаснити кораке који су предузети у поступку;
4. О предузетим радњама морају се водити записи и евиденције,
5. Одговорност одређеног лица коме је поверен надзор над поступком.

Дакле, приликом поступања са дигиталним доказима, морају се испунити захтеви који се тичу веродостојности и очувања доказа, проверљивости доказа, његове поновљивости или обновљивости, те посебно оправданости употребе, а доследна примена стандардизованих процедура обезбеђује испуњење таквих захтева. Да би електронски записи уопште постали видљиви и могли бити употребљени у кривичном поступку као дигитални докази, неопходно је да се изврши специфично поступање од стране стручњака употребом посебних техника, опреме и софтвера.

---

²⁴ В. Banović, *Elektronski dokazi*, Revija za kriminologiju i krivično pravo, 2006. god, 3/06, str. 224.

Прикупљање електронских доказа из дигиталних уређаја²⁵

Дигитални (електронски) уређаји садрже електронске доказе који су аутоматски или од стране корисника, похрањени у меморији телефона или компјутера. У овим уређајима се могу наћи документи, текстови, фотографије, преписке које садрже различите информације од значаја за откривање кривичног дела или обезбеђивање доказа. Законик о кривичном поступку не садржи посебна правила која се односе на прикупљање и обезбеђивање електронских доказа који су садржани у електронским уређајима, већ се примењују „класичне“ доказне радње попут увиђаја, одузимања предмета, претресања и вештачења. У поступку прикупљања електронских доказа примењују се и упутства из Закона о потврђивању Конвенције о високотехнолошком криминалу – Службени гласник РС-Међународни уговори 19/2009 (тзв. Будимпештанска конвенција из 2001. године), садржана у члану 19, а која се, између осталог односе на захтеве заплене или другог начина обезбеђења рачунарских података који би укључили овлашћења надлежних органа да:

- а) заплене или на сличан начин обезбеде рачунарски систем или његов део или медијум за чување рачунарских података;
- б) направе и задрже копије тих рачунарских података;
- в) одрже целовитост битних сачуваних електронских података;
- г) учине рачунарске податке недоступним или их уклоне из рачунарског система којем је приступљено.

Поступак заплене – одузимања носиоца електронског доказа (рачунар, мобилни телефон, екстерни hard disc, USB меморија) дакле уређаја али не и података се спроводи у складу са одредбом члана 147 ЗКП, који прописује да се одузимање односи и на уређаје за аутоматску обраду података и опрему на којој се чувају или се могу чувати електронски записи²⁶, у зависности од групе којој припада конкретно кривично дело, јединица одговарајућег одељења

---

²⁵ Преузето из: М. Барбир, Др Б. Станковић, Прикупљање и употреба електронских доказа у кривичном поступку стр.5-10

²⁶ Члан 147 став 3 ЗКП.

управе криминалистичке полиције. Приликом одузимања уређаја, држалац је дужан да органу поступка омогући приступ уређају, пружи обавештења потребна за његову употребу и да га на захтев органа преда.²⁷

Само прикупљање електронског доказа односно податка врши одговарајуће одељење Националног центра за криминалистичку форензику – Одељење за електронска и информатичка форензичка вештачења које има три одсека: Одсек за анализе и вештачење рачунара и рачунарске опреме, Одсек за анализе и вештачења мобилних телекомуникационих уређаја и Одсек за анализе и вештачења фото, видео и аудио материјала, који поступају у својству стручног лица форензичке струке, на захтев органа поступка, и које ће, по потреби, предузети и проналажење, обезбеђивање или описивање трагова, извршити потребна мерења и снимања, сачинити скице, узети потребне узорке ради анализе или прикупити друге податке.²⁸ Смерницама полиције детаљно је регулисано поступање на месту извршења кривичног дела, проналаска носиоца електронског доказа. Заплењени рачунари и телефони се печате и отварају у присисутву сведока, те присуству или одсуству уредно обавештеног окривљеног и/или браниоца. Након што се направи форензичка слика и утврди хеш вредност²⁹, заплењени рачунари се поново печате.

Увиђај ствари, у смислу члана 133 ЗКП, предузима се када је за утврђивање или разјашњење неке чињенице у поступку потребно непосредно опажање органа поступка. Законик прописује обавезу сваког лица да органу поступка омогући приступ стварима и пружи потребна обавештења. Ове одредбе ће се применити у случају да је неопходно да се изврши непосредан увид у електронски уређај

---

²⁷ Члан 148 ЗКП. У складу са овом одредбом, уколико држалац није ослобођен од дужности сведочења, а одбије да омогући приступ уређају, да пружи обавештења или да преда уређај, јавни тужилац или суд могао би га казнити новчано до 150.000 динара, а ако и после тога одбија да испуни своју дужност, могао би га још једном казнити истом казном.

²⁸ Члан 133 став 3 ЗКП.

²⁹ Вредност добијена враћањем хеш функције односно путем алгорита који подацима произвољне дужине додељује податке фиксне дужине.

попут мобилног телефона или компјутера, који садрже чињенице од значаја за кривични поступак. Специфичност природе ових покретних ствари по правилу подразумева знање дигиталне форензике лица које учествује у увиђају електронског уређаја. Овај увиђај не подразумева претресање садржине уређаја, јер за ту доказну радњу је потребна наредба суда.

Најзначајнија доказна радња је претресање уређаја, којим се долази до података који ће се користити као доказ у кривичном поступку.³⁰ ЗКП изричито прописује да предмет претресања може бити уређај за аутоматску обраду података и опрема на којој се чувају или се могу чувати електронски записи.³¹ У судској пракси је било спорно је да ли мобилни телефони спадају међу уређаје за аутоматску обраду података, па је Врховни касациони суд отклонио сумњу заузевши став да се мобилни телефони могу сматрати уређајима за аутоматску обраду података, у смислу овог члана, „имајући у виду опремљеност мобилних телефона, могућности приступа интернету и размене мејлова и других електронских података, а при чему се електронски записи могу чувати у различитим фајловима у самом телефону“.³² Имајући у виду распрострањеност коришћења тзв. паметних телефона, који све чешће замењују употребу компјутера и лаптопова, у судској пракси су подаци из мобилних телефона од највећег значаја за доказивање кривичних дела.

Судска пракса је неуједначена по питању предузимања увиђаја на покретној ствари (мобилним телефоном) и радње претресања. Начелно се допушта преглед телефона (садржине смс порука) спровођењем увиђаја на покретној ствари. Врховни касациони суд је, тако, у једној својој одлуци закључио „да се у конкретном случа-

---

³⁰ „Претресање рачунара окривљеног представља радњу претресања уређаја за аутоматску обраду података, а не радњу рачунарског претраживања података“ – из пресуде Апелационог суда у Београду Кж1 По3 18/20 од 04.08.2020. године и пресуде Вишег суда у Београду Кпо3.бр.39/18 од 18.05.2020. године, из Билтена Вишег суда у Београду бр 91/2020, Intertex, Београд.

³¹ Члан 152 став 3 ЗКП.

³² Одговор кривичног одељења Врховног касационог суда на спорна правна питања нижестепених судова са седнице одржане 4.4.2014.године; М.Писарић, Прикупљање електронских доказа из мобилног телефона у пракси Врховног касационог суда Републике Србије, *Криминалистичка теорија и пракса*, Vol. 7. No. 2/2020, Zagreb, 43.

ју, ради о прегледу садржаја мобилних телефона – увид у читање СМС порука међусобно упућених између окривљених, а не о доказу који је прибављен применом члана 166. ЗКП, то јест о тајном надзору комуникације, већ се ради о увиђају на покретној ствари, при чему није потребна наредба суда за одузимање мобилног телефона (предмета чији садржај представља доказ), већ мора постојати одлука суда да се изврши увид у садржај телефона, а што у конкретном и постоји, јер је суд на главном претресу одлучио да се тај увид изврши у СМС поруке мобилног телефона³³. Међутим, у другој одлуци (Кзз 115/17), Врховни касациони суд је заузео становиште да уколико је потребно утврдити меморијски садржај мобилног телефона и СИМ картице, у погледу регистрованих позива, СМС порука, фотографија и видео снимака, предузима се претресање уређаја и опреме за аутоматску обраду података и опреме на којој се чувају електронски записи на основу наредбе суда, а не ради се посебним доказним радњама.³⁴

Након три године, Врховни касациони суд, заузима поново првобитан став да се може предузети увиђај на покретној ствари, а не нужно и претресање телефона. У конкретном предмету, „наредбом председника већа Вишег суда у Београду К 432/15 од 08.09.2017. године, одређено да Служба за специјалне истражне методе МУП РС обави вештачење одлазно - долазних позива и порука са три броја телефона који су привремено одузети од окривљеног и једног броја телефона који је привремено одузет од окривљеног АА, и то 15 дана пре критичног догађаја, као и на сам дан критичног догађаја - 06.07.2015. године, па је Служба за специјалне истражне методе МУП РС – Одељење за електронски надзор дана 06.12.2017. године првостепеном суду доставила извештај о прикупљању података из мобилних телефона и СИМ картица ових окривљених, који извештај је суд извео као доказ на главном претресу и потом га ценио како појединачно тако и у међусобној

---

³³ Пресуда Врховног касационог суда Кзз 938/2014 од 15.10.2014. године. Исти став је највиша судска инстанца заузела и пре него што је ступио на снагу важећи ЗКП- види: пресуда Врховног суда Србије Кж1 2678/2007 од 18.02.2008. године и пресуда Окружног суда у Чачку К 96/07 од 15.10.2007. године.

³⁴ М. Pisarić (2020), 46, види и Билтен Врховног касационог суда, 2/2017, Интемех, Београд, 31.

вези са осталим изведеним доказима и одбраном окривљених“. Врховни касациони суд је оценио као неосноване тврдње браниоца да се ради о незаконито прикупљеним доказима, с обзиром да је „законском одредбом из члана 152. став 3. ЗКП, изричито прописано да се претресање уређаја за аутоматску обраду података, у које уређаје несумњиво према ставу Врховног касационог суда, спада и мобилни телефон, предузима на основу наредбе суда“, али да је „у конкретном случају, извршен увиђај телефона, који у смислу члана 133. ЗКП представља доказну радњу којом орган поступка непосредно опажа чињенице ради њиховог утврђивања и разјашњења у поступку, при чему предмет увиђаја може бити лице, ствар (покретна или непокретна) и место“. У вези са тим, „по налажењу Врховног касационог суда, Извештај специјалних истражних метода – Одељење за електронски надзор МУП РС, представља законит доказ јер је прибављен од надлежних органа и то на захтев суда, односно на основу наредбе суда, па је такав доказ сам по себи законит, а сасвим је друго питање да ли је извођење тог доказа могао да предложи бранилац окривљеног АА на главном претресу и да ли је суд приликом прибављања овог доказа имао у виду да ли се ради о увиђају ствари или вештачењу, јер ове чињенице не утичу на законитост самог доказа, будући да се он односи на предмете односно мобилне телефоне који су привремено одузети од окривљених СЂ и АА и њихове СИМ картице“.³⁵

---

³⁵ Пресуда Врховног касационог суда Кзз 1378/2019 од 11.02.2020. године; С тим у вези интересантна је и одлука којом је другостепени суд нашао „да у ситуацији у којој је јавни тужилац суду доставио примерак наредбе на основу које је наређено одговорном лицу АА да преда видео снимак са сигурносних камера на основу одредбе члана 147 став 3 у вези са ставом 1 ЗКП, преглед видео снимка сигурносне камере не представља претресање у смислу одредбе члана 152 став 3 ЗКП, будући да у ситуацији у којој је јавни тужилац издао поменути наредбу, ЦД са видео записима оштећене АА није прибављен на недозвољен начин, односно не представља незаконито прибављен доказ, већ представља привремено одузет предмет у предистражном поступку, па имајући у виду чињеницу да је јавни тужилац наредио трасолошко вештачење, то је становиште другостепеног суда да је исти поступио у складу са одредбом члана 113 ЗКП, којом је прописано да вештачење одређује орган поступка. Имајући у виду све наведено, другостепени суд је установио да преглед видео снимка сигурносне камере, у конкретном случају, не представља претресање, па је усвојио жалбене наводе јавног тужиоца којима се истиче да се претресање уре-

За прибављање видео записа са безбедносних камера није потребна наредба за претресање сходно чл. 155. ЗКП, „јер се ради о доказној радњи привременог одузимања предмета из чл. 147. ЗКП, док се посебна правила о претресању уређаја за аутоматску обраду података прописана чл. 155. ЗКП, не односе на увид у садржај спорних видео снимака који су изузети са безбедносних камера“.³⁶

Наредба о претресању је потребна како би се фотографија преписке између окривљеног и оштећеног, садржане у уређају, могла користити као доказ у кривичном поступку. Врховни касациони суд је заузео становиште да се ради о незаконитом доказу када се врши увид у садржај порука и фотографија, без наредбе суда и то када су припадници МУП, сачинили фотографије СМС преписке из мобилног телефона окривљеног, без претходно прибављене наредбе за претресање електронског уређаја.³⁷ Међутим, у судској пракси је начелно допуштено да се као доказ користи фотографија преписке СМС, коју је сачинио оштећени. У једној одлуци, решењем основног суда из списка предмета је издвојена је „21 фотографија на којима је забележена садржина СМС порука упућених преко мобилног телефона, пошто нису сачињене од стране органа овлашћених да изврше увиђај, већ од стране физичког лица“. Међутим, виши суд је укинуо ову одлуку, наводећи да „фотографија коју је сачинило физичко лице, а која садржи текст СМС поруке упућене преко мобилног телефона представља исправу у смислу чл. 2. ст. 1. тач. 26. ЗКП, те се не треба издвајати из списка предмета, већ се сходно

ђаја на основу наредбе суда односи на уређаје за које се сумња да садрже електронске доказе о извршеном кривичном делу, а не на уређаје који бележе податке о извршиоцу кривичног дела, односно на уређаје који су тако програмирани да бележе све што се „догађа“ на одређеном просторном делу.“- Из решења Апелационог суда у Новом Саду Кж 2. 1357/19 од 19. 09.2019. године - Из Билтена Апелационог суда у Новом Саду, Број 10/2020, Интермех, Београд.

³⁶ Решење Апелационог суда у Новом Саду Кж1 1497/19 од 30.10.2019. године - Из Билтена Апелационог суда у Новом Саду, Број 10/2020, Intermex, Београд

³⁷ Пресуда Врховног касационог суда Кзз 925/2017 од 28.09.2017. године и пресуда Врховног касационог суда Кзз 928/2017 од 26.10.2017. године.

чл. 138. ст. 4. ЗКП веродостојност садржаја исте утврђује извођењем других доказа и оцењивањем у складу са чл. 16. ст. 3. ЗКП“.³⁸

Врховни касациони суд је, у својим одлукама, употребу оваквих фотографија сачињених од стране физичких лица, оценио као закониту доказну радњу увиђаја на покретној ствари, за коју није потребна наредба суда.³⁹ Исти став Врховни касациони суд је заузео поводом употребе фотографије преписке са друштвених мрежа, које су јавно доступне ширем аудиторијуму, за које је такође закључио да су законити доказ, за који није потребно прибављање наредбе суда о претресању електронског уређаја са ког се друштвеној мрежи приступа.⁴⁰ И пракса Вишег суда у Београду заузела је становиште да када је „кривично дело извршено преко друштвене мреже, тужилац није у обавези да достави оригиналне изводе предметних твитова прибављених од провајдера друштвене мреже, већ је довољно да на адекватан начин забележи стање у одређеном електронском медију, као што је фотографисањем екрана уређаја на којем је исти учитан“.⁴¹

Претресање мобилног телефона и других комјутерских уређаја се врши на основу наредбе суда, док се приликом спровођења претресања од стране надлежних органа, може истовремено извршити вештачење, без обзира што суд није посебно издао наредбу о

---

³⁸ Решење Вишег суда у Нишу Кж бр. 76/16 од 20.04.2016. године и решење Основног суда у Нишу К бр. 767/13 од 01.03.2016. године, Билтен Вишег суда у Нишу, број 34/2017, Интермех, Београд.

³⁹ Пресуда Врховног касационог суда Кзз 1108/2019 од 31.10.2019. године и пресуда Врховног касационог суда Кзз 740/2019 од 10.9.2019. године.

⁴⁰ Пресуда Врховног касационог суда Кзз 751/2018 од 5.7.2018. године. Види и пресуду Кзз 546/19 од 11.06.2019. године у којој је су као неосновани оцењени наводи из захтева браниоца окривљеног да се на фотокопијама фејсбук профила оштећене АА и сведока ББ пресуда не може заснивати, обзиром да, по оцени овога суда „није потребно одређивање вештачења како би се утврдила садржина преписке путем профила на фејсбук страници која представља јавни медиј, а садржина ове преписке може се прочитати и у фотокопији, сходно одредби члана 405. став 4. ЗКП, где је предвиђена могућност упознавања са доказима и преко фотокопије“.

⁴¹ Решење Вишег суда у Београду Кж2 бр. 1673/20 од 2.02.2021. године и решење Првог основног суда у Београду К.бр. 1548/18 од 29.09.2020. године.

вештачењу.⁴² У литератури се, ипак, указује да не треба поистовештавати претресање са вештачањем, јер „приликом претресања уређаја од стране стручног лица се само прикупљају рачунарски подаци, а они, с обзиром на своје специфичности, стичу вредност електронског доказа (односно, могу да служе као доказ чињенице која се утврђује у поступку) тек након стручне обраде и анализе која може бити само резултат спроведеног вештачења од стране вештака“.⁴³ Када је бранилац окривљеног истицао да се пресуда на незаконитом доказу – извештају о форензичком прегледу лица места и увиђају покретне ствари (телефона „Самсунг галакси А8“), с обзиром да се не ради о доказу из члана 135. ЗКП и да се аутентичност комуникације мобилним телефоном могла утврдити само вештачењем, Врховни касациони суд је ове наводе оценио неоснованим, сматрајући да је „увиђај покретне ствари – мобилног телефона саставни део криминалистичко форензичке документације, који је предузет над покретном ствари – мобилним телефоном који је оштећена добровољно предала и омогућила приступ обавештењима – порукама који се у њему налазе, а што је затим фотографисано и задржано у фото документацији и у списима предмета, те да вештачења није било, већ је ова доказна радња спроведена сходно члану 135. ЗКП од стране органа који је за њено спровођење надлежан“.⁴⁴

Електронски докази се могу прикупљати и из тзв. отворених извора (open source evidence). Доказ из „отвореног извора“ је податак забележен на сервису као што је социјална мрежа, база података државног органа, организације или на било ком другом јавно доступном сајту. То може бити текст, фотографија, аудио или видео запис, те метаподатак као што је нпр. геолокација на фотографији. Најчешће претраживани отворени извори су социјални медији, посебно Facebook, где је на отвореним профилима могуће видети лица која се „хвале“ својим криминалним активностима, постављају фотографије из којих се јасно види несразмера у имовини у односу на законито стечене приходе, те чак најављује намера за извршење

⁴² Види: пресуду Врховног касационог суда Кзз 459/2015 од 26.5.2015. године и пресуду Врховног касационог суда Кзз 1344/2019 од 19.12.2019. године.

⁴³ М. Pisarić (2020), 56.

⁴⁴ Пресуда Врховног касационог суда Кзз 1044/2020 од 18.11.2020. године.

кривичног дела. Осим што је поступак прикупљања релативно лак, он је и економичан и ефикасан. Коришћењем алата за претраживање и једноставном форензичком обрадом, може се прикупити значајна доказна грађа. По употребној вредности ови докази су посредни, а значајни су и као оперативни податак који може иницирати и усмерити истрагу. За прикупљање највећег дела ових доказа, довољно је просечно познавање информационе технологије, те је то у могућности да учини сам орган поступка, поштујући правила менаџмента електронских доказа у циљу обезбеђења њихове аутентичности, будући да се у овим случајевима питање законитости ретко поставља.

Посебне доказне радње управљене на прикупљање електронских доказа представљају тајни надзор комуникације у складу са одредбама чланова 166-170 ЗКП и рачунарско претраживање података у складу са одредбама чланова 178 – 180 ЗКП. То нису прописи, који, за разлику од законодавстава Француске, Немачке, Холандије и др. представљају посебне прописе који регулишу тајно прислушкивање криптованих електронских комуникација, већ прописи, који у комбинацији са одредбама које регулишу увиђај и претресање (152 став 3 ЗКП) аналогном применом и ширим тумачењем омогућавају законитост приликом предузимања наведених доказних радњи у одсуству специфичног законског оквира. Међутим, док се с једне стране гарантује законитост прикупљања доказа, одсуство посебних прописа онемогућава предузимање конкретних радњи у циљу откривања заштићене комуникације. Наиме, енкрипција, као средство заштите података од разних претњи као што су хаковање, крађа идентитета и слично, омогућава и учиниоцима кривичних дела, посебно из области организованог криминала да остану неоткривени односно да прикрију своју криминалну активност. Последњих година, EncroChat (сервис са сопственим уређајима) и Sky ECC (сервис који функционише као апликација за одређену врсту телефона) су омогућавали корисницима да сигурно размењују поруке и податке путем посебних уређаја и снажне енкрипције, пружајући висок ниво сигурности.

У државама у којима постоје посебни прописи, декодирање криптоване електронске комуникације постиже се на два начина:

инсталирањем посебног софтвера на уређаје путем физичког приступа надлежних органа или на даљину, убацивањем вируса или „тројанаца“.

Закључна разматрања

Савремени живот у било ком сегменту његовог постојања се не може замислити без дигиталних уређаја који су извор дигиталних доказа, а како право, па самим тим и кривично право, морају да прате савремени свет и његов развој, то ће се јављати стална потреба да се носиоци правосудних функција едукују у овој области, а да судска пракса и законодавство прати нове трендове.

Милена Васић Пејчић
судија Вишег суда у Београду

ЈАВНИ ИНТЕРЕС У ИНФОРМИСАЊУ И СТРАТЕШКЕ ТУЖБЕ ПРОТИВ УЧЕШЋА ЈАВНОСТИ (СЛАПП)

УВОД

Шта је јавни интерес у информисању, а шта интересовање јавности?

Када информисање у интересу јавности постоји, односно не постоји?

Како направити разлику између информација које јавност има право да зна и оних које по својој природи нису од значаја за јавност и представљају неоправдано задирање у углед или друга права других?

Која је права мера и пропорционалост обештећења?

Шта су то стратешке тужбе против учешћа јавности?

Наведена питања, иако без већег значаја за лаике који су информацијама из медија изложени у свакодневном животу, у сталном су фокусу судија Вишег суда у Београду јер је Виши суд у Београду надлежан да у првом степену суди у споровима о објављивању исправке информације и одговора на информацију, због повреде забране говора мржње, заштите права на приватни живот, односно права на лични запис, пропуштања објављивања информације и накнади штете у вези са објављивањем информације за територију Републике Србије.¹

---

¹ Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва ("Службени гласник РС", број 101/2013)

У потрази за одговорима на постављена питања суд у сваком конкретном случају поступа у оквирима задатим Уставом и Законом о јавном информисању и медијима, али и уз смернице Апелационог суда у Београду и праксе Европског суда за људска права, која се односи на примену члана 10. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу поседовања сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе. Пошто коришћење ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне безбедности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања обавештења добијених у поверењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.²

Остваривање слободе јавног информисања, која посебно обухвата слободу прикупљања, објављивања и примања информација, слободу формирања и изражавања идеја и мишљења, слободу штампања и дистрибуције новина, регулисано је Законом о јавном информисању и медијима. Поменути закон уређује начела јавног информисања, јавни интерес у информисању, али и заштиту медијског плурализма, те положај уредника и новинара. Закон о јавном информисању и медијима у члану 4. прокламује слободу медија и забрањује цензуру, а у члану 5. прописује да се путем медија објављују информације, идеје и мишљења о појавама, догађајима и личностима о којима јавност има оправдан интерес да зна, без обзира на начин на који су прибављене информације, у складу са одредбама овог закона, при чему као примат предвиђа право грађана да истинито, потпуно и благовремено буду обавештени о питањима од јавног значаја и да су средства јавног обавештавања дужна да то право поштују. У члану 9. регулисана је обавеза новинарске пажње, односно прописано је да су уредник и новинар дужни да с пажњом

---

² Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода члан 10.

примереном околностима, пре објављивања информације која садржи податке о одређеној појави, догађају или личности провере њено порекло, истинитост и потпуност. Уредник и новинар дужни су да преузете информације, идеје и мишљења пренесу веродостојно и потпуно, а ако се информација преузима из другог медија - да наведу и назив тог медија.

Јавни интерес у информисању

Не спорећи да се интересовање јавности неретко своди на оно што примаоци информација желе да знају, што их интригира или им је забавно или је узнемирујуће, јавни интерес посве супротно подразумева питања која се тичу самих живота прималаца информација односно грађана. Та питања могу се тичати трошења буџетских средстава, вакцинације од заразних болести, еколошких акцидентата, начина вршења јавних овлашћења... Листа питања је без ограничења, али им је заједничко да утичу на живот људи, па је информисање о њима не само обавеза медија, већ и право грађана.

Јавни интерес у процесу информисања нужно се цени имајући у виду околности сваког конкретног случаја, али се по схватању Европског суда за људска права јавни интерес обично односи на питања која у тој мери утичу на јавност да она може легитимно испољити интерес за њих, питања која привлаче пажњу јавности или питања која се јавности у знатној мери тичу, нарочито у том смислу што утичу на благостање грађана или на живот заједнице.

Иако јавност има право да буде информисана, чланци или телевизијске емисије који су искључиво усмерени ка томе да задовоље радозналост одређене публике у вези с детаљима приватног живота неког лица не могу се сматрати чланцима или емисијама који на било који начин доприносе дебати од јавног интереса за друштво, чак ни када се ради о познатим особама. Европски суд за људска права је с тим у вези нагласио да се јавни интерес не може свести на жељу јавности за информацијама о приватном животу других, нити на жељу читалаца за сензационализмом или чак воајеризмом.

У том смислу из перспективе ауторке овог рада, а ради осветљавања јавног интереса у процесу информисања, од значаја је случај Европског суда за људска права у коме се суд бавио представком подносиоца који је у својим новинама објавио чланак под насловом „Луксуз у земљи сиромаштва“, која је био потписан од стране другог подносиоца представке, у ком чланку се испитивао однос између државних органа и приватног инвестиционог фонда Д.Х, који је основала и којим је управљала приватна компанија Д.П, а који се између осталог тицао и куповине 42 нова луксузна аутомобила од Д.Х. за износ већи од милион евра, па је у чланку је критикован недостатак транспарентности процеса куповине. У тексту је такође констатовано да су аутомобили подељени гувернерима 32 региона Молдавије и постављено питање да ли је то било средство да Влада обезбеди да гувернери имају боље услове за ширење пропаганде у својим регионима уочи избора који је требало да буду одржани годину дана касније. У чланку је цитиран лидер једне политичке странке, који је изјавио да су гласине у Влади сугерисале да је цена сваког аутомобила за око 7.000 евра већа од његове каталожке цене. Власти нису дале никакво објашњење зашто су луксузни аутомобили били потребни ако су много јефтинији нови аутомобили могли да се купе за делић цене. Чланак је завршен оптужбом за корупцију на највишем државном нивоу, за коју нико неће бити кажњен.

Пошто су Д.Х. и Д.П. поднели тужбу за клевету против подносилаца представке тражећи забрану објављивања било каквог материјала о руководству Д.Х. и Д.П. без њихове дозволе и заплону имовине новина подносилаца представке у износу који је једнак њиховом потраживању, поступак је у коначној инстанци окончан тако што је Врховни суд утврдио да је лист подносиоца представке објавио клеветничке информације за које се не може доказати да су истините, односно да су тужиоци дали мито и тиме починили кривично дело.

Европски суд за људска права је поступајући по представи констатовао да су одлуке домаћих судова и досуђивање штете донете против новина подносиоца представке представљале „мешање јавног органа“ у право новина подносиоца представке на слободу

изражавања према првом ставу члана 10. Иако је Влада тврдила да су новине подносиоца представке намеравале да нападну репутацију Д.Х. и утичу на правила фер конкуренције, Европски суд за људска права се није сложио са овим аргументом. Чланак је јасно имао за циљ да критикује Владу због нетранспарентног и расипничког начина трошења јавног новца, што је ствар од стварног јавног интереса, а не омаловажавања Д.Х. Како Д.Х. није тврдио – а судови нису утврдили – да је било који други део чланка нетачан, укључујући и тврдњу да су аутомобили прецењени и да ниједан званични позив за подношење понуда није објављен пре него што је флота аутомобила купљена од Д.Х, пракса која би сама по себи могла легитимно да изазове сумњу новина подносиоца представке у погледу поштене конкуренције. Суд стога није имао сумње у добру веру подносилаца представке приликом објављивања чланка. Недостатак било каквих детаљних информација о трансакцији било од стране Владе или Д.Х, упркос покушајима новина подносиоца представке да добије такве детаље и другим неспорним чињеницама које изазивају легитимну сумњу у легитимност посла, разумно је могао навести новинара да извештава о свему што је било доступно, укључујући и непотврђене гласине. Имајући у виду наведено и узимајући у обзир добру веру подносиоца представке у извештавању о питању од стварног јавног интереса, релевантну чињеничну позадину и недостатак било каквих детаља о трансакцији између Д.Х. и Владе, што даје легитимитет сумњама у њену законитост и с обзиром на пропуст домаћих судова да размотре било који од ових елемената у својим пресудама, Европски суд за људска права сматрао је да мешање није било неопходно у демократском друштву, односно да је дошло до повреде члана 10. Конвенције.³

Наведена, као и неке друге одлуке Европског суда за људска права констатују да постоји мешање јавног органа у право новина подносилаца представке на слободу изражавања предвиђену чланом 10. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Међутим, за разлику од означеног случаја, нема свако

---

³ 3Timpul Info-Magazin и Anghel против Молдавије, пред. бр. 42864/05, пресуда од 27.11.2007. године.

мешање у слободу изражавања за последицу повреду наведене слободe. Мешање ће повлачити за собом повреду члана 10. став 1. ако не испуњава услове које предвиђа троделни тест којим се утврђује: да ли је мешање било прописано законом; да ли се тежило једном од легитимних циљева у смислу члана 10. став 2. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и на крају да ли је мешање било неопходно у демократском друштву, односно да ли постоји „хитна друштвена потреба“ за ограничењем слободe изражавања.

У случају Милосављевић против Србије подносилац представке, новинар и главни и одговорни уредник недељног информативног листа са седиштем у Крагујевцу, поднео је представку указујући на повреду члана 10. Конвенције. Лист је објавио чланак под насловом „Ћутањем до црвенила“, чији је аутор подносилац представке и односи се на наводни инцидент у коме се извесни шеф месне канцеларије (Б.) малолетној уличној продавачици ромске националности представио као тржишни инспектор, позвао је да уђе са њим у кола у вези са одређеном документацијом и одвезао је неколико улица даље где је покушао да је силује, што су осујетили њено вриштање, отпор и плач. Оптужен је за лажно представљање, противправно лишење слободe и покушај силовања. Истог дана лист објавио још један чланак у вези са наводним инцидентом.

Б. је поднео тужбу за клевету Вишем суду у Крагујевцу против подносиоца, новинарке и недељника због објављивања два спорна чланка. У коначној инстанци Апелациони суд у Крагујевцу је наложио подносиоцу, новинарки и недељнику да господину Б. солидарно исплате износ од 50.000 динара због душевних патњи претрпљених као последице кршења његове части и угледа, као и законску камату од 23.12.2010. године, заједно са трошковима парничног поступка. Обавеза тужених да објаве пресуду у информативном листу је потврђена.

Подносилац се жалио, према члану 10. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, да је претрпео повреду слободe изражавања. Процењујући релевантне изјаве садржане у два објављена чланка и разлоге дате у пресудама домаћих грађанских

судова како би се оправдало мешање у слободу изражавања подносиоца, Европски суд за људска права указао је на питања од посебног значаја: да ли су предметне изјаве допринеле расправи од јавног интереса; да ли се господин Б. може сматрати „јавном личношћу”; начин прибављања информација од стране подносиоца и њихово објављивање, као и садржај, облик и истинитост информација садржаних у чланцима; и, на крају, последице објављивања чланака у погледу господина Б. и озбиљност казни изречених у погледу подносиоца. Суд је сматрао да су се два објављена чланка у предметном случају очигледно односила на инцидент од јавног значаја, јер су се позивали на наводно сексуално насиље коме је малолетница ромске националности била подвргнута, као и на врло озбиљне оптужбе које су потом поднете против господина Б. с тим у вези. Што се тиче државних органа и државних службеника, Суд је сматрао да и они, у вршењу својих службених дужности, у неким околностима подлежу ширим границама прихватљиве критике у односу на границе које се односе на физичка лица, али је суд констатовао да су се објављени спорни чланци тicali инцидента у којем је Б. наводно починио сексуално насиље, а не тврдили да је на неки начин непримерено или незаконито извршио било коју од својих службених дужности у својству државног службеника. У таквим околностима, није се могло рећи да је у контексту тражења обештећења услед повреде угледа господин Б. требао да покаже већи степен толеранције од физичког лица у сличној ситуацији. Даље, грађански судови су правилно утврдили да је први чланак као чињеницу навео да је господин Б. починио низ кривичних дела, иако је било познато да је кривични поступак против њега још увек био у току, занемарујући тиме његово право на претпоставку невиности док се не докаже супротно. Спорни чланак је такође садржао нетачан чињенични навод у делу у којем је известио да је господин Б. починио кривично дело покушај силовања, иако је сам информативни лист поседовао информације да полиција против Б. није ни подигла оптужницу за ово конкретно кривично дело. Што се тиче оба чланка, Апелациони суд у Крагујевцу је, такође са пуним правом према ставу Суда, додао да иако је јавност имала интерес да буде обавештена о наводном инциденту, то је требало учинити на одговарајући начин и, штавише, када је у питању само други чланак,

упркос тачнијем тексту одмах испод наслова чланка, у самом наслову се наводи да је господин Б. заправо „покушао да силује малолетну девојчицу”. Из тога следи да домаћи грађански судови нису пресуђивали против подносиоца на основу било каквих негативних вредносних судова изражених у чланцима, већ због објављивања нетачних чињеничних навода. Суд је био става да су грађански судови постигли правичну равнотежу између слободе изражавања подносиоца, с једне стране, и интереса господина Б. у погледу заштите његовог угледа, с друге стране, и да су разлози наведени у њиховим пресудама, у предметном контексту, били релевантни и довољни, па је констатовао да није дошло до повреде члана 10. Конвенције.⁴

Мера и пропорционалност обештећења

Извештавање уз тражење праве мере и пропорционалности обештећења било је у фокусу и у случају *Karhuvaara* и *Ilatlehti* против Финске. Компанија подносилац представке издаје новине под називом Илталеhti, које су објавиле чланак о суђењу у вези са понашањем А, адвоката, који је у пијаном стању напао полицајца. Чланак је носио наслов „Његова супруга председница скупштинског Одбора за образовање и културу – адвокат из Сејнајокија ударио полицајца у ресторану”. Суђење је било предмет расправа на локалном нивоу, а улога госпође А. – која ни на који начин није била укључена у кривични поступак – постала је предмет, између осталог, политичке сатире у емисији емитованој на главном националном телевизијском каналу. Наредни чланци објављени су у вези са пресудом којом је оптужени А. осуђен на казну затвора у трајању од шест месеци. Објављено је да је оптужени супруг госпође А, чланице финског парламента и председнице Одбора за образовање и културу. Наслови су гласили „...Муж посланице ударио полицајца у ресторану” и „Супругу народне посланице изречена строга казна због насиља у ресторану”.

Госпођа А, која није спорила чињенице које је изнео Илталеhti, покренула је поступак против подносилаца представке и дво-

---

⁴ Милосављевић против Србије, пред. бр. 47274/19, пресуда од 21.09.2021. године.

јице укључених новинара на основу тога да је медијски извештај био клеветнички и нарушио је њену приватност. Позвала се на члан 15. Закона о Парламенту који је тада био на снази, који је предвиђао да посланици, као и парламентарни званичници, уживају посебну заштиту у обављању својих дужности и током скупштинских заседања. Кривична дела, у виду речи или физичких радњи, којима су повређена права посланика или функционера за време заседања Скупштине, или накнадно физичко насиље, сматрали су се почињеним у посебно отежавајућим околностима. Она је тврдила да су јој чланци нанели посебну патњу јер је била јавно повезана са кривичним делом који ни на који начин није био повезан са њеном личношћу или функцијом као посланика. Окружни суд је осудио првог подносиоца представке и другу двојицу новинара за нарушавање приватности под посебно отежавајућим околностима у смислу члана 15. Закона о Парламенту. Првом подносиоцу представке наложено је да плати осамдесет дневних казни, у износу од 47.360 финских марака (приближно 7.965 евра). Другој двојици новинара наложено је да плате новчане казне у износу од око 840 евра. Поред тога, свим окривљенима, укључујући оба подносиоца представке, наложено је да плате одштету на захтев тужиље – укупно 175.000 финских марака (око 29.400 евра). Свим туженима наложено је да госпођи А. накнаде трошкове. Окружни суд је утврдио да су сами чланци објављени са сврхом да се читаоцима скрене пажња пре свега на брачну везу А. са госпођом А, а не у сврху приказивања догађаја као таквих. Даље је утврдио да истакнуто објављивање имена, слике и професионалног статуса госпође А. ни на који начин није било неопходно. Потврдио је да је заштита приватног живота госпође А. као народне посланице, била ужа од оног код других лица, али само у оној мери у којој су предмети били везани за њене јавне функције и уколико је постојао јавни интерес који оправдава њихово објављивање. Чињеница да би осуда супружника политичара могла утицати на гласачке намере људи сама по себи није учинила да је ствар од јавног интереса на начин да оправда објављивање. Окружни суд је сматрао да чињеница да су радње супруга тужиље и кривични поступак против њега били добро познати у њиховом матичном округу и чињеница да су локалне новине извештавале о томе нема

утицаја на одговорност оптужених. Према пресуди, јавни публицист који је пружио Илталехти и резултирајућа повреда заштићеног приватног домена тужиље су у суштини представљали предметно кривично дело. Хелсиншки апелациони суд је одбио заједничку жалбу оптужених и потврдио пресуду Окружног суда без икаквих запажања о меритуму случаја. Апелациони суд је додао да се, без обзира на ову исправку, одштета досуђена тужиљи не може сматрати претераном. Врховни суд је одбио жалбу.

Европски суд за људска права је констатовао да се странке слажу да су осуда подносилаца представке и налог којим се од њих захтева да плате одштету и трошкове представљали мешање у њихово право на слободу изражавања, да је мешање било „прописано законом” и да је тежио је легитимном циљу, односно заштити угледа и права других, у смислу члана 10. став 2. Конвенције. Спор у овом случају сводио на питање да ли је мешање било „неопходно у демократском друштву“. Суд је најпре констатовао да нема доказа, нити било каквих навода, о погрешном представљању чињеница или лошој намери од стране подносилаца представке. Чињенице изложене у предметним чланцима нису биле спорне ни пред домаћим судовима. Предметни чланци нису садржали никакве наводе о умешаности А. у догађаје који су довели до осуде њеног супруга, нити било које друге врсте навода против ње. Нису поменути никакви детаљи о приватном животу госпође А, осим чињенице да је била удата за господина А, што је околност која је била позната јавности пре објављивања чланака о питању. Суд је приметио да предмет спорног извештавања није имао везу са политичким питањима нити било какве директне везе са особом госпође А. као политичарке. Сходно томе, предметни чланци се нису односили ни на једно питање од великог јавног интереса које се тиче учешћа госпође А. Међутим, јавност има право да буде информисана, што је суштинско право у демократском друштву које се, у одређеним посебним околностима, може проширити и на аспекте приватног живота јавних личности, посебно када су у питању политичари. С тим у вези, Суд је приметио мишљење Окружног суда да би осуда супружника политичара могла утицати на бирачке намере људи. По мишљењу Суда, ово указује на то да је, барем у извесној мери, у извештавање

било укључено питање од јавног интереса. Нагласак у спорним чланцима јасно је био на брачној вези окривљеног са госпођом А, посланицом, приступ који је разумљиво послужио да да боју догађајима и да подстакне продају новина. Овај налаз, међутим, сам по себи није довољан да оправда осуду подносилаца представке. Оспорени чланци нису први открили идентитет госпође А. у контексту кривичног поступка. Посланички имунитет госпође А. је био од индиректне важности јер је статус госпође А. као члана парламента довео до строжих осуда и казни према члану 15. Закона о Парламенту. У недостатку било какве везе са циљевима који су у основи посланичког имунитета, употреба посланичког статуса госпође А. као отежавајући фактор за кривична дела о којима је реч је проблематична. По мишљењу Суда, имајући у виду његову утврђену судску праксу у смислу да су границе дозвољене критике шире у погледу политичара, аутоматска и неквалификована примена члана 15. Закона о Парламенту од стране домаћих судова ефективно је поништила супротстављене интересе гарантоване чланом 10. Конвенције. Коначно, Суд је узео у обзир тежину новчаних казни изречених подносиоцима представке. Тежина казне и износи одштете морају се сматрати веома значајним. Суд сматра да тако строге казне, посматране у позадини ограниченог мешања у приватни живот госпође А. откривају упадљиву диспропорцију између супротстављених интереса заштите приватног живота и слободе изражавања. По мишљењу Суда, разлози на које су се позвали домаћи судови, иако релевантни, нису били довољни да покажу да је мешање било „неопходно у демократском друштву“. Штавише, изречене казне биле су несразмерне. Имајући у виду све горе наведене факторе, и без обзира на поље слободне процене дато држави у овој области, Суд сматра да домаћи судови нису успели да успоставе правичну равнотежу између супротстављених интереса. Стога је дошло до повреде члана 10. Конвенције.⁵

---

⁵ Karhuvaara и Ittalahti против Финске, пред. бр. 53678/00, пресуда од 16.11.2004. године.

Стратешке тужбе против учешћа јавности (СЛАПП)

Комитет министара држава чланица Савета Европе донео је 05.04.2024. године Препоруку о сузбијању употребе стратешких тужби против учешћа јавности (СЛАПП) која је указала на хитност осмишљавања свеобухватних и делотворних стратегија за борбу против СЛАПП, које додатно јачају постојеће законодавне и политичке оквире и праксе, те дефинисала појам стратешких тужби против учешћа јавности сматрајући их правним радњама којима се прети, које се покрећу или воде као средства узнемиравања или застрашивања њихове мете, а које настоје да спрече, забране, ограниче или казне слободно изражавање о питањима од јавног интереса и остваривање права повезаних са учешћем јавности.

Осим што дефинише овај нови појам препорука даје преглед елемената оваквих тужби на основу којих је могуће извршити њихово идентификовање.

Такви индикатори укључују, без ограничења, следеће елементе:

a. тужилац покушава да искористи неравнотежу моћи, као што је његова финансијска предност или политички или друштвени утицај, да изврши притисак на туженог;

b. аргументи које је изнео тужилац су делимично или потпуно неосновани;

c. правни лекови које је тражио тужилац су несразмерни, претерани или неразумни;

d. тужбени захтеви представљају злоупотребу закона или процедура;

e. тужилац користи процесне и парничне тактике како би повећао трошкове за туженог, као што је одлагање поступка, одабир суда који је неповољан за учешће јавности или непријатан за туженог, што у великој мери отежава посао и доноси мало или нимало изгледа за успех поднете жалбе;

f. правна радња је намерно усмерена на појединце, а не на организације одговорне за спорну радњу;

g. правна радња је праћена офанзивном кампањом у области односа с јавношћу која је осмишљена да малтретира, дискредитује или застраши актере који учествују у јавној дебати или има за циљ да скрене пажњу са суштинског питања о коме је реч;

h. тужилац или њихови заступници учествују у законском застрашивању, узнемиравању или претњама, или су то чинили у прошлости;

i. тужилац или повезана лица учествују у вишеструким и координисаним или прекограничним правним радњама на основу истог скупа чињеница или у вези са сличним стварима;

j. тужилац систематски одбија да се укључи у вансудске механизме за решавање тужбеног захтева.

Иако СЛАПП не укључују нужно све ове индикаторе, што је више њих присутних или што је понашање акутније, већа је вероватноћа да се правна радња може сматрати СЛАПП.⁶

Предметна врста тужбе није нормативно уређена у важећем домаћем законодавству, нити је системски препозната у законским оквирима других држава, али је Европски суд за људска права у случају *ООО Мето* против Русије пресудом од 15.03.2022. године поставио смернице за идентификовање ових тужби.

Чињенични оквир предметног случаја у којем је поступао Европски суд за људска права тицао се тужбе коју је администрација Волгоградске области поднела против медијског портала због извештаја који је критиковао тендер за набавку аутобуса. Подносилац представке *ООО Мето* (друштво), оснивач је *Kavkazskiy Uzel*, онлајн медиј је посвећен политичкој ситуацији и стању људских права на југу Русије и Волгоградске области. *Kavkazskiy Uzel* је 2008. године објавио чланак у којем због одређених активности критикује Управу Волгоградске области, извршни орган конститутивног ентитета Руске Федерације. У чланку је, између осталог, наведено да је Управа лобирала да једна фабрика аутобуса добије тендер за куповину аутобуса. Тендер је расписао Град Волгоград. Фабрика

---

⁶ Препорука ЦМ/Рец(2024)/2 Комитета министара државама чланицама о сузбијању употребе стратешких тужби против учешћа јавности (СЛАПП).

није добила наведени тендер, те је обустављен трансфер средстава додељених Граду Волгограду као субвенција из регионалног буџета. Како је наведено у чланку, то је био чин освете за изгубљени тендер. Управа Волгоградске области је покренула грађански поступак за клевету против подносиоца представке истичући да су наводи из чланка лажни. Управа је приговорила да је тиме нарушен њен пословни углед, те је тражила повлачење спорних навода. Окружни суд у Москви је утврдио да су наводи изнесени у чланку штетни за углед Волгоградске области, те је утврдио да подносилац представке није пружио никакав доказ за њих. Подносиоцу представке је наложено да на интернет страници објави деманти и изреку судске пресуде. Европски суд за људска права је утврдио да је пресуда за клевету представљала мешање у право на слободу изражавања подносиоца представке, те да је то мешање било у складу са законом јер је Грађански закон Русије предвиђао право покретања парничног поступка за клевету ради заштите части, достојанства и пословног угледа. У вези с питањем да ли је мешање у право подносиоца представке на слободу изражавања следило „леgitиман циљ“, Европски суд је истакао да је Управа Волгоградске области извршна власт конститутивног ентитета Руске Федерације. Европски суд је нагласио да „заштита угледа других“ из става 2. члана 10. Конвенције није ограничена само на физичка лица, већ укључује и правна лица. Даље је истакао да постоји легитиман интерес правних лица који се огледа у заштити комерцијалног успеха и одрживости друштва с циљем заштите запослених и деоничара. Међутим, то тумачење није примењиво на тело које има извршна овлашћења и које није укључено у директне економске активности. Европски суд је даље истакао да се тела извршне власти која имају државна овлашћења разликују од правних субјеката, укључујући и јавна или државна предузећа која се баве конкурентским активностима на тржишту. Европски суд је констатовао да се не може сматрати да парнични поступак због клевете, који је покренуло правно лице које је вршило јавну власт, следи легитиман циљ заштите угледа других из члана 10. став 2. Конвенције. Међутим, како је даље истакао Европски суд, то не искључује да поједини чланови јавног тела, који би могли бити „лако препознатљиви“, могу имати право да

покрену поступак за клевету у своје име. Како је даље истакао Европски суд, у овом предмету, у поступку за клевету, тужилац је највиши орган извршне власти Волгоградске области. Тешко је замислити да је имао „интерес да заштити свој комерцијални успех и одрживост“, било да је то у „корист акционара и запослених“ или „за шире економско добро“. Не може се рећи ни да су његови чланови били „лако препознатљиви“, као што је то био случај са члановима Комисије за водопривреду и шумарство у Луксембургу (*Thoma* против Луксембурга), или члановима локалног већа града које представља 12.000 становника (*Lombardo* и остали против Малте). У 2010. години број становника Волгоградске области прешао је два и по милиона. У сваком случају, поступак за клевету покренут је у име правног лица као таквог, а не било којег од његових појединачних чланова. Сходно томе, Европски суд је закључио да грађански поступак за клевету који је покренула Управа Волгоградске области против подносиоца представке није имао било који од легитимних циљева набројаних у ставу 2. члана 10. Конвенције. Европски суд је утврдио повреду члана 10. Европске конвенције.⁷

Европски суд се у овом предмету први пут позива на појам СЛАПП. У делу релевантног правног оквира Европски суд је посебно издвојио коментар комесара за људска права Савета Европе од 27.10.2020. године: „Време је да се предузму мере против СЛАПП-а“. У коментару је констатовано да би у оваквим случајевима претња подизањем тужбе, укључујући и писма која шаљу моћне адвокатске канцеларије, била довољна да доведе до жељеног ефекта, тј. до заустављања новинарске истраге и извештавања. На мети могу да буду активисти, невладине организације, академици, браниоци људских права, односно сви они који говоре у јавном интересу и позивају моћнике на одговорност. СЛАПП тужбе су обично маскиране као грађанске или кривичне тужбе за клевету или увреду и имају још неколико заједничких карактеристика. Узменирујуће су, односно застрашујуће природе. Циљ није да се добије спор, већ да се одузму време и енергија, што се користи као тактика за гушење легитимне критике. Странке су обично заинтересованије за сам про-

---

⁷ ООО Метто против Русије, бр. пред. 2840/10, пресуда од 15.03.2022. године.

цес него за исход спора, односно поступка. Циљ одвлачења пажње са главне теме, а то је понашање моћника, или застрашивања често се постиже тако што се правни поступак учини скупим и дуготрајним. Захтеви тужилачке стране су превисоко постављени и евидентно неосновани. Још једна уобичајена карактеристика овакве тужбе је неравнотежа моћи између тужиоца и туженог. Приватне фирме или моћници обично циљају на појединце, поред организација којима припадају или за које раде, у покушају да застраше и ућуткају критичке гласове искључиво на основу финансијске моћи подносиоца тужбе.

Уместо закључка

Јавни интерес у процесу информисања се цени имајући у виду околности сваког појединачног случаја – линија између права на слободу изражавања и права појединаца је неретко врло танка и осетљива, али би се имајући у виду схватања Европског суда за људска права изражена у означеним одлукама могло констатовати да јавни интерес свакако постоји када се извештава о раду државних органа, институција или појединаца који врше јавна овлашћења, јер се такво извештавање односи на питања која утичу на добробит свих грађана. Такође, може се констатовати да такав интерес не постоји када се уђе у личну, приватну сферу таквих појединаца ако тај уплив нема везе вршењем јавне функције односно јавних овлашћења.

Иако јавност има право да буде информисана, информисање које је искључиво усмерено ка детаљима из приватне сфере појединаца, чији је циљ да задовољи потребу одређеног дела публице пикантеријама из живота особа, чак и када су оне веома познате, не може се сматрати информисањем у интересу јавности јер није усмерено ка јавној дебати о питањима која утичу на благостање грађана. Адекватно информисање, виђено очима ауторке овог рада, има обавештавајућу и образовну улогу и не подилази потребама за сензацијама и радозналости публице, управо зато што такво извештавање по правилу води повреди права субјеката информације.

Стратешке тужбе против учешћа јавности нису нормативно уређене у европским законодавствима али у документима Савета

Европе новијег датума представљају појам на који се указује као на потенцијалну опасност по слободу изражавања у контексту извештавања у јавном интересу, те се дају индикатори за њихово препознавање од којих је један да су захтеви тужилачке стране превисоко постављени и евидентно неосновани, што у садашњим законским оквирима пружа основ за одбијање тужбеног захтева, не и за одбацивање тужбе, у ком смеру иде Препорука ЦМ/Рец(2024)/2 Комитета министара државама чланицама о сузбијању употребе стратешких тужби против учешћа јавности.

*Андреа Стевановић, судијски сарадник
грађанског одељења Вишег суда у Београду*

ПРЕДЛОГ СМЕРНИЦА ЗА ПОСТУПАЊЕ У ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ ОДРЕЂИВАЊА НАКНАДЕ ЗА ЕКСПРОПРИСАНУ НЕПОКРЕТНОСТ

Уместо увода

Предмет рада представља предлог смерница за поступање приликом одређивања накнаде за експроприсану непокретност, при чему је фокус на правном основу и методологијама процене тржишне вредности непокретности. Тема заслужује посебну пажњу узимајући у обзир да највећи број старих нерешених предмета у судовима у оквиру ванпарничне материје представљају поступци одређивања накнаде за експроприсану непокретност, уколико се изузму предмети који се односе на лишење пословне способности, будући да постоји законска обавеза преиспитивања одлуке на сваке три године.

Последице управног поступка кроз неспоран судски грађански поступак

Поступак за одређивање накнаде за експроприсану непокретност уређен је осмом главом Закона о ванпарничном поступку¹, при чему се у наведеном грађанском судском поступку примењује и Закон о експропријацији² и Устав Републике Србије³.

---

¹ Закон о ванпарничном поступку ("Сл. гласник СРС", бр. 25/82 и 48/88 и "Сл. гласник РС", бр. 46/95 - др. закон, 18/2005 - др. закон, 85/2012, 45/2013 - др. закон, 55/2014, 6/2015, 106/2015 - др. закон и 14/2022).

² Закона о експропријацији ("Сл. гласник РС", бр. 53/95, "Сл. лист СРЈ", бр. 16/2001 - одлука СУС и "Сл. гласник РС", бр. 20/2009, 55/2013 - одлука УС и 106/2016 - аутентично тумачење).

³ Устав РС ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006 и 115/2021).

Означени поступак као врста ванпарничног поступка представља неспоран грађански судски поступак, што се закључује и самим језичким тумачењем. Ванпарнични поступак је поступак изван спора. Нема места решавању спорних чињеница у овом поступку, будући да је то питање резервисано искључиво за парнични поступак. Ванпарнични поступак представља процес утврђивања правних последица, а који процес не укључује спор између странака, већ се усмерава на утврђење или заштиту неког правног интереса. Да је ванпарнични поступак неспоран поступак, указује и чињеница да он може да буде и једностраначки поступак (на пример поступак ради утврђења постојања ванбрачне заједнице који се води у смислу Закона о инвалидском и пензионем осигурању), у којима предлагач тражи утврђење одређене чињенице, а не постоји друга страна која би имала правни интерес то да спори. Дакле, у ванпарничној материји не постоје чињенице спорног карактера, већ се расправља о утврђењу правних последица неспорних чињеница и животних околности које захтевају да буду правно решене.

Императивном регулативом из одредбе члана 132. Закона о ванпарничном поступку предвиђено је да у овом поступку суд одређује накнаду за експрописану непокретност кад корисник експропријације и ранији сопственик пред надлежним општинским органом управе нису закључили пуноважан споразум о накнади за експроприсану непокретност.

Неспорна чињеница у овом поступку о чијим правним последицама суд треба да одлучи је животна околност да је донето решење надлежног органа управе којим се дира у право својине на тај начин што је ранији сопственик лишен тог права или му је исто ограничено у јавном интересу, а да ранији сопственик и крајњи корисник нису закључили споразум пред надлежним органом управе. Суд је према томе тај који је овлашћен да одреди тржишну вредност експроприсане непокретности.

Следствено изложеном, правни основ предлагача (ранијег сопственика) за досуђивање накнаде за експроприсану непокретност је правноснажно решење органа управе о експроприсању или

изузимању земљишта у корист крајњег корисника, односно правноснажно решење о административном преносу.

Сагласно одредби члана 31. Закона о експропријацији решење којим се усваја предлог за експропријацију нарочито садржи: 1) назначење корисника експропријације; 2) назначење непокретности која се експроприше, уз навођење података из катастра непокретности или других јавних књига у којима се уписују права на непокретностима; 3) назначење сопственика непокретности и његовог пребивалишта или седишта; 4) назначење сврхе експропријације, односно објекта ради чије се изградње непокретност експроприше, као и број и датум решења којим је утврђен јавни, односно општи интерес за експропријацију и назив органа који је то решење донео; 5) обавезу корисника експропријације из чл. 15, 16. и 19. овог закона; 6) обавезу сопственика, односно држаоца, да непокретност преда у државину корисника експропријације, као и рок предаје; 7) обавезу корисника експропријације да у року од 15 дана од дана правоснажности решења о експропријацији општинској управи поднесе писмену понуду о облику и висини накнаде за експроприсану непокретност.

Суд опште надлежности везан је правноснажном одлуком органа управе и не може да улази у оцену законитости и целисходности управног акта. Оцена законитости и целисходности управног акта резервисана је искључиво за другостепени управни орган, уколико да ни Управни суд није овлашћен да улази у оцену целисходности управног акта, већ се његова контрола своди само на оцену законитости акта.

Субјекти материјалноправног односа

На основу правноснажног управног акта у коме је јасно назначено ко је корисник експропријације, а ко је сопственик, суд утврђује ко је активно легитимисан у поступку, тако је предлагач ранији сопственик, а крајњи корисник је онај на коме лежи обавеза исплате накнаде. С тим у вези је од значаја и одредба члана 136. став 1. Закона о ванпарничном поступку која предвиђа и да када се по закону Република Србија, аутономна покрајна, односно јединица локалне самоуправе сматра корисником експропријације, а експро-

пријација је извршена за потребе другог правног лица, на рочиште се као учесник позива и то правно лице. Она описује ситуацију када се по закону Република Србија, аутономна покрајна, односно јединица локалне самоуправе сматра корисником експропријације, те предвиђа дужност суда да на рочиште за главну расправу позове и правно лице у чију корист је извршена експропријација. Јасно је да предметна одредба даје суду оквире на који начин да изврши идентификацију странка у поступку, а на основу тога да ли су субјекти материјалноправног односа који је настао поводом извршене експропријације или административног преноса.

Врста земљишта

Након идентификације учесника у поступку, потребно је утврдити шта је предмет извршене експропријације. Сам управни акт садржи јасно назначење непокретности која се експроприше или се административно преноси, уз навођење података из катастра непокретности или других јавних књига у којима се уписују права на непокретностима. Другим речима, правноснажним управним актом је јасно опредељена и описана непокретност са свим својим карактеристикама и параметрима која је предмет експропријације. Како је суд у овом грађанском поступку везан правноснажним управним актом, он је дужан да поступи по решењу који је правни основ у овом поступку и истим је у целини везан. Другим речима, било да је експрописано пољопривредно или шумско земљиште или је изузето градско грађевинско земљиште, накнада се одређује на статусу земљишта у тренутку доношења управног акта, а на начин како је то утврђено тим управним актом који представља правни основ за вођење поступка, те према ценама у тренутку доношења одлуке о накнади. Наведено је предвиђено одредбама чланова 41. и 42. став 1. Закона о експропријацији, чијим се тумачењем закључује да се накнада за експрописано земљиште одређује у новцу према тржишној цени таквог земљишта, према околностима у моменту доношења првостепене одлуке о накнади.

Уколико је у управном акту пропуштено да се наведе врста земљишта, односно да је пропуштено да се наведе да ли је у питању

пољопривредно, шумско или грађевинско земљиште, суд ту чињеницу може да утврди на основу извода из листа непокретности у време доношења управног акта. Уочено је да се у судској пракси у таквим ситуацијама ипак прибегава тражењу информације о локацији. Међутим, информације о локацији садрже само податке о могућностима и ограничењима градње на парцелама на основу планског документа.

У пракси се појавило као спорно питање како одредити тржишну вредност непокретности у ситуацијама када је експроприсано пољопривредно или шумско земљиште, али је исто услед протеча времена променило намену у градско грађевинско земљиште. У пракси је уочено да судови сматрајући да је усвајањем планског документа дошло до промене намене пре доношења решења о експропријацији пољопривредног односно шумског земљишта, одређују накнаду као да је изузето градско грађевинско земљиште. То није тачно.

Сваким законом којим је било регулисано градско грађевинско земљиште, те и данас важећим Законом о планирању и изградњи, предвиђена је обавеза плаћања накнаде на име пренамене земљишта, односно промене намене пољопривредног и шумског земљишта у градско грађевинско. Иако је плански акт један од услова за ту пренамену, то не подразумева да се та пренамена врши аутоматски по доношењу планског акт. Одредба члана 88. Закона о планирању и изградњи⁴ темељно, таксативно и доследно прописује поступак те пренамене и с тим у вези и обавезу плаћања накнаде пренамене земљишта из пољопривредног или шумског у градско грађевинско земљиште, а која обавеза лежи на власнику парцеле којој је промењена намена. Примењено на стварне околности, одредба члана 88. се спроводи на тај начин да је крајњи корисник тај који плаћа наведену накнаду (а то је у највећем броју случајева Дирекција за изградњу).

---

⁴ Закон о планирању и изградњи ('Сл. гласник РС', бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021 и 62/2023).

Став 6. означеног члана закона прописује изузетак од правила плаћања накнаде за промену намене тако што предвиђа да ако је промена намене, односно врсте земљишта из пољопривредног у грађевинско извршена на основу закона, планског документа, одлуке надлежног органа или уколико је изграђен објекат у складу са законом до 15. јула 1992. године, односно до дана ступања на снагу Закона о пољопривредном земљишту ("Службени гласник РС", број 49/92), не плаћа се накнада за промену намене земљишта, без обзира што је као култура одређене класе тог земљишта уписана њива, виноград, воћњак, ливада, пашњак, трстик-мочвара или неплодно земљиште. У том случају се може као спорно питање у пракси поставити на који начин досудити накнаду, односно која је врста земљишта у питању. Одговор лежи у императивној регулативи из одредбе члана 41. и 42. Закона о експропријацији. Како се накнада за експрописано земљиште одређује у новцу према тржишној цени таквог земљишта, ако законом није другачије прописано, те како је суд везан правноснажним решењем органа управе и не може да улази у оцену његове законитости и целисходности, утврђење да ли се ради о пољопривредном, шумском или градском грађевинском земљишту представља управну ствар која треба буде решена у оквиру управног поступка, а будући да се ради о појединачној ситуацији у којој орган општине непосредно примењујући Закон о експропријацији и друге прописе и опште акте фактички утиче на положај странке тако што доноси управни акт којим странку - ранијег сопственика лишава или му ограничава право својине у јавном интересу.

Таква ситуација је препозната и у судској пракси. Тако је у решењу Вишег суда у Београду Гж 7307/19 од 10.06.2022. године којим је преиначено решење Другог основног суда у Београду Р1 113/18 од 28.01.2019. године у ставу првом и другом изреке решења, па је одређена накнада за изузето јавно грађевинско земљиште и то кат.парцела бр. ... њива 4 класе у површини од ... уписана у ЛН бр. ... , па је обавезан крајњи корисник .... да исплати предлагачу .... на име накнаде укупан износ од 2.928.582,00 динара у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка решења, а под претњом принудног извршења, у образложењу констатовано: "Међутим, приликом доношења одлуке суд није имао у виду Одлуку о одређивању јавног

грађевинског земљишта на територији општине Гроцка (Сл. Лист Града Београда 7-319) од 20.04.2004. године, а која представља извор материјалног права, и којом се одређује јавно грађевинско земљиште на територији општине Гроцка, а као јавно грађевинско земљиште је одређено земљиште на коме су до 13.05.2003. године у смислу члана 69. став 1. Закона о планирању и изградњи (Сл гласник РС 47/03) изграђени јавни објекти од општег интереса и јавне површине и које је у државној својини, а којом одлуком је и обухваћена предметна парцела ... . У конкретном случају, подзаконски акт, Одлука о одређивању јавног грађевинског земљишта на територији општине Гроцка (Сл. Лист Града Београда 7-319) од 20.04.2004. године донета је на основу одредбе цитираних чланова наведеног Закона и то одредбе члана 69. став 1. и 70. став 1, 2 и 4. и истом је обухваћена предметна парцела ... . Из наведеног произлази да је парцела ... одређена као јавно грађевинско земљиште, односно као јавно грађевинско земљиште на којем су изграђени јавни објекти од општег интереса и јавне површине и које је у државној својини. Будући да је предметна парцела имала такво својство пре ступања на снагу овог закона, оно је по аутоматизму сагласно одредби члана 70. став 4. одређено за јавно грађевинско земљиште."⁵

У предметном поступку је промена намене извршена подзаконским актом, односно Одлуком скупштине општине, објављеној у службеном гласилу, која као таква представља извор материјалног права. Да је промена намене извршена, те да је у питању грађевинско земљиште, односно да се поступак води ради одређивање накнаде за изузето грађевинско земљиште произлази и из самог правног основа, односно решења органа управе у чијој изреци је и констатовано да “се изузима јавно грађевинско земљиште и то...”.

Јасан је дакле ток промене намене из пољопривредног у грађевинско земљиште, а у светлу изложених прописа. Међутим, ради одређивања накнаде за експрописано земљиште као за грађевинско, неопходно је да се у изреци самог решења о експропријацији експлицитно утврди врста земљишта као грађевинског, што је у горе наведеном поступку учињено.

---

⁵ Из образложења решења Вишег суда у Београду Гж 7307/19 од 10.06.2022. године.

Изложено упућује на закључак да постоје ситуације у којима се не плаћа накнада за промену намене. Међутим, сам поступак промене намене и плаћања накнаде лежи у искључивој надлежности надлежних органа управе. Како исто представља управну, а не ванпарничну ствар, суд није овлашћен да цени да ли се у поступку у којем суди накнада платила или не, већ своју одлуку о одређивању накнаде заснива искључиво на правном основу- правноснажном решењу о експропријацији.

Одредбе члана 41. и 42. Закона о експропријацији предвиђају да изузетак од основног правила досуђивања накнаде може једино да буде одређен законом. Такав изузетак и постоји, и налази се у одредби става 10. члана 88. Закона о планирању и изградњу, на пример, која одредба прописује да изузетно од одредбе става 9. овог члана, у случају да буде покренут поступак експропријације земљишта коме је промењена намена, за потребе изградње линијског инфраструктурног објекта за који је утврђено да је од посебног значаја за Републику Србију, накнада за експропријацију се одређује као за пољопривредно земљиште, односно шуму и шумско земљиште, с обзиром на то да се исто користи и сматра пољопривредним, односно шумским земљиштем, све до подношења захтева за издавање грађевинске дозволе, у циљу привођења земљишта намени. Наведена одредба решава ситуације када се експроприше земљиште за изградњу важних инфраструктурних објеката (попут аутопута или пруге), а да је земљиште променило намену. Иако је земљишту промењена намена, накнада коју ранији сопственик добија за експропријацију рачуна се на тај начин да је земљиште и даље пољопривредно или шумско. Правило важи све до подношења захтева за грађевинску дозволу, у циљу привођења земљишта намени, јер се земљиште до тада сматра и формално третира као пољопривредно или шумско иако ће касније да служи за градњу.

Досуђивањем накнаде као изузето је градско грађевинско земљиште, а да је у стварној ситуацији експроприсано пољопривредно или шумско земљиште доводи до неоснованог обогаћења на страни предлагача, за онај износ колико износи разлика тржишне вредности парцеле као градског грађевинског и пољопривредног односно шумског земљишта, док се на страни крајњег корисника

јавља обавеза суштински двоструког плаћања накнаде за промену намене, што је супротно начелу једнакости давања.

Процена пореске управе је процена, а не налаз и мишљење вештака

Суд је дужан да суди на основу закона, а одредбом члана 42. став 2. Закона о експропријацији предвиђено је да процену тржишне вредности врши орган за утврђивање пореза на пренос апсолутних права на непокретностима. Процену дакле врши орган управе- пореска управа. Она је приликом давања процене тржишне вредности непокретности дужна да поступа сагласно Упутству о поступку и начину утврђивања пореза на пренос апсолутних права⁶. Сагласно тачки 10. наведеног Упутства, процена тржишне вредности непокретности врши се без изласка на терен код промета уз накнаду преноса права својине на стану, пословном простору, гаражи, кад се налазе у оквиру стамбених зграда, као и преноса права својине на пољопривредном и грађевинском земљишту. Одредбе тачке 11. и 12. се односе на вршење процене тржишне вредности објеката и њима су предвиђене и корективне могућности које су на располагању управи, али су исте везане само за објекте, али не и за земљиште. Према одредби из тачке 13, процена вредности земљишта врши се на основу података о тржишној вредности утврђеној у најмање два правноснажна решења пореског органа донета у поступку утврђивања пореза на пренос апсолутних права, за промет истог или сличног земљишта на тржишту, које је у истој катастарској општини, суседној или ближој катастарској парцели, исте или сличне културе.

У духу цитираних одредби, пореска управа није овлашћена да на било који други начин врши процену тржишне вредности непокретности, нити је дужна да за своју процену пружи детаљније образложење од оног које је дужна да пружи према упутству или да се о истој изјашњава. Орган који врши надзор над радом пореске управе је надлежно министарство, те управни суд.

---

⁶ Упутство о поступку и начину утврђивања пореза на пренос апсолутних права ("Сл. гласник РС" бр. 80/02, 84/02, 23/03, 70/03, 55/04, 61/05 85/05, 62/06, 61/07 и 20/09).

Тачно је да је одредбом члана 132. Закона о ванпарничном поступку прописано да је суд тај који одређује накнаду за експроприсану непокретност. Истина је и да је одлукама Уставног суда Уж 5686/11 од 28.02.2011. године и Уж 3824/2021 од 03.04.2013. године Уставни суд констатовао да задатак пореске управе није да одређује тржишну вредност непокретности, већ да врши њену процену, да је једино суд надлежан да одреди накнаду за експроприсану непокретност, као и да та накнада не може да буде мања од процене пореске управе.

Будући да је суд дужан да поступа у складу са законом, односно да суд суди на основу закона, он приликом одређивања накнаде за експроприсану непокретност мора пре свега да поступи сагласно члану 42. став 2. Закона о експропријацији, те да од пореске управе затражи процену. Та процена, као што је описано цитираним одредбама Упутства, се доноси без изласка на лице места, а на основу парафиката - односно два временски најскорија правно-снажна решења о порезу на пренос апсолутних права којима располаже, а која су донета по основу уговора којима се вршио промет парцела најближих експроприсаној парцели, са најсличнијим својствима. Суд, због трипартитне поделе власти, није овлашћен да од пореске управе тражи било какво детаљније образложење од оног које је пружила на основу Упутства, по којем је дужна да поступа. Орган државне управе не може да поступа према налозима ванпарничног суда. Уочено је да у пракси судови изводе доказ саслушањем представника пореске управе. Извођење наведеног доказа није предвиђено законом, јер представник пореске управе није вештак, нити је процена пореске управе налаз и мишљење вештака. Кад ипак представник пореске управе приступи суду ради саслушања, то се једино може приписати чину колегијалности.

Извођење доказа вештачењем

Тачно је да је процена пореске управе у пракси доста нижа од процене коју у свом налазу и мишљењу да судски вештак. Међутим, да би се у поступку одређивања накнаде за експроприсану непокретност накнада одредила на основу налаза и мишљења вештака, такво поступање мора да буде оправдано, односно да

постоје оправдане околности које код суда створе уверење да одређивање накнаде не може да се одреди на основу процене пореске управе, узимајући у обзир да се на тај начин суд поступа несагласно одредби члана 41. и 42. Закона о експропријацији, које су и саме у колизији са одредбом члана 132. Закона о ванпарничном поступку, која с друге стране говори о томе да је суд тај који одређује тржишну вредност непокретности. Прецизније речено, код суда треба да се створи оправдано уверење да парафикати на основу којих је извршена процена не одражавају стварно стање ствари. Примери за то би могли да буду да су парафикати, односно решења о порезу на пренос апсолутних права донети на основу уговора који су закључени између повезаних лица, или који се тичу парцела слабије инфраструктурне опремљености, лошијег приступа и повезаности, квалитета земљишта или слично.

Као илустрацију оправданих разлога за извођење доказа вештачењем може се узети пример из судске праксе- решење Вишег суда у Београду Гж 12653/2023 од 09.11.2023. године којим је преиначено решење Првог основног суда у Београду Р1 29/23 од 27.02.2023. године. У предметном поступку расправљало се о одређивању накнаде за експроприсану непокретност по решењу Општинског секретаријата за урбанистичко - грађевинске и стамбено-комуналне послове ... од 05.06.1989. године, за сувласнички удео од .. идеалних делова непокретности - куће бр. ... са дворишном зградом и једном шупом и одузето право сукоришћења у истом обиму кат.пар..... уписане у ЗКУЛ ... КО .... . Пружајући образложење да је у конкретном случају оправдано занемарити процену Пореске управе, жалбено веће је констатовало следеће: "У конкретном случају не може се применити процена Пореске управе, јер је иста приликом давања процене обавезана да поступа сагласно Упутству о поступку и начину утврђивања пореза на пренос апсолутних права, којим је предвиђено (тачка 10. и 13.) да се процена врши на основу парафиката, који представљају два временски најскорија уговора о промету непокретности које су најближе експроприсаној непокретности, на истој катастарској општини и које су непокретности истог квалитета као експроприсана непокретност. Пореска управа, као орган управе, не може да поступа према налозима ванпарничног

суда, већ је везана подзаконским актима. У конкретном случају, она зато не може да изврши процену и објеката који су сазидани 1932. године и који су накнадно срушени, јер не располаже уговорима које би могла да уподоби наведеном Упутству. Са тог разлога је и она своју процену дала само за земљиште."⁷

Виши суд у светлу реченог, говори о постојању објективних околности које су утицале на немогућност да управа изврши процену која би могла да ослика стварно стање ствари. У предметном случају су те објективне околности непостојање овом тренутку временски блиских уговора о промету предратних објеката, а какав објекат је у конкретној ствари и експроприсан.

При таквим околностима суд може оправдано да своју одлуку заснује на основу налаза и мишљења вештака. Ипак мишљење вештака треба да буде засновано на налазу које је темељно образложено, спроведено уз примену више метода, те у потпуности усклађено са правилима струке и релевантним правним стандардима. Како би налаз и мишљење вештака испунило захтеве детаљности и стручности, неопходно је да суд вештаку постави прецизан и конкретан задатак који омогућава свеобухватан приступ и примену адекватних метода. Вештак који приступа одређивању вредности, треба да комбинује доступне методе, а свој извештај о процењеној вредности даје на бази свог искуства и умећа, на начин да правилно протумачи све чиниоце који утичу на вредност непокретности и да интерпретира резултате методолошких приступа. Правилним пондерисањем добијених резултата, одређује се, као аритметичка средина добијених резултата, тржишна вредност непокретности.

У стручној пракси су у примени следеће три методе за процене фер вредности и то:

- тржишна метода- користе се купопродајне цене и остале релевантне информације на бази тржишних трансакција са идентичним или упоредивим (сличним) средствима, обавезама или групама средстава и обавеза;

---

⁷ Из образложења решења Вишег суда у Београду Гж 12653/2023 од 09.11.2023. године.

- трошковна метода или метод набавне вредности - користе се износи који би се захтевали за замену одређеног средства - текући трошкови замене;

- приносна метода - заснива се на конвертовању будућих износа (нпр. нето новчани ток или приходи и расходи) у садашњу вредност помоћу дисконтовања. Фер вредност код ове методе утврђује се на бази текућих тржишних очекивања и претпоставки о одређеним будућим износима.⁸

Дакле, задатак вештаку треба да буде тако формулисан да вештак приликом израде налаза и мишљења користи све доступне методе за процену фер, односно тржишне вредности, те да у коначном израчуна аритметичку средину.

У зависности од тога који је карактер земљишта, суд ће одредити да ли ће вештачење поверити вештаку грађевинске, пољопривредне или шумарске струке. Зато ће приликом одређивања накнаде за експроприсано пољопривредно или шумско земљиште суд имати у виду врсту и количину биљних засада на експроприсаној земљи, те обим и квалитет приноса, узимајући у обзир тип земљишта (њива које класе, пашњак, виноград...) његове агроеколошке карактеристике, као и пољопривредну карактеристику која се примењивала на том подручју.

Начело једнакости давања

Подразумева се да се приликом одређивања накнаде за експроприсано земљиште суд све време руководи начелом једнакости давања, што је сагласно регулативи из одредбе члана 58. Устава РС да висина накнаде не може бити нижа од тржишне.

У оквиру поступака који се воде пред судом, постоје и ситуације кад ранијем сопственику објекта крајњи корисник даје у својину или сусвојину други објекат. Наведене ситуације су у пракси препознате као могуће решење и нормативно су уређене Законом о експропријацији. Законодавац, очигледно се руководећи начелом

---

⁸ <https://www.paragraf.rs/edokumenti/poreski/procena-nekretnina-postrojenja-opreme-po-fer-vrednosti.html>

једнакости давања, одговара на питања како том приликом утврдити висину накнаде, да ли ранији сопственик уопште има право на накнаду и како поступати у случају када се експроприше објекат на којем је физичко лице носилац станарског права.

Према одредби члана 16. став 1. Закона о експропријацији ранијем сопственику стамбене зграде или стана, односно пословне просторије, корисник експропријације дужан је, да на његов захтев, да у својину или сусвојину другу стамбену зграду или стан, односно пословну просторију на истом месту или ближеј околини, која по својој структури и површини одговара условима становања, односно обављања делатности, које је ранији сопственик имао пре експропријације.

Закон о експропријацији даље у оквиру члана 17. став 1. предвиђа да у случају кад се вредности експроприсаног објекта и објекта који се даје на име накнаде у својину или сусвојину разликују, корисник експропријације, односно ранији сопственик, дужан је да другој страни исплати разлику у цени. Ставом 2. истог члана закона прописано је да обавезу из става 1. овог члана ранији сопственик има само у случају кад се сагласи да му се на име накнаде да у својину или сусвојину објекат веће вредности од вредности експроприсаног објекта.

Одредбом члана 19. наведеног закона прописује да закупцу стана у друштвеној својини или државној својини на неодређено време односно носиоцу станарског права у експроприсаној стамбеној згради или стану, као посебном делу зграде, корисник експропријације дужан је да пре рушења зграде обезбеди коришћење другог одговарајућег стана у друштвеној или државној својини са правима закупца на неодређено време.

Анализом сваког појединачно цитираног члана, те анализом означених чланова заједно, закључује се приликом одређивања накнаде врше урачунавања свега онога што је добијено на име накнаде за експропријацију.

У својој ревизијског одлуци Рев 2423/2023 од 10.05.2023. године Врховни касациони суд упућује нижестепене судове на правилну примену начела једнакости давања, са јасним налогом који

све чиниоци утичу на формирање накнаде. Начело једнакости давања подразумева да се након утврђења тржишне вредности експроприсане непокретности утврђени износ не досуђује у целини, уколико је већ на име накнаде већ нешто исплаћено или дато, већ се ранијем сопственику досуђује разлика између тржишне вредности непокретности и онога што је по том основу већ примио. "...за правилну примену материјалног права у овом поступку нужно је утврдити тржишну вредност експроприсаних објеката у моменту када је пок. ГГ (правном претходнику предлагача) исплаћена аконтација по уговору о аконтацији од 07.08.1986. године, у износу од тадашњих 8.000.000,00 динара и тржишну вредност експроприсаног стамбеног објекта који је она користила, као усељивог, а тржишну вредност стамбеног објекта који је користио АА, као носилац станарског права, као неусељивог. Потом је потребно утврдити колико је том исплатом сада пок. ГГ, као власнику експроприсаних непокретности, евентуално исплаћена нижа накнада, процентуално, у односу на тржишну вредност експроприсаних објеката – стамбеног објекта који је она користила као усељивог, а стамбеног објекта који је користио АА у својству носиоца станарског права, као неусељивог, односно да ли је извршеном исплатом аконтације пок. ГГ евентуално у потпуности исплаћена накнада за експроприсане непокретности или то није случај. Ако то није случај онда је потребно припадајући износ новчане накнаде на име тржишне вредности експроприсане непокретности умањити за проценат за који се утврди да је извршеном исплатом аконтације пок. ГГ исплаћена накнада за експроприсану непокретности, при чему се тржишна вредност стана у ..., у улици ... број ..., стана број ..., умањена за валоризовану откупну цену тог стана, не може да урачунава, јер тај стан АА није додељен ни као власнику, ни као сувласнику непокретности која је предмет експропријације, већ као носиоцу станарског права на једном од станова који су били предмет експропријације.”⁹

О поштовању начела једнакости давања говори и Виши суд у Београду у решењу Гж 12653/23 од 09.11.2023. године. "Према

---

⁹ Из образложења решења Врховног касационог суда Рев 2423/2023 од 10.05.2023. године.

становишту првостеопеног суда, код овако утврђеног чињеничног стања, предлагачима на основу одредбе члана 41. Закона о експропијацији, а у вези са одредбом члана 132. Закона о ванпарничном поступку, припада накнада за експроприсану непокретност сагласно допунском налазу и мишљењу вештака од 24.10.2022. године, заједно са законском затезном каматом од пресуђења до исплате сагласно одредби члана 277. Закона о облигационим односима. Оваква правна оцена првостепеног суда није у целости сагласна чињенично-правном оквиру конкретног случаја, будући да је, а и како се жалбом крајњег корисника основано и инсистира, пресуђењем на описани начин, односно досуђивањем једнаке накнаде пропорционалне само уделима, повређено начело еквивалентности узајамних давања, те су предлагачи чијим правним претходницима није додељен стан на коришћење, стављени у неједнак положај са предлагачем коме је стан додељен. Наводи одговора на жалбу предлагача АА да је стан додељен њеном правном претходнику само на коришћење, које је право припадало и другим грађанима на основу тада важећих прописа, не воде другачијем пресуђењу. Пре свега, околност да је то право постојало не утиче на чињеницу да основ по којем је правни преходник стан добио на коришћење произлази из четвртог става решења општинског секретаријата за урбанистичко грађевинске и стамбено комуналне послове ... бр. ... од 05.06.1989. године, односно да је стан додељен на коришћење, јер му је непокретност чији је био ранији сопственик експроприсана. Уколико би се заузело становиште изражено у наводима предлагача АА да предлагачу припада накнада у висини тржишне вредности експроприсане непокретности сагласно идеалном уделу и да се у исту не урачунава тржишна вредност додељеног стана на коришћење, било би повређено начело узајамних давања. У том случају, би се за експроприсану непокретност исплатила тржишна вредност непокретности у целости сагласно идеалном уделу, која представља цену за непокретности, те би се поред цене за експроприсану непокретност доделио и стан на коришћење. На тај начин дошло би до неоснованог обogaћења код предлагача. Дакле, у случају предлагача АА не може да се занемари чињеница да је њен правни претходник добио стан на коришћење, који је стан касније и откупио. У наведеном

смислу тржишна вредност стана се урачунава као саставни део наканде који треба да се исплати предлагачу, па се добијени износ сабере са износом који је исплаћен за стан по основу уговора о откупу стана. Другим речима од досуђеног износа се одузима тржишна вредност стана, а на коју разлику се додаје износ за који је стан откупљен, чији збир у коначном даје висину наканде која припада предлагачу.”¹⁰

Законодавац је дакле препознао и могућност да се уместо наканде да у својину други објекат уз сагласност односно захтев ранијег сопственика. И у тим случајевима је постављен јасан путоказ на који начин се одређује наканда за експроприсану непокретност, који је ограничен начелом једнакошћу давања, а уз поштовање специфичких околности сваке појединачне ситуације. Из изложених судских одлука и цитираних законских норми, произлази да је примена начела једнакости давања од одлучујућег значаја за правилно и усклађено поступање у поступцима за одређивање наканде за експроприсану непокретност, на који начин се осигурава да наканда одговара стварној вредности експроприсаних добара, урачунавајући у то све што је већ дато на име те наканде. Важно је указати да је приликом таквог урачунавања суд поново везан правноснажним решењем о експропријацији у којем се констатује шта је све дато на име наканде.

Наведено додатно потврђује основну идеју овог ванпарничног поступка, а то је строго поштовање и спровођење онога што је утврђено правноснажним решењем органа управе. Правноснажно решење, као акт који успоставља обавезу и права странака у поступку, обавезује суд да приликом одлучивања спроведе оно што је утврђено тим актом, водећи рачуна о начелу једнакости давања, односно пропорционалном обештећењу.

На тај начин се осигурава примена начела једнакости давања и спречава се неосновано богаћење једне стране на штету друге. Дакле, приликом одређивања наканде, суд има обавезу да правилно примени материјално право и утврди све околности релевантне за

---

¹⁰ Из образложења решења Вишег суда у Београду Гж 12653/2023 од 09.11.2023. године.

формирање накнаде, како би осигурао да обе стране буду у једнаком положају у складу с начелом еквивалентности узајамних давања.

Уместо закључка

Следствено свему изложеном, суд је у обавези да одлуку о накнади донесе на основу решења органа општинске управе (правни основ) применом важећих правних норми, према статусу земљишта у моменту доношења решења о експропријацији, што значи да евентуална промена намене земљишта након доношења решења о експропријацији није релевантна за одлуку суда. Овакав начин поступања штити правну сигурност, која се у највећој мери односи на заштиту начела једнакости давања.

Влајко Стојиљковић, судијски сарадник
Грађанског одељења Вишег суда у Београду

КАПАРА

I Појмовно-историјска разматрања

Капара је значајан институт облигационог права, са дугом правном традицијом у домаћем и упоредним правним системима континентално-европског права.

Капара је појам широко распрострањен како у правној сфери тако и у ванправној, колоквијалној употреби, те стога постоје многе законске, правнотеоријске и ванправне дефиниције овог појма. Једна правнотеоријска дефиниција капаре дефинише овај појам као “износ новца, или нека друга имовинска вредност, које при закључењу уговора једна уговорна страна даје другој као знак да је уговор закључен и у циљу обезбеђења његовог правилног извршења.”¹

Институт капаре у позитивном праву Републике Србије је уређен у члановима 79-81 Закона о облигационим односима, тако што се ставом 1 чл. 79 прописује да “ако је у тренутку закључења уговора једна страна дала другој извештан износ новца или извесну количину других заменљивих ствари као знак да је уговор закључен (капара), уговор се сматра закљученим кад је капара дата, ако није што друго уговорено.” Други став истог члана прописује да се “у случају испуњења уговора, капара мора вратити или урачунати у испуњење обавезе”, те у трећем ставу да “ако што друго није уговорено, страна која је дала капару не може одустати од уговора остављајући капару другој страни, нити то може учинити друга страна враћањем удвојене капаре.” Даље је чланом 80 и 81 овог закона уређено дејство капаре у случају неизвршења уговора и делимичног испуњења обавезе. Наредни чланови 82-83 ЗОО су посвећени регу-

---

¹ *Правни лексикон*, 1970, стр 597

лисању сродног облигационо-правног института одустанице, о чему ће такође бити речи у раду.

Наведени законски оквир регулисања овог института у нашем праву, постоји још од првобитног доношења овог закона 1978. године, уз једну инстанцу мањих измена. Употреба термина капаре у тренутно важећем законодавству заправо представља део правног термилошког наслеђа које је настало у XIX веку, доношењем два значајна законика на српском језику која регулишу облигационе односе. У Србији је 1844. године донет Грађански законик Србије (СГЗ) којим је између осталог регулисан институт капаре (пар. 550). Одредбе о капари је Валтазар Богишић унео у Општи Имовински Законик за Црну Гору, део IV насловљен “О особитим одредбама или углавицама који могу бити у уговору”. Капара је регулисана и у Општим узансама за промет робом (чл 43).²

Поред тога, одредбе о капари такође су садржане и у Скици за законик о облигацијама и уговорима Михаила Константиновића и Преднацрту Грађанског законика Републике Србије, који не представљају важеће правне акте.

Капара као институт у европско-континенталној правној традицији има своје корене у Римском и Старогрчком праву.

Старогрчко право није препознавало консензуалне уговоре, због чега је капара имала улогу прибављања правне заштите споразумима који нису утуживи. Полагање капаре је имало функцију код споразума о будућој куповини на тај начин што би се лице које се обавезало на куповину а то не учини, губило дату капару, а лице које се обавезало на продају и не изврши преузету обавезу, било дужно да врати њен вишеструки износ.

У класичном римском праву капара је била знак о закључењу уговора (*signum* или *argumentum venditionis*, што је према каснијој средњовековној терминологији називано *arrha confirmatoria*) и дефинитивној обавези странка. У Јустинијановом праву она је слу-

---

² Милош Луковић, “Терминологија Закона о облигационим односима и наше правно термилошко наслеђе”, *Тридесет година Закона о облигационим односима*, Крагујевац 2008,

жила као средство одустанка уговора, са обзиром да је за уговор о куповини и продаји била довољна проста сагласност воља (*arrha poennitentialis*).³

Све наведено указује да је капара значајан институт облигационог права који има устаљену и учесталу примену у правном промету, те да је термин капара добро познат људима и у свом ванправном, колоквијалном значењу. Међутим, како одредбе правних послова којима се у конкретним случајевима установљава и уређује капара као облигација могу бити у нескладу са релевантним императивним законским нормама, приликом решавања у споровима насталим из материјалноправних односа у којима је уговорена капара, суд мора да има у виду законом прописану природу, суштину и својства овог института, која почивају на конгентним нормама, као и да сагледа институт капаре у конекситету са другим институтима облигационог права.

II Својства и елементи капаре:

Сходно претходно споменутом, капара је именован уговор регулисан Законом о облигационим односима, иако се те одредбе заправо не налазе у делу закона посвећеном посебним, именованим уговорима, већ у глави II општег дела закона, у одсеку у којем се регулише закључење уговора. Капара се не претпоставља, већ мора бити изричито уговорена.⁴ На основу претходно наведених законских одредби може се закључити да су два главна својства капаре акцесорност и реалност.

Акцесорност

Акцесорност се дефинише као непосредна и на самом закону заснована једнострана зависност једног права, које се назива акцесорним или зависним, од другог права, које се назива главним,

---

³ Јелена Цвејић, "О капари у дубровачком праву крајем XIII и почетком XIV века", *Анали* 1958

⁴ Оваква изричита одредба је садржана у члану који регулише капару у Грађанском законнику Немачке

при чему је циљ акцесорног права остварење циља главног права и при чему садржина главног права аутоматски и непосредно улази у садржину акцесорног права.⁵ У складу са тим, капара као акцесорна (споредна) облигација настаје, производи дејство и престаје зависно од друге (главне) облигације са којом је повезана.

Приликом закључења капаре мора се прецизно одредити главни посао у односу на који се капара установљава.

Реална форма

Капара је реалан уговор, што значи да се закључује предајом ствари, а не простом сагласношћу воља, што је карактеристика консензуалних уговора. Овакав карактер му даје одредба чл. 79 став 1 ЗОО (“уговор се сматра закљученим кад је капара дата”). Међутим, поред оваквог одређивања карактера капаре, сам ЗОО није доследно спровео поделу именованих правних послова на реалне и консензуалне на нивоу општих правила о облигацијама. У делу ЗОО који је посвећен општим правилима о закључењу уговора, члан 26. усваја начело консенсуализма, док је даље у чл. 67 ст. 2 прописано да закључење уговора не подлеже никаквој форми, осим ако је законом друкчије одређено. Међутим, као изузеци од начела консенсуализма у ЗОО доминирају писана и тзв. “свечана” форма, услед чега је констатовано да је капара заправо једини именовани уговор у ЗОО код којег је као обавезна посебна форма предвиђена реална форма.

Реална форма подразумева да капара као уговор производи дејства, то јест права и обавезе за уговорне стране тек у тренутку предаје предмета капаре, а не самим постизањем сагласности воље. Ако изостане предаја ствари, друга страна не може да захтева извршење уговора (што је код капаре по правилу само та предаја) већ само накнаду штете.⁶ Сам споразум постигнут са циљем да се закључи реалан уговор представља *actum de contrahendo*, а неки аутори наводе да би се могао оквалификовати и као предуговор за закључење уговора о капари,⁷ док присталице супротне концепције

⁵ Милош Живковић, *Акцесорност заложних права на непокретности*

⁶ Илија Бабић, *Лексикон облигационог права*, стр 361

⁷ Б. Благојевић, В. Круљ, *Коментар закона о облигационим односима*, стр 230

сматрају да је у таквој ситуацији дошло само до вођења преговора, стога што се предуговор не претпоставља код реалних уговора.⁸

Друга питања о форми

Једна од најважнијих манифестација акцесорности капаре је управо у аспекту форме, па тако за капару важи правило паралелизма форме у односу на главни уговор. Међутим, како начело слободне форме важи као опште начело, паралелизам форме долази до изражаја када је за главни уговор прописана посебна форма. На пример, како је за закључење уговора којем се врши промет непокретности у члану 455 Закона о облигационим односима прописана посебна свечана форма, док је у члану 4 Закона о промету непокретности прописана форма јавнобележнички потврђене (солемнизоване) исправе, уговор о капари који је акцесоран у односу на уговор о промету непокретности такође мора бити закључен у истоветној, стројој форми јавнобележнички потврђене исправе.

У литератури се може наћи и ранија пракса која потврђује ово начелно правило и код раније важећих облика законом прописане форме, као што је одлука којом се тужена обавезује да исплати износ дате капаре са каматом док је одбијен противтужбени захтев да се утврди да има право да задржи капру, услед чињенице да није закључен пуноважан правни посао, због недостатка одговарајуће писмене форме уговора за промет непокретности (овера уговора код суда) прописане тада важећим Законом о промету непокретности из 1981. год.⁹

Спорно питање је који је заправо међусобан однос између правила о реалној форми својственој капари и правила о посебној форми које се сходно паралелизму форме преноси и на капару, то јест да ли се дерогира правило о реалној форми капаре.

Уколико се уговор о капари манифестује у писаном облику, исти може бити садржан у оквиру уговора о главном послу (клаузула о капари) или као засебна исправа.

---

⁸ Илија Бабић, "Реални уговори и Закон о облигационим односима", *Тридесет година Закона о облигационим односима*, Крагујевац 2008, стр 178

⁹ Пресуда Округног суда у Београду Гж 10820/86, из *Анали* 1-2/1988, стр 186.

Предмет капаре

Код капаре предмет облигације (као битан елемент) јесте, као што став 1 чл. 79 ЗОО наводи, предаја одређеног (“извесног”) износа новца или заменљивих ствари. Уговарање предмета изван овог круга ствари представља недопуштен предмет обавезе у смислу чл. 45 ЗОО, који уговор о капари чини у целости или делимично ништавим.

С обзиром да други став члана 79 ЗОО алтернативно предвиђа враћање или урачунавање капаре у предмет обавезе из главног уговора, предмет капаре не мора по врсти да буде исти као предмет чинидбе главног уговора, иако свакако мора да испуњава услов заменљиве ствари. Међутим, ако предмет капаре није исте врсте као предмет главног уговора (нпр. предмет главног уговора је предаја одређене количине заменљивих ствари, а капара је дата у новцу, или обрнуто), у случају испуњења главног уговора било би обавезно враћање дате капаре. Додуше, и новац се према одређеним правнотеоријским ставовима сматра заменљивом ствари, и то код које правило да “род не пропада” (*genera non pereunt*) важи у највећој мери.

Овакво законско ограничавање предмета капаре на заменљиве ствари је вођено практичним разлозима, превасходно у вези са императивним одредбама о обавези враћања дате капаре која може настати у одређеним законом предвиђеним ситуацијама, те очигледним потешкоћама, односно немогућностима испуњења које би могле наступити у случају постојања такве обавезе враћања по питању незаменљивих ствари (посебно у ситуацији наступања обавезе враћања удвојене ствари код капаре као одустанице).

Иако се у судској пракси ово ограничење манифестује у утврђењу суда да вољом странака одређен предмет чинидбе код капаре не могу бити индивидуално одређене ствари, мора се напоменути да ипак не би било у потпуности исправно посматрати индивидуално одређене ствари као супротан (негативан) појам у односу на појам заменљиве ствари. Наиме, у контексту поделе ствари на заменљиве и незаменљиве, појам заменљиве ствари не обухвата у потпуности исти круг ствари као и генеричне ствари (што је у

теорији супротно од индивидуално одређених ствар), стога што све генеричне ствари јесу истовремено и заменљиве, али индивидуално одређене ствари могу бити и заменљиве и незаменљиве.¹⁰

“Поред тога капара је изванредно извесна количина заменљивих ствари које у тренутку закључења уговора једна страна даје другој, као знак да је уговор закључен, па стога моторно возило са својим идентификационим ознакама и глисер представљају индивидуално одређене ствари, које као такве ни не испуњавају услове да се третирају као капара у смислу цитиране одредбе.”¹¹

За коришћење индивидуално одређене ствари као средства обезбеђења, странкама је на располагању споразумно закључење других правних послова за које је у позитивном праву предвиђено да остварују ову улогу конституисањем одређених стварних права у корист повериоца на индивидуално одређеним стварима, као што је на пример залога.

III Функције капаре

Као што је претходно споменуто, капара је имала различите функције које нису биле једнаке током њене дуге историје. Сматра се да капара има три функције: средство обезбеђења облигација, знак да је уговор закључен, као и функцију делимичног испуњења обавезе странке. У конкретним случајевима нека од ових функција може имати много већег изражаја од других или у потпуности изостати.

Примарна функција капаре у савременом праву је средство обезбеђења, што значи да притиском на једну или обе уговорне стране осигурава уредно испуњење облигација. Капара се у пракси најчешће јавља као средство обезбеђења обавеза из двострано обавезујућих уговора, мада ниједна норма у позитивном праву не забрањује уговарање капаре у једнострано обавезујућим уговорима, сходно начелу слободу уговарања, иако се то јавља доста ређе. Предаја капаре може бити уговорена као обавеза само за једну страну у

---

¹⁰ Ј. Радишић, О. Станковић, *Стварно право*, 1996., стр 20-22

¹¹ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 810/22

уговору, мада, сходно начелу слободe уговарања, нема препрека за уговарање обавезе давања засебне капаре за обе уговорне стране из главног уговора, такозвана узајамна капара (*arrha reciproca*).

Знак да је уговор закључен: иако је ово функција капаре коју и сам Закон о облигационим односима изричито везује за капару описујући исту у одредби чл. 81 као “знак да је уговор закључен”, ова функција капаре у данашње време има много мањи значај него што је историјски имала. Ова функција се у судским споровима конкретно манифестује тиме да, у складу са начелом непосредности из чл 4 ЗПП и начелом слободне оцене доказа из чл 8 ЗПП, суд у одсуству других директних доказа о главном уговору, може да на основу доказа о извршеној предаји капаре стекне уверење о постојању главног уговор, то јест о битним елементима тог уговора.

У овом случају, суд непосредно изводи и разматра доказе којима се потврђује постојање капаре, као што су писани уговор о капари, признаница или сведоци који потврђују предају новца или заменљивих ствари, засебно и као целине.

Како то А. Ђорђевић објашњава “Она је, тако рећи, печат закључењу уговора; јер, чим је капара дана постоји претпоставка: да су погађања или преговори, који припремају уговор, завршени и да се међу уговорницима постигао споразум (*consensus*) који их управо и обавезује једног према другоме. На то је претпоставка проста, јер је допуштено доказивати противно њој.”¹²

Испуњење обавезе: капара може имати и функцију аконтације главног правног посла, то јест служити (по правилу делимичном) испуњењу обавезе коју страна која даје капару има у главном уговору, тиме што се имовинска вредност предата на име капаре урачунава у испуњење обавезе из главног уговора. У том случају капара представља модалитет исплате, који се може комбиновати са другим модалитетима исплате. Одредба чл. 79 ст. 2 ЗОО предвиђа ово као могућност која не мора бити уговорена, па чак и када је предмет капаре истоврсан предмету главне обавезе. Може бити и ситуација да оваква функција буде предвиђена, то јест да аконтаци-

---

¹² Андре Ђорђевић, “Капара или задавак”, *Архив за правне и друштвене науке*, 1908.

они износ буде предат у својству капаре, али да не дође конкретно до остваривања аконтационе функције због тога што главни уговор не буде извршен.

У чл. 44 ст. 3 Општих узанси за промет робом је регулисана и ситуација урачунавања капаре у обавезе из главног посла чије је испуњење у оброцима, тако што се капара урачунава или враћа при испуњењу последњег obroka.

IV Дејство капаре

Дејство капаре зависи пре свега од тога да ли је главни уговор испуњен. Поред тога, од значаја је да ли је предвиђено урачунавање капаре у главну обавезу, јер ако није, онда ће извршење обавезе из главног уговора за последицу имати враћање предате капаре.

Када главни уговор не производи дејство

Уколико главни уговор није извршен због тога што је раскинут обостраном сагласношћу (споразумни раскид уговора) или услед кривице обе стране, капара се враћа даваоцу. Исто важи и у случају немогућности испуњења за коју не одговара ни једна страна у смислу чл. 137 ст. 1 ЗОО, што подразумева да је немогућност која је наступила накнадна и објективна. У овим случајевима заправо долази до престанка главног уговора, што изазива и престанак уговора о капари с обзиром на његову акцесорну природу.

Основ обавезе (извор облигације) враћања дате капаре у том случају није сам уговор о капари, већ одредбе Закона о облигационим односима о стицању без основа. Још је Констатиновић у Скицама (чл 105 ст 2), основ за реституцијске захтеве по престанку уговора видео у стицању у основа.

Уколико је главни уговор ништав и не производи правно дејство, у складу са начелом акцесорности ово повлачи и ништавост капаре. Ништавост главног посла има за последицу и враћање дате капаре, јер је реституција предвиђена као општа последица ништавости, императивном нормом из чл. 104 ст. 1 ЗОО која прописује да је свака уговорна страна дужна да врати другој све оно што је примила по основу ништавог уговора, на основу стицања без основа.

Такође, у случају ништавости главног посла, насупрот опшег правила о реституцији, суд може донети одлуку о предаји дате капаре општини као алтернативну санкцију ништавости предвиђеној чланом 104 ст. 2 ЗОО, ако нађе да су у конкретном случају испуњени услови из става 3 овог члана.

Дакле, претходно наведене ситуације могу представљати основ за одлучивање суда о враћању датог, што укључује и одлуку о затезној камати ако је иста истакнута тужбеним захтевом. С обзиром да моменат од којег се камата рачуна зависи од савесности странке која је обавезана на враћање (од дана пријема или од дана подношења захтева), мора се напоменути да ништавост уговора сама по себи не значи и аутоматску несавесност примаоца, већ да се савесност претпоставља, а супротно се мора доказати.

Неизвршење обавезе

Капара као средство осигурања почиње да делује тек ако је за неиспуњење обавеза из уговора одговорна само једна страна.

Ако се главни уговор не изврши а за неизвршење уговора је одговорна страна која је дала капару, друга страна може задржати примљену капару или, алтернативно, тражити извршење уговора (реална чинидба), ако је то још могуће, а уједно и тражити накнаду штете, а капару урачунати у ту накнаду или вратити.

Ако је за неизвршење уговора крива страна која је примила капару, друга страна може тражити враћање капаре или тражити накнаду штете и враћање капаре, или тражити враћање двоструке капаре ако је таква уговорена.

У оба ова случаја, обезбеђујућа функција капаре се остварује тако што уговорну страну која је скривила неиспуњење обавезе погађају неповољне последице капаре без обзира да ли је та страна дала или примила капару.¹³

---

¹³ Коментар Закона о облигационим односима, стр 310.

Делимично испуњење обавезе из главног уговора

Дејство капаре у наведеној ситуацији регулише члан 82 ЗОО. Институт делимичног испуњења, то јест испуњења обавезе дужника у мањем обиму од уговореног је иначе значајно питање из облигационоправне материје, које се доводи у везу са начелом *раста sunt servanda*.

Ово начело је проф. Перовић објаснио да значи “да се уговорне обавезе морају извршавати онако како гласе.” Поред тога “извршење уговорних обавеза се може ускратити и модификовати само из разлога који су законом или вољом самих странака предвиђени.”¹⁴ У овом раду претходно описане ситуације престанка главног уговора су такви законом предвиђени разлози када се извршење ускраћује. Међутим, за разлику од таквих одступања, управо се у складу са овим начелом, чланом 82 став 1 ЗОО предвиђа да у случају делимичног испуњења поверилац не може задржати капару заједно са делимичним извршењем него може тражити испуњење остатка обавезе и накнаду штете због задоцњења или накнаду штете због непотпуног испуњења. Дакле, страна у уговору не може да задржи капару заједно са ониме што је примила по основу делимичног испуњења, стога што би у супротном уговорна страна могла имати интерес да уговор не буде извршен чак и када друга страна извршава тај уговор. Овај интерес се може огледати у задржавању примљене користи (капара и делимично извршење) која у одређеним ситуацијама може превазићи вредност сопствене контрачинидбе или чинидбе коју би по редовном току добила из главног уговора. Да би задржао капару када је уговор тек делимично извршен, поверилац мора прво да раскине уговор и врати оно што је примио као делимично испуњење, па тек тада може бирати између осталих захтева који припадају једној страни кад је уговор остао неизвршен кривцом друге, што укључује и задржавање капаре.

Наиме, питање раскида уговора због делимичног испуњења је далеко сложеније питање од раскида уговора у случају потпуног неизвршења, стога је у члану 131 ЗОО садржано правило да се уговор не може раскинути због незнатног неиспуњења обавезе од стра-

---

¹⁴ С. Перовић, Облигационо право

не дужника. Одредба о дејству капаре у случају делимичног испуњења је управо екстензија ове општије законске одредбе.

Може се приметити да се јавља један семантички недостатак у овој одредби, стога што само давање капаре заправо потпада под случај делимичног испуњења ако је уговорено да се урачунава у испуњење (сходно претходно изнетом у делу о урачунавању предмета). Случајеви када је дата само капара потпадају под одредбу из чл. 81 ЗОО, то јест у случајеве неизвршења, без обзира да ли је иста дата на име делимичног испуњења или не, а делимично испуњење релевантно за примену одредбе из чл. 82 је оно преко износа дате аконтационе капаре.

Задржавање капаре код делимичног испуњења представља одступање од општег правила из става 2 члана 132 ЗОО да страна у случају раскида има право да јој се врати оно што је дала као потпуно или делимично извршење, али се управо у складу са тим правилом, при одлучивању о судбини датог, морају раздвојити давања на име капаре од других видова делимичног испуњења, па била она истоврсна или извршена у истом моменту.

“По закљученим уговорима тужилац је само делимично извршио исплату купопродајне цене, тако да остатак неисплаћеног дела купопродајне цене износи 80%, првостепени суд је закључио да овакво (не)поступање представља одустанак купца од већ закључених уговора, а што је констатовано правноснажном пресудом. Анализирајући одредбе уговора које се односе на модалитете исплате купопродајне цене, те чињеницу да је предвиђено да ће се купопродајна цена плаћати у три рате од чега је договорено да износ прве рате има третман капаре као одустанице, (...) првостепени суд је закључио да је одустанком тужиоца од закључених уговора тиме што је скривио њихово извршење, тужилац изгубио право на враћање прве рате коју је исплатио у виду капаре као одустанице (...) Међутим, полазећи од садржине одредбе члана 132 Закона о облигационим односима, а закључујући да је тужилац као купац новац плаћао сваком од продаваца понаособ, а не као солидарним поверицима, првостепени суд је обавезао туженог бб да тужиоцу врати износ са законском затезном каматом, који износ је од тужиоца при-

мио на име испуњења друге рате по основу уговора, као и да врати износ који је од тужиоца примио на име исплате друге рате (...) на износе камате је досуђена од момента пријема новца сходно члану 135 став 5 Закона о облигационим односима”.

Дејство капаре у случају да је закључен само предуговор

Предуговор је уговор којим стране преузимају обавезу да ће касније закључити главни уговор са одређеним битним елементима (што не треба мешати са самом обавезом из главног уговора). Поставља се питање правне судбине капаре која је уговорена у оквиру предуговора, а да након тога није дошло до закључења главног уговора. Наиме, дејство предуговора, чак и ако је њиме постигнута сагласност о битним елементима главног уговора, не производи исте облигације за уговорне стране као главни уговор, већ се извршење предуговора у суштини своди на закључење главног уговора, које се при том не може захтевати по истеку рока од шест месеци од истека рока предвиђеног за закључење главног уговора. Протеком овог рока право да се захтева закључење главног уговора се гаси, те следствено томе и предуговор остаје без дејства. Како капара као споредни акцесорни посао прати по судбини главни уговор, иста не може обезбеђивати главни уговор само на основу предуговора. Наиме, главни уговор и предуговор не могу истовремено да важе, а како капару није могуће уговорити пре закључења уговора који се обезбеђује, према томе није могуће ни истовремено са закључењем предуговора дати капару као обезбеђење главног уговора чије закључење тек предстоји.

Одлучујући о захтеву за враћање датог по основу закључених предуговора, правилно је првостепени суд применио материјално право и то одредбу члана 210 Закона о облигационим односима када је обавезао тужене да износе примљене по основу закључених предуговора, као стечене без основа, врате тужиоцима, правилно закључујући да се у конкретном случају не ради о капари из члана 79 Закона о облигационим односима, која као споредни акцесорни посао прати главни уговор (који у конкретном случају није закључен) и не производи дејство мимо њега. С обзиром да главни уговор није закључен, ирелевантни су разлози због чега није дошло до

закључења главног уговора, па су тужене које су по том основу примиле одређени новчани износ, у обавези да те новчане износе врате јер их држе без правног основа и то са каматом од дана подношења тужбе сходно члану 214 Закона о облигационим односима.¹⁵

Од оваквог питања (не)дозвољености закључивања капаре за главни посао на основу предуговора, разликује се ситуација закључивања капаре за предуговор. Наиме, у литератури се спомиње могућност да се у тренутку закључења предуговора уговори капара која би била акцесорна у односу на сам предуговор, а не главни уговор. Оваква капара не би обезбеђивала испуњење главног уговора (нпр. предајом својине на непокретности и узајамном исплатом целокупне цене), већ испуњење извршења предуговора. Оваква капара би била начелно дозвољена, али услед специфичности неновчаног потраживања које се обезбеђује (закључење главног уговора) не би било могуће урачунавање испуњења, већ само враћање камате по извршењу или задржавање због неизвршења.¹⁶

V Смањење капаре

Закон о облигационим односима изричито предвиђа могућност да суд на захтев заинтересоване стране смањи претерано велику капару. Овакву могућност је познавала домаћа судска пракса и пре постојања ове изричите законске одредбе. Тужбени захтев за смањење капаре представља конститутиван тужбени захтев.¹⁷ Појам “заинтересоване стране” у наведеној одредби има функцију законског ограничавања круга лица која имају право на ову тужбу, и то на нивоу активне легитимације, чији недостатак води одбијању тужбеног захтева.

Закон не прописује конкретно услове када је умањење основано, већ је то фактичко питање о којем суд одлучује узимајући у обзир различите критеријуме, а пре свега однос висине дате капаре и вредност предмета главног уговорне обавезе.

---

¹⁵ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 810/22

¹⁶ Драгор Хибер, “Предуговор обезбеђен капаром код уговора о промету непокретности у праву Србије“, *Анали* 3/2018, стр 79.

¹⁷ Коментар Закона о парничном поступку

У новијој судској пракси постоји став суда да је “код купопродаје некретнина износ од 10% од договорене купопродајне цене на име капаре уобичајен износ, с тим што капара може бити и већа на захтев уговорних странака.” У тој одлуци, суд је образложио одбијање захтева за умањење тиме да “уколико би капара била уговорена у мањем износу, а како је то тужилац тражио, функција капаре као средства обезбеђења не би могла да се оствари. Наиме, само уговарање и давање капаре, као један од циљева има и сврху да обезбеди да уговорне стране остану верне закљученом уговору, односно да обезбеди извршење уговора. Дакле, уколико би капара била несразмерно мала у односу на главну уговорну обавезу, уговорне стране би лако могле да одустану од извршења уговора, плаћајући за то симболичан износ капаре.”¹⁸

У ранијој правној теорији су наведени критеријуми за одређивање случајева постојања прекомерне капаре, пре свега однос капаре према вредности предмета уговора као основни критеријум, а поред тога и однос према штети која је претрпела невина страна, као и користи коју је постигла крива страна неизвршењем уговора и степен грађанске одговорности криве стране.¹⁹

Међутим, потребно је напоменути да висина капаре која може бити уговорена међу странама никада није била номинално ограничена у нашем праву, па тако капара може бити уговорена у износу који одговара и 100% вредности главног уговора, докле год је то израз слободне воље уговорних страна. Претходно наведени критеријуми су намењени за суд да примењује у споровима поводом поднетог захтева за умањење, то јест у споровима који су настали зато што сама уговорна страна сматра да уговорена капара није ваљана у правном промету.

---

¹⁸ Пресуда Врховног касационог суда Рев 2642/18

¹⁹ Љубиша Милошевић, “Капара - њено одређивање и могућност смањења од стране суда”, *Анали* 1963

VI Одустаница

Одустаница представља споразум којим се једна или обе уговорне стране овлашћују да одустану од уговора давањем неке ствари. Одустаница је у тесној вези са капаром. Закон о облигационим односима не ограничава предмет одустанице само на новац и заменљиве ствари, као код капаре, већ то може бити и индивидуално одређена ствар. Поред регулисања “чистог” института одустанице, ЗОО предвиђа могућност да се капара сматра као одустаница, уз уговарање права да било која уговорна страна својом изјавом воље одустане од уговора, што иначе није предвиђено као могућност код обичне капаре.

У овом случају, одустанак као изјава воље уговорне стране, производи другачију последицу од других основа за раскид уговора, па тако одустанак није условљен постојањем кривице или кршења уговора било које уговорне стране.

Предвиђена је дужност давања одустанице истовремено са “изјавом о одустајању”. Поводом начина на који се оваква изјава воље може манифестовати, од значаја је аналогна примена чл. 28 ЗОО насловљен “Изјава воље” према којем се воља за закључење уговора може изјавити речима, уобичајеним знацима или другим понашањем из кога се са сигурношћу може закључити о њеном постојању (конклюдентно). Стога, у одсуству дате писане изјаве уговорне стране, конклюдентан начин давања изјаве о одустајању би могао бити само давање одустанице ако су околности такве.

Битно је да таква воља буде изражена на сигуран начин и да друга страна о тој вољи буде обавештена. Овај принцип изричито је предвиђен Општим узансама чл. 216, према којем поверилац, који због дужникове доцње одустане од уговора, мора одустанак саопштити дужнику на сигуран начин. Оцена о томе шта се може сматрати “сигурним начином”, доноси се у складу са околностима сваког конкретног случаја.²⁰

---

²⁰ Јелена С. Перовић, “Реализација Раскида уговора због неиспуњења обавезе”, *Тридесет година Закона о облигационим односима* стр. 214

Законом је прописано да ако уговорачи нису одредили рок до кога овлашћена страна може одустати од уговора, она то може учинити све док не протекне рок одређен за испуњење њене обавезе, те да ово право свакако престаје у моменту када се почне са извршењем главне обавезе (“кад страна у чију је корист уговорено почне испуњавати своје обавезе из свог уговора или примати испуњење од друге стране.”)

Законом је прописана последица да ако одустане страна која је дала капару, она је губи, а ако одустане страна која је капару примила, она је удвојено враћа. Страна која користи право на капару одустаницу (право на задржавање примљене капаре или права на удвојено враћање капаре коју је претходно дала) не може да даље захтева извршење уговора нити накнаду уговорне штете од друге стране.

Мишљење неких аутора је да овакав институт заправо ослабљује везаност странака за главни уговор, уместо што учвршћује његово извршење.²¹

За разлику од “чисте” капаре, одустаница и капара као одустаница се могу закључити и пре закључења главног уговора, те у случају незакључења главног уговора странка ће имати пуноважан основ за задржавање, односно враћање удвојене капаре, као код неизвршења уговора.

Ефекти капаре као одустанице су објашњени у следећој пресуди Апелационог суда у Београду, “Дакле када је уз капару уговорено право одустанка од уговора то право има свака од стране уз једнаке правне последице одустанка. Једнаке правне последице одустанка обезбеђује се тако што она страна која је капару дала нема право на враћање већ губи, а страна која је примила капару враћа је удвојено. Ово са разлога што давањем капаре и одустанком од уговора оне стране која је капару дала њена имовина се умањује за вредност капаре јер нема право на њено враћање, а ако од уговора одустане страна која је капару примила само враћање капаре не умањује њену имовину, јер враћа оно што је примила од супротне

---

²¹ R. Zimmermann, *Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*, стр. 234

стране, а тек враћањем удвојене капаре, и њена имовина би се умањила за износ висине капаре која је уговорена као одустаница.

Наиме, у случају примене одредбе члана 6 предуговора да је тужилац одустао од предуговора тужена би задржала капару чиме би имовина тужиоца била умањена за износ дате капаре али како је тужена одустала од предуговора односно закључења будућег уговора враћањем капаре тужиоцу његова имовина није умањена. Такав неравноправан положај уговорних страна у погледу правних последица одустанка од уговора је супротан начелима равноправности странака и еквивалентности узајамног давања и другим начелима уговорног права којима се нарушава равноправност странака у уговорном односу.”²²

VII Аванс

Аванс (од француске речи *avance*)²³ или предујам је сума новца коју једна уговорна страна предаје другој у тренутку закључења уговора као делимично извршење своје обавезе унапред, пре доспелости те обавезе.

Аванс и капара су слични институти, превасходно по томе што су оба акцесорни у односу на главни посао. Капара која је уговорена у новцу која се урачунава у посао који буде у целости извршен, у конкретном случају има исто дејство као аванс. Међутим, аванс нема функцију обезбеђења облигација као капара, стога што његово давање има улогу само делимичног испуњења (аконтациона функција), тако да уговорна страна која је примила аванс начелно не може исти задржати у случају да друга страна не испуни преостали део своје обавезе. Наиме, код раскида главног уговора због неизвршења страна која је примила аванс није овлашћена да задржи предмет аванса као што је прималац капаре овлашћен да исту задржи у тој ситуацији, већ је прималац у обавези да аванс врати према правилима о неоснованом обогаћењу, са обзиром да исти држи без правног основа. Међутим, иако не представља средство обезбеђења у ужем смислу, аванс се може сматрати специфичним учвршћењем

---

²² Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2793/23

²³ М. Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, 2004, стр. 5,

уговора, будући да странка која даје аванс кроз аутоселекцију изражава своју верност уговору.

У судској пракси, код одлучивања о судбини датог када главни уговор поводом којег је дата капара није настао, начело акцесорности води закључку да се “извршена исплата једино може узети као исплата будућег аванса, а како до уговора није дошло, основ за исплату се није остварио, па је тужени дужан да примљени износ врати.”²⁴

---

²⁴ Одлука Врховног суда Србије Рев 4347/02

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

347. 97/ .99(497.11)

БИЛТЕН Вишег суда у Београду / главни и
одговорни уредник Драган Милошевић. - 2024,
бр. 95 -. - Београд (Алексе Бачванског б) : Intermex,
2024 – (Београд : Сисеко) - 23 cm

Тромесечно. - Је наставак: Bilten Okružnog suda
u Beogradu = ISSN 0351-0247

ISSN 2217-7051 = Билтен Вишег суда у Београду
COBISS. SR-ID 187028748